

1854-1855

35904

Apr 18 1896

3 p 4 1/2

64 Apr 28

28

18 96 Feb

26

Հայ Կարգի Մեծ Դպրատան

ԵՐՐՈՐԴ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՄԱՆԿԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱՑ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԱՑ ՀԱՄԱՐ

معارف عاميه نظارت جليله سنك رخصتيله طبع اولتمشدر
۱۷ ربيع الاخر ۳۰۴ و ۳۰ کانون اول ۳۰۲ نومرو ۹۹۷
مصارف آمریقان ميسونر شرکتی طرفندن تسويه اولندرق

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՍԱԶԵԱՆ

Ե

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

1960

ՆՈՐ - ԶՈՒՂԱ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Այս երրորդ ընթերցարանը երկրորդ ընթերցարանին կանոնով շինուած է : Իւրաքանչիւր դասին սկիզբը դրուած են բառեր զոր աշակերտք պիտի հեգեն և անոնց նշանակութիւնը պիտի ըսեն ուսուցչին : Իւրաքանչիւր դասին վերջը կան հարցումներ զոր ուսուցիչք պիտի ընեն նորաւարժ աշակերտաց՝ հասկնալու համար թէ անոնք սորված են իրենց դասերը : Այս գիրքին վերջին քանի մը դասերուն մէջ թէ բառեր և թէ հարցումներ զանց առնուած են : Այս վերջինները մասնաւորապէս ատենադանութեան համար են :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Մ Ա Ն Կ Ա Ն Ց

Գ Ա Ս 1

Ճարպիկ	Ճարպար	Կենդանի	անասուն
Ճամբորդ	ռ-շ-որ	Նաւապետ	նաւահ Գլխիւր
Պայծառ	Բայ	Նստարան	Բաճ-ոյ
Կամաց	Դեղն-ի	Խանդակաթ	Գլխած
Դիտել	Կայել	Համարձակ	Կանդու-գն
Սուկուժ	Լալ	Առանձին	Բնակ

ԿԱՊԻԿԸ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿԸ

1. Կապիկը, ինչպէս շատերը դիտեն, ճարպիկ կենդանի մըն է : Սնդամ մը նաւու մը մէջ կապիկ մը կար, և ճամբորդներուն մէջ կին մ'ալ կար որ նորածին տղայ մ'ունէր գիրկը :

2. Պայծառ օր մը նաւապետը տեսաւ որ հեռուէն նաւ մը կ'երթար. դիտակն առաւ, ու նայելէն ետքը դիտակն յիշեալ կնոջ տուաւ, այն ալ ձեռքի մանուկը նստարանի մը վրայ դնելով առաւ զայն նաւը դիտելու համար :

Այն միջոցին նաւաստիներէն մին գոչեց, «Տէր Աստուած, տեսէք, տեսէք սա չար կապիկն ըրածը:»

3. Ի՞նչ եղաւ արդեօք խանդակաթ մօրը սիրտը, երբ ետեւը դառնալով տեսաւ որ կապիկն անոր զաւակն առած կայմին վրայ կ'ելլէր: Կապիկն այնչափ մեծ ու զօրաւոր էր որ մէկ ձեռքով տղան գրկած միւս ձեռքով վեր վեր կ'ելլէր: Խեղճ մայրը հաղիւ թէ աչքը վեր վերցուց ու զաւակը տեսաւ, վախէն ու սոսկումէն մարած գետիկն ինկաւ:

4. Ոչ ոք կը համարձակէր կապիկն ետեւէն վեր ելլել, վախնալով որ գուցէ կապիկը տղան վար ձգէր: Ամէնքն ալ ահուդողով լեցուած կը սպասէին բանին վերջը տեսնելու:

5. Երբ կապիկը կայմին ծայրը հասաւ, տղան սկսաւ լալ, ուստի շատերը կասկածեցին թէ գուցէ կապիկը տղուն նեղութիւն կամ վնաս մը կու տար: Բայց չուտ մը այս վախը փարատեցաւ և մեծապէս զարմացան, երբ տեսան որ կապիկը տղան գիրկն առած կը շարժէր և կը ջանար զանի քնացնելու:

6. Վշտացեալ կինը վար սենեակն իջեցուցին, իսկ կապիկը տեսնելով որ մարդիկ զինք կը դիտէին, այնպէս կը ցուցնէր թէ քանի որ անոնք հոն էին, չէր ուզեր վար իջնել. ուստի նաւաստն ամէնքն ալ վար իջեցուց,

ինքն ալ առանձին քաշուած՝ կապիկը կը դիտէր: Չար կենդանին երբ տեսաւ որ նաւուն տախտակամածին վրայ մարդ մնացած չէր, կամացուկ մը վար իջաւ և տղան տեղը դրաւ անմիաս:

7. Խեղճ մայրը երբ զաւակը տեսաւ, ուրախութենէն աչքերը արտասուօք լեցուած վազեց դողդոջուն ձեռք գրկելու իր սիրելի զաւակը որ քիչ մը առաջ մահուան վտանգէն մէջ կը տեսնուէր:

Հարցումներ. 1. Ի՞նչ է կապիկը: 2. Նաւաստն մը հեռուէն ի՞նչ տեսաւ. երբ կին մը դիտակով կը նայէր ի՞նչ պատահեցաւ: 3. Կայմին վրայ ի՞նչ տեսան: 4. Ի՞նչ խոհմութիւն ըրին: 5. Ի՞նչ կասկած ըրին. յետոյ ինչու զարմացան: 6. Կապիկը վար իջեցնելու համար ի՞նչ խորհեցան: 7. Վերջապէս տղան ի՞նչ եղաւ:

Գ Ա Ս 2

Խնձոյք	Հուանք	Քաջասիրտ	Կրպոպ
Ոսոխ	Լինաթ	Պաշտօնեայ	Կալաօն ունեցող
Մխել	Խոլել	Կատաղի	Չարէնի
Անշարժ	Հասարակ	Յարձակել	Չարն ցափել
Գազան	Չարէնի	Սպաննել	Չարցնել
Գաշտն	Կոտ	Կենդանի	Կշ

ՏՂՈՒ ՄԸ ԲԱՋԱՍՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

1. Սնդամ մը 1812 թուականին Սնդղիոյ

պաշտօնեաներէն ոմանք՝ Հնդկաստան, Մատրաս քաղքէն քիչ մը հեռու, անտառի մը մէջ ժողովուեցան խնճոյք ընելու :

2. Յանկարծ կատաղի վազը մը ծառերուն մէջէն ելլելով անոնց վրայ յարձակեցաւ, և տղայ մը յափշտակեց ու կռնակը զարկաւ :

3. Պաշտօնատարք այս անակնկալ դէպքէն սարսափած իրենց զէնքերն առին և քիչ մը հեռացան կատաղի թշնամիէն, սակայն վազը որսը կռնակը զարկած, աչքերն անոնց վրայ տնկած պոչը կը շարժէր, և անոնց վրայ ևս յարձակելու ցոյցեր կ'ընէր :

4. Սյն մարդիկ փորձով գիտէին որ, երբ վազը բան մը կ'որսայ, թաթովն անոր գլխոյն զարնելէն և սպաննելէն ետքը կ'առնէ կը տանի զայն :

5. Թէպէտև տղան անշարժ մնացած էր վազըին կռնակը, սակայն չէին գիտեր թէ ողջ էր թէ մեռած, ուստի և չհամարձակեցան վազըին վրայ հրացան պարպել, մի դուցէ վազըին հետ տղան ալ սպաննուէր :

6. Երբ այսպէս շուարած զանոնք կը դիտէին, տղուն ձեռացը վրայ շարժում մը նըշմարտելով կարծեցին թէ այն շարժումը մահուան ճշնաժամն էր զոր կ'ընէր տղան. ուստի և որոշեցին վայրենի դազանը զարնել. բայց ի՞նչ մեծ եղաւ անոնց զարմանքը, երբ տեսան

որ կատաղի դազանը յանկարծ գետինը գլորեցաւ շնչասպառ, և արիասիրտ տղան քաջ զօրապետի մը պէս արիւնաթաթախ դաշոյնը կը շողացնէր, որով իր կեանքն ազատած էր :

7. Տղան ձեռքը վազըին սրտին տանելով ճիշդ սրտին տեղը ստուգելէն ետքը, վրայի դաշոյնը յանկարծ հոն կը մխէ, մահացու հարուած մը կու տայ դազանին, և այսպէս կ'ազատի :

Հարցումներ : 1. Քանի մը հոգի ո՞ւր դացին ինչ ընելու : 2. Ի՞նչ պատահեցաւ : 3. Պաշտօնատարք ի՞նչ ըրին : 4. Վազը ի՞նչ կ'ընէ, երբ բան մը կ'որսայ : 5. Վազին հրացան պարպեցի՞ն. ինչո՞ւ : 6. Տղան ի՞նչ ըրաւ : 7. Ո՞ր տեղէն, հարուածեց դազանը :

ԴԱՍ 3

Մանուկ	սղայ	Արարելութիւն	սպեղծագործութիւն
Աթու	գահ	Վարժապետ	դասադաս
Հանդերձ	հագոս	Կարասի	սան խաղած
Անգէտ	չգիտող	Ժամանակ	ապէն
Շերամ	ձեպտիկ	Դայլայլիկ	անոյլ երգ
Երկիր	գետին	Բարութիւն	աղէկութիւն

ՏՂՈՒ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

1. Պզտիկ տղայ մը օր մը ըսաւ մօրը, «Մայրիկ, դուն և վարժապետս միշտ կ'ըսէք ինձի թէ ամէն բան Աստուած ստեղծած է, սակայն շատ բաներ կը տեսնեմ զորս Աստուած

ստեղծած չէ. զորօրինակ մեր տունը, մէջի
աթոռները, կարասիքը, նաև իմ հանգերձ-
ներս և ուրիշ շատ բան: Կ'աղաչեմ, մայրիկ,
ուրեմն ինչո՞ւ կ'ըսէք թէ ամէն բան Աստուած
ստեղծած է:"

2. Մայրն արարչութեան վրայ զաւկին ան-
գէտ ըլլալը տեսնելով ջանաց անոր միտքը
լուսաւորել, ուստի հարցուց տղուն ըսելով,
«Զաւակս, գիտե՞ս այս սեղանն ու աթոռնե-
րը ինչէ՞ շինուած են» «Փայտէ՞ շինուած
են», պատասխանեց տղան: «Ո՞վ շինած է
փայտը, տղաս»:

3. «Փայտն անտառը կը բուսնի, և այն ա-
թոռներուն վրայի ոսկին գետնին տակէն կ'ել-
լէ, և թաշկինակիս մետաքսն ալ շերամը կը
շինէ» «Սիրելի զաւակս, ըսէ նայիմ, ծառն
անտառին մէջ ո՞վ կը մեծցնէ, ո՞վ պահած է
ոսկին գետնին մէջ, ո՞վ ստեղծած է այն սքան-
չելի շերամը որ այսպիսի ազնիւ մետաքս կը
շինէ»:

4. Տղան իմացաւ թէ սխալած էր, ուստի
և լուռ կեցաւ, իսկ մայրը խօսքը շարունա-
կելով «Որդեակ իմ», ըսաւ, «ասոնց բոլորն
ալ Աստուած ստեղծած է, նաև ուրիշ շատ
բաներ, ինչպէս ստէպ քեզի ըսած եմ: Մե-
զի կեանք, շունչ և ամէն բան տուողն անի-
կա է. անիկա կու տայ մեզի կարողութիւն,

իմաստութիւն որ մեր գործածութեանը հա-
մար այսպիսի բաներ շինելու կարող ըլլանք.
մեր ձեռքով շինուած բաներուն Արուեստա-
կան կ'ըսենք, իսկ բնութեան գործքերն
Աստուծոյ ձեռքովը կ'ըլլան:

5. Զաւակս, երբ աչքդ քեզի և շուրջդ
պատող առարկայից դարձնես, ամենուն մէջ
ալ Աստուծոյ ձեռքը կը տեսնես: Նայէ երկ-
րիս և անոր բերքերուն վրայ. սերմը կը ցա-
նենք, ժամանակ մը հողին տակ մնալէն ետ-
քը, կը ծլի, կ'աճի և կը շատնայ. ասիկա
Աստուած կ'ընէ: Տես նաև սա պարտէզին
մէջ տնկուած տանձենին. քանի մը տարի ա-
ռաջ ի՞նչպէս պզտիկ էր, իսկ հիմա նայէ ո՞ր-
չափ մեծցած է, և ի՞նչ գեղեցիկ տանձերով
կ'ուրախացնէ քեզ. այս ալ Աստուած կու
տայ, զաւակս»:

6. «Անգամ մը սա ծաղկանց վրայ նայէ.
Ի՞նչ գեղեցիկ գոյներով զարդարած են դաշ-
տը, ի՞նչ անոյշ հոտեր կը բուրեն օդին մէջ»
... «Մայրիկ, մայրիկ, տես սա թռչուններն.
Ի՞նչ գեղեցիկ գոյներով փետուրներ ունին,
մտիկ ըրէ անոնց քաղցր դայլայիկը. մայրիկ,
ասոնք ալ Աստուած ստեղծած է, այնպէս
չէ» «Այո, Տիգրանս»:

7. «Երեկ իրիկուն երբ կայնած լուսինը կը
ցուցնէի քեզի, որ արծաթի պէս կը փայլէր,

ու պայծառ աստղերը, միտքդ է ինչ անուշիկ հով մը կը փչէր այն ատեն, չըսի՞ր քեզի որ զանոնք ալ Աստուած ստեղծած է:” “Ճշմարիտ է ըսածդ, մայր իմ:”

8. Կըյուսամ թէ հիմա բաւական հասկըցար որ ամէն բան Աստուած ստեղծած է, և քանի մեծնաս անշուշտ աւելի աղէկ պիտի հասկնաս Աստուծոյ խմաստութեան և կարողութեան գործքերը: Հիմա բաւական մեծ ես զանի ճանչալու և սիրելու՝ անոր քեզի ըրած բարութեանը համար, մեծութեանը վրայ զարմանալու և անոր հնազանդելու, քանզի Սնիկա քեզ ստեղծեց որ զինք սիրես և իրեն ծառայես:

Հարցումներ: 1. Տղայ մը ի՞նչ ըսաւ մօրը: 2. Մայրն ի՞նչ կերպով տղուն միտքը լուսաւորեց: 3, 4. Ուրիշ ի՞նչ ըսաւ: 5. Ի՞նչ բանի վրայ խօսեցաւ: Տղան մօրը խօսքն ընդմիջելով ի՞նչ ըսաւ: 7. Առջե իրիկուն մայրն ի՞նչ ըսած էր տղուն: 8. Ի՞նչ յոյս ունէր մայրը, և ի՞նչ խրատ տուաւ տղուն:

Գ Ա Ս 4

Անխոնջ	Էյոգնող	Որոշել	Քիտի Գնէլ
Ջաղացք	աղօրի+	Յարատե	շարունակ
Ժուժկալ	համբերող	Ուշադիր	Քիտ Գնող
Կնջել	գնահալ	Մուրացիկ	ողորձութիւն ուղղող
Ստուեր	լու+	Առանձին	Քիտի
Գոշիկ	սրից աման	Յուսահատ	յոյսը փրած

ԳՈՐԾԻ ՄԷՋ ՅԱՂՈՂՈՒԹԻՒՆ

Նախ և առաջ որոշ միտքդ դիր թէ ինչ բանի որ ձեռք զարնես, զայն լինցնես: Մասնաւոր գործ մը սեպհականէ անձիդ և անոր մէջ յարատեէ: Ամէն գոռարութիւն կը յաղթուի ջանքով և անխոնջ աշխատութեամբ:

Մի ամէնար ձեռքով նաև ջանիւք աշխատելու: Առակը կ'ըսէ, “Ձեռնոց դնող կատուն չի կրնար մուկ բռնել,” և թէ “Ձաղացքին մէջ կեցողը կ'աղայ, ոչ թէ գուրս ներս ելլող մտնողը:”

Անձամբ գործիդ ուշ գիր, և ուրիշին մի ապաւինիր: Խնայող եղիր. “Փարաները պահէ, ոսկիներն ինքնին կը պահուին:” Ժուժկալ եղիր: “Այն որ փափկութիւնը կը սիրէ, մուրացիկ պիտի ըլլայ:”

Կանուխ ել: “Քնացող աղուէսը չի կրնար հաւ բռնել:” Խոնրունիկ հերկէ մինչդեռ ծոյլը կը ննջեն, և թէ ծախելու և թէ պահելու արմտիք պիտի ունենաս:”

Ամենուն հետ յարգանք և քաղաքավարութեամբ վարուէ: “Քաղաքավարութեամբ ամէն բան կը շահիս և բան մը չես կորսնցըներ:” Բարի վարմունքը յաջողութիւնն ապահով կ'ընէ:

Բաց աշխատութենէ տեղէ մը հարստութիւն

մի յուսար, մասնաւորապէս ստացուածք ժառանգելու ակնկալութիւն մի ունենար :
 «Մեռնողին կօշիկներուն սպասողը շատ ան-
 դամ բոկոտն կ'երթայ :» «Ստուեր մը հալա-
 ծողը ճանճրալի արշաւանք մը կ'ընէ :»

Ամէն բանէ վեր՝ մի յուսահատիր : Տէրը
 կ'օգնէ անոնց որ իրեն կ'ապաւինին :

Աշխարհային գործերը գիւրաւ և շատ յա-
 ուջ կ'երթան, եթէ առանձնական ազօթքի
 նիւթ եղած ըլլան : Ընդհանրապէս այն որ
 չերմեռանդութեամբ ազօթք կ'ընէ թէ սեն-
 եակին մէջ առանձին, թէ խանութը, թէ ար-
 տը և թէ ինչ գործի մէջ որ ըլլայ, շուտ յա-
 ջողութիւն կը գտնէ :

ԳԱՍ 5

Ջրվէժ	Բարձրէն Ռաֆֆէ Ռեզնոր	Մառախուղ Տղու
Ճամբայ	Ճանապարհ	Տեսարան
Շքեղ	Ժառանգ	Ծիածան
Խաղաղ	Կանգար	Հորաշէք
Յանկարծ	Ռեկէն	Ապահով
Արև	արեգակն	Գործանիւ

ՆԻԱԿԱՐԱՅԻ ԶՐՎԷԺԸ

1. Նիակարա գետն էրիէ լճէն կ'ելլէ և
 օրթէրիոյ լիճը կը թափի : Գետին երկայնու-
 թիւնն է իբր երեսունուերկու մղոն, և մէջ-
 տեղն աշխարհիս մէջ ամենէն երևելի ջրվէժը

կայ : Զուրը հարիւր վաթսուն ոտք բարձ-
 րութեամբ ուղղահայեաց ժայռէ մը վար կը
 թափի, և այնպէս սաստիկ թնդիւն կը հանէ
 որ քսան մղոն հեռուէն կը լսուի, եթէ օդը
 բաց և խաղաղ ըլլայ :

2. Զրվէժէն միշտ մառախլապատ ամպ մը
 կ'ելլէ, և երբ վրան արևը զարնէ շատ դեղե-
 ցիկ ծիածաններով կը զարդարուի ջրվէժը :
 Բոլոր անոնք որ տեսած են աստուածային
 կարողութեան այս երևելի տեսարանը, աշ-
 խարհիս հրաշալեաց կարգը դրած են զայն :

3. Զրվէժէն քիչ մը վեր-դետն այնպէս
 ուժգին կ'ընթանայ որ շատ վտանգաւոր է
 գետին մէկ կողմէն միւս կողմն անցնիլ, և
 շատ նաւեր յանկարծ հոսանքի բռնուելով
 դահալիւթած և կործանուած են :

4. Հիմա Ամերիկացիք երկաթէ գեղեցիկ
 կամուրջ մը ձգած են մէկ եզերքէն միւս ե-
 ղերքը : Նախ երկաթէ հաստ թելեր հիւսած
 և ծայրերը գետին երկու կողմէն կարծր ժայ-
 ուերու վրայ աղէկ մը հաստատած են, և այն
 թելերուն վրայ շինուած է կամուրջը :

5. Ամենէն ծանր բեռնաւորեալ կառքերն
 անգամ կատարեալ ապահովութեամբ կրնան
 անցնիլ այն կամուրջէն որ սոսկալի ջրվէժին
 վրայ բարձրէն կախուած կեցած է :

Հարցումներ : 1. Նիակարա գետն ուստի՞ կը բղխի . լայնու-

Թիւնը որչափ է : 2. Զրկէժին ի՞նչ կ'ելլէ : 3. Զրկէժին վրայ երբեմն ի՞նչ կը պատահի : 4. Հիմա ի՞նչ կայ ջրկէժին վրայ : 5. Կամուրջը հաստատուն է :

Գ Ա Ս 6

Խաւար	Տոբ	Անկողին	Տախճ
Երես	Դէժ	Պահպանել	Կահել
Բազուկ	Յեռ	Կամենալ	Ուշել
Զաւակ	Կույ	Քնանալ	Հնջել
Արթուն	Ալիք Բայ	Որորան	Օրոյդ
Ծածկել	Գոյել	Արշալոյս	Որհուսն ուր ծագել

Գ Ի Շ Ե Ր

1. Երբ գիշեր կ'ըլլայ ամէն մարդ անկողին կը մտնէ հանգիստ կը քնանայ, երկրիս երեսը մութը կը պատէ, ամէն աչքեր կը գոցուին, ամէն ձեռքեր անշարժ կ'ըլլան, և ամէն մարմին գործելէ կը դադարի : Սոյն ամենատես աչքը միայն չի քնանար, և այն ամենազօր բազուկն է որ զմեզ կը պահպանէ :

2. Սրարիչն ըրաւ գիշերը, և ուզեց որ ցուրեկը աշխատինք և գիշերը հանգիստ ընենք ննջելով : Ինչպէս խանդակաթ մայր մը իր սիրելի զաւակը հանգիստ քնացնելու կամ չարթնցնելու համար զգուշութիւն կ'ընէ որ ձայն մը չելլէ, որորանին ծածկոյը կը քաշէ որ տղուն աչքին լոյս չգարնէ, և ուրիշ ամէն

զգուշութիւն կ'ընէ իր զաւակին հանգստութեանը համար, այսպէս և ամենաբարին Աստուած մեր զթած Հայրը մթութեան վարագոյր մը կը քաշէ մեր բոլորաիքը և բոլոր ընթութիւնը լուռ կ'ընէ, որպէս զի իր զաւկները խաղաղ և հանգիստ ննջեն :

3. Երբ գիշերուան խաւարը կամաց կամաց արշալուսին առջևէն կը հալածուի, և արևը կը ծագի, անատեն պարտինք աղօթքով սկսիլ այն օրը փառաբանելով մեր Ստեղծիչը որ գիշերուան մէջ, երբ ի քուն էինք, անիկա արթուն աչք մեր վրայ հսկեց և մեզ ամէն փորձութենէ պահպանեց :

4. Երբ ննջելու կ'երթանք, սրտի մտքը փառաբանենք մեր վրայ հսկող անքուն պահպանը, և երբ կ'արթնանք գովաբանենք զանի :

Հարցումներ : 1. Գիշեր ատեն ի՞նչ կ'ըլլայ : 2. Ինչո՞ւ համար եղած է գիշերը : 3. Ի՞նչպէս սկսելու ենք նոր օրը : 4. Ննջած ժամանակ ի՞նչ, արթնցած ժամանակ ի՞նչ ընել պարտինք :

Գ Ա Ս 7

Անցորդ	անցող	Գաւազան	ցույ
Գետին	երկր	Կերակուր	Ուրիշ
Դառնալ	Էս գալ	Պատգարակ	Հիստորի
Տղայ	Տանու	Երանի	Երեւել

Խորհուրդ Բարձր Հանդիպել Գլխաւոր Ելեւ
Քառորդ Լուսին Բէ՛ Ժամ Խաբարեւ Կոմիտէ Եւրոպէ

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Խեղճ մարդ մը, որ շատոնց ի վեր աչքին լոյսը կորսնցուցած էր, իրիկուն մը ուշ ատեն ձեռքը դաւաղանով՝ խարխաբելով փողոցէն կ'անցնէր և ինքնին այսպէս կը խօսէր. «Այս ի՞նչ է որ գլխուս եկաւ, եթէ շնիկս հիւանդ չըլլար, հիմա ինծի կ'առաջնորդէր սա մօտ քաղաքը երթալու. հիմա կ'իմանամ թէ ո՞ր չափ շունիս կարօտ եմ»:

«Իրիկուն եղաւ, մութը կոխեց, թէև ինծի համար ցորեկ և գիշեր մէկ է, քանզի չեմ տեսներ, սակայն եթէ ցորեկ ըլլար, գոնէ անցորդաց կրնայի հարցնել թէ արդեօք ճամբաս չիտա՞կ է թէ չէ. իսկ հիմա ամէն մարդ տունը քաշուած է, և չեմ գիտեր թէ մարդու պիտի պատահիմ: Անշուշտ այս իրիկուն պիտի չկրնամ քաղաքը հասնիլ, և շնիկս ալ տունը անօթի պիտի մնայ»:

Մինչդեռ կոյրն այս խօսքերը կ'ըսէր, անդիէն ձայն մը լսեց որ տրանջալով կ'ըսէր, «Այս ի՞նչ խեղճութիւն է որ գլխուս պատահեցաւ, խորտուբորտ ճամբուն մէջ ոտքս վնասեցի, և չեմ կրնար կոխել, գիշերը հոս պիտի մնամ. ո՞վ գիտէ ծնողքս ալ ինչ կ'սկածնեցու պիտի

երթան»:

«Դուն ո՞վ ես», ըսաւ կոյրը, «ի՞նչ բանի համար կը դանդատիս»:

«Ա՛հ», ըսաւ կաղը, «ես խեղճ տղայ մըն եմ, գլխուս փորձանք եկաւ, գեղէն դարձած ժամանակս ոտքս վնասեցի, ցեխի մէջ ինկայ մնացի»:

Կոյր. «Վա՛ղ, խեղճ տղայ, բայց ըսէ տեսնեմ, արեւը մարը մտած է, ճամբան կը տեսնուի՞ թէ չէ»:

Կաղ. «Շատ աղէկ կը տեսնեմ ճամբան, սակայն ինչ օգուտ որ չեմ կրնար քալել, ապա թէ ոչ չիտակ տուն կ'երթայի և ծնողքս մոմսուքէ կ'ազատէի»:

Կոյր. «Ափսոս որ ես ալ չեմ տեսներ, եթէ ոչ շուտ մը կ'երթայի խեղճ շունիս կեղտուր կու տայի»:

Կաղ. «Ի՛նչ, աչքդ չի՞տեսներ, բարեկամ»:

Կոյր. «Ո՛չ. ինչպէս որ դուն կաղ ես, ես ալ կոյր եմ. աղէկ դտանք զիրար, ոչ դուն կրնաս տեղէդ շարժիլ ոչ ալ ես»:

Կաղ. «Իցէ թէ կարող ըլլայի ճամբադ ցուցնելու»:

Կոյր. «Ո՛ւր էր թէ ես ալ երթայի քեզի համար պատգարակ մը գտնէի»:

Կաղ. «Միտքս բան մը եկաւ. եթէ ուզես կրնանք երկուքնիս ալ այս փորձանքէն ազատիլ»:

Կոյր. « Եթէ ուզե՞մ. ի՞նչ ըսել կ'ուզես, ըսէ տեսնեմ ի՞նչ եկաւ միտքդ: »

Կառ. « Դուն աչք չունիս, ես ոտք չունիմ. ոտքերդ ինծի տուր, ես ալ աչքերս քեզի տամ. այս կերպով երկուքս ալ կ'ազատինք: »

Կոյր. « Այդ ըլլալու բա՞ն է »

Կառ. « Ինչո՞ւ պիտի չըլլայ. ես այնչափ ծանր չեմ, դուն ալ ուժով կ'երեւիս: »

Կոյր. « Փառք Աստուծոյ, բաւական ոյժ ունիմ: »

Կառ. « Ուրեմն ի՞նչ կ'ընենք դիտես. դուն զիս ուսիդ վրայ կ'առնես, ես ալ քեզի ճամբան կը ցուցնեմ. այսպէս մինչև քաղաք կ'երթանք: »

Կոյր. « Քաղաքը դեռ ո՞րչափ հեռու է: »

Կառ. « Շատ հեռու չէ. ասկէ կը տեսնուի: »

Կոյր. « Երանի՛ր քեզի որ կը տեսնես. ես տասը տարի է ի վեր տեսութենէ զուրկ եմ: Ուրեմն շուտ ընենք, ժամանակ չկորսնցնենք. տուած խորհուրդիդ շատ հաւանեցայ: Ո՛ւր ես, տեսնեմ. կեցիր, չորս ոտքի վրայ դամ, դուն ալ կամացուկ մը կռնակս ել: »

Կառ. « Բիչ մը դէպ ի աջ դին ծռէ: »

Կոյր. « Աղէ՞կ է: »

Կառ. « Բիչ մըն ալ: Հա, սանկ: Թեւերս ալ ուսերուդ երկու կողմէն կախեմ: Հիմա կրնաս ոտք ելլել: »

Կոյր. « Ահա ելայ: Թռչունի ծանրութիւն ունիս, » կ'ըսէ, և կը սկսի քալել: »

Շուտ մը ճամբայ կ'ելլեն, և մէկ քառորդի մէջ քաղաքը կը հասնին: Կոյրը կաղը կ'առնէ անոր տունը կը տանի. տնեցիք զայն տեսնելուն պէս շատ կ'ուրախանան, և կուրին շնորհակալ կ'ըլլան, և զանի կ'առնեն իր բնակարանը կը տանին: »

Այսպէս այս երկու խեղճերն իրարու օգնելով՝ երկուքն ալ ազատեցան. եթէ այս բանը չընէին, երկուքն ալ բոլոր այն դիչեր ճամբուն վրայ պիտի մնային: »

Նոյն բանը կը պատահի նաև ամէն մարդու: Ընդհանրապէս մէկուն չունեցած կատարելութիւնը միւսը կ'ունենայ. այն բանը որ ասիկա չի կրնար ընել, միւսը կ'ընէ: Այսպէս իրարու օգնելով, բանի մը կարօտութիւն չենք ունենար. ընդհակառակն, եթէ իրարու չօգնենք, ամէնքս ալ թշուառութեան մէջ կ'իյնանք: »

Գ Ա Ս Տ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ձ Կ Ն Ո Ր Ս

1. Սքօթլէնտի կողմերը քանի մը տարի առաջ լճի մը վրայ երկու ձկնորս իրենց ուռ-

կանը կը նորոգէին նաւու մէջ՝ եղերքէն բաւական հեռու : Յանկարծ մըրիկ ելաւ , ու նաւը տակնուվրայ ըրաւ . ձկնորսներն ալ ջուրն ինկան : Անոնցմէ մին լողալ չէր գիտեր . նաւուն թիւերուն մէկն անոնց մօտ եկաւ , սա կայն այն ալ լողալ գիտցողին ձեռքն ինկաւ :

2. Միւսը որ լողալ չէր գիտեր , երբ սկսաւ ընկղմիլ , աղաղակեց , « Ա՛հ , խեղճ կինս և զաւկներս . այսուհետեւ սովամահ պիտի կորնչին : » երբ ընկերն անոր այսպէս գոչելը լսեց , ձեռքի թին անոր երկնցուց ըսելով , « Առ սա թին և ինքզինքդ ազատէ , ես կեանքս քու ընտանեացդ համար վտանգի կը դնեմ : »

3. Շատ չանցաւ միւս թին ալ ջուրին քշելովն անոնց մօտ եկաւ . այն ալ լողալ գիտցող ընկերն առաւ , և երկուքն ալ այս կերպով կրցան զիրենք ժամանակ մը ջուրին ելեալ բռնել , մինչև որ օգնութիւն հասնելով ազատեցան :

4. Այս պատմութիւնը կը յիշեցնէ եղբայրական սիրոյն պակասութիւնն ու զանցառութիւնը որ քրիստոնէից մէջ կը տեսնուին :

Հարցումներ : 1. Լճի մը վրայ երկու ձկնորսաց ի՞նչ պատահեցաւ : 2. Լողալ չգիտցողն ի՞նչ գոչեց : 3. Ի՞նչպէս ջուրին երեսը մնացին մինչև որ օգնութիւն հասաւ : 4. Ի՞նչ կը յիշեցնէ մեզի այս պատմութիւնը :

Գ Ա Ս Գ

Ջինուոր	զօր+	Ժամանակ	ապէն
Սաստիկ	խոսք	Փոթորիկ	Տրեխ
Ուղիղ	չեպի	Մարտնչիլ	Հոսիլ
Շեղիլ	Տալիլ	Ուժաթափ	Խփել ինչիս
Սրտեր	այսպէս	Շնչապառ	Հոնք հոսք
Հանդես	սօս	Նուաղիլ	Խոնարհ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՍԷՐ

1. Յամին 1804 Էտինպուրկի մէջ եօթը երիտասարդ ջինուոր ձմեռուն սաստիկ ժամանակը պարտաւորեցան հարիւր երեսուն մըն ճամբայ երթալ : Այս երիտասարդներուն երկուքը եղբայր էին , և Գորսիթ կը կոչուէին : Ճամբայ ելլելէն ետքը լեռնակողմը ձիւնախառն փոթորկի մը կը բռնուին : Գիշերը վրայ կը հասնի և ձիւնն ու հովը երթալով կը սաստկանան : Գիշերուն մութին և ձեան պատճառաւ սկսան ուղիղ ճամբէն շեղիլ , և չէին գիտեր թէ ուր կ'երթային :

2. Հազիւ թէ զիրար կրնային տեսնել , և փոթորկին սաստկութենէն խօսիլ անդամ չէին կրնար : Հովերուն դէմ մարտնչելով մեծ դժուարութեամբ յառաջ կ'երթային , սակայն և այնպէս սկսան ուժաթափ ըլլալ :

3. Ատոնցմէ մին առջևի փոսը ձիւնէն ծածկուած ըլլալով չի տեսներ և մէջը կ'ընայ ու

միւսներուն աչքէն անցայտ կ'ըլլայ : Շատ չանցնիր կրտսեր ֆորսիթ ալ չկրնալով դիմանալ ուժաթափ դետին կ'իյնայ . ետեւէն եկողները այնչափ յողնած ու տկարացած էին որ առանց օգնութիւն մը ընելու կ'անցնէին կ'երթային . միայն մէկը ծռելով քննեց որ չըլլայ թէ իր եղբայրն ըլլայ այսպէս շնչապառ կեցողը . և երբ ստուգեց թէ անի իր եղբայրն էր , անմիջապէս վեր վերցուց և կռնակն առաւ ու սկսաւ յառաջ երթալ :

4. Հաղիւ թէ քանի մը քայլ յառաջ գացին , մի ըստ միով սկսան նուաղիլ և ուժաթափ կ'իյնալ . իսկ մեծն ֆորսիթ իր յողնութիւնը և ճամբուն դժուարութիւնները բանի տեղ չդնելով՝ կռնակի սիրելի բեռը երբէք վար չառաւ , այլ որչափ ոյժ ունէր՝ յառաջ կ'երթար , մինչև որ զօրութիւնը և ոյժը նախ քան զսէր իւր թուլցան , և տկարացաւ ու իր բեռանը տակ ինկաւ և անմիջապէս հոգին աւանդեց :

5. Իսկ կրտսերն ֆորսիթ այնչափ ժամանակ եղբորը կռնակն ըլլալով և տաքութիւնը կամաց կամաց իրեն անցած ըլլալով ոյժ և կենդանութիւն կու գայ վրան , այնպէս որ երբ իր եղբայրը կ'իյնայ կը մեռնի , ինք բաւական ոյժ և քաջութիւն կը ստանայ , և անվտանգ մինչև տուն կը հասնի իր գլխաւորապէս

եղբորը դիւցազնական քաջութեամբը մահունէ ազատելով . ետքը զինք ազատողին սգալի յուղարկաւորութեան հանդէսն ըստ արժանւոյն կը կատարէ :

Հարցումներ : 1. Քանի մը զինուորներ ճամբորդութեան առնէ ի՞նչ եղան : 2. Ի՞նչ դժուարութիւն քաշեցին : 3. Մէկն ի՞նչ եղաւ . ո՞վ գտաւ զանի : 4. Ի՞նչ եղան . մեծ եղբայրը պղտիկին ի՞նչ ըրաւ : 5. Մեծ եղբայրն ի՞նչ եղաւ . կրտսերն ողջնալով եղբորն ի՞նչ ըրաւ :

Գ Ա Ս 10

Պաշտօն	Գործ	Շարունակ	անդադար
Անխոնջ	Էյագնող	Պարապիլ	դժբաղդ
Մամուլ	պղելու գործիչ	Օրինակ	գաղափար
Համբաւ	անուն	Տարածել	ծառայել
Արագ	շուր	Շանթարդել	խայծալն արգելիլ
Ստեպ	շուր անգամ	Անձանօթ	չգիտցուած

Ֆ Ր Ա Ն Ք Լ Ի Ն

1. Այս երեւելի Ամերիկացի փիլիսոփան ծնաւ 1706 Յունուար 17ին Միացեալ Նահանգաց Պոսդոն քաղաքը , և պատանեկութեան առեւնը տպագրիչի քով աշակերտ էր : Յետոյ իբրեւ խմբագրապետ ինք կը հրատարակէր Ամերիկայի առաջին թերթերէն մին : Երկրորդութեամբ , աշխատասիրութեամբ և խնայողութեամբ շարունակ իր ուսմանը

պարապելով՝ իր դարուն ամենէն երևելի փիլիսոփան եղաւ :

2. Ֆրանքլին երբ տպագրութեան պաշտօն կը վարէր, անխոնջ աշխատութեամբ օրը երկու հազար հինգ հարիւր օրինակ, կամ որ նոյն է՝ հազար երկու հարիւր յիսուն՝ երկու երեսէ բաղկացեալ թերթ կը տպէր : Ժամանակ մը ետքը Նափիէրի մամուլը դործածուիլ սկսաւ, որ ժամը հազար օրինակ կը հանէր : Աւելի մօտ ատեններս Նոր Եորք քաղքէն Պարոն Հօ մամուլ մը հնարեց որ ամէն դառնալուն չորս օրինակ կը հանէ, և այնպիսի արագութեամբ կը դառնայ որ ժամը տասը հազար թերթ կը տպէ :

3. Երբ Ֆրանքլին տպագրիչ էր, ընդ ամէնը երկու երեք լրագիր կը հրատարակուէր Ամերիկայի մէջ, իսկ Եւրոպայի մէջ շատ քիչ էր : Հիմա երեք հազարէն աւելի լրագիր կայ Միացեալ Նահանգացի մէջ միայն, և ասոնց գրեթէ երեք հարիւր հազար օրական թերթեր են, այսինքն բացի Պիրակիէն ամէն օր կը հրատարակուին : Ուրիշ քանի մը լրագիրներ կան որոնցմէ ամէն անգամ երկու հարիւր հազար օրինակ կը հրատարակուի :

4. Բոլոր Եւրոպայ տարածուեցաւ այս իմաստնոյն համբաւն անոր հնարած ելեքտրականութեան գիւտերովը : Փորձով դտաւ մինչև

այն ատեն անծանօթ եղող բան մը, այսինքն կայծակին ելեքտրականութիւն ըլլալը, և հնարեց շանթարգելը, որով կայծակէ զերծ կը մնան այն տեղուանք ուր որ կը դրուի : Ասիկա մեծ օրհնութիւն է այն երկիրներուն մէջ, ուր սաստիկ փոթորիկներ կ'ըլլան ստէպ, և շատ տուններ, նաւեր, նաև մարդիկ կայծակնահար ըլլալէ զերծ կը մնան :

5. Ասոր վրայ գրեթէ ութսուն տարի անցաւ, երբ ելեքտրական հեռագիրը հնարուեցաւ, ասիկա գտնողն ալ Ամերիկացի մըն է, Պարոն Մօրս անուն՝ Նոր Եորք քաղքէն : Ֆրանքլին այս զարմանալի գիւտին հայրը կոչուելու արժանի է : Ասով հարիւրաւոր մղոն իրարմէ հեռու անձինք կրնան անմիջական հաղորդակցութիւն ունենալ մէկմէկու հետ, օգնութեամբ պղնձէ թելերու, որոնց վրայէն ելեքտրական զօրութիւնը կ'անցնի և կը դարձնէ մեքենայ մը որով զրկուած խօսքերը թուղթի վրայ կը տպուին :

6. Անգղիայիք և Ամերիկացիք հիմա հեռագրական թելեր իջեցուցած են Ատլանտեան Ովկիանոսին յատակը Անգղիայէն մինչև Ամերիկա, այնպէս որ Լոնտոն և Նոր Եորք, որ իրարմէ երեք հազար մղոնէն աւելի հեռու են, մէկմէկու հետ ամէն օր կը խօսակցին : 1848 ին Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ գեղեցիկ

անդամներէն չընտան ու հրովարտակ մը
ղրկեց Պարոն Մօրսին ի պատիւ իր հնարած
եղեքտրական հեռագրի գիւտին: Պրանքին
չատ տարիներ Միացեալ Նահանգաց կողմն
նէ Գաղիոյ Տէրութեան մէջ դեապանութիւն
ըրաւ, և միշտ պատուով կը յարգէին զանի
ժարիւղու մէջ: Այս երեւելի անձն ութսուն
ուչորս տարեկան մեռաւ յամի Տեառն 1790:

Հարցումներ: 1. Պրանքին ո՞ւր ծնած է: 2. Ժամանակ մը
ի՞նչ պաշտօն վարեց: 3. Այն ատեն լրագրաց վեճակն ի՞նչ
պէս եր: 4. Ի՞նչ գիւտ հնարեց: 5. Ուրի՞շ մը ինչ հնարեց:
6. Մօտերս ի՞նչ ընելու ջանքեր կ'ըլլան: Պրանքին քանի՞
տարեկան մեռաւ:

ԳԱՍ 11

Վայրկեան	բողէ	Հաւասար	նճան
Արագ	լոպ	կենդանի	չունէ ունեցող
Հասակ	Բարձրութիւն	Ահարկու	լախ ձգող
Հաճոյ	սիրելի	Բազմաթիւ	լապ
Օղակ	օղ	Զարմանալ	սպառն
Ծառայ	սպասար	Զօրութիւն	առժ

ԱՐԱԳԱՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

1. Երեւիլ ըսուած փոքրիկ որդը զարմա
նալի արագութեամբ կը շարժի, և բնազդն
նինք կը վկայեն թէ մէկ մանրերկրորդին մէջ
հինգ հարիւր, և մէկ վայրկենին մէջ երեսուն

հազար քայլ կ'ընէ: Եթէ ձին այս որդին
սկս արագաքայլ ըլլար, ժամը հազար ութ
հարիւր մըն ճամբայ պիտի առնէր, հազար
քայլը մըն մը հաշուելով, և իւսկիւտարէն
մինչև Եւգոկիա տասնուհինգ վայրկենի մէջ
պիտի հասնէր:

2. Ուրիշ միջատ մըն ալ կայ որ ամենուս
ընտանի է. և թէպէտ մեղի հաճելի չէ, սա
կայն ընազնին աչաց հաճոյ և հետաքրքրա
կան բան մըն է:

3. Սնունն է լու. արագաշարժութեանը
կողմանէ ըստ մասին կը հաւասարի Երեւիլին,
սակայն ուժին նկատմամբ, որ անհամեմատ է
իր հասակին, չկայ կենդանի մը որ կարենայ
անոր հաւասարիլ:

4. Երբ խոշորացող Նայիս, կը տեսնես որ
լուն շատ գեղեցիկ, փառաւոր և ահարկու
է, և բոլոր մարմինը զրահով զինեալ կ'երեւի:
Գլուխը պզտիկ, աչքերը խոշոր, մարմինը մա
քուր և փայլուն է, և բոլոր մարմինը պա
տած է բազմաթիւ սուր և փայլուն մազերով:

5. Բոլոր շարժումներն արագութիւն և զօ
րութիւն կը ցուցնեն, և այնպիսի տարօրի
նակ շղային զօրութիւն ունի որ մարդ կը
ղարմանայ, և գիտցուած չէ ուրիշ կենդանի
մը, որուն ոյժը, մեծութեանը հետ բազդատ
ուելով, այս կենդանւոյն ուժին հաւասարի:

Քանդի լուն բաղդատմամբ իր երկայնութեանը երկու հարիւր անգամ հեռու կրնայ ցատքել, և իր մարմինէն հարիւրապատիկ ծանր չլիթայ մը կրնայ քաշել:

6. Վարպետ ժամագործ մը, որ քանի մը տարի առաջ Լոնտրա կը բնակէր, հասարակութեան փողոսկրէ պզտիկ կառք մը ներկայացուց որ չորս անիւ ունէր և մէջը ամէն կարեւոր բաները կային, և սնտուկի մը վրայ շինծու մարդ մը նստած էր իբրեւ կառավար. բոլոր այն բաները միայն լու մը կը քաշէր:

7. Ուրիշ կառք մըն ալ շինեց առջևէն վեց ձիով, կառավար մը սնտուկի վրայ նստած, քողն ալ շուն մը, կառքին մէջ ալ չորս մարդ, ետեւի կողմը երկու սպասաւոր կեցած, և ձիաւոր մըն ալ առջևի ձիերուն մէկուն վրայ նստած. այս ամէնը մէկ լու դիւրութեամբ կը քաշէր: Նաեւ պղնձէ չլիթայ մը շինեց երկու մատնաչափ երկայն՝ որ ունէր երկու հարիւր օղակ, մէկ ծայրը կեռ մը և միւս ծայրը բանալիով կղպանք մը, որոնց ամէնը լուն կը քաշէր կը տանէր:

Լուն իր ծանրութեանը տասնապատիկ կերակուրը կ'ուտէ օրը:

Հարցումներ: 1. Երեկ ինչպիսի՞ որդ է: 2. Անոր նման ուրիշ ի՞նչ միջատ կայ: 3. Ի՞նչ կը կոչուի, և ի՞նչ բանի մէջ ուրիշ կենդանիներէն վեր է: 4. Եթէ խոշորացուցով

զննուի, ի՞նչ կը տեսնուի վրան: 5. Ի՞նչ ոյժ ունի: 6. Լոնտրա ժամագործ մը ի՞նչ քաշ: 7. Ուրիշ ի՞նչ բաներ շինեց և լուն լծեց:

ԳԱՍ 12

Օգուտ	չափ	Անկողն	դասիւն ԳԵՂ
Տեսակ	իւր	Տարակոյս	խախտ
Տանջել	լարել	Հակառակ	ԴԵՏ
Վտանգ	խորհիւ	Արտաքին	ԴԵՐ
Գանգատ	դժբախտ	Կարճատես	ուր ԳԵՂ
Նախնիք	առջի ԴԵՐ	Սրտես	ուր ԳԵՂ

ԱՌՏՈՒՆԵՐԸ ԿԱՆՈՒԽ ԵԼԼԵԼ

1. Սնտուկները անկողնէն ուշ ելլելուն զնասները, և ընդ հակառակն, կանուխ ելլելուն բնական և բարոյական օգուտները շատ աղէկ կը նկարագրէ Գերմանացի մատենագիր մը սա խօսքերով. « Չափէն աւելի անկողնոյ մէջ մնալ ու քնանալը ոչ միայն թուրութիւն կը բերէ մարդուս, այլ նաեւ շատ տեսակ հիւանդութեանց պատճառ կ'ըլլայ՝ որ չղացաւութեան անուշուր մինչև ցմահ զմարդ կը տանջեն:

2. Եւ որովհետեւ այս տեսակ հիւանդութեանց պատճառը շատ անգամ չղիտցուիր, և դեղերն օգուտ չեն ըներ, ուստի կ'հրէի թէ ասոնց բուն պատճառը շատ քնանալն է, որովհետեւ այսպիսի հիւանդութեանց պատ-

ճառը մարմնոյն տկարանալն է, որով հոգին և միտքը կը թուլնայ, և մարդս մինչև ցմահ այլևայլ ցաւերով կը տանջուի :

3. Ուստի մեծ փոյթ տարուելու է տղայոց քանի որ պղտիկ են, և մասնաւոր զգուշութիւն ընելու է որ այսպիսի վտանգներէ զերծ մնան : Թերեւս շատերուն անհաւատալի պիտի թուի այս ըսածս, սակայն անոնց տարակոյսը բժշկական փորձերով կրնայ պարզուիլ : Կան նաև ուրիշ շատ հիւանդութիւններ որոնց գալը չի կրնար առաջուրնէ գիտցուիլ :

4. Սրգեօք ի՞նչ է պատճառը որ մեր նախնիք մեզի պէս չէին գանգատեր այս տեսակ հիւանդութեանց համար, և ասկէ հալիւրաւոր տարի առաջ գրուած գիրքերէն և ոչ միոյն մէջ չղացաւի վրայ բան մը կը կարդանք : Տարակոյս չկայ որ զեղխութիւնն ալ, որ մեր ատենները աւելի շատցած է, այս կերպ հիւանդութեանց պատճառ կրնայ ըլլալ. բայց կը կարծեմ թէ անկէ աւելի անկողնոյ մէջ երկար ատեն և անօգուտ տեղը պառկելն է պատճառ հիւանդութեանց :

5. Մեր նախնիք առողուները շատ կանուխ կ'ելլէին անկողնէն, ուր ընդ հակառակն իրենց զաւկները շատ ուշ կ'ելլէին. ասով հարկաւ անոնց ջիւղերը կը թուլնան, ուժէ կ'լնան և անոնց մտաւորական կարողութիւնը

կը տկարանայ, և այսպէս մարդս գիւրաւ մեղամաղձոտութեան մէջ կ'ընայ :

6. Շէյն անուն երեւելի բժիշկը կ'ըսէր թէ, տկար կազմուածք ունեցող կամ ընթերցասէր և մտածող մարդու համար երկար ատեն անկողնոյ մէջ մնալէն աւելի փնասակար բան չկայ : Վասն զի մէկ կողմէն միւս կողմը դառնալով, շարունակ յօրանջելովն ու ձկտելով հարկաւ ներսի հիւթերը կ'ապականին, անդամները կը թուլնան և բոլոր մարմինը կը տկարանայ :

7. Սյն արտաքին մաքուր օդը զոր կը ծծենք, և անկողնէն ելած ժամանակ մեր մարմինը կը զովացնէ, պաղ ջուրով լուացուածի չափ օգուտ ունի : անով հիւթերը աւելի շուտ շրջան կ'ընեն և կը մաքրուին, մարմնոյն անդամներն աւելի ևս կը զօրանան և կը հաստատուին. ընդ հակառակն չափէ դուրս տաքութեամբ կը ցնդին հիւթերը. և ասոր ապացոյց է մարդուս ախորժակը, որ երբ կանուխ կ'ելլէ անօթութիւն կը զգայ :

8. Շատ քնանալուն կամ թէ անկողնոյ մէջ կենալուն մէկ փնասն ալ այս է, ինչպէս կը հաստատէ Ուիլլի բժիշկը, որ մարդուս աչքին տեսութիւնը կը տկարացնէ, և մարդս կարճատես կ'ընէ : Երբ պատանի էի, աչքերս երթալով տկարացան, իսկ երբ սկսայ ամէն

օր շատ կանուխ ելլել, տասը տասուերկու տարուան մէջ զօրացան և սրատես եղայ:

9. Սէնսֆիլտ անուն երեւելի Սնդղիացի օրէնագէտը շատ ծերերու ապրելուն կերպը քննելով՝ տեսեր է որ մինչև խոր ծերութեան հասնողներն ընդհանրապէս անոնք են, որ առտունները կ'անուխ կ'ելեն: Այս իրական փաստերը ուրիշ ամէն փաստերէ լաւ կը հաստատեն մեր խօսքերը:

Հարցումներ: 1. Ի՞նչ է ուշ ելլելուն վնասը: 2. Հիւանդութիւններն ընդհանրապէս ինչէ՞ն յառաջ կու գան: 3. Տղայոց ի՞նչ մասնաւոր փոյթ տարուելու է: 4. Հին ատենները կայի՞ն այժմու հիւանդութիւնները: 5. Ի՞նչ է ուշ ելլելուն մէկ վնասը: 6. Ո՞ր մարդոց աւելի կը վնասէ շատ քնանալը: 7. Ի՞նչ է կանուխ ելլելուն օգուտը: 8. Աչաց ալ վնաս է շատ քնանալը: 9. Ո՞ր մարդիկ երկար կեանք կ'ունենան:

ԴԱՍ 13

Պառկի	անխոյն ճաշել	Օգտակար	չահասոր
Առողջ	զօրասոր	Զօրութիւն	ուժ
Կարօտ	պէտք ունեցող	Անդանդաղ	չափաւոր
Անդին	գին լուսեցող	Իմաստուն	Էելացի
Ազուշ	ախմար	Բանաստեղծ	Կառ շինող
Հասակ	արիւթ	Հեղինակ	Գիրքի ճշ ղեկող

ԱՌՏՈՒՆԵՐԸ ԿՍՆՈՒԽ ԵԼԼԵԼ

1. Ֆիլիփ անուն Սնդղիացի բժիշկը իր գրուածներէն մէկուն մէջ կը հաստատէ թէ

առջի իրիկունէ թէև կանուխ պառկին օգտակար է տկար մարդոց, սակայն անկողնոյ մէջ չափէն աւելի երկար ատեն մնալը շատ վնասակար է: Եթէ կ'ուզես քանի մը օր փորձի համար սովորականէն մէկ կամ երկու ժամ կանուխ ել, պիտի տեսնես որ նոր զօրութիւն և ուժ պիտի առնես, զոր ուրիշ կերպով չէիր կրնար ստանալ:

2. Անոնք որ շատ տկար չեն՝ պէտք է որ անդանդաղ անկողնէն ելլեն, և թէպէտ առջի բերան ծանր պիտի դայ անոնց, որովհետև տե տկարն առողջէն աւելի քնոյ կարօտութիւն ունի, բայց անոնց երկրորդ իրիկուան քունն աւելի խորունկ և անոյշ կ'ըլլայ: Երկար ատեն անկողնոյ մէջ մնալը ոչ միայն վնասակար և թուլացուցիչ է, այլ և անդին ժամանակին մեծ կորուստ, քանզի եթէ մարդս չարժամաք այն ժամանակն անցունէր, առողջութիւնն աւելի պիտի զօրանար:

3. Անոնք որ առտունները կանուխ կ'ելլեն, առողջ, հարուստ և իմաստուն կ'ըլլան, կ'ըսէ Ֆրանքլին: Մարդկային կենաց բոլոր թշուառութեանց և մինչև իսկ կենաց կարճնալուն միակ պատճառը ծուլութիւնը և անհոգութիւնն է, որ սաստիկ աշխատանքներէն աւելի մարդս կը փճայնէ:

4. Բոլոր մեծամեծ մարդիկ գիշերուան մէկ

քանի ժամը միայն քնանալով կ'անցունէին ,
և պէտք եղածէն աւելի չէին քնանար , ու
րով իրենց կենաց մէկ մասն ալ կը շահէին :
Մարդս շատ քիչ քնոյ կարօտութիւն ունի ,
և այս պատճառաւ շատ քնացողները ապուշ
կ'ըլլան , կ'ըսէր Լոք փիլիսոփան :

5 . Ֆրենթընէլ Գաղիացին , որ հարիւր տա-
րի ապրեցաւ , ամէն իրիկուն շատ կանուխ
կը պառկէր , և առտունները կանուխ կ'ել-
լէր , և մինչև ճաշի ատեն կ'աշխատէր , այս-
ինքն կէսօրուան երկու կամ երեք ժամ մնա-
ցած , և իրիկունները կը հանդչէր կամ առան-
ձին պոտտելով , և կամ երեւելի մարդոց հետ
տեսնուելով :

6 . Մեծ բարիք կ'ընեն ծնողք իրենց որդ-
ւոցը , եթէ զանոնք իրենց տղայական հա-
սակէն վարժեցնեն առտունները կանուխ ել-
լելու . անով անոնց առողջութիւնը կը զօրա-
նայ , աշխատասիրութիւնը կը քաղցրանայ ,
զուարթութիւննին կ'աւելնայ , և անոնց միտ-
քը ամէն տեսակ կրթութիւն առնելու կը
վարժուի , շատ բաներու գիւրաւ տեղեակ
կ'ըլլան , և աշխարհիս մէջ լաւ կեանք կ'ան-
ցունեն : Ուստի ծնողք փոյթ տանելու են ի-
րենց զաւկները կանուխ պառկեցնելու և առ-
տունները կանուխ արթնցնելու :

7 . Միլտոն Մոգղիացի հռչակաւոր բանաս-

տեղծը ձմեռ ատեն ամէն օր շատ կանուխ
կ'ելլէր , իսկ ամառը թռչնոց հետ մէկտեղ
կամ քիչ մը ետքը , և կը սկսէր երեւելի հե-
ղինակաց դիրքեր կարգալ կամ կարդացնել ,
մինչև որ միտքը յոգնէր , և կամ յիշողու-
թիւնը օգտակար նիւթերով լցուէր . այնու-
հետև կը սկսէր օգտակար աշխատութեանց
հետ ըլլալ , որով միշտ հաստատուն պահեց
իր առողջութիւնը և կազմուածքը :

8 . Մեծն Փրեդերիկոս առաջ սաստիկ քնա-
սէր էր , բայց 1747ին երբ թագաւոր եղաւ ,
պատուէր տուաւ իր սենեկապետին որ ամէն
առտու չլուսցած զանի արթնցնէր . և որով-
հետև անով ալ չէր կրնար ելլել , պատուիրեց
որ արթննալուն պէս՝ երեսին վրայ թրջած
լաթ մը կամ ուրիշ բան մը ձգէր , մինչև որ
կամաց կամաց վարժուեցաւ կանուխ ելլելու :

9 . Սուրբ Գրոց մէջ շատ տեղեր կանուխ
ելլելուն օգուտները և ուշ ելլելուն վնասնե-
րը ցուցուած են . ինչպէս Սողոմոն Առակաց
Գիրքին մէջ կ'ըսէ , « Ով ծոյլ , մինչև ե՞րբ կը
պառկիս , քունէդ ե՞րբ պիտի արթննաս :
Քիչ մը քնանաս , քիչ մը նիրհես , ու քիչ մը
ձեռք ձեռքի վրայ դնես ննջելու համար .
անատենը քու աղքատութիւնդ ճամբորդի
պէս պիտի գայ , ու կարօտութիւնդ՝ սպա-
ռաղինեալ մարդու պէս :

10. Միով բանիւ մարդուս կենաց պատուական դրամագլուխը մի միայն իր անցուցած ժամանակն է. այն մարդը միայն շատ և երկար կ'ապրի, որ իր ժամանակն ամենևին պարապ և անպտուղ չանցներ, այսինքն այն որ իր կենաց երրորդ մասը հազիւ քնոյ համար կը կորսնցնէ:

Հարցումներ: 1. Բժիշկ մը կանուկ պառկելուն վրայ ի՞նչ կը գրէ: 2. Որո՞նք աւելի շատ ելլելու են անկողնէն. ինչո՞ւ: 3. Ի՞նչ բանէ յառաջ կու գայ թշուառութիւնը: 4. Փիւստոփայ մը ի՞նչ ըսել սովոր էր: 5. Ֆոնթընէլ քանի՞ տարի ապրեցաւ. ի՞նչպէս կ'անցունէր ժամանակը: 6. Ծնողք ի՞նչ ընել պարտին իրենց զաւկներուն: 7. Միլտոն ի՞նչ ըսել սովոր էր: 8. Մեծն Փրեդերիկոս ի՞նչ կերպով վարժուեցաւ կանուկ ելլելու: 9. Սուրբ Գիորգ ի՞նչ կ'ըսէ ուշ ելլելու նկատմամբ: 10. Երկար կեանք ունենալու միջոցն ի՞նչ է:

ԳԱՍ 14

Փափաք	Բողոք	Մտածել	Տարփանք
Գետին	Երկիր	Պատանի	Տան
Ծածկել	Գոյել	Շառաւիղ	Ճիւղ
Առու	Կլարի Գէտ	Ցիրուցան	Կարարչական
Ազնիւ	Կարճատև	Նշաններ	Նշանի ծառ
Որդի	Կասկ	Ուսուցիչ	Վարժապետ

ՀԻՄՆՈՒ ՏԵՄՆԵԼՈՒ ՓԱՓԱՔ

1. Սողոմոն պատանեկութեանը ատեն դարձնան օր մը հօրը պարտեղին մէջ արմաւեն

ւոյ մը ներքեւ նստած, աչքը դետինը տնկած խոր մտածութեան մէջ ընկղմած էր: Նա թան, անոր դաստիարակը, քովը մօտենալով հարցուց, «Ինչո՞ւ նստեր կը մտածես»: Պատանին դուրսը վեր վերցուց և պատասխանեց, «Նա թան, շատ կը փափաքիմ հրաշք մը տեսնել»: «Այդպիսի փափաք մը ես ալ ունէի, երբ տղայ էի»: «Փափաքդ կատարուեցա՞ւ», հարցուց աճապարանօք Արքայորդին:

2. Պատասխան տուաւ Նաթան ըսելով, «Այր Աստուծոյ անուն մարդ մը ինծի մօտենալով և ձեռքի նուան կուտ մը ցուցնելով ըսաւ, «Աղէկ նայէ, տես սա կուտն ի՞նչ պիտի ըլլայ»:

3. Այսպէս ըսելէն ետքը մատովը ծակ մը բացաւ, կուտը մէջը դնելով վրան հողով ծածկեց: Հազիւ թէ ձեռքը քաշեց, և ահա երկու մանր տերեւներ դուրս ցցուեցան: Եւ դեռ անոնց տերեւ ըլլալը չնշմարուած՝ իրարմէ բաժնուեցան, և մէջտեղէն շառաւիղ մը ելաւ կեղևով պատած և հետզհետէ բարձրացաւ և հաստացաւ:

4. Ասոր վրայ Աստուծոյ մարդն ինծի ըսաւ, «Նայէ». և երբ նայեցայ՝ եօթը ոստ ելան այն շառաւիղէն, սեղանին վրայի աշտանակին եօթը աստղերուն պէս: Սքան

չացայ. Բայց Աստուծոյ մարդը քովս եկաւ, և ինծի պատուիրեց որ լուռ կենամ ու դիտեմ: Նայէ՛, ըսաւ, նոր ստեղծուածներ պիտի երևին:՝

5. Այս խօսքին վրայ գնաց մօտակայ առուէն ավովը ջուր բերելու և այն նորաբոյս ծառը ջրեց: Մէյ մ'ալ նայիս որ բոլոր ոստերը կանանչ տերեւներով լեցուեցան, այնպէս որ զովասուն հովանի եղաւ վրաս և այնոյ՛ հոտեր բուրեցին չորս գին: Ուստի՞ է այս անուշահոտութիւնը և զովարար շուքը, գոչեցի: Չե՞ն տեսներ՝, պատասխանեց Աստուծոյ մարդը, այն կարմիր ծաղիկները որ կանանչ տերեւներուն տակէն կը բացուին խիտ առ խիտ:՝

6. Երբ կը պատրաստուէի պատասխան տալու, մէյ մին ալ զովիկ հով մը փչելով տերեւները թոթովեց և ծաղիկները մեր բոլորտիքը ցանեց, ինչպէս անոն սաստիկ հովերը չորցած տերեւները ծառէն վար կը թափեն և ցիրուցան կ'ընեն: Շաղիկները թափուածին պէս մէյ մ'ալ նայիս որ գեղեցիկ գոյներով կարմիր նուռեր կախուած էին՝ Սհարոնին գաւազանին վրայ բուսած ընկոյզներուն պէս: Աստուծոյ մարդուն ըրած այս բանը տեսնելով ասի ի բերան ապշեցայ մնացի:՝

7. Հոս Նաթան խօսքը վերջացուց. իսկ

Սողոմոն անմիջապէս հարցուց, «Ի՞նչ է այն մարդուն անունը. դեռ կենդանի՞ է. ո՞ր կը բնակի:» «Դաւթի որդի, քեզի պատմածս երազ էր», պատասխանեց Նաթան: Իսկ Սողոմոն այս խօսքը լսածին պէս սիրտը թռնոտ ելաւ և ըսաւ, «Ի՞նչպէս կրցար զիս խաբել:» «Որդի Յեսսէի, ես քեզ չսաբեցի», կրկնեց Նաթան: «Ահա հօրդ պարտեղին մէջ բոլոր պատմածներս կրնաս տեսնել: Միթէ բոլոր նռնենեաց միւկնոյն բանը չի՞ պատահիր, ինչպէս նաև ուրիշ ծառոց:»

8. «Այո», ըսաւ Սողոմոն, «Բայց այնպէս կամաց կամաց և այնչափ երկար ատենի մէջ, որ մենք չենք զգար:» Պատասխան տուաւ Նաթան ըսելով, «Ուրեմն Աստուծոյ գործքերուն մէկը կրնայ՝ պզտիկ բան սեպուելի՛ կամաց կամաց և անզգալի կերպով ըլլալուն համար: Բնութիւնը քեզ ուսուցիլ ըրէ, և անոր գործողութիւնները սորվելու հետամուտ եղիր, անատեն դիւրաւ կը հաւատաս Տէրոյ՛ գործքերուն մէջ եղած հրաշից բարձրագոյն զօրութեանը, և մարդու ձեռքով գործուած հրաշք տեսնելու պիտի չփաքիս:»

Հարցումներ: 1. Սողոմոն պարտեղը նստած ատեն ով է կաւ անոր քով, և ի՞նչ ըսաւ. Սողոմոն ինչ պատասխանեց: 2. Նաթան ի՞նչ պատմեց անոր: 3. Յետոյ ի՞նչ ըրաւ, և

ի՞նչ եղաւ : 4. Ի՞նչ տեսած էր Նաթան : 5. Ուրիշ ի՞նչ տեսաւ : 6. Ծառին վրայ ի՞նչ տեսնուեցաւ : 7. Ասոր վրայ Սողոմոն ի՞նչ պատասխան տուաւ : 8. Ի՞նչ կերպով համոզեց զՍողոմոն :

Պ Ա Ս 15

Պալատ	Տե՛ծ Կո՛ւն	Վաղեմի	Հի՛ն
Կսկիծ	ցա՛ւ	Միսսին	Ֆէ՛լբէշ
Գնչու	Էի՛նէանէ	Թափառիլ	ապրի՛ն անդին յըջիլ
Խնջոյք	հանդէս	Պատուհաս	պապի՛ծ
Յանկարծ	Ֆէ՛լէն	Համադամ	հա՛մոյ
Հրդեհ	ի՛րաի	Անձկութիւն	ապրի՛ն անդին

ԾԻՆԵԼՈՅԶ ՄԱՔՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՏՕՆԸ

1. Երբ յամանակաւ Լոնտրայի մէջ ամէն տարի մայիսի առջի օրը քաղքին ծինելոյց մաքրողներուն համար մեծ տօն կ'ըլլար Մոնթէկու ընտանեաց պալատը : Կ'ըսուի թէ այս սովորութիւնը հետեւեալ պարագաներէն սկիզբ առած է : Մոնթէկու տիկինն ամառ ատեն, ըստ սովորութեան, ամառանոցը դացած ըլլալով, սովոր էր ամէն օր իր տղան պատել զրկելու ծառային հետ որուն խոտիւ պատուէր տրուած էր տղան աչքին առջևէն չկորսնցնելու :

2. Սակայն օր մը ծառան վաղեմի բարեկամներէն միոյն հանդիպելով ի միասին գինետուն դացին, և տղան մինակ մնացած աս-

դին անդին կը վազվրտէր : Երբ ամանակ մը գինետան մէջ մնալէն ետքը, ծառան դուրս ելաւ տղան վնասուելու որ ճաշի տանէր, սակայն չգտաւ զանի : Անիկա բոլոր գիշերը թափառեցաւ, ամէն տեղ, ամէն կողմ հարցուց, այլ ի զուր. Երբ արդէ չգտնուեցաւ :

3. Կրնաք երեւակայել թէ խեղճ մայրը տղուն ուշանալը տեսնելով ո՞րչափ ցաւօք և անձկութեամբ լեցուեցաւ : Բայց անհնար է նկարագրել անոր կսկիծը և յուսահատութիւնը, երբ սպասաւորը դարձաւ և տղուն եկած փորձանքը պատմեց անոր : Ամենուրեք մարդիկ զրկուեցան տղան վնասուելու, ամէն լրագրաց մէջ ծանուցումներ գրուեցան, Լոնտրայի և Անգղիոյ շատ քաղաքներուն մէջ թուղթեր փակցուելով՝ տղան բերողին կամ անոր վրայ տեղեկութիւն տուողին մեծագումար խոստումներ եղան, սակայն ամէն ճիգ և խնամ անօգուտ եղաւ. հետեւապէս կասկած ըրին թէ գուցէ տղան լիճն ինկած էր, և կամ գնչուները գողցած ըլլալով պատուհասուելու վախով չէին բերեր զանի :

4. Տիկին Մոնթէկու այսպիսի դառն անստուգութեան մէջ երկու տարի անցուց, և, հակառակ սովորութեանը, ձմեռը Լոնտրա չվերադարձաւ, այլ գիւղը մնալով բոլոր ժամանակը կսկիծներու և միայնութեան մէջ

անցուց : Հուսկ յետոյ քոյրերէն մին ամուսնացաւ , և շատ ընդդիմութիւններէն ետքը տիկին Մոնթէկու հաւանեցաւ պարահանդէս և հարսանեաց խնճոյք մը տալ իր տունը :

5. Հանդէսին պատրաստութեանց խնամ տանելու համար Լոնտրա վերադարձաւ , և մինչ կերակուրները կ'եփուէին , յանկարծ տան մէջ հրդեհի ձայներ լսուեցան : Կ'երևի թէ խոհարարացմին կաթսան ձգած ըլլալով ծըխնելոյցը բռնկած էր : Ծխնելոյց մաքրող փրնտուեցին և տղայ մը գտնելով վեր հանեցին զանի , սակայն սաստիկ մուխէն խեղդուելու պէս եղած վառարանին մէջ ինկաւ : Տիկին Մոնթէկու ձեռքը քացախ և շիշ մը ողելից հեղուկ առած վաղեց եկաւ , և սկսաւ տըղուն քունքն ու վիզը շփել , երբ յանկարծ « Ո՛հ , Եղուարդ իմ , » գոչեց , և տախտակամածին վրայ ինկաւ անզգայ : Շուտ մը սթափեցաւ , և տղան բազկացը վրայ առնելով գրկեց զայն ըսելով , « Մայ իմ սիրելի Եղուարդս է , իմ կորսուած զաւակս : »

6. Կ'երևի թէ վզին վրայի նշանէն ճանշցած էր զանի : Երբ վարպետին հարցուցին թէ ուստի առած էր տղան , ըսաւ թէ , տարի մը առաջ գնած էր զայն գնչու կնիկէ մը որ կ'ըսէր թէ անիկա իմ զաւակս է : Տղան սա միայն կը յիշէր թէ քանի մը մարդիկ անոր

պտուղ բերին և ըսին թէ պիտի առնէին մօրը պիտի տանէին զանի , և թէ երկար ատեն էշով ճամբորդելէն և շատ ժամանակ անոնց քով մնալէն ետքը , տղուն ըսած էին թէ , « Դուն այսուհետեւ քու հօրդ ծխնելոյց մաքրողի մը քով կենալու ես , » և երբ անգամ մը մօրը և գեղեցիկ տանը վրայ խօսեցաւ , այնպէս սաստիկ ծեծեցին զանի որ միտքն անգամ բերելու կը վախնար : Տղան ըսաւ նաև թէ իր վարպետը շատ աղէկ նայած էր անոր :

7. Տիկին Մոնթէկու առատապէս վարձատրեց այն մարդը , և այն ժամանակէն սկսեալ ամէն տարի մայիսի առջի օրը , այն է պզտիկ Եղուարդին ծննդեան տարեդարձին , բոլոր քաղքին ծխնելոյց մաքրողներուն մեծ խնջոյք կու տար , և ամէն տեսակ համադամ կերակուրներով սեղան մը կը պատրաստէր որուն գլուխը Եղուարդ կը նստէր :

8. Շատ տարիներ առաջ եղած է ասիկա . թէ մայրը և թէ տղան մեռած են , սակայն ամէն տարի մայիսի առջի օրն իբրև տօնի օր կը բռնեն ծխնելոյց մաքրողները , և մինչև ցայսօր Լոնտրայի ամէն կողմ կը տեսնես որ անոնք ժապաւէններ դրած և այլևայլ զարդարանքներով զարդարուած գրեթէ ամենուն դրան առջև կը պարեն և իրենց դուռ ծիքներովը կը չալեն ու կ'երգեն :

Հարցումներ : 1. Ատենօք ի՞նչ տօն կ'ըլլար Լոնտրա : 2. Օր մը ի՞նչ պատահեցաւ : 3. Մայրը տղան դտնել տալու համար ի՞նչ ըրաւ : 4. Վերջապէս ի՞նչ պատճառաւ մայրը Լոնտրա դարձաւ : 5. Ի՞նչպէս բռնկած էր ծխնելոյղը : 6. Մայրը տղան ինչէ՞ն ճանչցաւ . տղան ի՞նչ պատմեց : 7. Մայրը տղուն վարպետին ի՞նչ ըրաւ . ծխնելոյղներուն ինչ հանդէս տուաւ : 8. Կա՞յ տակաւին այն սովորութիւնը :

ԴԱՍ 16

Պատուէր հրճան	Հայրենիք	Ծնած Կեղը
Չղեստ հագուստ	Հպատակ	Հնաւանդող
Հանդէս քօն	Ինքնակալ	Լափաւոր
Ծաղիլ ելլել	Աղաղակ	Յայն
Սենեակ խոռ	Քաղցրաձայն	անոյլ Յայնոյ
Իշխան Կերպարան	Պեծերը	Իտնարհիլ
		Ծռել

ՉԻՆՍՅ ՈՐԴԻԱԿԱՆ ՍԷՐԸ

1. Որդիական սէրը Չինաց ազգին մէջ ոչ միայն բնութեան տուրք և պարտք համարուած է, այլ նաև կրօնական պարտաւորութիւն և հաստատ պատուէր է : Այս սէրը Չինաց տէրութեան կառավարութեան ամենէն մեծ կապը կրնայ ըլլալ, և անոր ուժին ու երկար դիմանալուն պատճառ կրնայ համարուիլ :

2. Կրնանք ըսել թէ որդիական սէրը Չինաց թագաւորութեան ոգին է, ինչպէս որ հայրենեաց սէրը հին ատենուան հասարակա-

պետութեանց ոգին էր : Այս դեղեցիկ սիրոյ զգացմունքը Չինաց երկրին մէջ ընդհանուր է . թագաւորն իր հպատակներուն իբրև իր որդւոյր վրայ կը նայի, և հպատակները թագաւորին իբրև իրենց հօրը վրայ կը նային, և թագաւորը կ'անուանեն Հայր և Մայր թագաւորութեան :

3. Չինաց թագաւորները որդիական սիրոյ պարտուց օրինակ տալու համար իրենց հօրը աթոռը չեն նստիր, մինչև որ անոնց վախճանեալ հօրը մահուան սուգի ժամանակը չլեցուի, որ երեք տարի կը քչէ, և նոյն միջոցին Մանտարիններուն խորհրդարանը կը կառավարէ տէրութիւնը :

4. Ինքնակալը իր հպատակներուն օրինակ պիտի ըլլայ թէ կրօնական պաշտամանց, և թէ առ մայրն ունեցած որդիական պարտուցը մէջ, որուն համար ամէն տարւոյն առջի օրը մասնաւոր հանդէս մը կը կատարուի, զոր համառօտ կերպով կը դնենք հոս :

5. Տարւոյն առջի օրն արևը ծագելուն պէս ըտոր Մանտարինները հանդէսի զգեստներ հագած կը ժողովուին թագաւորին պալատը, և իրենց աստիճանին համեմատ սրահին մէջ կը շարուին : Յետոյ թագաւորական իշխանազունք հագուած նոյն տեղը կու գան . անատեն թագաւորն աթոռին վրայ նստած՝ սենեակէն

դուրս կը հանեն իր մօրը սենեակը կը տանին որ զանի ողջունէ. գաւիթը ծողվուած հանդիսականք ալ մէկտեղ կ'երթան:

6. Երբ թագուհւոյն սենեակին դուրս սրահը կը հասնին, թագաւորն աթոռէն վար իջնելով նոյն սրահը կ'երթայ: Այն միջոցին Մանտարին արարողապետ մը ներս կը մտնէ և թագուհւոյն առջև ծունկ չոքած թագաւորին կողմանէ աղերսագիր մը կը ներկայացնէ անոր որ հաճի դուրս ելլել, և անոր մատուցուելիք պատիւներն ընդունիլ:

7. Անատեն թագուհին հանդիսիւ դուրս կ'ելլէ. արարողութեանց պաշտօնատէրը կ'երթայ թագաւորին և առջևը ծունկ չոքած կ'աղաչէ որ երթայ իր մօրը որդիական պատիւն ընէ. այնուհետև թագաւորը մօրը ներկայանալով շիտակ և ձեռուըները կախուած կը կենայ. նոյնպէս կ'ընեն նաև Մանտարիններն ու հանդիսականք. անատեն երգիչները կը սկսին քաղցրաձայն երգել:

8. Մէյ մ'ալ Մանտարիններէն մին «Ծունկ չոքեցէք» կ'ըսէ. խոյն թագաւորը, Մանտարինները և իշխանք ծնկան վրայ կուգան. քիչ մը ետքը դարձեալ «Մինչև գետին խոնարհեցէք» կը դուչէ. և ամէնքը դիմացին նայելով կը ծռին. ետքը նորէն «Ելէք» կ'աղաղակէ, և ամէնքը ոտք կ'ելլեն. այսպէս

երեք անգամ ծունկ կը չոքին, կը ծռին և կ'ելլեն:

9. Այս արարողութիւններէն ետքը նոյն առջի Մանտարինը կ'երթայ թագաւորին կողմանէ թագուհւոյն աղերսագիր մը կը ներկայացնէ աղաչելով որ իր սենեակը դառնայ անատեն նուագարաններով կ'երթայ թագուհին, և հանդէսը կը վերջանայ: Բաց աստի թագաւորը պարտական է ամէն հինգ օր անգամ մը իր մօրն այցելութեան երթալ:

Հարցումներ. 1. Ձինաց ո՞ր սէրը սաստիկ է: 2. Թագաւորը հպատակացը վրայ ի՞նչ աչքով կը նայի: 3. Ե՞րբ հօրն աթոռը չի նստի: 4. Ի՞նչ է թագաւորին պարտաւորութիւններէն մին: 5. Ի՞նչ հանդէս կը կատարեն, և ի՞նչ կերպով: 6. Յետոյ ի՞նչ կը ներկայացնեն անոր: 7. Թագաւորը որո՞ւ կը ներկայանայ: 8. Յետոյ ի՞նչ արարողութիւն կ'ըլլայ: 9. Վերջապէս ի՞նչ կերպով կը վերջանայ հանդէսը:

Գ Ա Ս 17

Առիւծ	Ֆէնդանէաց Լագուսը	Գաւազան խոյր
Որսալ	Բռնէլ	Չարաչար Գէլ Խեղով
Հանդերձ	Հագուստ	Յարձակիլ լրան ցառիլ
Ուժդին	ո՞՞՞՞	Հետեիլ խնայիլ Երթալ
Գազան	Չարէնի անասան	Յուսահատ յոյս խորո՞
Պարդէ	Ընծայ	Նաւաստի նաւոս Բար

Ա Ռ Ի Ի Ծ

1. Սփրիկէի հարաւային կողմերը, ուր Օթենթացիները կը բնակին, առիւծը շատ հա-

սարակ է, և տեղացիք շատ նեղութիւն և ֆնաս կը կրեն անոր երեսէն : Իրիկուն մը Օթենթացի մը կը տեսնէ որ աւիւծ մը ետեւէն կու գայ զինք որսալու : Մարդուն սիրտն ահաւորով կը լեցուի, սակայն կը խորհի հնարք մը գտնել ազատուելու : Կը վազէ բլուրի մը գահալէժ ծայրը կ'ելլէ և հոն ցած տեղ մը կը պահուրտի . գլխարկն ու հանդերձը դաւազանի մը կ'անցնէ և գլխէն վեր կը բռնէ, ու ասդին անդին կը շարժէ գաւազանը առիւծը խաբելու համար :

2. Առիւծը որ կատաղաբար կու գար, դըլխարկն ու հանդերձը մարդ կարծելով՝ արագութեամբ և ուժգին կը ցատքէ գաւազանին վրայ, և գլխովայր կը կործանի և չարաչար կը վիրաւորուի : Այս կերպով Օթենթացուցն կեանքը կ'ազատի :

3. Ուրիշ Օթենթացի մը կոյկերը ջուր խմցնելու տարած ատենը կը տեսնէ որ առիւծ մը պառկած է գաշտին մէջ : Մարդը կը կարծէ թէ աւելի կոյկերուն վրայ պիտի յարձակի . բայց կը սխալի, քանզի առիւծը կոյկերը թողլով մարդուն վրայ կը սկսի գալ : Օթենթացին հազիւ կարող կ'ըլլայ մօտը գտնուած ծառին վրայ ելլել . առիւծը կու գայ, և քանի մը անգամ ծառն ի վեր ցատկէն ետքը, կը տեսնէ որ պիտի չկրնայ ձեռք ձգել որսը,

և ծառին ներքեւ քսանուչորս ժամ կը սպասէ :

4. Վերջապէս ծարուելով կ'երթայ ջուր խմելու . երբ աղէկ մը կը հեռանայ որ ալ չի կրնար ծառը տեսնել, մարդը ծառէն վար կ'իջնէ և կը փախչի : Խսկ առիւծը ջուր խմելէն ետքը առջի տեղը կը դառնայ . և երբ կը տեսնէ որ մարդը փախած է, կը սկսի մարդուն հետքին հետեւիլ, և չգտնելով զայն յուսահատ կը դառնայ :

5. Կ'երեւի թէ առիւծն անցած բաները միտքը կը պահէ, և տեսածները ետքը կը յիշէ և կը ճանչնայ : Ատենօք Պարոնին մէկը առիւծ մը կը պահէր : Օր մը քանի մը նաւաստիներ այս կենդանին տեսնելու կ'երթան : Առիւծն այն ժամանակ առջեւ դրուած միսը կ'ուտէր, ուստի շատ խոժուեցաւ և կատղեցաւ, երբ այս մարդիկ զայն անհանգիստ կ'ընէին : Նաւաստիներէն մին առիւծին մօտենալով ըսաւ, « Ներոն, խեղճ Ներոն, զիս չե՞ս ճանչնար : »

6. Առիւծն այս ձայնը լսելուն պէս մէկէն կերակուրը թողուց, և ուրախութեան նշաններ ցուցնելով՝ սկսաւ նաւաստուոյն մօտ երթալ . նաւավարն ալ շոյեց անոր գլուխը . առիւծը կատուի պէս անոր առջեւ կեցած շատ կ'ախորժէր անկէ : Ընկերներն ասիկա տեսնելով շատ զարմացան, և պատճառն

իմացան թէ քանի մը տարի առաջ այս կենդանին նաւաստուոյն հետ մէկ նաւու մէջ էր, և մարդը կը կերակրէր զանի, անոր համար իր բարերարին ձայնը առնելուն պէս սկսեր է այնպէս ուրախանալ:

7. Ուրիշ պատմութիւն մըն ալ ընեմ՝ առիւծին երախտագիտութիւնը ցուցնելու համար: Իբր երկու հազար տարի առաջ Հռոմ մայեցի մը իր գերւոյն հետ այնպէս չարաչար կը վարուէր՝ որ անոր համբերութիւնը հառնելով տիրոջը տունէն փախաւ. և չդռնուելու համար անտառը դնաց, և հոն քարայրի մը մէջ պահուրտեցաւ: Արդեօք ո՞րչափ վախցաւ խեղճ գերին, երբ իմացաւ որ այն քարայրը առիւծի որջ էր, և անդին ստակալի առիւծ մը տեսաւ որ դէպ իրեն կու գար: Տարակոյս չկայ որ խեղճ մարդը սաստիկ վախցաւ, և կարծեց թէ պատառ պատառ պիտի ըլլար առիւծին ճիրտներուն մէջ:

8. Իսկ առիւծը, ընդհակառակն, կամաց կամաց մարդուն մօտեցաւ, և հառաչանքով ոտքը վերցուց գերւոյն դէմը բռնեց. գերին ալ քննեց տեսաւ որ ոտքը փուշ մտած էր, զգուշութեամբ բռնեց դուրս քաշեց զայն: Առիւծը ցաւէն ազատուելով՝ սկսաւ իր բարերարին մօտ երթալ, և ոտքն կնիալով շան պէս քծնիլ:

9. Այս գերին ատեն մը փախտական ապրելէն ետքը բռնուեցաւ, և վճիռ եղաւ որ գաղանի առջև ձգուի և սպաննուի, ինչպէս որ հին ատենները մահապարտները այս կերպով մեռցնել սովորութիւն էր: Ուստի այս խեղճ գերին հրապարակ հանուելով, նոր բռնուած առիւծի մը առջև ձգեցին: Բոլոր հանդիսատեսք կը կարծէին թէ այն կատաղի առիւծը խեղճ գերին մէկէն պիտի պատառէր. սակայն ի՞նչ մեծ եղաւ անոնց զարմանքը, երբ տեսան որ առիւծը դլուխը ծըռած՝ կամաց կամաց գերւոյն մօտ գնաց, և փոխանակ ուտելու՝ շան պէս սկսաւ քծնիլ անոր առջևը:

10. Այս այն առիւծն էր, որուն ոտքէն փուշը հանած էր գերին ատենօք. ուստի կենդանին ալ հիմա իր բարերարին ջնաս մը չէր տար: Կայսրը այս բանը տեսնելով շատ զարմացաւ, գերւոյն ազատութիւն շնորհեց, և առիւծը անոր պարգևեց: Գերին առիւծը Հռովմայի մէջ պտտցնելով և Ժողովուրդին ցուցնելով՝ շատ ստակ շահեցաւ:

Հարցումներ. 1. Օթենթացոց երկիրը ի՞նչ վնասակար կենդանի կայ. Օթենթացի մը ի՞նչպէս աղատեցաւ առիւծի մը ձեռքէն: 2. Ի՞նչ հնարք խորհեցաւ: 3. Ուրիշ մը ի՞նչ բաժնի տեսնու գէմը առիւծ կ'ելէ: Ի՞նչպէս կ'ազատի: 4. Քանի մը նաւաստիներ ի՞նչ տեսնելու գացին. ի՞նչ պատահեցաւ: 5. Ուստի՞ կը ճանչնար զանի: 6. Հռովմայեցի գերի-

ներէն միոյն ի՞նչ պատահեցաւ : 7. Գերին ըռնուեցաւ . ի՞նչ կերպով աղատեցաւ : 8. Ինչո՞ւ առիւծը մարդուն չվնասեց . գերին ի՞նչ ըրաւ առիւծը :

ԳԱՍ 18

Որդեակ	զաւառ	Առաջնորդ	Ճամբայ ցոյցնող
Դաշոյն	սուր	Յաճախել	սպէտ երկաւ
Խորհուրդ	միտ	Կատարել	ընել
Գանդատ	արդարանք	Տարակոյս	խառնած
Յետին	վերջին	Առանձին	միտ
Բարի	տղէ	Խոստանալ	խօստ ասել

ՆԵՐՈՂԱՄԻՏ ՀԱՅՐ ՄԷ

1. Բարեպաշտ հայր մը՝ որ շատ խնամ կը տանէր իր որդւոյն բարեխառութեանը և աստուածապաշտութեանը վրայ, ամէն միջոց ի դորժ կը դնէր զանի կրթելու համար : Տղան, թէև աչքին առջև ունէր բարի օրինակ, բարեպաշտական կրթութիւններ և վարժութիւններ, սակայն իր երիտասարդական չար համարտութիւնները զինք մտրոյցուցին, և ամէն անկարգութեանց մէջ ձգեցին, որով իր ծնողացը սիրտը դառնապէս կը վշտանար :

2. Այս անկարգ տղան կը յաճախէր չարութուն ընկերութեանը, և օրէ օր անոնց պէս կ'ըլլար . մինչև իսկ իր չար ընկերոջը տուած չար խորհուրդին անսաց, և միաբը գրաւ որ իր հօրը կեանքը վերջացնելու խորհուրդը

կատարէ, որպէս զի կարող ըլլար ստացուածքի տէր ըլլալ և աղատօրէն հետեւիլ իր անառակութեանը :

3. Այս ցաւալի լուրը հօրը ականջը կը հասնի, և երբ ճշմարտիւ կը ստուգէ իր որդւոյն խորհուրդը, կայծակնաճար կ'ըլլայ : Եւ սակայն ուզեց վերջին ճիշդ թափել տղան ճամբայ բերելու համար, ուստի ըսաւ անոր, « Որդեակ իմ, կ'ուզե՞ս քիչ մը չըջալիլ ինծի հետ . քու ընկերութիւնդ ինծի սիրելի է : » Տղան ընդունեցաւ հօրը խնդիրը, թերևս չար խորհուրդը կատարելու մտօք :

4. Մէկտեղ ճամբայ ելան, և երբ անտառի մը մէջ մտան, հայրը մէկէն կեցաւ և տղուն ըսաւ, « Որդեակ իմ, լսեցի որ զիս սպաննել կ'ուզես, և այս բանին վրայ տարակոյս չունիմ : Թէպէտև ես քեզի դէմ չատ իրաւացի դանդաւաններ ունիմ, սակայն դուն իմ որդիս ես, քեզ կը սիրեմ, և կ'ուզեմ իմ սիրոյս վերջին մէկ նշանն ալ տալ . ուստի այս անտառը բերի քեզ, այս առանձին տեղը, ուր մարդկային աչք մը չի կրնար տեսնել մեզ, և մարդ ալ չիմանար քու յանցանքդ : »

5. Ետքը քովէն դաշոյն մը հանելով ըսաւ տղուն, « Ահա, որդեակս, ահա քեզի դաշոյն մը, կատարէ կամքդ . գլուխ հանէ քու անագորոյն խորհուրդդ որ իմ կենացս դէմ

ունեցած ես. սպաննէ զիս ինչպէս որ կ'ուզես: Զիս հոս սպաննելովդ գուցէ մարդկային արդարութեան ձեռքն լցնալէն ազատիս. այս պիտի ըլլայ իմ սիրոյս վերջին նշանը. իմ յետին նեղութեանս մէջ այս ինծի մխիթարութիւն է որ ես քու կեանքդ պիտի ազատեմ, ուր դուն իմն կը սպաննես:”

6. Տղան կեցած տեղը կայծակնահար եղաւ, և ապշած մնաց, և չկրնալով ինքզինք զսպել՝ բարձրաձայն լաց մը փրցուց, և ինկաւ հօրը ոտքը՝ իր չար խորհուրդներուն համար թողութիւն խնդրելու, խոստանալով որ ալ այնուհետեւ իր վարքը բոլորովին փոխէ, և իր բարի ու մարդասէր հօրը մխիթարութիւն և ուրախութիւն ըլլայ: Այս իր խոստմանը վրայ հաւատարիմ կեցաւ տղան. ձգեց իր մոլութիւնները և չար ընկերները, և եղաւ իր հօրը ուրախութիւնն ու մխիթարութիւնը, որով իր առջի տուած վիշտերը և տրտմութիւնները սկսան փարատիլ:

Հարցումներ: 1. Ցղայ մը, հակառակ հօրը խրատուցն, ի՞նչ ըրաւ: 2. Ընկեր մը ի՞նչ խորհուրդ տուաւ անոր: 3. Հայրը տղան ի՞նչ ըրաւ, երբ անոր չար խորհուրդը լսեց: 4. Ո՞ւր գացին, և հայրն ի՞նչ ըսաւ: 5. Ետքը ի՞նչ ըրաւ: 6. Որդին խորհուրդէն ետ կեցաւ. ի՞նչ վարք ունեցաւ:

ԳԱՍ 19

Ընչունչ	չունչ չունչոյ	Շնչաւոր	չունչ ունչոյ
Միակ	ձէլ հապիլ	Անհեթեթ	անճառնի
Չարիք	գէշութիւն	Ժանտալեց	գէշ
Կախարդ	վհռի	Ոխակալ	գէշ պահող
Մոլոր	սխալ	Բազմաթիւ	շատ
Կարծիք	գաղափար	Առասպել	սոսա պատմութիւն

Ա. Կ. Ն. Հ. Ա. Ր. Ո. Ի. Թ. Ի. Ի. Ն.

1. Ա. Կ. Ն. հարութեան (նաղար) հաւտալն այնպէս սովորական է արեւելքի և արեւմուտքի բամբակաց մէջ, որ շատ դժուար պիտի ըլլայ անոնց հասկցնել թէ բոլորովին անհիմն և սուտ կարծիք է այս: Ընդհանուր մոլորութիւնն այս է թէ, որեւիցէ մարդ կրնայ ուրիշը կամ ուրիշի ունեցած բանն աշխիւ, այսինքն այնպիսի կերպով մը նայիլ վրան որ եթէ շնչաւոր է կը հիւանդանայ կամ կը մեռնի, եթէ անչունչ է կ'աւրուի կամ կը կորուի և կամ կը կորսուի:

2. Այս անհեթեթ կարծեաց կերպով մը մեկնութիւն տալ ուզելով՝ սովորաբար կ'ըսեն թէ աշխիւ կամ նաղար Գոհող մարդուն աչքէն տեսակ մը թոյն կ'ելլէ և կ'երթայ դիմացի բանը կը թունաւորէ. սա համոզումն ալ ունին թէ ասոր առջեւ առնելու միակ դեղն է կապուտ ուլունք (պոռնոգ) և կամ լաթ ու

սխտոր կախել աչքի չզարնուելու համար :

3. Սյս կարծիքը շատ սխալ է . մարդուս աչքը ժանտալից կրնայ ըլլալ , ինչպէս որ նախանձոտ , ոխակալ , չարասիրտ , բարկասիրտ և անզգամ մարդոց աչքերէն կ'երևի , բայց անվախ և անմեղ մարդոց ամենեւին չի կրնար փնտսել : Որովհետեւ դժբաղդաբար աշխարհիս մէջ նախանձոտ և չարասիրտ մարդիկ աւելի բազմաթիւ են քան թէ անմեղ և բարեսիրտ մարդիկ , այսօրուան օրս անմեղ մարդ պիտի չմնար աշխարհիս վրայ , և անմեղները կամ նաեւ մեղաւորներն իրենց թշնամիներէն աչքիլուելով՝ ոչ առողջութիւն պիտի ունենային , ոչ հարստութիւն , ոչ յաջողութիւն , ոչ ընտանիք և ոչ իսկ կենդանութիւն :

4. Բայց պիտի ըսեն թէ ի՞նչ է պատճառը որ երբ մարդիկ տան մը աչք տան , կը տեսնեն որ այն տունը կամ կը փլչի , կամ կ'այրի և կամ պատուհանները կը կոտրուին : Սակաւ անկարելի է . քանզի մարդուս աչքերէն ոչ թէ թոյն՝ այլ սատանայ ալ ելլէ , չի կրնար մէկու մը չարիք հասցնել : Սակայն դիցուք թէ անոր աչքերէն սատանայական զօրութիւն մը կ'ելլէ և ասոր անոր կը փնտսէ . կապուտ ուլունքը կամ սխտորի պճեղն ի՞նչ ուժ պիտի ունենայ ակնհարութեան դէմ : Ո՛րչափ նորաչէն տուներ տեսած եմ որոնց անկիւնէն

քանի մը պճեղ սխտոր և քանի մը կապուտ ուլունք կախուած էին , և վրան շարաթ մը շանցած ուրիշ տուններու հետ այրեցան մոխիր դարձան թէ այն տունները և թէ անոնց յուռութունքը (Բըլլալ) :

5. Ծնողքներ կան որ սաստիկ սէրէն իրենց զաւկներուն վրայ կը դողդղան . մէյ մ' ալ յանկարծ անոնց վրայ հիւանդութիւն կու գայ , նայիս որ , վա՛յ , տղուս աչք տուին , աչքիլեցին , նաչ տուին ըսելով՝ շուտ մը պառաւ մը կը կանչեն , ինչ ազդէ ինչ հաւատքէ կ'ուզէ թող ըլլայ , տղան կը ցուցնեն . անիկա ալ կը նայի , և , հա՛ , այնպէս է , կ'ըսէ , տղադ սիրուն ըլլալուն համար աչքի եկած է :

6. Դիմացը կ'անցնի , քանի մը աւելորդապաշտական բաներ կը փսիսայ , իրր թէ կ'աղօթէ , երբեմն երբեմն վրան կը թքնէ , դարձեալ կ'աղօթէ , երբեմն ալ երեսն ի վեր կը փչէ , ու տղան մօրը կը յանձնէ , բան չկայ , կ'անցնի , կ'ըսէ : Սյս հեթանոսական սովորութիւնները շատ փնտս կու տան բարեպաշտ քրիստոնէից . քանզի Սասուած արդեւած է այսպիսի բաները :

7. Քանի մը տեսակ ակնհարութիւններ ալ դնենք հոս՝ ընթերցող տղայոց զուարճութեանը համար : Հին ատենները կարծիք մը կար թէ լիւրիկեցի կախարդներուն մէկ աչքին մէջ

երկու բիւ կար . ուստի որուն վրայ որ այն աչքով նայէին , անիկա մէկէն կը մեռնէր : Պոնտոսի կողմերը կախարդներ կային , որոնց մէկ աչքին մէջ նոյնպէս երկու բիւ կար , կ'ըսեն , միւսին մէջ ալ ձիու կերպարանք : Իտալիոյ կախարդները մէկ նայուածքով մարդոց սիրտը կ'ուտէին և ձմերուկներուն միջուկը կը չորցնէին : Սպանիացւոյն մէկն այնպիսի չար աչք ունէր որ տան մը պատուհաններուն վրայ ուշի ուշով նայելուն պէս՝ բոլոր ապակիները կտոր կտոր կ'ըլլար : Ուրիշ Սպանիացի մըն ալ , թէ կամայ թէ ակամայ՝ ո՛ր մարդուն վրայ որ նայէր , անիկա մէկէն կը մեռնէր : Ուրիշ մը դաշտին մէջ շատ մը հաւեր ժողվել տալով , մէկ նայուածքով ամենքն ալ կը սպաննէր :

8. Սյսպիսի առասպելաց թիւն անհամար է տգէտ և միամիտ ժողովրդոց մէջ , բայց զարմանալին սա է որ , տակաւին կը գրտնուին այսպիսի բաներու հաւատացողներ , և չեն ալ հարցներ թէ ինչո՞ւ հիմա չեն գրտնուիր այնպիսի փորձանաւոր աչք ունեցող պառաւներ : Քանզի պատասխանը սա պիտի ըլլայ թէ , որովհետեւ հիմա այնպիսի բաներու հաւատացող քիչ մարդ կայ : Փափաքինք , ջանանք ուրեմն որ օր մը առաջ բոլորովին ջնջուին այնպիսի մոլոր կարծիքները . անատեն

անշուշտ ակնհարութիւնն ալ կ'անհետանայ :

Հարցումներ . 1. Ռամկաց մէջ ի՞նչ սխալ կարծիք կայ : 2. Ի՞նչ է ակնհարութիւնը : 3. Եթէ այս կարծիքն ուղիղ ըլլար՝ աշխարհս ի՞նչ կ'ըլլար : 4. Ակնհարութեան դէմ անոնց դործածած բաներն օգուտ ունի՞ն : 5. Տգէտ ծնողք ի՞նչ կ'ընեն երբ անոնց զաւկներէն մին կը հիւանդանայ : 6. Կախարդն ինչ կ'ընէ : 7. Ի՞նչ պատմութիւններ կը պատմուին :

Սպանիացի մը ի՞նչ կ'ընէր : 8. Այսպիսի առասպելաց հաւատացող կայ տակաւին :

Գ Ա Ս 20

Պարկէշտ	անթիլաթ	Դանդաղիւ	սինիաւ
Խոստում	խօս	Փափաքիւ	Բարձաւ
Շինիւ	խարհիւ	Մեծութիւն	Հարստութիւն
Տնակ	պղտի քոռն	Պահանջիւ	ողիւ
Ջանալ	ջանք	Անպիտան	անլահ
Աղբատ	իւղճ	Փշկիւ	սիրտ եւեւ

ԱՂՔՍՏ ԱՂՋԻԿ ՄԸ

1. Կոստալու Գ. Շվետի թագաւորը օր մը ձիով գիւղէ մը անցած ատենը պարկէշտ աղքատ աղջիկ մը տեսաւ որ ճամբուն վրայ աղբուրէն ամանը կը լեցնէր : Թագաւորը ձին դէպ աղբուրը քշելով աղջկան ըսաւ որ քիչ մը խմելու ջուր տար իրեն : Աղջիկն առանց դանդաղելու ջուրին ամանը վեր առաւ , և պարզութեամբ թագաւորին բերնին մօտեցուց :

2. Թագաւորը խմեց և շնորհակալ ըլլալով

ըսաւ անոր, «Սղիկս, եթէ ինծի հետ քաղաքը գաս, կը ջանամ աղքատութենէ ազատել քեզ, և աղէկ վիճակի մէջ դնել:»

«Ո՛հ, տէր իմ», պատասխանեց աղջիկը շիկնելով, «քու խոստումդ չեմ կրնար ընդունիլ: Չեմ փափաքիր մեծութեան հասնելու, Աստուած ինչ վիճակի մէջ որ դրած է զիս դո՛ւ եմ անկէ: Բայց եթէ մեծութեան փափաքէի ալ, բան մը կայ որուն պատճառաւ չեմ կրնար դալ ձեզի հետ:»

3. «Ինչո՞ւ պիտի չկրնաս դալ», հարցուց թագաւորը զարմանօք: «Մնոր համար որ», ըսաւ աղջիկը շիկնելով, «մայրս յետին ծայր աղքատ և հիւանդ է, և ինծմէ զատ չունի մէկը որ անոր օգնէ և բազմաթիւ նեղութեանցը մէջ զանի մխիթարէ: Գիտցիր, տէր իմ, որ երկրաւոր մեծութիւնները չեն կրնար զիս համոզել որ մայրս ձգեմ, և կամ զանց ընեմ պարտաւորութիւններս զորս որդիական սէրն ինէ կը պահանջէ:» «Մայրդ ո՞ր է», հարցուց թագաւորը:

4. «Սա հիւղին մէջ է», պատասխանեց աղջիկը՝ մատովը հին տնակ մը ցուցնելով: Սղիկան շնորհալի խօսքերէն թագաւորը փղըձկեցաւ, և ուզեց հիւղը մտնել. տեսաւ որ տարիքն առած կին մը պառկած էր գետնի վրայ և անկողնի տեղ ներքեւ քիչ մը խոտ

կար միայն: «Խաթուն, շատ կը ցաւիմ քեզ հոս մինակ և խեղճ վիճակի մէջ տեսնելուս համար», ըսաւ թագաւորը:

5. «Աւաղ, տէր իմ», պատասխանեց կինը, «յիբաւի ես աւելի ևս խեղճ կ'ըլլայի, եթէ աղնիւ և ծնողասէր աղջիկս չըլլար, անիկա է որ կ'աշխատի ամէն կերպով օգնելու ինծի, և նեղութեանցս մէջ զիս մխիթարելու:» Թերևս թագաւորը բոլոր կենայր մէջ այս պիտի խղճալի բան մը տեսած չէր, ուստի սիրտն այնպէս ելաւ այն վայրկենին որ այն խեղճերուն ի՛նչ ընելը չէր գիտեր:

6. Թագաւորը կարող ըլլալով անոնց ամէն կերպով օգնելու, քսակ մը ոսկի հանեց և աղջկան ձեռքը դրաւ և «Հոս կեցիր, ինչպէս որ կ'ուզէիր, մօրդ նայէ, ես քեզ շուտ մը կարող պիտի ընեմ զանի աւելի աղէկ նայելու. մնաս բարով, սիրելի աղջիկս, թագաւորիդ խօսքին վրայ վստահ եղիր», ըսելով մեկնեցաւ: Թագաւորը պալատը հասածին պէս պառաւին ամսական կապեց մինչև ցմահ, և մեռնելէն ետքը նոյն ամսականը աղջկանը ժառանգ մնաց:

Հարցումներ: 1. Թագաւոր մը գիւղէ մ'անցած ատենն ի՞նչ տեսաւ, և ի՞նչ ուզեց: 2. Աղջկան ի՞նչ ըսաւ, աղջիկն ի՞նչ պատասխանեց: 3. Ի՞նչ պատճառաւ աղջիկը չէր կրնար երթալ: 4. Ի՞նչ ցուցուց. Թագաւորը ներս մտնելով ի՞նչ տես

սաւ, և ի՞նչ ըսաւ: Ե. Պառաւ կենն ի՞նչ ըսաւ: Ե. Թա-
գաւորն ի՞նչ տուաւ աղջկան. պառաւ կեն՞ջն ինչ ըրաւ:

Պ Ա Ս 21

Ոճիր	յանցանք	Մանկութիւն	արայութիւն
Իշխան	Տէ՛ Տարդ	Ամբարիշտ	Գէլ
Խորհուրդ	Տէ՛	Թափառիլ	աստի՛ անդին պարիլ
Աթոռ	Գահ	Հայրենիք	Ծնած Գէլ
Բոկոտն	Բո՛քիլ Կարձ	Իմաստուն	Ինչուի
Փափաք	Բաշխան	Ապստամբ	Կնապանդող

Ս Բ Ի Ս Ո Ղ Ո Մ

1. Արիսողոմ որդի էր Դաւիթ մարդարէին որ Խարայէլացւոց թագաւորն էր: Տարակոյս չկայ թէ Արիսողոմ այնպիսի մարդու մը զաւակ ըլլալով կը վայելէր ամէն տեսակ երկրաւոր բարիք որոնցմէ զուրկ էին աղքատք: Արիսողոմ գեղեցիկագէմ էր, և շատ ալ սիրելի հօրը. ուստի հաւանական է որ հայրը շատ հոգ չտարաւ զանիկա մանկութենէն կրթելու, ուրով եղաւ անկիրթ և անասնձ պատանի մը:

2. Առաջին դործը եղաւ իր եղբորը կեանքը վերցնել: Այս սոսկալի ոճիրը գործելէն ետքը՝ վախէն տունէն փախաւ և ստիպուեցաւ կռապաշտ երկիրներու մէջ բնակիլ, ուր ճշմարիտ Աստուածը չէին ճանչնար: Սողոմոնին սա խօսքը յարմար կու գայ անոր.

«Ամբարիշտը առանց մէկու մը հալածելուն կը փախչի:» Ո՞վ կրնայ պատմել չարագործին խղճին տուած թշուառութիւնը և անհանգըստութիւնը:

3. Երեք տարի կռապաշտ երկիրներու մէջ թափառելէն ետքը, Դաւթի իշխաններէն միոյն, Յովթարին, միջնորդութեամբը հայրենիքը դարձաւ, և հայրն ալ ներեց անոր: Երբ Արիսողոմ թագաւորին քովը գնաց, երեսի վրայ կննալով երկրագութիւնը ըրաւ. թագաւորն ալ համուրեց զանի:

4. Արիսողոմ փոխանակ երախտագէտ ըլլալու հօրմէն ընդունած մարդասիրութեանը և շնորհացը, ընդհակառակն շուտ մը խորհեցաւ հայրն աթոռէն իջեցնել և տեղն ինքնստիլ: Ուստի սուտ խոստումներով Խարայէլացիները խաբեց և զանոնք իր կողմը դարձնելով հօրը դէմ ապստամբեցաւ:

5. Դաւիթ թագաւորը երբ այս դաւաճանութիւնն իմացաւ, պարտաւորեցաւ պալատը և թագաւորանիստ քաղաքը ձգել և իր անզգամ Արիսողոմին երեսէն փախչիլ: Ո՞հ, ինչ ցաւալի պատմութիւն է որ կը կարդանք այս ծեր և բարեգործ թագաւորին վրայ թէ, «Դաւիթ Զիթենեաց լեռնէն վեր կ'ելլէր, ու ելլելով կու լար. և գլուխը ծածկեր էր, ու անիկա բոկոտն կը քալէր. և անոր հետ եղող

բոլոր ժողովուրդն ալ՝ ամէնքը իրենց գլուխը ծածկելու էին, ու լալով կ'ելէին :”

6. Բայց աստուածային նախախնամութիւնն այս չար զաւակին սրտին խորհուրդները խափանեց, և անոր խրատ տուող իմաստուններուն խորհուրդները փճացուց : Անոր զարդն ու հպարտութիւնն էր որ անոր կորստեանը պատճառ եղաւ . քանզի երբ Աբխաղոմ ջորիին վրայ հեծած կ'երթար, ջորին գնաց կաղնի ծառերուն մէջ մտաւ, և Աբխաղոմին մազերը ոստերուն պըլլուեցան, ջորին ալ տակէն անցաւ գնաց, և Աբխաղոմ մազերէն կախուեցաւ :

7. Երբ կախուած կեցած էր, սոսկալի տեսարան մը բացուեցաւ բոլոր ապստամբներուն և անհնազանդ զաւակներուն առջև . Յովսէփ քաշեց ալեղը, երեք նետ նետեց ապստամբ Աբխաղոմին սրտին, և հոն գտնուողները զարկին սպաննեցին զանի, և ետքը ծառէն վար առնելով անտառին մէջ ձգեցին զանի : Այս կերպով վերջացաւ այն անհնազանդ և ապրտամբ Աբխաղոմին կեանքը՝ որ իսրայեւացւոց բարեպաշտ թագաւորին, Դաւիթ մարգարէին, տղան էր :

8. Սիրելի ընթերցողք, Աբխաղոմին գլուխը եկածը ձեզի խրատ ըլլայ : Զգուշացէք, սիրելիք, վրէժխնդրութեան ոգիէն . չըլլայ որ

մէկուն փրատ ընելու խորհուրդ ընէք . ուր որ այս չար ոգին կը բնակի՝ հոն կռիւ, սպանութիւն և ուրիշ շատ չարիք անպակաս են : Սիրելիք, զգուշացէք նաև հպարտութենէ . ո՛րչափ տկարամիտ են այն պատանիները որ իրենց դեղեցկութեանը վրայ կը հպարտանան :

9. Դարձեալ զգուշացէք փառասիրութենէ : Մեծութեան հասնելու փափաքն էր որ զԱբխաղոմ հօրը դէմ ապստամբեցուց, սակայն Աստուծոյ արդար դատաստանը չուտ հասաւ և չարաչար կորսուեցաւ անի : Յիշեցէք Սուրբ Գրոց այն խօսքը որ կը սորվեցնէ որեւիցէ վիճակէ դո՛ւ ըլլալ և քիչով բաւակաւալ : Սիրելի ընթերցող, լաւ է բարի և առաքինի ըլլալ, քան մեծութեան հասնիլ :

Հորդոմէր : 1. Աբխաղոմ որո՞ն տղան էր, և ի՞նչ վեճակ ունէր : 2. Ի՞նչ մեղք գործեց . յետոյ ո՞ւր փախաւ : 3. Որո՞ւ միջնորդութեամբ հօրը հետ հաշտուեցաւ : 4. Աբխաղոմ ուրիշ ի՞նչ խորհուրդ յղացաւ : 5. Հայրը ո՞ւր փախաւ : 6. Զորիով գացած ատեն Աբխաղոմ ի՞նչ եղաւ : 7. Ո՞վ զարկաւ զանի : 8. Ո՞ր ոգիէն զգուշանալու էր : 9. Աբխաղոմը ապստամբութեան առաջնորդը բանն ի՞նչ էր :

Դ Ա Ս 22

Նախանձ	չար աշտ	Ածածոթ	Էփրոսոս
Օտար	հօրիւ աղէկ	Նաւարկել	Նաւով ճամբորդել
Աւատ	զար	Իմաստուն	Ինչպէս

Եռանդ	Ճանաչելը	Երգաւանդ	Կարար
Պատուէր	Հրահան	Գաղթական	Կենդի
Բնիկ	Կենդանի	Բարերար	Կռքահար

Ք Ո Ն Ո Մ Պ Ո Ս

1. Ամերիկա ատենօք անծանօթ երկիր մըն էր, իսկ 1492ին ֆրիստափոր ֆոլոմպոս այն կողմերը նաւարկելով՝ գտաւ զանին : Քոլումպոս հայրենեօք ճենովացի էր . բայց Սպանիոյ Ֆէրտինանտոս թագաւորը և իզապել թագուհին պէտք եղած ձեռնադրութիւնն ըրին անոր այս մեծ գիւտը գլուխ հանելու : Քոլումպոս բարեբարոյ և իմաստուն մէկն էր :

2. Սպանիացիք Քոլումպոսի վրայ ծուռ աչքով կը նայէին օտարական ըլլալուն համար, սակայն Սպանիոյ մեծ հարստութիւն և փառք բերաւ, և Ամերիկայէն վերադառնալուն մեծ պատուով ընդունուեցաւ, սակայն յետոյ թագաւորը շատ անիրաւութիւն ըրաւ և ապերախտութիւն ցուցուց անոր : Շատ անգամ կը պատահի որ մարդկային ազգին մեծամեծ բարերարները սոյն օրինակ անիրաւութիւն կը կրեն :

3. Ամերիկայի գտնուիլը մեծ ազդեցութիւն ըրաւ Եւրոպիոյ վրայ : Մեքսիքոյի առատ ոսկին և փէրուի առատ հանքերը հարստութեան եռանդով վառեցին մարդոց

միտքը : Նաւարկութեան և նաւաշինութեան օգտակար արուեստներն աւելի մեծ պատիւ և փառք ստացան : Եւրոպայէն Ամերիկա երթալու համար երեք հազար մղոն լայնութեամբ Ովկիանոսէ մը անցնել հարկ էր, սակայն այս բանը կարող չեղաւ այն դարուն ոգին վհատեցնել :

4. Պապը օրհնութիւն տուաւ այն առաջին ձեռնարկողներուն, որոնք ելան «Նոր աշխարհ» երթալու, զանի իրենց հպատակեցնելու և անոր հարստութիւնը գրաւելու համար . և պատուէր եղաւ անոնց որ հոն տեղի բնիկները ստիպեն Պապական կրօնքն ընդունելու, և եթէ դէմ կենալու ըլլան՝ ամէնքն ալ թշուառ ընեն : Ճշմարիտն ըսելով ասոնց երկուքն ալ գործադրեցին, քանզի դառն տանջանքներով բռնադատեցին զանոնք ֆրիստոնէութիւնն ընդունելու, և նոյն ատեն բազմութիւ գերի ալ առին անոնցմէ :

5. Մեքսիքոյ, քանի մը արդաւանդ և գեղեցկանիստ կղզիներ և գրեթէ բոլոր Հարաւային Ամերիկա Սպանիացի գաղթականութեանց հպատակ եղան մեծ արիւնհեղութեամբ և սարսափելի անգթութեամբ, և Պապական կրօնքը նոյն տեղերը հաստատուեցաւ : Սակայն այն երկիրներուն և ոչ մին յաջողութիւն գտաւ : Մինչև ցարդ հոգեւորա-

պէս խաւարի և տգիտութեան մէջ են, և մէկ քանիններուն մէջ գրեթէ ամէն տարի յեղափոխութիւն կ'ըլլայ:

6. Ամերիկա գտնուելէն հարիւր քսանութ տարի ետքը, Միացեալ Նահանգաց առաջին գաղթականներուն մէկ մասը ցամաք ելան փլիմուտ 1620 թուականին: Ասոնք աստուածափախ Միգրիացի Բոլոքականներ էին, որոնք հալածանքէ փախած ըլլալով հոն ապաստանեցան՝ սրտի մտօք զԱստուած պաշտելու ազատութիւնը վայելելու համար: Հիմա Միացեալ Նահանգներուն բնակիչը հիւսիսային և հարաւային Ամերիկայի բնակչաց չափ կայ. նաև գիտութեանց և արուեստից մէջ շատ ծաղկած է:

Հարցումներ: 1. Ամերիկա երբ, և որուն միջոցով գտնուեցաւ: 2. Ապանիացիք ի՞նչ աչքով կը նայէին Քոլումպոսի: 3. Այս դիւտն ի՞նչ ազդեցութիւն ըրաւ Իւրոպոյ վրայ: 4. Պապն ի՞նչ ըրաւ հոն առջի գացողներուն: 5. Ի՞նչ բռնաբարութիւն եղաւ: 6. Միացեալ Նահանգաց գաղթականները երբ ցամաք ելան. անոնց բնակիչը որչափ է:

ՊԱՍ 23

Ցամաք	չոր	Կիսամերկ	Տարփնէ քէն Գոյ
Յիմար	իւնի	Տոչորել	այրել
Առոյգ	խալաւ	Արեգակ	արև
Ճարտար	յաջողակ	Կերակուր	ուտելի
Խղճալ	ցաւ	Երջանիկ	խիճակէն Գոհ
Ջարմանք	տէրի	Հոյակապ	մեծ

ԱՐԱՊ ԵՒ ԱՐՄԱԻՆԻ

1. «Երբ Ապուշէհիւրի ընտերուն մէջ ինկած՝ չոր և ցամաք անապատներուն վրայ կը նայէի», կ'ըսէ ճամբորդ մը, «և կիսամերկ ու սևամորթ մարդիկն ու կնիկները կը տեսնէի որ արեգակին կիզիչ տաքութեան մէջ կ'այրէին, գրեթէ արմաւէն զատ ուրիշ կերակուր ալ չունենալով, սիրտս կը հալէր անոնց վիճակին վրայ: Ինծի կը թուէր թէ այն վիճակին մէջ անոնց ցուցուցած դոհունակութիւնը և զուարթամտութիւնը մարդկային վսեմութեան արժանի չէր:»

2. «Միտարկոյս այս մարդիկը», ըսի ընկերիս, «չեն կրնար այնչափ յիմար ըլլալ որ ինքզինքնին երջանիկ համարին այսպիսի թշուառ և խեղճ վիճակի մէջ: Կ'երևի թէ առոյգ և ուշիմ ազգ մըն են. կարելի՞ է արդեօք որ ճարտար և իմաստուն ըլլալով չզգան իրենց վիճակը: Ուրիշ երկիրներու վրայ չե՞ն լսեր. նախանձ չունի՞ն ասոնք. յառաջագիմութեան փափաք չունի՞ն:» Երբունի ընկերս ժպտելով մը պատասխան տուաւ. «Բանը քու կարծածիդ պէս չէ. անոնք շատ երջանիկ ժողովուրդ մըն են, և ուրիշներուն վիճակին չնախանձելէն զատ, անոնց վրայ կը խղճան ալ: Պատմութիւն մը ընեմ քեզի ցուցնելու

համար թէ ինչէն յառաջ եկած է անոնց այս զգացումը :”

3. « Ատենօք Ապուշէհիւրցի կին մը պարօնի մը ընտանեացը հետ Անդղիա գնաց : Այս կինը չորս տարի ձեր երկիրը կենալէն ետքը , երբ հայրենիքը դարձաւ , բոլոր ժողովուրդը գլուխը գիզուեցան՝ Անդղիայի վրայ ունեցած հետաքրքրութիւննին լեցնելու համար . և սկսան հարցումներ ընել , ի՞նչ տեսար Անդղիա . երկիրը գեղեցիկ է . ժողովուրդը հարօնատ է , երջանիկ է , և այլն .՝ կինը պատասխան տուաւ թէ , ՝ Անդղիա զարդարուն պարտէզ մըն է . ժողովուրդը հարուստ է . գեղեցիկ հանդերձներ , հոյակապ տուներ , քաջ ձիեր , և փառաւոր կառքեր առատ են հոն . և շատ ալ խելացի ու երջանիկ են :”

4. « Լսողներուն նախանձը շարժեցաւ Անդղիոյ վրայ , տրտմութիւնը զանոնք պատեց , որով իրենց վիճակէն տժգոհութիւն կը ցուցնէին : Միտքերնին դրած էին հոն երթալ , եթէ կինը պատահմամբ ըսած չլլար թէ , Բայց Անդղիա բանի մը կարօտութիւն ունի :՝ ի՞նչ է , ի՞նչ է այն ,՝ մէկէն հարցուցին : Բոլոր երկրին մէջ արմաւենի մը անգամ չկայ ,՝ պատասխանեց կինը : ի՞նչ կ’ըսես , աղէկ գիտես ,՝ սկսան ըսել չորս կողմէն : Այո , շատ աղէկ գիտեմ որ հատ մըն ալ չկայ անկէ՝

ըսաւ պառաւ կինը . « Բոլոր հոն եղած ժամանակս ուրիշ բանի այնչափ կարօտութիւն չքաշեցի որչափ ասոր . շատ ալ փնտռեցի , բայց ի զուր :՝ Երբ այս խօսքը լսեցին՝ մէկէն անոնց զգացումները փոխուեցան , և փոխանակ նախանձելու՝ սկսան խղճալ անոնց վրայ . յետոյ ելան տեղերնին դացին զարմանքի մէջ մնալով թէ մարդիկ ինչպէս կրնան ապրիլ ալ մաւենի չեղած տեղը :”

Հարցումներ : 1. Ճամբորդ մը գացած տեղերուն վրայ ի՞նչ կը պատմէ : 2. Ընկերօջն ի՞նչ ըսաւ : 3. Ծերունին ի՞նչ պատմութիւն ըրաւ : 4. Կնկան ըրած պատմութիւնն ի՞նչ ազդեցութիւն ըրաւ լսողաց վրայ . ի՞նչ ընել խորհեցան . ինչո՞ւ անոնց զգացումները փոխուեցան :

Գ Ա Ս 24

Պայծառ	Ժայռն	Ճանապարհ	Ճոճաց
Զուարթ	Խալի	Արեգակ	արեւ
Ուժգին	Խալ ճէ	Սոսկալն	Չափնալու
Արագ	Լոյս	Շնչապառ	Լոյսէն հապած
Հանգչել	Հանգստանալ	Գերազանց	Լաթէ Դուրս
Յանկարծ	Դէմէն	Բարձրաձայն	Բարձր ձայնով

ՍՈՒՐԲ ԲԵՌՆԱՐԴՈՍԻ ՇՈՒՆԵՐԸ

1. Զուիցերիոյ և Սալոյայի մէջ երեւելի լեռ մը կայ , որուն գլուխը շինուած է Սուրբ Բեռնարդոսի վանքը : Այս լեռան բոլորափքը եղած ճամբաները շատ վտանգաւոր են :

Ճանապարհորդները շատ անգամ յանկարծակի փոթորկալից հովերու կը բռնուին՝ նաև բաց ու պայծառ օրերը :

2. Երբ արեգակը պայծառ և համայն բնութիւնը զուարթացած է, օդը պարզ և հանդարտ է և ճամբորդներն ալ ուրախութեամբ և զուարթութեամբ կը ճամբորդեն, նայիս որ երկինքը կը սկսի մթննալ, ամպերը կը հաւաքին և մէկէն սոսկալի փոթորիկ մը կ'ելլէ, և ճամբաներն այնպէս կը ծածկուին ձիւնէն որ անկարելի կ'ըլլայ անկէ անցնիլ :

3. Լեռներուն գլխէն կը փրթին մեծամեծ ձեան հիւսեր, և այնպէս ուժգին և արագ կը գլորին, որ ահագին քարեր, մարդ, տուն և ինչ որ կը պատահի, կը քչեն կը տանին : Վանքին հիւրասէր միաբանները թէպէտ աղքատ են և քիչ եկամուտ ունին, սակայն այսպիսի ձախորդութեան ատեն կը բանան վանքին դռները և սիրով կ'ընդունին օտարական և տառապեալ ճամբորդները :

4. Յոգնած և ցուրտէն դողացող ճամբորդները ընդունելութիւն կը գտնեն անոնց յարկին ներքե և կը մխիթարուին, և անոնց օգնութեամբ կը հանգչին ու ախորժելի խօսակցութեամբ կը զուարճանան : Միաբանները ասով միայն չեն գոհանար, այլ և կը հարցնեն որ եթէ ճամբորդներէն մէկը դժբաղ-

դաբար վտանդի մը պատահած է, շուտ մը անոր ալ օգնութեան կը հասնին : T

5. Վանքին մէջ տեսակ մը շուներ կան որ իրենց քաջութեամբ և զարմանալի ճարտարութեամբ շատ անգամ դժբաղդ ճամբորդները մահուանէ կ'ազատեն : Շնչասպառ եղած և ցուրտին սաստկութենէն բոլոր զգայաբանքները թմրած և անզգայ՝ կ'լնայ կը մնայ ողորմելի ճամբորդը. ձիւնի մեծ կտորներ վրան կը դիզուին և կը ծածկեն խղճալին. անատեն այս զարմանալի շուներուն սուր հոտառութիւնը և դերազանց ճարտարութիւնը յայտնի կ'ըլլայ :

6. Թէև կորսուած մարդը տասը տասուերկու ոտք խորութեամբ թաղուած ըլլայ ձիւնին ներքե, շուներն իրենց սուր հոտառութեամբ կ'երթան կը գտնեն զանի, և ոտքով ձիւնը մէկդի ընելով կը բանան. ետքը ամէնքը մէկէն կը սկսին բարձրաձայն հաչել մինչև որ վանքէն անոնց ձայնը լսելով օգնութեան կը հասնին :

7. Միաբանները անոնց ձայնը լսելուն պէս, օգնութեան կը հասնին, և ոգեւից խմելիքներ խմցնելով մարած մարդուն խելքը դըլուխը կը բերեն, նաև հաստ բրդեղէն վերարկուով կը փաթթեն մարդը և վանքը կը տանին :

Հարցոփելիք : 1. Լերան մը վրայ ի՞նչ կայ , և ստեպ ի՞նչ կը պատահի հոն : 2. Ի՞նչպէս փոթորիկ կ'ելլէ : 3. Լեռնէն ինկած ձիւներն ի՞նչ ֆլաս կու տան : 4. Միաբանք ճամբորդներուն ի՞նչ կ'ընեն : 5. Վանքին մէջ ի՞նչ օգտակար կենդանի կայ : 6. Կորսուած մարդն ի՞նչպէս կը գտնուի : 7. Ի՞նչ կերպով մարդը կը սթափեցնեն . ո՞ր կը տանին զանի :

Պ Ա Ս 25

Կախարդ	Հոգի	Ուրուական	Ջեւէլի պապիէր
Երազ	Հոգի մէջ Կէսիւ	Մնապաշտ	Հոգի Բանի հաւաքող
Անթիւ	Հապ	Անվայել	Կէսիւ
Փորձանք	Հորհրդիւն	Առասպել	սոս պապիսիւն
Կարծիք	Հաղափար	Երեւոյթ	Կրօնի Կէսնաւած
Տարբեր	Հապ	Աւերակ	Հիւսիս

Ա Ի Ե Լ Ո Ր Դ Ս Պ Ա Շ Տ Ռ Ի Թ Ի Ի Ն

1. Աւերորդապաշտութիւն կ'ըսուի այն մնտի հաւատքը որ կու տան մարդիկ այն պիտի բաներու զոր ոչ Աստուած պատուիրած է և ոչ բնութեան լոյսը կը սորվեցնէ . զորօրինակ , մեռելոց ուրուականի հաւատալը , յաւերժահարսի , կախարդութեան , երազի , ընթերցմանց , չարագուշակ և բարեգուշակ օրերու , սատանայ կամ դեւ տեսներու , և ուրիշ անթիւ մանր մուշր մնապաշտութեանց , որոնց ամէնքն ալ Աստուծոյ հրամանին դէմ են , և իմաստուն ու ֆրիստոնեայ մարդուն անվայել է անոնց հաւատալ : Հիմա պիտի

խօսինք սատանայ կամ դեւ երեւնալուն վրայ , որ տաճկերէն ձիւ , Կէս , Կէսիւ կ'ըսուին :

2. Ձեռք ըսեր թէ սատանայ չկայ . վասն զի Սուրբ Գիրքը կը սորվեցնէ մեզի , թէ ինչպէս որ բարի հրեշտակներ կան որ Աստուծոյ հրամանով մեզի կը սպասաւորեն և մեզ փորձանքներէ կը պահեն , այսպէս ալ չար հրեշտակներ կամ սատանաներ կան որ կը ջանան զմեզ մեղքի մէջ ձգել , և հոգեւոր ու մարմնաւոր վնասներ ընել : Մեր խօսքը հիմա այն է թէ բոլորովին սուտ և շինծու առասպել է այն որ կ'ըսեն թէ այս ինչ կամ այն ինչ տան մէջ սատանայ կայ , գիշեր կայ որ Խուլէ կամ հարստեանց կը պտտի , ջրերու քով կամ պարտեղներու մէջ յաւերժահարսանք կը քալեն , և ասոնց նման աւերորդապաշտական խօսքեր : 3. Ասոնք բոլորն ալ կու ապաշտութենէ մնացած կարծիքներ են , որոնց հաւատալը մեծ մեղք է ֆրիստոնէի մը համար : Ճշմարիտ ֆրիստոնեան սատանայ չի տեսներ , և տեսնէ ալ չվախնար . իսկ սուտ քրիստոնեան սատանաներէն վախնալով , և կամ ուրիշներուն պատմած սատանայական երեւոյթներու հաւատալով՝ յայտնի կ'ընէ թէ ինք ֆրիստոնեական հաւատքն ու պարտքերը չի ճանչնար , և չի գիտեր թէ ֆրիստոնեայք ինչով կը տարբերին անհաւատներէն և կու ապաշտներէն :

4. Տուն մը որչափ ալ հին, որչափ ալ աւերակ ըլլայ, սատանան հոն բան չունի. և սակայն աւելորդապաշտ ժողովուրդներու մէջ շատ տուներ կը տեսնես որ, ասոնց մէջ սատանայ կայ ըսելով իրարու կը ցուցնեն: Եթէ տանտիրոջը հարցնես, «Ես ուրիշ տուն ունիմ, անոր համար հինը երեսի վրայ ձգեր եմ», կ'ըսէ, ուստի կամ այն է որ տանն անունը աւրած ըլլալով՝ զայն վարձող չի գտնուիր, կամ այն է որ ինք վարձող չգտնելուն համար ուրիշները՝ մէջը սատանայ կայ ըսելով անունը աւրած են:

5. Սատանան միայն մարդոց մէջ կրնայ բնակիլ զանոնք խարելու և մոլորցնելու համար. հին տներուն և աւերակներուն մէջ սատանան ի՞նչ բան ունի: Այս աւելորդապաշտութեան գէժ շատ պատմութիւններ կը պատմուին, բայց մենք երկու հատը միայն բաւական համարինք հետեւեալ դասին մէջ պատմելու:

Հարցումներ: 1. Ի՞նչ է աւելորդապաշտութիւնը: 2. Ի՞նչ սատանայ կայ: 3. Ճշմարիտ ֆրիստոնեան ի՞նչ բանէ չի վախնար: 4. Ի՞նչ պատճառաւ շատ տուներ պարապ կը մնան: 5. Սատանան ո՞ր աւերի կը բնակի:

ԳԱՍ 26

Սենեակ	Ինչ	Ոտնաձայն	Գոգի ձայն
Ծածուկ	Գոգոգոգ	Քաջութիւն	Հարձակութիւն

Սանդուխ	Կարճան	Գաւազան	Հայ
Ծառայ	Կարճաւոր	Տնեցիք	Կարճարդի
Դեղէլ	Դրանի Դրան Դնէլ	Քահանայ	Կերպեր
Վանտել	Ճամբայ Կալ	Դատաւոր	Կաշիքի Պեծ

1. Ատենօք Պօլիս ազնուական տան մը մէջ մեծ շփոթութիւն կ'ընայ սա պատճառաւ, որ ամէն իրիկուն կէս դիշերուան մօտ սաստիկ որոտմունքի պէս ոտնաձայներ և դղրդումներ կը լսուին, մանաւանդ մէկ պարապ սենեակը որ միւսներէն բարձր էր: Խեղճ տնեցիք կարծելով թէ տանը մէջ սատանայ կայ, տակնուվրայ եղած՝ այս փորձանքն իրենց մէկ բարեկամին կը պատմեն:

2. Մարդը երեւակայութիւն է ըսելով շատ կ'աշխատի անոնց մտքէն հանելու այս վախը, բայց երբ կը տեսնէ որ ամէնքն ալ կը պնդեն, հոս բան մը ըլլալու է ըսելով՝ քաջութիւնը ձեռք կ'առնէ. այս իրիկուն ես կու գամ այն սենեակը կը մտնեմ կը պառկիմ, բայց ձեզմէ զատ ուրիշ մարդ չգիտնայ, կ'ըսէ: Հետը հասա գաւազան մը առած ծածուկ մը կ'երթայ կը սպասէ:

3. Մէյմին ալ կը տեսնէ որ իրօք կէս դիշերուան մօտ սոսկալի դղրդումներով սանդուխներէն վեր ելլելու ոտնաձայն մը կայ. կը ցատքէ վեր կ'ելլէ, և ձեռքի փայտովը ներս մտնողին դիտուն մէկ երկու հարուած կու տայ:

և սատանան սանդուխներէն վար վազելով աներեւոյթ կ'ըլլայ : Յետոյ մարդը հանգիստ սրտով կ'երթայ կը պառկի :

4. Առտու կ'ելլեն և կը տեսնեն որ տան ծառաներէն մէկուն գլուխը կապուած է, և երբ պատճառը կը հարցնեն, պատասխան կուտայ թէ, այն գիշեր սատանաներէն ծեծ կերած էր. տնեցիք ասիկա լսելուն պէս կ'իմանան թէ այն անգգամն է որ իբրև սատանայ գիշերները տունին մէջ կը պտտի և տնեցիքը վախոյնելով կը զուարճանայ : Շուտ մը վազն տեցին զանի, և շատ շնորհակալ եղան իրենց բարեկամին որ ազատեց զանոնք վախէն :

5. Գերմանիոյ գիւղերէն մէկուն եկեղեցին որ մը քանի մը գողեր կը մտնեն պատուհանէն, շատ մը զարդարանքներ և զգեստներ իրարու վրայ գիզելով առանց բան մը առնելու կը ձգեն կ'երթան : Առտու լուսարարը եկեղեցին բանալով կ'ապշի կը մնայ երբ եղածը կը տեսնէ, և քահանային խմաց կուտայ, այն ալ դատաւորին :

6. Մէկ երկու ամիսէն ետքը քանի մը գողեր ձեռք կ'ընան. քննութեան ատեն իրենց ըրած այլևայլ գողութիւնները խոստովանելէն ետքը, երբ դատաւորը կը ստիպէ զանոնք որ ըսեն թէ արդեօք եկեղեցիէն ալ բան գողցած էին, գողերը կը խոստովանին թէ իրաւ

ուզած էին գողնալ, բայց չէին կրցած. վասն զի երկայն եղջիւրներով և կրակէ աչուրնելով սատանայ մը ելած էր անոնց առջևը, և այնպէս վախեցուցած էր զանոնք որ բան մը վերցուցած չէին. և երդում ըրած էին որ մէյ մ'ալ եկեղեցի չմտնեն բան գողնալու : Քահանան ասիկա լսելով, հասկցաւ որ սատանայ ըսածնին իր եղնիկն (կէն) էր որ ընտանեցած ըլլալով՝ ժամին քովերը կը պտտէր, և այն գիշերը գիպուածով եկեղեցւոյն մէջ մնացած էր :

Հարցաւեր : 1. Պօլիս տան մը մէջ ի՞նչ կար : 2. Մարդ մը ի՞նչ հնարք խորհեցաւ : 3. Վէս գիշեր ի՞նչ պատահեցաւ : 4. Ո՞վ էր անոնց սատանայ կարծածը : 5. Գերմանիոյ մէջ անգամ մը քանի մը գողեր ո՞ր մտան : 6. Գողերն ի՞նչ խոստովանեցան :

Գ Ա Ս 27

Աթոռ	Գահ	Կենդանի	լուսն առնելու
Գազան	Վայրենի տնտես	Անօրէն	օրէնք և անկեցող
Հացկերոյթ	Դեծ սէղան	Չարչարանք	սուղտէտ
Ջանալ	աշխարհ	Արարած	սպիտակաւ
Յիշել	Դիպել Բերել	Կերակուր	սպիտակ
Միջատ	Գողիք ձգի	Երջանիկ	ձեռնիկ և գոռ

ԿԵՆԴԱՆԵԱՅ ՎՐԱՅ ԱՆԳԹՈՒԹԻՒՆ

1. Շատ տարի առաջ պզտիկ տղայ մը կար որ շատ կը զուարճանար ճանճերը բռնելով և

անոնց ոտքերն ու թևերը փրցնելով, և կ'ախորժէր տեսնել անոնց տանջուիլն ու նեղուիլը : Կարծեմ թէ քանի մեծցաւ ուրիշ աւելի մեծ կենդանիներ ալ կը չարչարէր : Այս սովորութիւնը կամաց կամաց այնպէս անոր սիրտը կարծրացուց որ ալ այնուհետեւ բնաւ ցաւ չէր զգար կենդանեաց տանջուելուն վրայ :

2. Երբ այս տղան մեծցաւ, Հռովմայի կայսրութեան աթոռը նստաւ, և կը կոչուէր Ներոն կայսր : Այն ատենները Հռովմի մէջ շատ քրիստոնեաներ կային որ աներկիւղ համարձակութեամբ զօրստուս Քրիստոս Աստուած կը դաւանէին, և փոխանակ Հռովմայեցւոյ կուռքերը պաշտելու՝ Քրիստոսի երկրպագութիւն կը մատուցանէին : Այս անօրէն կայսրը, Ներոն, խեղճ քրիստոնեաները շատ կը չարչարէր, և անոնց կրած չարչարանքը տեսնելով մեծապէս կը զուարճանար :

3. Զանոնք ձիերու կապել կու տար՝ որ դեռնէ գետին զարնուելով կտոր կտոր ըլլային, և վայրի դաղաններու առջև ձգելով բղիկ բղիկ ընել կու տար, ցիցերու կը կապէր և կ'այրէր զանոնք : Վերջապէս ծանր և երկարատեւ մահուամբ զանոնք տանջելու և սպաննելու համար ամէն հնարք կը մտածէր և ի գործ կը դնէր : Մինչև անգամ երբեմն այր և կին միասեղ ձիւթով և իւղով պատել տալով՝ մեծ

հացկերոյթներու ատեն իր պարտէզին բոլոր տիբը դնել կու տար զանոնք որ ջահի (հաշալ) պէս վառէին :

4. Երբ այսպիսի անդթութիւններ կը լսէք, տակնուվրայ կ'ըլլաք, այնպէս չէ՞ : Սակայն զարմանալին սա է որ, այն որ տղայութեան ատենը կենդանեաց անդթութիւն ըրած է՝ ընկերներուն ալ նոյն կ'ընէ, երբ անոնց վրայ իշխանութիւն կ'ունենայ :

5. Ուստի, ով ընթերցող տղաք, կը խրատեմ զձեզ որ ջանաք ամէն կենդանի արարածներու վրայ զթած ըլլալ : Յիշեցէք թէ Աստուած ստեղծած է անոնց ամէնը. և թէ՛ թէպէտեւ մեզի թոյլտուութիւն տուած է որ մեր կեանքին, հանգստութեանը և ստացուածքին վնասակար եղողները ջնջենք, սակայն ոչ երբէք կը հաճի նայիլ իր որ և իցէ արարածներուն տրուած չարչարանքներուն վրայ : Սնասուններուն և միջատներուն ունակութիւնները ձեզի դիտողութեան նիւթ ըլլէք և Աստուծոյ անոնց տուած բնական ազդումին զարմանալի զօրութիւնը նկատեցէք, անատեն անոնց վրայ այնչափ սէր պիտի ունենաք որ ամենափոքր կենդանեոյ մը անգամ պիտի չվնասէք :

6. Այն միջիւնի բոյնին հողակոյտը կրնաս անպզու չուժմամբ կոխել անյնիլ, և քու ոտ

քիդ մէկ հարուածովն այն փոքրիկ և ծիր աշխատողներուն բոլոր շինածն աւրել կործանել. բայց եթէ նկատես և տեսնես թէ լինչպէս ամէնը մէկտեղ կ'աշխատին, ոմանք աւազի հատիկ դուրս կրելով, ոմանք իրենցմէ շատ մեծ բեռ քաշելով՝ իրենց ձագերուն կերակուր պատրաստելու համար, ոմանք դուրս ելլելով՝ որ երթան յողնած մէկուն օգնութիւն ընեն՝ որուն բեռը իրենց կարողութեանէն վեր է, անոնց վրայ սէր պիտի ձգես և հոգացողութիւն մը պիտի դայ վրադ՝ որ չըլլայ թէ անզգոյշ ճամբորդի մը ոտքին տակ անոնց բնակարանը ոտնակոխ ըլլայ:

7. Աստուածաշունչն այս փոքրիկ արարածներուն կը զրկէ մեզ որ երթանք անոնցմէ իմաստութեան և աշխատասիրութեան դաս առնենք: Սուրբ Գրոց մէջ ո՛րչափ պատուէրներ և խրատներ կան, որոնց մէջ կենդանիներուն, թռչուններուն և միջատներուն ունակութիւնները յիշուած են: Դարձեալ կ'ըսեմ, գթած և փափուկ զգացում մը ունեցիր Աստուծոյ ստեղծած ամէն բանին վրայ, անհատեն աւելի երջանիկ և ուրիշներուն աւելի սիրելի պիտի ըլլաս, և այն օրհնութիւնը որ «ողորմածներուն» խոստացուած է, քու վրադ ալ պիտի գայ:

Հարցումներ: 1. Պզտիկ տղայ մը ի՞նչ ընել սովոր էր: 2.

Ի՞նչ եղաւ մեծնալէն ետքը: 3. Ի՞նչ կերպով քրիստոնեաները կը նեղէր: 4. Աղէ՛կ բաներ են ասոնք: 5. Տղայք ի՞նչ ընել պարտին: 6. Մըջնոց վրայ ի՞նչ կրնաս ըսել: 7. Աստուածաշունչն ի՞նչ կ'ըսէ մեզի մըջնոց նկատմամբ:

Գ Ա Ս 28

Տեսակ	ցեղ	Ապահով	Վախի առաք
Արագ	չոփ	Թեաւոր	Բն ունեցող
Միջատ	պղտի՛ անասուն	Պարապիլ	Դժադիլ
Զնջուիլ	խորհուիլ	Ազաղակ	Յայն
Փոքրիկ	պղտի՛	Ուտելէք	Յերախոր
Ճարտար	խելաշի	Արարած	սպեղծութիւն

Ա Ն Գ Թ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

1. Կան թռչուններ որ շատ զնաս կու տան արտերուն և պարտէզներուն, և զանոնք մէջ տեղէն վերցնելով մեր կեանքը կ'ապահովցնենք. սակայն ծիծեռնիկն այն տեսակներէն է, և զնասակար չըլլալէն զատ, շատ ալ օգուտ ունի:

2. Երբ օդը ճեղքելով սրնթթաց կը թռչնափ և այնպէս արագ արագ առաջ ետ կ'երթայ կու գայ որ հազիւ մարդուն աչքը կրնայ տեսնել անոր ըրած շարժումները, այն ատեն զբաղած է օդին մէջ գտնուած կերպ կերպ թեաւոր միջատներ բռնելու: Հազարաւոր, միլիոնաւոր ճանճեր այս կերպով կը ջնջուին:

որոնք եթէ ողջ մնալու ըլլային, օդն այնպէս պիտի լեցնէին և ապականէին որ շատ փաստակար հետեւութիւններ պիտի ծագէր անոնցմէ : Ուստի շնորհակալ ըլլալու ենք ծիծեռնիկին որ այդ ձանձրալի հիւրերուն թիւը կը պակսեցնէ :

3. Սա ալ յիշել պէտք է թէ ծիծեռնիկները երբ մեր երկիրը կու գան, բոյն դնելու և ձագ հանելու համար է : Ուստի մեր սահմանները հասնելուն պէս այս գործին կը պարապին, և երբ անոնց ձագերը թռչելու չափ կ'ըլլան, անոնց ամէնքն ալ կը թողուն ուրիշ տեղ կ'երթան : Ուստի հնար չէ ծիծեռնիկ մը մեռցնել առանց քանի մը մանր ձագեր որք թողլու :

4. Էդ ծիծեռնիկն ամառ իրիկունները բոյնէն ելլելով, բերանը ճանճով կը լեցնէ . բայց այդ որսորդութիւնը միայն իրեն համար չըներ . իր փոքրիկ բնակարանին մէջ շատ մը ձագեր ունի կերակրելու . և օդին մէջ միշտ որսացած միջոցին զանոնք բնաւ միտքէն չի հաներ :

5. Բերանը կերակրով լեցուն բոյնը դառցած ատենը մէյ մ'ալ յանկարծ անզգամ տղու մը հարուածին կը հանդիպի, և գետինը կ'ընայ կը մեռնի : Ողորմելի ձագերն այն դիչեր առանց կերակուրի կ'անցնեն և մինչև

առաւօտ տրտում տխուր կ'աղաղակեն . արուծիծեռնիկը կը շփոթի, չգիտեր թէ ինչպէս խաղաղցնէ զանոնք, երբ կը տեսնէ թէ առանց իր ընկերոջը մինակ մնացած է :

6. Բոլոր գիշերն անհանգիստ անքուն անցընելէն ետքը, առտուանց կ'ելլէ քանի մը ճանճ բռնելու, թէպէտ և քանի մը ծիծեռնիկին չափ ճարտարութիւն չունի ձագերը կերակրելու . սակայն իրիկուն չեղած ուրիշ տղայ մը զանիկա ալ կը զարնէ կը սպաննէ : Սնօթութենէն ձագերը կը սկսին մարիլ, բերաննին բաց կը ճչեն կը սպասեն . բայց մայր չկայ որ դայ ուտելու բան տայ անոնց : Կը տեսնեն որ ծեր թռչունները իրենց մօտը եղած բոյները կու գան կ'երթան, բայց բնաւ կարգն իրենց չի դար : Գիշերը կը մսին . իրենց մայրը սովորութիւն ունէր թեւերովը և կուրծքին փափուկ փետուրներովը ծածկել զանոնք, բայց հիմա անպատասպար երեսի վրայ թողուած են :

7. Առտուանց մէջերնէն մէկ երկուքը մեռած կը գտնուին : Միւսներուն ճիչը հետզհետէ կը նուաղի . այն փոքրիկ գլուխներն ալ չեն տեսնուիր բոյնէն դուրս երկնցած կերակուրի համար . ողորմելի արարածներն իրարու վրայ գլտորելով կը դողդղան և կը սարսռնին, և քանի մը ժամէն ետքը բոլորն ալ անօթութենէ

կը մեռնին . իրենց ծնած բոցն իրենց գերեզմանը կ'ըլլայ՝ անզգոյշ և անխորհուրդ տղու մը պատճառաւ :

Հարցումներ : 1. Ծիծեռնիկն ի՞նչ տեսակ թռչուն է : 2. Թռած ատենը ի՞նչ կ'ընէ : 3. Երբ երկիր մը կ'երթան ի՞նչ կ'ընեն հոն : 4. Մայր ծիծեռնիկն ի՞նչպէս կը կերակրէ իր ձագերը : 5. Չար տղայոց պատճառաւ ի՞նչ կ'ըլլայ անոնց վեճակը : 6. Արու ծիծեռնիկն ի՞նչ կ'ընէ . ձագերն ի՞նչ կ'ըլլան : 7. Աերջապէս ինչէ՞ն կը մեռնին :

ՊԱՍ 29

Ճարտար	Իւլացի	Զօրաւոր	Խոշ
Գազան	Վայրենի անասուն	Ատեւելք	Յերմուր
Անձիթ	Աստիճ	Պարագլուխ	Յոռի
Ոտի	Բնակ	Նրբամիտ	Իւրեք բարակ
Անփոյթ	Անհոգ	Ծաղրական	Ինքալու
Ասկիծ	Դատ	Շարունակ	Դիպ

ՓՂԻՆ 2010ԻԹԻԻՆԸ

1. Փիղն աշխարհիս մէջ գտնուած գազաններուն ամենէն մեծն ու զօրաւորն է , և դիւրաւ կ'ընդեւանայ : Ասիկա Ասիայի և Ափրիկէի մէջ միայն կը գտնուի . բարձրութիւնն ութ ոտնաչափէն մինչև տասնուչորս ոտնաչափ կը հասնի : Երկու մեծ ակռայ ունի բերնին երկու կողմէն դուրս ցըցուած , և մեծ կնճիթ (իւրմուս) մը զոր ուղածին պէս կ'երկնցնէ և կը կարճեցնէ :

2. Ասիկա այնչափ հարկաւոր և դործածական անդամ մըն է անոր համար , ինչպէս է մեր ձեռքը մեզի . անով գետնէն շատ փոքր բաներ կրնայ ժողվել կամ վերցնել , իր ուտելիքն անով բերանը կը տանի , անով չուանի մը կապը կրնայ քակել , դուռ բանալ դուրս , և եթէ պէտք ըլլայ անով իր թշնամեաց հետ նաև կը պատերազմի : Փղին նրբամտութիւնը և ճարտարութիւնը շատ է , ինչպէս որ կ'երևի մէկ քանի փոքր պատմութիւններէ զոր հոս կը գտնենք :

3. Հնդկաստանի մէջ Գաղղիացի զօրաց հետ փիղ մը կար որ բանակին կը ծառայէր : Անգամ մը պատերազմի մէջ փղապանը շատ յորդորանք ըրաւ անոր որ ամենայն ճիգով աշխատէր , և փոխարէն մեծամեծ վարձքեր կը խոստանար . բայց վերջը ըրած խոստմունքին անփոյթ ըլլալով , փիղը հասկեցաւ որ խաբուեր էր , և կրած նախատանացը չկրնալով տանիլ՝ յանկարծ զարկաւ մեռցուց մարդը :

4. Փղապանին կիներ երկանն անակնկալ մահուանը վրայ ունեցած սաստիկ կսկիծէն յուսահատութեամբ մը առաւ իր երկու զաւկը ներք և տարաւ փղին ոտքին տակը ձգեց ըսելով , «Դժոխային վրէժխնդրութեամբդ այրս սպաննեցիր , ուրեմն զիս ալ զաւկներս ալ սպաննէ որ մենք ալ անոր քովը երթանք »

Փիղը տղաքը ոտքին տակը խնկած տեսնելով կեցաւ, և իբր թէ խղճալով իր տէրոջը որդի որդւոցը վրայ՝ մեծ տղան կնճիթովը վերցուց և գլխուն վրայ դրաւ. և այն օրէն ի վեր զանիկա իրեն կառավար ընդունեց, և միշտ կատարեալ հնազանդութիւն կ'ընէր անոր:

5. Հասարակ զինուոր մը որ շատ անգամ քիչ մը խմելիք կուտար փղի մը, օր մը յանցանք մը գործելով՝ հրաման եղաւ որ բռնեն զանի բանտ դնեն. մարդը փախաւ զնաց փղին տակը պահուրտեցաւ: Անոր ուր ըլլալն իմանալով եկան զանի բռնելու, սակայն փիղը թող չտուաւ, և եկողներուն ամէնն ալ վռնտեց կնճիթովը: Երբ ամէն մարդ զնաց, սկսաւ կնճիթովը յորդորել զինուորը և ճամբայ ցուցնել որ երթար, իբր թէ ըսել կ'ուզէր՝ թշնամիներդ գացին, ելիր, գլխուդ ճարը տես, և ուր որ պիտի փախչիս գնա:

6. Մարդուն մէկը որ փիղ կը պահէր, իրիկուն մը մէկ քանի բարեկամները հրաւիրեց փիղը տեսնել գալու: Երբ անոնք եկան՝ փղին ջուր խմելու առնն էր, և սպասաւորը աման մը ջուր բերաւ փղին խմցնելու. բայց ուզելով եկող պարոնները քիչ մը զուարճացնել, երբ փիղը կնճիթը կ'երկնցնէր ջուր խմելու՝ սպասաւորը ջուրին ամանը կը շարժէր տեղէն: Այսպէս փիղը քանի մը ան-

գամ խաբուելով չկրցաւ տանիլ անոր այս ծաղրական վարմունքին և կնճիթովն այնպէս ապտակ մը իջեցուց սպասաւորին երեսին՝ որ մարդը գլխովի պէս գետինը փռուեցաւ: Եկող հիւրերուն ծաղրը աւելի ասոր վրայ շարժեցաւ, բայց սպասաւորը միտքը դրաւ որ ուրիշ անգամ այն կերպ խաղով չզուարճացնէ մէկը:

7. Պատկերհան մը կ'ուզէր փղի մը պատկերը քաշել, բայց միտք ունէր կնճիթը վեր տնկած և բերանը բաց նկարել զանի, ուստի փղին քով մէկը կայնեցուց շարունակ բան նետելու անոր բերանը որ բաց մնար և ինչ ձև որ ունի՝ ճիշդը գծադրէր: Իսկ մարդը կէս մը զուարճութեան համար կէս մ'ալ կենդանին խաբելու մտօք՝ շատ անգամ ձեւքը պարապ տեղը կ'երեբցնէր՝ առանց բան նետելու: Փիղը չախորժելով այս մարդուն ըրածէն և հասկնալով որ պատճառը պատկերհանն է, կնճիթէն դուրս այնպէս ջուր մը նետեց պատկերհանին թուղթին և ներկերուն վրայ որ ամէն բան աւրեց անպիտան ըրաւ, և այսպէս չթողուց որ մարդն իր գործը գլուխ հանէր:

8. Փիղ մը քաղքին մէջ օր մը պտտելու առննը դերձակի մը խանութին առջև եկաւ, և խանութին պատուհանը բաց գտնելով՝ կըն-

ճիւթը ներս երկնցուց . դերձակներէն մէկն ալ քիչ մը զուարճանալ ուզելով՝ ասեղին ծայրովը սկսաւ կնճիւթը ծակծակել : Փիղը բարկացաւ , և միտքը դրաւ վրէժ առնել դերձակէն . ուստի դնաց քիչ մը աղտոտ ջուր փրնտուելու . շուտ մը գտաւ ուզածը , և աղէկ մը լեցուց կնճիւթը և դերձակին խանութը դալով պատուհանէն ներս աղտոտ ջուրի հեղեղ մը թափեց հոն նստողներուն գլխուն , յետոյ առաւ քալեց :

Հարցումներ : 1. Փիղն ինչպիսի՞ անասուն է : 2. Ո՞րն է անոր կարեւոր անդամը , և անով ի՞նչ դրո՞ծ կը տեսնէ : 3. Փիղ մը ի՞նչ ըրաւ իր տիրոջը . ինչո՞ւ համար : 4. Փղապանին կիներ ի՞նչ բերաւ առջևը , և փիղն ի՞նչ ըրաւ : 5. Զինուոր մը ո՞ւր փայաւ . փղին ձեռքովն ազատեցա՞ւ : 6. Մարդ մը իր բարեկամներէն մէկ քանին ո՞ւր տարաւ , և պատուարին ըրածին համար ի՞նչ ըրաւ փիղը : 7. Պատկերհան մը ի՞նչ կերպով կ'ուզէր նկարել փիղ մը . փիղն ի՞նչ ըրաւ : 8. Ուրիշ փիղ մը խանութի մը առջև կեցած ատենը ի՞նչ ըրին անոր . փիղն ինչ ըրաւ :

Պ Ա Ս 30

Որսորդ	Բաւաւն Բռնող	Ծերունի	ալեւոր
Սողալ	Ժորին յիսյ Ժալել	Ապառաժ	Ժայռ
Արադ	չուս	Սոսկալի	Վախալու
Հանգարտ	հանգիստ	Ցարակոյս	Հասիած
Ջանալ	աշխատիլ	Կարելի	հնարաւոր
Բազէ	վայրէփան	Դանդաղել	գնդաւ

ԹԻՉՈՒՆ ՈՐՍԱԼՈՒ ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ

1. Սկզբից մօտ եղած կղզիներուն բնակիչները սովոր են ծովային թռչնոց որսորդութիւն ընել որ շատ վտանգաւոր է , ինչպէս հետեւեալ պատմութենէն կը տեսնուի :

2. Ծերունի մը երկու որդւոցը հետ որսորդութեան դնաց , և իրենց հետ չուան տանելով բարձր ապառաժի մը կապեցին զայն անկէ սողալով ծովեզերք իջնելու համար : Վար իջան և կրցածնուն չափ թռչուն և հաւկիթ ժողկէլէն ետքը , երեքը մէկտեղ չուանին վաթթուելով սկսան վեր ելլել . առջևէն մեծ տղան , անոր ետեւէն կրտսեր տղան և ամենէն ետքը ծերունին՝ իրարմէ երկու գըրկաչափ վարէն կախուած :

3. Բաւական վեր ելլելէն ետքը , մեծ տղան աչքը վեր վերցուց և տեսաւ որ չուանը սուր քարի մը քսուելով կտրուելու վրայ էր . անմիջապէս այս բանը միւսներուն խմացուց : “Արդեօք մինչև որ վեր ելլենք կը դիմանայ չուանը ,” հարցուց ծերունին : “Հազիւ թէ վայրկեան մը կը դիմանայ ,” պատասխանեց տղան , “երեքնուս ծանրութենէն չուտ չուտ կը խզի չուանը :” Մէկ մարդ կը վերցնէ ,” հարցուց հայրը : “Անոր ալ կասկած ունիմ ,” ըսաւ տղան :

4. «Ուրեմն գոնէ մեզմէ մէկն ազատի»,
ըսաւ ծերունին հանդարտ և անխռով սրտով,
«հանէ դանակդ և վարի կողմէն չուանը կըտ-
րէ. սիրտ ըրէ, ջանացիր, կարելի է որ դուն
ազատիս և մօրդ մխրթարութիւնն ըլլաս»:
Տղան երբ տեսաւ որ դանդաղելու ժամանակ
չկար, անդամ մըն ալ վեր նայեցաւ, տեսաւ
որ չուանէն քանի մը թեւ մնացեր էր կտըր-
ուելու, քաշեց դանակը և չուանը կտրեց.
հայրն ու եղբայրն ահագին բարձրութենէն
գահաձիթելով չարաչար կորսուեցան:

Հարցումներ: 1. Ո՞ր տեղ ստեպ որսորդութեան կ'ելեն:
2. Ծերունի մը տղոցը հետ ո՞ր դնաց, և ի՞նչպէս: 3. Չուա-
նէն վեր ելած ատենը մեծ տղան ի՞նչ տեսաւ. հայրն ի՞նչ ը-
սաւ: 4. Ծերունին մեծ տղուն ի՞նչ խրատ տուաւ. ո՞վ ազա-
տեցաւ, և որո՞նք կորսուեցան:

ԴԱՍ 31

Յամառ	պէնս 4լուի	կամակոր	իմֆը իսպարող
Դիւրաւ	դիւրին իերպով	վարժապետ	դասապահ
Ուղղուել	շարժուիլ	Աղաչանք	պաղատանք
Կանոն	օրէնք	Անիքաւ	իբահանք լուսնեցող
Թրջել	լաց ընել	Պատժուիլ	պատիժ իրել
Հեղեղ	սասպիլ ընդ	Սպառնալ	լսիլ պալ

ԶՈՒՍՐՃԱԼԻ ԴԵՊՔ ՄԸ

1. Դպրոցի մը մէջ երկու եղբայրներ կային

մէկը տասնութէկ՝ միւսը տասուերկու տարե-
կան: Սյս տղոց մին շատ մը խրատներ լսե-
լէն ետքը տակաւին կամակոր և յամառ մնաց:
Վարժապետն անոր ըսաւ որ եթէ վարքը չփո-
խէր մեծ պատժոյ պիտի ենթարկուէր և դոր
դիւրաւ պիտի չմոռնար. վարժապետը տես-
նելով որ տղան այս սպառնալիքէն ալ չուղ-
ղուեցաւ, պատրաստուեցաւ զանի պատժե-
լու: Նոյն միջոցին Պօղոս անուն մեծ եղբայ-
րը յառաջ գալով աղաչեց վարժապետին որ
փոխանակ եղբօրը զինք պատժէր:

2. Մնատեն վարժապետն ըսաւ անոր, «Սի-
րելի Պօղոսիկս, դուն բարի տղոցմէն մէկն ես
և պատժուելու բան մը չունիս և սիրտդ
շատ փափուկ է, ուստի չեմ կրնար յանկրա-
ւի ցաւցնել քեզ, սիրելի զաւակս»:
Տղան ա-
սոր պատասխան տալով ըսաւ, «Որչափ մեծ
ըլլայ քու խնձի տալու պատիժդ, անկէ ա-
ւելի մեծ պիտի ըլլայ զդացած ցաւս՝ եղբօրս
պատժուիլը տեսնելով, քանզի անիկա տղայ
է, և տարիքով խնձմէ պզտիկ և տկար է,
ուստի կ'աղաչեմ, տէր իմ, որ անոր տալու
պատիժն խնձի տաս. խնչ պատիժ որ տաս սի-
րով կը տանիմ: Ո՞հ, տէր իմ, եղբօրս տեղը
զիս պատժէ»:

3. Վարժապետը տղուն կրտսեր եղբօրը
դառնալով ըսաւ, «Ուրեմն ի՞նչ պիտի ըսես

հիմա, Յակոբ, քու ազնիւ եղբօրդ, Պօղոսին, ըրած աղաչանքին։” անիկա ալ եղբօրը երեսն ի վեր նայեցաւ առանց պատասխան մը տալու, և վարժապետը լուռ կը կենար։ Բայց Պօղոս տակաւին կը բռնադատէր վարժապետը որ զինք պատժէր, և կու լար։ Վարժապետն ըսաւ, « Լսա՞ծ ես երբէք, Պօղոս, այնպիսի մէկու մը վրայ, որ ուրիշին յանցանքին պատիժն կրած ըլլայ։” « Այո, տէր, ” պատասխանեց Պօղոս, « մեր Տէրը, Յիսուս Քրիստոս, որ զինք ծեծողներուն կռնակ չըդարձուց, մեզի պէս խեղճ մեղաւորներուն համար, և անոր ծեծ ուտելովը մենք բժշկուեցանք, և մեր մեղքերը ներուեցան։ Կ’աղաչեմ, ներէ Յակոբիկին յանցանքը, ես կը քաջեմ անոր պատիժը. ես կրնամ անկէ աւելի տանիլ։”

4. « Բայց քանի որ եղբայրդ ինծմէ ներում չի խնդրեր, դուն ինչո՞ւ այսչափ փափաք կը ցուցնես այս բանին համար, սիրելի Պօղոսիկա, չէ՞ որ ինք պատժուելու արժանի է։” « Իրաւ է, տէր իմ, որովհետեւ դպրոցին օրէնքը կտարեց, և քանի մը անգամ խրատ լսելէն ետքը, դուն ըսիր թէ զանի պատժելու է, ուստի ես ալ գիտնալով որ դուն չիտակ չեղած բան մը չես խօսիր, և պէտք է որ դպրոցին կանոնները ճշդիւ պահուին,

և եղբայրս ալ յամառ է և չապաշխարեր, ի՞նչ ճար կայ ասոր, տէր, կ’աղաչեմ զիս անոր տեղը դիր, քանզի ես անկէ ուժով եմ։”

5. Անտեն տղան եղբօրը վիզը փաթթուելով անոր երեսը թըջեց արցունքով։ Անիկա այնպիսի բան մըն էր որ խեղճ Յակոբին կարողութենէն վեր էր. ուստի աչքէն հեղեղի պէս արցունք թափելով սիրտը ելաւ, ներում խնդրեց և եղբօրը փաթթուեցաւ։ Վարժապետը երկուքն ալ բազկացը մէջ առնելով զանոնք օրհնելու համար աղօթք ըրաւ Անոր որ « մեր անօրէնութիւններուն համար ծեծուեցաւ։”

Հարցումներ։ 1. Դպրոցի մը մէջ տղայ մը ի՞նչ ընթացք ունէր. այն տղուն եղբայրն ի՞նչ ըսաւ վարժապետին։ 2. Վարժապետն ի՞նչ պատասխան տուաւ։ 3. Յանցաւոր տղուն ի՞նչ ըսաւ. Պօղոսին ի՞նչ հարցուց, և ի՞նչ պատասխան տուաւ։ 4. Ուրիշ ի՞նչ խօսեցաւ։ 5. Վերջապէս Յակոբիկ ի՞նչ կերպով ըրածին վրայ զղջաց։

ԳԱՍ 32

Նամակ	Գրութիւն	Գեղեցիկ	աղօր
Անփորձ	Գէտ	Ջարմանալ	աղիւ
Երազ	Դիւ մէջ Գէտիւ	Արեգակն	արեւ
Հարուած	Դարձուիւ	Երջանիկ	հանգիստ
Որսալ	Բան Բանիւ	Չօրաւոր	ոճով
Բարի	աղիւ	Չափահաս	Երիտասարդ

ՃԱՆՃԷ ՄԸ ՆԱՄԱԿ

1. Պարոններ, ես պղտիկ ճանճ մըն եմ. կ'աղաչեմ որ խօսքերուս և վշտալի պատմութեանցս ունկն դնելու բարեհաճիք։ Յունիս ամսոյն մէջ տաք և գեղեցիկ օր մըն էր երբ աշխարհ եկայ։ Շուրջս գտնուած գեղեցկութիւնը տեսնելով զարմացայ մնացի։ Կեցած տեղւոյս գեղեցկութիւնը, արեգական հազար ու մէկ ճառագայթներուն գեղեցկութիւնը և լսած տեսակ տեսակ ձայները միտքս յափշտակեցին։ Երբ անկիւն մը քաշուած կեցեր էի, զարմանօք կը դիտէի իմ տեսակէս եղողներուն արագաշարժութիւնը և ճարտարութիւնը որով տեղէ տեղ կը թռչտէին։

2. Ո՛հ, կ'ըսէի ինքնիրենս, այս ի՞նչ երջանիկ են ասոնք. քանի մը օրէն թեւերս ալ պիտի մեծնան ու զօրանան և զիս թռցնելու բաւական պիտի ըլլան. անատեն ես ալ միւսներուն պէս արևուն ճառագայթներուն մէջ որսորդութիւն պիտի ընեմ, և այնուհետև միշտ ուրախ զուարթ ասդին անդին պիտի թռչտիմ։ Ո՛րչափ ուրախ էի ճանճ ծնելուս համար։

3. Դեռահասներն ու անփորձ միշտ այսպէս կը խորհին. կեանքն անոնց համար երջանկութեան քաղցր երազ մը կ'երևի։ Ինչ և

իցէ օրեր անցան և ես մեծցայ ու զօրացայ։ Մայրս թողուց զիս և սկսայ ես ինծի հոգ տանիլ, և ազատութեանս վրայ հպարտացած սկսայ սենեակին մէջ թռչտիլ որ այն ատեն աշխարհի չափ մեծ կ'երևէր ինծի։

4. Օր մը երբ այսպէս ուրախ զուարթ կը զրօնուի, յողնութենէս դացի կնկան մը գլխոյն վրայ կեցայ։ Բայց ի՞նչ մեծ եղաւ զարմանքս անոր ցուցուցած ընդունելութեանը վրայ, երբ անդթուութեամբ վրձինի հարուած մը ընդունեցի անկէ որ հազիւ կարող եղայ փախչիլ և քովի աղջկան գլխոյն վրայ հանգչիլ. բայց հոն ալ չկրցայ վայրկեան մը հանգչիլ և հարուած մը ուտելով թողուցի փախայ։ Սօոր վրայ զարմանալով սկսայ խորհիլ, և ուզեցի պատճառն իմանալ, ուստի անմիջապէս մօրս դացի որուն վրայ մեծ վստահութիւն ունէի։

5. Երբ գլխոյս եկածը պատմեցի, «Սիրելի աղջիկս», ըսաւ մայրս, «գիտցիր որ մենք մարդկային ազգին առջև յանրաւի կը նախատուինք և փրաս կը քաշենք. ամենէն մեծ թշնամիդ մարդն է։ Ձիչելով այն մեծամեծ ծառայութիւնները զոր կ'ընենք անոնց՝ օգին մէջ եղած ապականիչ բաները որսալով, որ անոնց առողջութեանը փրասակար է և հիւսանդութիւն կը բերեն, չեն դադրիր մեզի

զնաս հասցնելէն, երբ քիչ մը կը մօտենանք անոնց :

6. Ամէն հնարք կը բանեցնեն, ամէն որոգայթ կը լարեն մեզ սպաննելու համար : Միայն բարի մարդ մը գիտեմ որ անդամ մը երբ վըզվըզ հօրեղբայրս անոր վրայ կեցաւ, բռնեց զանի և թևերը բանալով թող տուաւ զանի, և թռչած ատենն ըսաւ ետեւէն, « Գնա, թռիր, աշխարհիս մէջ քեզի ալ ինծի ալ բաւական տեղ կայ պատելու : » Անկէ զատ ուրիշ աղէկութիւն մը տեսած կամ լսած չեմ անկէ :

7. Հազիւ թէ մայրս խօսքը լմնցուց, վերոյիշեալ աղջիկը գիրկը տղայ մը առած մօտեցաւ մեզի և « Բռնէ ճանճը, բռնէ, սիրելիս, » ըսաւ տղուն. մէյմըն ալ նայիմ որ խեղճ մայրս պզտիկ տղուն ձեռքին մէջ կտոր կտոր եղաւ : Իսկ ես ահուգողով լցուած գժբաղդ մօրս մահուանը վրայ դառնալէս ողբացի : Կը ցաւիմ ճանճ ծնելուս վրայ, քանզի միշտ ենթակայ եմ մարդոց անդթութեանը :

Հարցումներ : 1. Ճանճ մը աշխարհ եկած ատենը ի՞նչ տեսաւ : 2. Ի՞նչ կը խորհէր : 3. Երբ մեծցաւ ի՞նչ եղաւ : 4. Օր մը ո՞ր նստաւ, և ի՞նչ եղաւ անոր : 5. Որո՞ւ գնաց գլխոյն եկածը պատմելու. մայրն ի՞նչ ըսաւ անոր : 7. Նոյն միջոցին ո՞վ եկաւ, և ի՞նչ ըրաւ :

ԴԱՍ 33

Ծնողք	Հայր Տայր	Անդադար	Դուք
Խորհուրդ	Տպածելը	Թերութիւն	պախստութիւն
Քաղցր	անուշ	Յիշատակ	Դրոշ Բերելու Բան
Աճիլ	Ձգնալ	Մտադիր	Դրոշ Դռնէնալը
Սնունդ	ուժ պահուլ	Մեծարանք	պարիս
Տեսակ	լէրդ	Երկիւղած	Վարդը

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՍԷՐ

1. Դուն եղբայրներ և քոյրեր ունիս : Ձեռքէդ եկածին չափ ջանք ըրէ որ քեզի նման մարդոց ինչ սէր որ պարտական ես ցուցնելու՝ կատարեալ կերպով սկսիս նախ երեցը՝ նեւ ծնողացդ վրայ, ետքը անոնց որ եղբայրութեանց մէջ ամենէն մօտաւոր առնչութեամբ հետդ կապուած են, այսինքն անոնց որ քեզի հետ նոյն ծնողաց զաւկներ են : Եղբայրսիրութեան աստուածային գիտութիւնը լաւ սորվելու, և ամէն մարդիկ ինչպէս որ պէտք է սիրելու սկզբունքը ընտանեաց մէջ սկսելու ես սորվիլ :

2. Սա խորհուրդը թէ մէկ մօր զաւկներ ենք՝ ո՛րչափ քաղցր է : Ի՞նչ անոյշ է մտածել թէ աշխարհ եկածնուս պէս՝ մէկտեղ նոյն անձինքը դտած ենք՝ ուրիշներէն աւելի սիրով մեծարելու համար զանոնք : Եղբարց և քերց արենակից և բնաւորութեան կողմանէ

չատ բանի մէջ նման ըլլալը՝ բնականապէս սաստիկ սէր կը ձգէ մէջերնին, այնպիսի սէր մը որ չի կրնար դիւրաւ մարիլ:

3. Կ'ուզե՞ս աղէկ եղբայր ըլլալ. ինքնա-հաւանութենէ զգուշացիր և առաջագրէ որ ամէն օր եղբարցդ և քերցդ հետ վարուելու ատենդ վեհանձն ըլլաս: Թող անոնցմէ ամէն մէկը հասկնայ որ դուն անոնց շահն ալ քու շահուդ պէս կը մտածես: Եթէ անոնցմէ մէկը թերութիւն մը ընէ՝ ներողամիտ եղիր: Ուրախացիր անոնց առաքինութեանցը վրայ. հետեւէ անոնց, և բարի օրինակովդ առաջ տար զանոնք, այնպէս որ քեզի պէս եղբայր ու նենալիուն համար փառք տան Աստուծոյ:

4. Բազմաթիւ անուշ յիշատակներ կան սիրալիր կարօտանաց, գովելի երկիւղածութեան, որոնցմով եղբայրական սէրն անդադար սնունդ կ'առնէ և կ'աճի: Բայց գէթ մտադրութիւն ընելու է անոնց վրայ. ապա թէ ոչ շատ անգամառանց իմացուելու կ'անցնին կ'երթան. պէտք է որ մարդս ինքզինք բռնադատէ այն բաներն զգալու: Փափուկ զգացմունք ունենալու համար հաստատ և եռանդաղին կամք պէտք է: Ինչպէս որ մէկը չի կրնար բանաստեղծ և նկարիչ ըլլալ առանց մասնաւոր կերպով սորվելու, այսպէս ալ ոչ ոք կրնայ եղբայրական սիրոյն կամ

ուրիշ որ և իցէ ազնիւ զգացմանց համա առնել՝ եթէ հաստատուն կամօք չաշխատի զայն զգալու:

5. Նայէ որ ընտանեկան մտերմութիւնը երբէք պատճառ չըլլայ քեզի՝ եղբարցդ հետ անքաղաքավար ըլլալու: Նայէ որ աւելի մարդավար ըլլաս քոյրերուդ հետ: Անոնց բնութիւնը զօրաւոր անուշութիւն մը ունի, և անով սովորաբար բոլոր տանը մէջ սքանչելի զուարթութիւն մը կը տեսնուի, անհամութիւնները կը հեռանան, հայրական կամ մայրական խրատներուն սաստկութիւնը կը մեղմանայ: Կանացի առաքինութեանց քաղցրութիւնն անոնց վրայ տես և մեծարէ զանոնք. բնութիւնդ մեղմացնելու ազդեցութիւնը տես և ուրախացիր: Եւ որովհետեւ Աստուած զանոնք քան զքեզ տկար և զգայուն ստեղծած է, նայէ որ աւելի մոտադիր ըլլաս մխիթարելու զանոնք երբ տրտմութեան մէջ են:

6. Անոնք որ իրենց եղբարցն ու քերցը հետ չարասրտութեամբ և կոպտութեամբ վարուիլ սորված են՝ որ և իցէ մարդու հետ ալ կոպիտ կերպով և չարասրտութեամբ կը վարուին: Ընտանեկան վիճակն այնպէս գեղեցիկ, այնպէս սուրբ պիտի ըլլայ որ երբ մարդս տնէն դուրս ելլէ՝ հետը պիտի տանի ուրիշ ընկերութեանց մէջ ալ այն մեծարանաց և սիրոյ գեղե-

ցիկ ջանքը և այն համարումն առաքինութեան վրայ՝ որ ազնիւ զգացմանց արդիւնքն է :

Հարցաձեւեր : 1. Եղբայրական սէրն ո՞ր աղէկ կը սորվուի : 2. Ի՞նչ կողմանէ եղբայրական սէրը սաստիկ է : 3. Մէկը ի՞նչ կերպ վարմունք ցուցնելու է եղբարցը : 4. Մարդս ի՞նչ կերպով պահելու է սիրոյ զգացումը : 5. Որո՞նց հետ աւելի քաղաքաւ վարութեամբ վարուելու ենք : 6. Ի՞նչպէս կը տեսնուի եղբայրական սէրը :

Գ Ա Ս 34

Գաղան	Վայրենի ահասուս	Բարերար	աղէկութիւն ընող
Անմահ	ան սր չմեռի	Արարած	սպէղծութիւն
Բազում	լին	Ընթերցող	խաբարացող
Խնդրել	ուղէլ	Կատարել	ընել
Հանդերձ	հագոսս	Բարկանալ	նշանալ
Խնամք	հոգ	Բանական	միտ ունեցող

Ճ Ն Ճ Ղ Ո Ի Կ

1. Մեր ամենօրհնեալ Փրկիչը, Յիսուս, ճնճղուկին օրինակովը մեզի քանի մը օգտակար դաս կու տայ : Կը տեսնէք որ Աստուած ո՞ր չափ բարերար է ամենատկար արարածնեւուն անգամ. լերան գաղանները, օդին թռչունները, և մինչև անգամ փոքրիկ ճնճղուկն անոր տեսութենէն հետի չեն : Զանոնք ստեղծող Աստուածը չմոռնար ամէն օրուան կերակուրը տալ անոնց. անոնք որչափ շատ ըլլան ամենուն համար բաւական կերակուր պատրաստուած է :

2. Մեր երկնաւոր Հայրն ամենուն բարեւոր է, և իր ամենողորմ գթութիւնը բոլոր իր գործքերուն վրայ է : Արդ այն որ այսպէս կը կերակրէ երկնից թռչունները, և կը զարդարէ դաշտին ծաղիկներն այնպիսի գեղեցիկ գոյներով, անտարակոյս անոնցմէ աւելի պիտի հոգայ զձեզ. քանզի ինք ըսաւ, «Մի վախճաք. ինչու որ շատ ճնճղուկներէն լաւ էք դուք :» Այո, դուք շատ ճնճղուկներէն լաւ էք. և ինչո՞ւ համար. անոր համար որ դուք անմահ հոգի ունիք. հոգի մը որ յաւիտեանս պիտի ապրի : Երբ գաղաններն ու թռչունները կը մեռնին, անիկա անոնց վերջն է, բայց ձեր հոգիները պիտի ապրին նաև ձեր մարմնոյն մեռնելէն ետքը :

3. Դուք անոնցմէ լաւ էք, քանզի երջանիկ վախճանի մը համար ստեղծուած էք, ուսկէ զուրկ են բոլոր կենդանիները : Դուք ստեղծուած էք զԱստուած ճանչնալու և ապա իր ծառայելու համար հոս երկրի վրայ, որ կարող ըլլաք անոր հետ բնակելու երկնից մէջ և երջանիկ ըլլալ յաւիտեացս փոխուելէն ետքը : Թռչունները չեն գիտեր, ճնճղուկները չեն գիտեր և չեն ճանչնար զիրենք ստեղծող Աստուածը և անոր ամենակարող բազուկը որ կը հոգայ և կը խնամէ զանոնք. բայց դուք կրնաք ճանչնալ ձեր Արարիչը, և խորհիլ

անոր վրայ : Կարող էք սիրել զԱստուած, որ կը կերակրէ զձեզ և կը հագուեցնէ. կրնաք աղօթել Աստուծոյ և խնդրել անկէ ձեր պիտոյքը. կրնաք անոր ապաւինիլ իբրեւ ձեր երկնաւոր Հօրը. և անիկա բնաւ զձեզ չմոռնար և երեսէ չի ձգեր :

4. Կը տեսնէ՞ք սիրելիներ, ո՛րչափ առաւել էք երկնից թռչուններէն, երկրիս գաղաններէն, և դաշտի ծաղիկներէն, և եթէ Աստուած կը հոգայ զանոնք, ո՛րչափ ևս աւելի զձեզ պիտի հոգայ : Մի վախնաք, ձեր երկնաւոր Հայրը առանց հանդերձի և առանց կերակրոյ չի ձգեր զձեզ : Այն որ փոքրիկ ճընճ զուկին ձայնը կը լսէ, ձեր աղօթքներն ալ աւելի կը լսէ : Աղքատ էք. մի վախնաք, քանզի Դաւիթ կ'ըսէ, «Աղքատը աղաղակեց, ու Տէրը լսեց անոր, և զանիկա իր բոլոր նեղութիւններէն փրկեց :» Ո՞րք էք. մի վախնաք, քանզի Աստուած որբերուն Հայրն է : ✕

5. Զեր ծնողքը ինամբ չե՞ն տանիր ձեզի. մի վախնաք, Տէրը պիտի ընդունի զձեզ : Ինք գիտէ ձեր կարօտութիւնները և ձեզի պատահած ամէն բաները. քանզի առանց անոր կամքին և գիտութեանը ձեզի բան մը չի պատահիր : Հիւա՞նդ էք. մի վախնաք, քանզի Տէրը ձեր բոլոր հիւանդութիւնները բժշկելու կարող է : Եւ որպէս զի աղէկ հասկնաք

թէ Աստուած զձեզ կը սիրէ, կը հոգայ և կը կերակրէ՝ այսպէս ըսաւ, «Զեր գլխուն բոլոր մազերն ալ համրուած են :» Ուրեմն, սիրելի ընթերցողք, եթէ ձեր երկնաւոր Հայրը զձեզ այսպէս կը հոգայ, ալ ի՞նչ բանէ կը վախնաք. բնաւ վախնալու բան մը չունիք, միայն թէ Աստուծոյ հաճոյ ըլլաք :

6. Այն ատեն վախցէք, երբ մեղք կը դործէք. բայց եթէ սիրէք զԱստուած և անոր կամքը կատարէք, անատեն վախ չէք ունենար թէ Աստուած ձեզի կը բարկանայ. քանզի Աստուած կը բարկանայ չարերուն և մեղաւորներուն : Գիտնաք որ Աստուած ձենէ շատ աւելի ծառայութիւն կ'ուզէ, քան թէ երկնից թռչուններէն. քանզի անոնց միտք ու բանականութիւն չտուաւ, բայց ձեզի տուաւ, անոր համար կ'ուզէ որ դուք հնազանդ և խոնարհ զաւկներ ըլլաք :

7. Յիշեցէք որ Աստուած այնպէս սիրեց այս աշխարհս՝ մինչև իր միածին Որդին տուաւ, որ մենք մեղաւորներս և խեղճերս յաւիտենական կենաց արժանի ըլլանք մեր Տէր Յիսուսի միջոցով : Տեսէք, սիրելիք, Աստուծոյ սէրը, տեսէք անոր անճառելի գթութիւնը որով այցելութիւն կ'ընէ : Բարձրաձայն գոչեցէք, փոքրիկ բարեկամներս, «Մարդը ի՞նչ է՝ որ

զանիկա կը յիշես, կամ մարդու որդին՝ որ անոր այցելութիւն կ'ընես։" Դու բարերար ես ամենուն և քու զթուծիւնդ ամէն արարած ներուդ վրայ է։

Հարցոյնքեր։ 1. Աստուած ի՞նչ օրինակով էր սերը կը յայտնէ մեզի։ 2. Ինչո՞ւ համար Աստուած մեզ թուշունեւրէն աւելի կը հոգայ։ 3. Մենք ի՞նչ բանի համար ստեղծուած ենք։ 4. Աստուած ի՞նչ խրախոյս կուտայ մեզի։ 5. Մեր ծնողքն երէն աւելի մեզ հոգացող զմի ունինք։ 6. Երբ վախնալու ենք Աստուծմէ։ 7. Ինչո՞ւ համար Աստուած էր միածին Որդին տուաւ։

ԴԱՍ 35

Աղմուկ	սաստիչ յայն	Խանդարել	աւրել
Ննջել	քնանալ	կաթնատու	չալի պահող
Դադրել	չէնալ	Պատերազմ	չալի
Միջին	ձեռքերի	Սուրհանդակ	նախի պահող
Գործել	Բանել	Զօրաւոր	ոճով
Զաստուած	սաստիչ	Զափաղանց	չալի աւելի

Ք Ո Ւ Ն

1. Մտաւոր աշխատութիւն ունեցողը պէտք է որ քունը եկած ատենը զայն փախցնելու ջանք ընէ. որովհետեւ այն տեսակ մարդոց վրայ այն ատեն միայն քուն կու գայ, երբ անհրաժեշտ է՝ անոնց առողջութիւնը չխանդարուելու համար։ Ճշմարիտ է որ քսանուչորս ժամն անգամ մը քնանալը այնպէս էական

բան մըն է մարդուն և ամէն տեսակ կաթնատու կենդանեաց, ինչպէս է ամէն լոպէ շնչառութիւնը։

2. Քնանալու ամենէն անյարմար վիճակ ունեցողն անգամ չի կրնար զայն արգելել։ Երբեմն կառավարը կառքը վարած ատենը կը քնանայ, ինչպէս նաև սուրհանդակը ձիոյն վրայ, ղինուորն ալ պատերազմի դաշտին մէջ թնդանթներուն ձայնին և պատերազմին աղմուկին մէջ քուն կը քաշէ։ Կ'ըսուի թէ անգամ մը Անգղիացւոց զօրքերը պատերազմի դաշտէն դարձած ժամանակ ղինուորներէն չատերը քալած ատեն կը քնանային։

3. Ամենէն սաստիկ կիրքերը և մտաց գրգռութիւնը զօրաւոր մտքի տէր մարդիկն անգամ քնանալէ չեն կրնար ետ կեցնել, զորօրինակ Մեծն Աղեքսանդր Արպելայի պատերազմին ատեն և Նարոէոն Օսթերլիցի դաշտին վրայ քնացաւ։ Մինչև անգամ ծեծն ու տանջանքը չեն կրնար քունն արգելել, ինչպէս որ մահապարտաց քնանալը տեսնուած է տանջանարանի վրայ։

4. Սաստիկ աղմուկներ որ մարդուն քունը կը փախցնեն, քիչ ատենուան մէջ մարդ անոնց ալ կը վարժուի և կը սկսի առաջուան պէս հանդիստ ննջել. ասկէ է որ գիշերուան մէջ կառքով ճամբորդած ատեն քնացող ճամբորդ-

ները մէկէն կ'արթնան, երբ ձիերը փոխելու համար կառքերը կը կայնին: Երկաթ թափելու և ծեծելու գործարաններուն մօտ քնացող մարդուն մէկը գիշեր ատեն երբ պատճառով մը գործարանը չգործէր և ձայները դադարէին, մէկէն կ'արթնար:

5. Հիւանդ ջաղացպան մը՝ որուն աղօրիքը մարդուն հիւանդութեանը պատճառաւ դադարած էր, շատ գիշեր քնահատ մնաց, մինչև որ աղօրիքը գործել սկսելով սովորական ձայնը շարունակեց: Հոմերոս իր գրած Եղիակաշին մէջ վաեմ կերպով կը ներկայացնէ մարդկային կենաց այս կարեւոր պէտքը. «Քունը», կ'ըսէ, «մարդիկ և մինչև անգամ չաստուածները, բաց յԱրամազդէն, կը յաղթէ»:

6. Երկար ատեն քնանալ ամէն մարդու համար միևնոյն չէ. ոմանց աւելի երկար ատեն պէտք է ննջել, և ոմանց աւելի քիչ, սակայն մէկու մը երկար քնանալէն անոր մտաւորական զօրութիւնը և աշխուժութիւնը չի կրնար հասկցուիլ: Վեցէն մինչև ինը ժամ է միջին չափը. սակայն Հռովմայեցւոյ Կալիկուլա կայսրը միայն երեք ժամ կը քնանար. Բրուսիոյ Մեծն Փրեդերիկոս թագաւորը չորս հինգ ժամ միայն կը հանգչէր, և Սկիպիոն՝ ութը ժամ: Հարուստ և ծոյլ մարդը տասնէն մինչև տասուերկու ժամ կը քնանայ ա-

մէն օր: Քունը տղայութեան ատեն ամէն ժամանակէն երկայն և ծանր կ'ըլլայ: Կնիկներն ալ էրիկ մարդոցմէ աւելի կը քնանան, և երիտասարդները ծերերէն աւելի:

7. Քունը կը փախչի հիւանդութենէ նոր ելած ատեն և երկար հիւանդութենէ մը ետքը, երկար ատեն անօթի մնալով և չափազանց սուրճ գործածելով: Գիշերները ծերոց չքնանալուն պատճառը յայտնի է: Կ'երևի թէ մսակեր կենդանիները խոտակեր կենդանիներէն աւելի երկար ատեն կը քնանան, որովհետև անոնց ջիւղերը շատ աշխատելով յոգնելուն պատճառաւ կազդուրուելու համար աւելի հանգիստ կը պահանջեն:

Հարցումներ: 1. Ի՞նչ է մարդոց ամենէն անհրաժեշտ բանը: 2. Մարդս կրնայ քունն արգելել. ի՞նչ կ'ըսուի Անգղիացւոյ զօրաց համար: 3. Ի՞նչ բուժած է քանի մը թագաւորաց և մահապարտներու համար: 4. Աղմուկը կրնայ մէկուն քունը խանգարել: 5. Զաղացպանի մը համար ի՞նչ կ'ըսուի: 6. Երկար ատեն քնանալ օգուտ է. քանի մը թագաւորաց համար ի՞նչ կ'ըսուի: 7. Ո՞ր ատեն մարդուս քունը կը խանգարի:

Գ Ա Ս 36

Խորտիկ	աղի- իւրախ	Մեծատուն	Հարուստ
Յիմար	իւնդ	Չեղիութիւն	Տախտաւորութիւն
Ատեան	դաւաւելու քիչ	Համարամ	Համալ
Պարզե	ընծայ	Խոհարար	Իւրախութիւն
Տնանկ	աղապ	Թանկագին	սուղ
Սննեակ	խոց	Որովայն	խոր

ՄԱՐՄՆԱՊԱՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ

1. Անցեալ դարուն Անգղիոյ մէջ մարմնապաշտ երիտասարդ մը կար, որուն պատմութիւնը հետեւեալն է : Մեծատուն մարդ մը միայն որդի մը ունէր, և զրկեց զանի բոլոր Եւրոպա պտտելու և տեսնելու : Ճամբորդութեան ատեն այս թեթեամիտ երիտասարդն ուրիշ բանի հոգ չտարաւ, բայց միայն ամէն ազգաց անուշահամ խորտիկները, և նորանոր շուայրութեամբ և զեղխութեամբ ուտելու և խմելու կերպերը սորվելու տուաւ ինքզինք :

2. Հայրենիքը չգարձած հայրը կը մեռնի, և իրեն մեծ գումար մը ժառանգութիւն կը թողու. նաև քիչ մը գետին : Շուայլ երիտասարդն այս ժառանգութեան տէր եղածին պէս, բացաւ իր յիշատակարանը իմանալու համար թէ ո՛ւր կը գտնուէին համադամ կերակուրներ և վարպետ խոհարարներ, տանը մէջ ունեցած սպասաւորներն ամէնք ալ խոհարար էին, ինչպէս նաև մառանապետը, հետը պտտող սպասաւորը, ձիադարմանը, կառավարը և ախոռապետը որոնց ամէնքն ալ խոհարար էին :

3. Երեք իտալացի խոհարար ունէր, մէկը Ֆլորէնցա քաղքէն, միւսը Սիէնայէն, և

Եւրորդը Վիթէռպոյէն : Փոքր Բրիտանիոյ և Լոնտոնի մէջտեղ մարդ գրած էր տեսակ մը թանկագին թռչունի հաւկիթներ ժողվելու և բերելու համար անոր : Անգամ մը ճաշի մը համար յիսուն և ութը ֆրանկ ծախք ըրաւ, թէև ինք միայն նստաւ սեղանը և ճաշն ալ միայն երկու տեսակ կերակուրէ կը բաղկանար :

4. Ինը տարիէն ետքը երբ տեսաւ որ աղքատնալու վրայ է, մեղամաղձոտութեամբ հիւանդացաւ : Եւ երբ ունեցած հարիւր հազար լիրա սթեռլինը վատնելով բոլորովին սնանկացաւ, բարեկամին մէկը անոր մէկ լիրա սթեռլին տուաւ սովամահ չըլլալու համար : Քիչ մը ետքը երբ անոր աղքատիկ սենեակը մոտան, տեսան որ քաղցրահամ և մեծագին թռչուն մը կը խորովէր հոն իր ձեռքովը :

5. Այս յիմար մարդը քանի մը օրէն ետքը ինքզինք զարկաւ սպաննեց, և այսպէս առանց հրամանի և հրաւերի դիմեց գնաց Անոր ատեանը, որուն պարգեւած այնչափ բարիքները յիմարութեամբ վատնած էր : Առաքեալին խօսքն այսպիսիներուն շատ յարմար կուգայ, որ կ'ըսէ, « Որ անոնց վերջը կորուստ է, որոնց Աստուածը՝ իրենց որովայնն է, ու անոնց փառքը՝ իրենց ամթիւն է. որոնք միայն երկրաւոր բաները կը մտածեն » :

Հարցո՞ւմներ : 1. Երկտասարդ մը ո՞ր ճամբորդէց ինչ ընե-
լու : 2. Դուրս եղած ատենը ի՞նչ պատահեցաւ . քովի մար-
դիկն ի՞նչ էին : 3. Ուրիշ ի՞նչ ունէր : 4. Միշտ հարուստ
մնաց . իր բարեկամին տուած ստակն ի՞նչ ըրաւ : 5. Աւերջա-
պէս ի՞նչ եղաւ անոր վախճանը :

Գ Ա Ս 37

Պանդոկ	Իջնելու Գէշ	Իմաստուն	Խելացի
Վատնել	Տախել	Ընկեր	Խելեկ
Մերժել	Չարտել	Ծաղրաշարժ	Խնայող
Յիմար	Խելագար	Հոտոտել	Հոգսաւ
Անմահ	ան որ չմեռնիր	Անհետանալ	Գցել
Ժողովալ	Համբերող	Զափազանց	Հարգել Դուրս

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԱՅԾ ՄԸ

1. Քանի մը երկտասարդ սովոր էին ամէն
իրիկուն պանդոկ մը ժողովիլ և ըմպելի խմել :
Այս կերպով իրենց ժամանակն ու ստակը կը
վատնէին , իրենց առողջութիւնը կը կորսնցը-
նէին և հոգիներն կորստեան կը մատնէին :
Պանդոկին մէջ գեղեցիկ և կայտառ այծ մը
կար , որ զուարճալի և ծաղրաշարժ կերպե-
լովը կը զբօսցնէր զանոնք :

2. Իրիկուն երբ գինին այս պատանի-
ներուն գլուխը զարկեր էր , մէջերնէն մէկն
ըսաւ , “ Ահ , եկէք Պիլին (այս էր այծին ա-
նունը) բռնենք և քիչ մը գինի տանք անոր :”

“ Աղէկ ըսիր ,” ըսաւ ուրիշ մը , և այծը բռ-
նելով գաւաթ մը գինի խմցուցին անոր : Այծն
առջի բերան գինին քանի մը անգամ հոտոտե-
լէն ետքը սկսաւ խմել , և շատ ալ ախորժե-
ցաւ :

3. Այծը կենացը մէջ երբէք ոգեղէն ըմ-
պելիք խմած չըլլալով՝ այս նոր ըմպելիքն
այնպէս ազդեց անոր որ սկսաւ անհետանալ
շարժումներ ընել : Բոլոր իր առջի վեհանձ-
նութիւնը , վայելչութիւնը և ծանրութիւնը
կորսնցուց , և սկսաւ ետեւի ոտքերուն վրայ
խաղալ , և այնպիսի միմոսական շարժումներ
կ'ընէր որ չափազանց կը խնդացնէր զանոնք :

4. Ստոր վրայ հոն կեցողները խօսք ըրին
երկրորդ օրը դարձեալ հոն ժողովուելու , Պի-
լին գինովցնելու և զուարճանալու համար :
Պատի և հետեւեալ իրիկունը հաւաքուեցան ,
և երբ գլուխնին տաքցաւ՝ սկսան Պիլին
փնտռել , իսկ երբ կ'ուզէին այծն իրենց սեն-
եակը մոցնել , կենդանին չուզեց ներս մտ-
նել և անոնք ստիպուեցան բռնութեամբ ներս
առնել , և գինի խմցնել անոր , իսկ այծը զայ-
րացմամբ մերժեց զայն , և թէպէտև սաստիկ
կը ստիպէին որ խմէ , սակայն այծն այնպէս
ուժով գոցած էր բերանը , որ անհնար եղաւ
քիչ մը գինի խմցնել անոր : Կարծես թէ միտ-
քը դրած էր մէյ մըն ալ ինքզինք յիմարու-

թեան չտալ, և զուարճութեան նիւթ չըլլալ այն յիմար մարդոց՝ որ կ'ուզէին կենդանին ալ նուաստացնել և իրենց հաւասար ընել:

5. Պարապ տեղը ջանալէն ետքը, թողուցին այծը և տեղերնին գացին: Տուն դառնալէն ետքը այս պատանիներէն մին այծին իմաստուն որոշմանը և վարուցը հետեւելու առաջադրութիւն ըրաւ ըսելով, «Եթէ այս այծը երկրորդ անգամ չգինովալու համար այնչափ բռնադատելէս ետքը քաջութեամբ դէմ դրաւ, այս ի՞նչ յիմարութիւն, ի՞նչ խելագարութիւն է որ ես բանական և անմահ էակ մը ըլլամ և նոյն փորձութեան մէջ ստէպ կ'յնամ: ալ այսուհետեւ երբէք պիտի չլամբ:» Այսպէս այս պատանին այծի մը օրինակին հետեւելով՝ բարեպաշտ և ժուժկալ մարդ մը եղաւ:

Հարցումներ: 1. Քանի մը երիտասարդ պանդոկի մը մէջ ի՞նչ բանով կը զուարճանային: 2. Իրիկուն մը գինովութեան մէջ ի՞նչ ըրին: 3. Այծը ի՞նչ ըրաւ: 4. Ի՞նչ ընել խորհեցան: 5. Այծը ի՞նչպէս դէմ կեցաւ. պատանի մը այծին օրինակէն ի՞նչ պտուղ քաղեց:

ԴԱՍ 38

Յիմար	Խենդ	Անհետեւ	Կգէշ
Հանդէս	Կօն	Ընծայել	Կալ
Դժբաղէ	Խեղճ	Ընտանի	Հարձուած

Սողուն	Ժորէն Ջրայ Գալուղ	Հանդերձեալ	Գալու
Կարող	Զրոյ	Երջանիկ	Հանգիստ
Չաստուած	Կո-պ Կոպուած	Յագենալ	Հլապիտ

Ս Ն Ա Պ Ա Շ Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

1. Ափրիկէի ծովեզերեայ կողմերը բնակող տղէտ ազգերուն սոսկալի և անհետեւութիւն ալ կէտ ձուկերուն ընծայած յարգն է: Պոնա քաղքին մէջ տեսակ մը կէտ ձուկեր կան՝ որ շատ են և բնակիչներէն այնպէս մեծ պատիւ գտած են, որ բոլորովին ընտանի եղած են:

2. Տեղացիք ճէ-ճէ- կը կոչեն զանոնք, և այնպէս կը հաւատան թէ ով որ կէտ ձուկէ մը սպաննուի, հանդերձեալ աշխարհին մէջ երջանիկ կ'ըլլայ, իսկ ով որ կէտ ձուկ մը սպաննէ, ինք ալ դալու աշխարհին մէջ պիտի պատժուի:

3. Տարին երեք կամ չորս անգամ տօնալիմութիւն կ'ընեն, և այն օրերը նաւակներով գետին մէջտեղ կ'երթան, և այս շատալեր չաստուածոց աղաչանքներ ընելով՝ նաւին մէջէն կը նետեն այծեր, հաւեր, և այլն, մինչև որ այն տեղուանքը եղող բոլոր կէտերը յագենան: Տարին անգամ մը ինը կամ տասը տարեկան տղայ մը կը զոհեն կէտերուն:

4. Մեծ հանդէսով գետին ջուրերուն քաշ-

ուած ժամանակ, փոսի մը մէջ ցիցի կը կապեն դժբաղդ տղայ մը, և երբ նորէն ջուրը կը բարձրանայ կէտերը կարող կ'ըլլան զոհին հասնելու: Այս պատճառաւ կէտերը շատ համարձակութեամբ կը յարձակին, և երբեմն քանի մը ոտք դուրս կը ցատկեն ջուրէն՝ նաւուն գլուխը գտնուող մարդիկը յափշտակելու համար:

5. Միւսնոյն յարգը կ'ընծայեն նաեւ Կուսնա ըսուած սողունին որ գարշելի մողես մըն է, և կը պաշտեն զանկա սնապաշտական յարգանք, և անոր ներկայութիւնը պատիւ կը համարին:

Հարցումներ: 1. Ափրիկեցւոց սնապաշտութեանց մին ի՞նչ է: 2. Ի՞նչ կը կոչուի այն ձուկը, և մարդիկ ի՞նչ գաղափար ունին անոր վրայ: 3. Անոր համար ինչպիսի տօն կը կատարեն: 4. Ուրիշ ի՞նչ կ'ընեն: 5. Ո՞ր սողունին նաեւ յարգ կ'ընծայեն:

Գ Ա Ս 39

Փափաք	Բաղձանք	Կարևոր	Կէտի
Ուսեալ	Գիտան	Իմաստուն	Ինչոք
Յիմար	Ինչոք	Երեկոյթ	Իրիտան ուրախութիւն
Գանգատ	Կրտսէ	Թառամիլ	Լորս
Գոչել	Կոտուլ	Չարաչար	Գէլ Էրդոլ
Արբած	Իմած	Արբենալ	Գիտելալ

ԶՈՒՐԻՇԸ ԽՐԱՏԵԼՈՒ ՕՐԻՆԱԿ

1. Շատ մարդ կ'ուզէ ինքզինք բժշկի ցու-

ցնել, բայց բժշկութեան արուեստը չգիտնալուն համար՝ փոխանակ բժշկելու աւելի վնաս կը հասցնեն, և շատ մարդիկ կը գտնուին որ ուրիշները խրատելու փափաք ունին, բայց անոնց խրատը՝ օգուտ ընելու տեղ վնաս կ'ընէ: Այսպիսիները աղէկ կ'ընեն եթէ սակարեւոր կանոններուն միտք դնեն, այսինքն նախ, խրատը երբեք սաստիկ կամ կծու ըլլալու չէ. երկրորդ՝ ժամանակին յարմար ըլլալու է. երրորդ՝ գիմացիին հասակին կամ վիճակին համեմատ ըլլալու է, այնպէս որ ծերին տրուելու խրատը սողուն չտրուի, և ոչ սողուն տրուելու խրատը ծերուն, ոչ խմաստունինը տղէտին, և ոչ տղէտինը ուսեալին, ոչ արթուն մարդու տրուելիքը գինովին, և ոչ խմաստնոյնը յիմարին: Ով որ այս կանոնները չի պահեր, ի զուր կը գանգատի իր խրատին անօգուտ ըլլալուն համար. թէ նոյն կանոնները պահողը որչափ օգուտ կը քաղէ՝ տեւալ գէպքէն յայտնի կ'երևի:

2. Մոլիէռ անուն հոչակաւոր կատակեր գալը օր մը գիւղի մէջ իր մէկ քանի բարեկամներուն երեկոյթ մը կուտայ. և որովհետեւ ինք սովորութիւն ունէր կանուխ քնանալու, թողութիւն կը խնդրէ իր բարեկամներէն, և դեռ սեղանը չլմնցած կ'երթայ կը պառկի: Տանտէրը երթալէն ետքը ասոնց ու-

րախուծիւնը չպաղիր • իրաւ թէեւ անոնք կար-
գացող և գիտուն մարդիկ էին , բայց գինի
խմելով քանի կ'երթայ գլուխնին կը տաք-
նայ , և խօսքը աշխարհիս ունայնութեան և
թշուառութեանցը վրայ կու գայ • ո՛րը այս ինչ
թշուառութեանը վրայ կը խօսի , ո՛րը այն ինչ
գժբաղդութեանը վրայ , որը փշոտ վարդի
մը կը նմանցնէ մարդուս կեանքը որ առաւօ-
տը կը բացուի՝ և իրիկունը կը թառամի , ո՛րը
սուտ երազի մը որ մարդս քիչ մը ատեն կը
խաբէ , ետքը չարաչար կը տանջէ • վերջապէս
խօսքը հոս կը բերեն թէ աղէկ է որ մարդ-
մեռնի ազատի այս կեանքէն , և անդին յա-
ւիտեանս երջանիկ ըլլայ :

3 • Սյս արբեցութեան փիլիսոփայութեա-
նը վրայ մէյ մէկ գաւաթ նորէն կը խմեն , և
գլորելով ոտք կ'ելլեն և մէկ բերան կը կան-
չեն , “ երթանք , բարեկամներ , քաջութեամբ
մեռնինք .” այս ըսելով կը սկսին գէպի գե-
տը երթալ որ մէջը նետուին խեղդուին : Մէ-
ջերնին մէկը , որ քիչ արբած էր , վարպե-
տութեամբ մը կը բաժնուի անոնցմէ , և կը
վազէ բանը Մոլիէնին կը հասկցնէ : Մոլիէն
սարսափած կը ցատքէ անկողնէն , շուտ մը վե-
րարկուն վրան կ'առնէ , կը վազէ միւսներուն
ետեէն • կ'երթայ կը տեսնէ որ անոնք գետին
քովը նաւակ մը գտած և մէջը մտած էին որ

մէջտեղը երթային խեղդուէին , մէկ քանի գե-
ղացիներ և դրացիներ ալ ասոնց միտքը հասկը-
նալով՝ կ'աշխատին որ ետ կեցնեն զանոնք :

4 • Սոնք իրարու հետ կուռած ատեն Մո-
լիէն վրայ կը հասնի , “ ի՞նչ է այս ,” կը գոչէ ,
“ ի՞նչ կուի է ըրածնիդ :” “ Նայէ ասոնց ը-
րածը ,” կ'ըսեն անոնք , “ չեն թողուր որ գե-
տին մէջտեղը երթանք խեղդուինք , դուն խե-
լացի մարդ ես , Մոլիէն , ըսէ , իրաւունք ու-
նինք թէ չէ , այս սուտ աշխարհիս վրայ ապ-
րելէն ի՞նչ կ'ելլէ , աւելի աղէկ չէ՞ որ ժամ
մը առաջ մեռնինք ազատինք :” “ Շատ աղէկ
մտածեր էք ,” կ'ըսէ Մոլիէն , “ շատ խելացի
բան . բայց ես զձեզ ինծի բարեկամ կը կար-
ծէի • կարելի՞ բան է որ դուք հանդերձեալ
աշխարհը երթաք և զիս ձեր երջանկութենէն
զուրկ թողուք այս աշխարհիս վրայ :” “ Ի-
րաւունք ունի Մոլիէն ,” գոչեց մէկը , “ այս
կարելի չէ • թողութիւն ըրէ , սխալեցանք ,
բարեկամ , եկուր դուն ալ և մէկտեղ խեղ-
դուինք :” “ Ինչո՞ւ չէ ,” ըսաւ Մոլիէն , “ իմ
ուզածս ալ այն է • բայց կեցէք մէյ մը մտա-
ծենք թէ ի՞նչ է ըրածնիս • մենք մեղի անուն
կ'ուզենք հանել , և այսպիսի փառաւոր գոր-
ծողութիւնը գիշեր ատեն կ'ընենք • ասիկա
խելք չէ • լսողները պիտի ըսեն թէ ով գիտէ՝
կերակուրէն ետքը գինին գլուխնին զարկեր

է, բան մըն է ըրեր են : Չէ, սիրելիք, վաղը, անօթի փորանց, ցորեկ ատեն, ամենուն առջևը պէտք է նետուինք ջուրը :” “Խելացու թիւնն ալ այդ է” դռնէն մէկը, ուրիշ մ’ալ “Շիտակը Մոլիէն մեզմէ շատ խելացի է,” ըսաւ : Գնացին ամէնքն ալ պառկեցան. երկըրորդ օրը ալ հարկ չեղաւ ջուրը նետուելու համար կռուիլ :

Հարցումներ : 1. Խրատ տալու մէջ ի՞նչ զգուշութիւն ընելու է : 2. Մոլիէն օր մը դորո՞նք հրաւիրեց իր տունը . միւսներն ի՞նչ ըրին : 3. Գինովնալէն ետքը ի՞նչ ընել որոշեցին : 4. Նոյն միջոցին ո՞վ եկաւ, և ի՞նչ ըսաւ . վերջապէս Մոլիէն ի՞նչ կերպով ազատեց զանոնք :

ԳՍՍ 40

Վտակ	պարիսի վաղան ջուր	Տարածիլ	Երկնալ
Մացառ	Լուս	Շրջակայ	Ժողովուրդ
Սոսկում	սասիսի վալ	Գահակէծ	Բարձրէն իշխուլ
Տաքնապ	սրբի դոլ	Պողոտայ	Ճամբայ
Յանկարծ	Պէլէն	Ահարկու	Վախալու
Կայնիլ	Յենալ	Անհար	Էլուսլու Բան

ՎԻՐԳԻՆԻՈՅ ՄԷՋ ԿՍՄՈՒՐՋ

1. Աշխարհիս բնական մեծամեծ զարմանալեաց մէկն ալ Ամերիկայի վիրգինիա նահանգին Ռօքպորիճ գաւառաբաժնին բնական կամուրջն է : Ասիկա կրաքարէ մեծ կամուրջ

մըն է խոր ձորի մը վրայ ձգուած, որուն մէջէն փոքրիկ վտակ մը կ’անցնի : Զուրին երեսէն կամարին ունեցած բարձրութիւնը երկու հարիւր տասնուհինգ ոտնաչափ է, և լայնութիւնը ութսուն ոտքի չափ : Այս խորածորը մշտնադադար չունի կը տարածի և այս կամուրջէն դատ ուրիշ անցնելու տեղ չկայ . շրջակայ տեսարանը վայրի և շքեղ պատկեր մը ձևացուցած է : Կամուրջին վրայ նայած առանդ կը կարծես թէ բնութիւնն իր դործքերուն մէջ օգտակար ըլլալն ալ կը մտածէ, ինչպէս նաև շքեղութիւնը և գեղեցկութիւնը :

2. Կամուրջին վրայ հասարակաց պողոտայ մը կայ շինուած, երկու դին ծառերով և մացառներով ու թուփերով զարդարուած : Կառքով անցնող ճամբորդ մը կրնայ դիւրութեամբ անցնիլ վրայէն՝ առանց ինչ ըլլալը հասկնալու, մինչև որ յատուկ ուշադրութիւն չընէ կամուրջին : Տարուէ տարի հազարաւոր անձինք, որոնք կը սիրեն բնութեան մեծ և զարմանալի բաները տեսնել, այն տեղ այցելութեան կ’երթան : Կամուրջին եզերքէն վար նայելն ահարկու բան մըն է . շատ մարդիկ որոնք չեն կարող եզերքն ի վար նայիլ, հարեանցի տեսութիւն մը միայն կրնան ունենալ անոր բարձրութեանը վրայ՝ եզերքին քովերը նստելով և դիտելով զայն :

3. Ասկէց վար դէպի վտակը կ'իջնուի ու լորուն և դահալէժ ճամբով մը, և երբ վտակին քովը կը հասնիս և դէպի վեր կը նայիս բարձր կամարին, չես կրնար անոր բարձրութիւնը լաւ կշռել մինչև որ աչքդ չդարձնես վտակին երկու դին բուսած բարձր ծառերուն վրայ, և չտեսնես թէ որչափ ցած ինչ կան են անոնք կամուրջին տակը: Խորաձուրին մէկ կողմը կրաքարին վրայ շատ մը ճամբորդներու անուններ փորագրուած են որոնք ուղեւոր իրենց յիշատակը թողուլ բնութեան այդ հսկայածէ շէնքին վրայ, հոն իրենց անունը դրոշմած են: Քսանուհինդ ոտնաչափ բարձրը վոչինկթոնին անունը կայ իր ձեռքով փորագրուած:

4. Քանի մը տարի առաջ երիտասարդ մը կեանքը վտանգի մէջ գրաւ՝ իր անունն ամենէն բարձր տեղ մը փորագրելու համար: Վեր ելաւ և իր նպատակին հասաւ. բայց վար իջած ատենը սոսկումը պատեց զանի, երբ տեսաւ որ անհնարին էր իջնել. ընելու բանն էր միայն կամուրջին վրայ ելլել: Ուստի շատ մտածելէն ետքը՝ ճարը հատած սկսաւ դառն աշխատութեամբ ոտքերուն կոխելու տեղեր բանալով ժայռին վրայ՝ կամաց կամաց վեր ելլել. բայց կրած տաղնապը և անհնարին յոգնութիւնը մահու չափ փնաս տուին անոր:

5. Տաճկաստանի մէջ դիտողութեան արժանի բնական կամուրջ մը կայ Կիւմիւշ խանէի և Տրապիզոնի մէջտեղ շարք մը լեռան խիստ դժուարին անցքի մը մէջ, որուն տակէն արագահոս գետ մը կը վազէ: Նախ ճամբան գետին արեւելեան կողմէն է, և ճամբորդը յանկարծ կը զարմանայ, երբ առանց գիտնալու այդ գետին ուսկէ անցնիլն ինքզինք արեւմտեան կողմը կը գտնէ: Ասիկա այն բնական կամուրջին միջոցովն է, որ այնչափ լայն և խոտով ու թուփերով ծածկուած է, որ վրայէն անցած ատենը չիմացուիր: Ասիկա տեսնելու, և բնական տեսարանները սիրողներուն մասնաւոր քննութիւն ընելու արժանի տեղ մըն է:

Հարցումներ: 1. Վերջինից մէջ ի՞նչ կայ: 2. Կամուրջին վրայ ի՞նչ կայ: 3. Հոն ի՞նչ բաներ գրուած են: 4. Ի՞նչ պատահած է: 5. Տաճկաստանի մէջ սուր նման դէպք կամուրջ կայ:

ԴԱՍ 41

Ծանօթ	Գիտցուած	Քարանձաւ	Գրի մէջ այլ
Ձովէժ	Բարձրէն Լաթուշ Զոր	Ընդարձակ	Լայն
Ձեղուն	Խոտապաշ	Սրբավայր	Խորք Կէշ
Հանդէս	Կոն	Կայարան	Հէնարու Կէշ
Դադաղ	Ճաշ	Երաժիշտ	Երգող

ՔԵՆԹԵԴԻԻ ՀՈՉԱԿԱՆՈՐ ԱՅՐԸ

1. Այս այրն Ամբրիկայի Միացեալ Նա-

հանգներէն փէնթըքի կոչուած նահանգին մէջ է, և մեղի ծանօթ եղող այրերուն ամենէն մեծը և զարմանալին է: Կ'ըսուի թէ այրին մէջ երկու հարիւր քսանուվեց սենեակ, քառասունուեօթը գմբէթ, ութը ջրվէժ և քսանուերեք փոս կայ, և ասոնցմէ զատ չատ մը գետեր: Մէջի սրահներուն, անցքերուն և սենեակներուն տարածութիւնը երեք հարիւր մընէն աւելի է: Զայն տեսնելու համար հոն գացող ճանապարհորդ մը այսպէս կը նկարագրէ զայն:

2. «Խորտուբորտ ճամբով քարէ աստիճաններէ վար իջանք, երեսուն ոտքի չափ խորը, և այրին բերանը հասանք: Արմատներ, ծառերու ճիւղեր և որթեր կախուած են այս այրին մուտքին վրայ, և սոսկալի երեւոյթ մը ունի: Ներսը մոնելուդ պէս պաղ օդի հոսանք մը կը զարնէ երեսիդ, և քիչ մը ետքը կը կորսնցնես այն զովութիւնը: Նշանաւոր բան է որ այս այրին բարեխառնութիւնն ամառ ձմեռ միևնոյն է, և Ֆարէնհայտի ջերմաչափով յիսունուինը աստիճանէն աստիճան մը չի տարբերիր: Մէջի օդը խիստ մաքուր է, և մարդ մը աւելի աշխատութեան կրնայ գիւմանալ այն այրին մէջ քան թէ գուրսը:»

3. «Վար իջնելու ատեն մեզ առաջնորդող մարդը կանթեղները վառեց և առջևնիս իյ-

նալով մեզ բաւական տեղ տարաւ և քանի մը վայրկեանէն այրին վայրագաւիթը եկանք, որ հարիւր վաթսուն ոտք ցած է գետնէն: Ասիկա երկայնաձև բոլորչի տեղ մըն է՝ իբր երկու հարիւր ոտք տրամագծով, և վաթսուն ոտք բարձրութեամբ. ձեղունը հարթ և մէկ կտոր ժայռէ շինուած է: Այս ահագին ապառաժը վեր բռնելու սիւն կամ ուրիշ բան չկայ. այս բանը զանիկա կանգնող հզօր ճարտարապետին իբր մէկ զարմանալի յաղթանակը կ'երևի մարդու աչքին:»

4. «Այս սենեակին մէջ երկու անցք կայ, որոնց մէջ «Մեծ Զղջասենեակ» կը կոչուի, մէջը գտնուած անհամար չղջիկներուն համար, որոնք այնչափ չատ են որ պատերն ու ձեղունը դրեթէ ծեփած են. միւսը կ'ըսուի «Մեծ Ճեմելիք», որուն երկայնութիւնը հինգ մըն է և լայնութիւնը յիսունէն հարիւր ոտք, և ձեղունին միջին բարձրութիւնը յիսուն ոտք է: Կ'ըսուի թէ աշխարհիս մէջ գիտցուած ստորերկրեայ քարանձաւներուն ամենէն ընդարձակն է այս:»

5. «Ասկէ ետքը տեսնելու արժանի տեղն է «Եկեղեցին», որ մեծ սենեակ մըն է, վաթսուն հինգ ոտք բարձր, և հարիւր ոտքէն աւելի տրամագծով և քանի մը հազար հոգի ժողովուրդ առնելու բաւական է: Մէկ կող-

մանէ մեծ ժայռ մը դուրս ցցուած է ամպլոնի պէս, և անոր ետեւը երգէոնի և երգիչներու յարմար տեղ մը կայ : Շատ անգամ հոս աստուածային պաշտօն կատարուած է շատ ժողովրդով : Այս ստորերկրեայ սրբավայրին ձևն ու կազմուածքն այնպէս յարմարութիւն ունի որ մեղմ ձայն մը հանուելու ըլլայ՝ բոլոր սենեակը կը լեցնէ և ամենէն հեռու տեղէն աղէկ կը լսուի :

6. « Ընդհակառակը քանի մը հարիւր կանգուն անդին « Պարասենեակ » կոչուած տեղ մը կայ որ երաժշտական հանդէսներ կատարուելու շատ յարմար դիրք մը ունենալով՝ այս անունը տրուած է այն տեղւոյն, և իբր երկու հարիւր ոտք տրամագիծ ունի և անոր համեմատ բարձրութիւն : Բնական կայարան մը կայ մէջը, ուր հարիւր երաժիշտք հանգիստ կրնան նստիլ . դիմացի կողմն ալ հանդիսականաց վերնատան նման բարձր տեղ մը կայ :

7. « Այս սենեակէն քիչ մը հեռու կը տեսնես մեծ ժայռ մը գետինը պառկած, որ « Հըսկայի Դադաղ » կը կոչուի, և ճիշդ դադաղի կը նմանի, և յիսունուեօթը ոտք երկայն է : Քիչ մը անդին պատին մէջ ծակ մը կայ, ուսկէ ցած սենեակ մը կ'երթըցուի, իբր հարիւր ոտնաչափ քառակուսի, որուն « Փայտեղէն տաշտ » կ'ըսեն, տաշտի ձև ունենալուն համար :

Հարցումներ : 1. Քենթըքի այրն ի՞նչ կողմանէ նշանաւոր է : 2. Ճամբորդ մը ի՞նչպէս մտեր, և ի՞նչ բաներ տեսեր է : 3. Մէջի մեծութիւնը որչափ է : 4. Ի՞նչ տեղեր կան ներսը, և ի՞նչ կը կոչուին : 5. Ուրիշ ի՞նչ կայ : 6. Պարասենեակ կոչուած տեղն ի՞նչ է : 7. Ուրիշ ի՞նչ բաներ կան, և ի՞նչ կը կոչուին :

ԴԱՍ 42

Յանկարծ Դէլէն Ի Դէլ	Խորխորատ Խորունկ Ժոս
Ծագիւլ Ելէլ	Առաջնորդ Ճաճայ ցոռնոռ
Անդունդ շապ Խորո-Բիւն ունէցող	Շարունակ Դիպ
Խաւար Դո-Բ	Ահարկու Ժալի Զգող
Սարափ սասիլի Ժալի	Անհեթեթ առնոռի
Աղտա Դիւլառ	Հոյակապ Ռեծ

1. « Յետոյ Ժամանակաց զառիւյայր կոչուած տեղէն քսան ոտքի չափ վար իջանք Ամայի խուց ըստած տեղը, որ տխուր և դժոխատեսիլ վայր մըն է, գետնին վրայ մեծ պատուածքներ և խորխորատներ կան որոնց մէջ զոռչանալու խրատ կու տար մեզի մեր առաջնորդը : Ասոնց ամենէն մեծին անունն է Կողմնական թամբ, որ իբր վաթսուն ոտք խորունկ է, և քովը շարունակ վազող ջուրի ձայն կը լսուի, բայց չտեսնուիր : Յետոյ երկայն սանդուխով Լաբիւրինթոս ըստած տեղն իջանք, ուր շատ մը պտոյտ ճամբաներէ և դարձուածքներէ անցանք, և շատ երկար ատեն քալելէն ետքը, վերջապէս հասանք Կորանի

գմբէթ անուն տեղը, որ այս այրին գլխաւոր տեղերէն մին է :”

2. “Այս գմբէթաւոր տեղին մէկ կողմը պատին վրայ երկու երեք ոտք մեծութեամբ բացուածք մը կար. մեր առաջնորդը մեզ հոն տարաւ, և յանկարծ աներևոյթ եղաւ : Մէկ մ’ալ պայծառ լոյս մը ծագելով լուսաւորեց ներսի կողմը : Ամէնքս կարգաւ այն պատուհանին բերանը գացինք նայելու : Հոն այնպիսի ահարկու տեսարան մը դէմդ կ’ելլէ որ կը վախնաս նայելու . վերէն վար անհեթեթ և ահեղատեսիլ պատուուածք մը կայ, և այնչափ խոր է որ աչք չի կրնար չափել անոր խորութիւնը, և այնչափ բարձր որ հազիւ ծայրը կը տեսնես : Ասոր բարձրութիւնն ու խորութիւնը երեք հարիւր ոտք կը հաշուուի, և մեր կեցած տեղը յատակէն հարիւր վաթսուն ոտք բարձր էր : Այս ահագին քարանձաւին դեղեցկութիւնը ոչ միայն անոր մեծութիւնն, այլ նաև ներսի գեղեցիկ շինուածքը և ամէն կողմ դտնուած քարացեալ ջուրերէ անձաւներն ու զարդերն այնպիսի զարմանալի տեսարան մը կ’ընծայեն մարդու աչքին որ խօսքով չի նկարագրուիր :”

3. “Յետոյ դարձանք մեր առջի լաբիրինթոսը, և վար իջանք մինչև Անյատակ գոբին բերանը . ասիկա անհաւատալի խորու-

թեամբ սարսափելի անդունդ մըն է : Քիչ մը դիւրաւառ թուղթ վառեց մեր առաջնորդը, և վար նետեց որ չմարած աչքերնէս անյայտ եղաւ :”

4. Յիշեալ ճանապարհորդը ուրիշ զարմանալի անցքեր, ճամբաներ, ապառաժուտ տեղեր, երեք հարիւր տասնուհինգ ոտք երկայնութեամբ և տասնութը մատնաչափ լայնութեամբ ապառաժի մը մէջէն անցնող նեղ և երկայն ճամբայ մը, զոր հոս կը դնենք, նկարագրելէն ետքը կու գայ բլրածև տեղ մը, “Ուսկէ կամաց կամաց վար իջանք,” կըսէ, “և դետինը ողողուած ըլլալով տղմուտ է : Բլուրին ստորտը կ’երևար լայն անդունդ մը, որ Մեռեալ Ծով կը կոչուի, և ջուրը ամենէն շատ տեղատուութեան ժամանակ քսանուհինգ ոտք խորութիւն ունէր : Ասիկա մեր կեցած տեղէն ութսուն ոտք վար էր . հրավառ թուղթ նետեցինք վար, և լայնածաւալ սևագոյն ջրակոյտ մը տեսանք, որուն նային անգամ մարդու սարսափ կը բերէ :”

5. Յիշեալ ճամբորդը կը նկարագրէ նաև Գոթացի քարանձաւ ըսուած տեղը, որ սիւնազարդ և կամարակապ տեղ մըն է երկու մղոն երկայնութեամբ, մէջի Գոթացի մատուռը, Արձանագրութեան սենեակը՝ ուր այցելութեան գացողներն իրենց անունը կ’ար-

ձանագրեն, և Աստղալից սենեակ անուն գեղեցիկ տեղ մը զոր « Բնութեան պալատին ամենէն հոյակապ և վսեմ անձաւը կ'անուանէ. և վեց ժամ այրին մէջ պտտելէն ետքը՝ առջի օրուան զննութեանց վերջ կու տան, և հետեւեալ օրը կ'իջնեն Սթիքս գետը պտտելու :

6. « Առտու գացինք, » կ'ըսէ, « չիտակ Սթիքս գետին բարձր եզերքը, որ Բենթըքիի այրին հռչակաւոր մէկ մասն է. զառիվայրէ մը իջանք ջուրին ավուները. գետը մտնելու տեղին վրայ անհետեւ և ահագին ժայռերով կամար մը ձևացած է. և ամէն կողմ մութ ըլլալով մեր աղօտ ճրագները չէին կրնար թափանցել այն թանձր մթութիւնը, որ վաւազողի պէս կախուած էր մեր աչքին առջև : Նաւակ մը մտանք, և կանթեղներն անոր յատակը գրինք որ լոյսը վեր զարնէր, և սկսանք այս սևաթոյր ջրերուն երեսը պտտիլ : Լոյսը կամաց կամաց ձեղունին վրայ զարկաւ, որուն տակէն լուծեամբ կը նաւարկէինք, և մերթ Ընդ մերթ ճեղքուածներու կը պատահէինք, որոնց մէջ թանձր խաւար մը կը տիրէ : »

Հարցումներ : 1. Ուրիշ ո՞ր գացին : 2. Ի՞նչ տեսան հոն : 3. Ետը ո՞ր դարձան, և ի՞նչ ըրին : 4. Ուրիշ ի՞նչ կը պատահէ նոյն ծամբողդը : 5. Ի՞նչ անուններով տեղեր կային հոն : 6. Անկէջ ո՞ր գացին, և ինչով պտտեցան :

Գ Ա Ս 43

Քառորդ	Լորին Դէլ	Գետափունք	Գեպէշեր+
Շրջիկ	Կապիլ	Խորափիտ	Բացառած Ժող
Ջրվէժ	Բարձրէն Բախող Դէլ ջուր	Աստիճան	Հարգ
Խոտոջ	Ջուրին ձաղէլու խոյն	Ելէէլ	Ելլէլ Ինչէլ
Դրուադ	Հիւսուած	Տարտարոս	Աստիճանի պէշ
Բիւրեղ	Կիւր	Ապառաժ	Հարծր Ժող

1. « Քառորդի մը չափ նաւակով երթալէն ետքը, հասանք դիմացի եզերքը : Հոն աւազուտ և ապառաժուտ գետափանց վրայ քիչ մը տեղ քալեցինք և ուրիշ աւելի մեծ նաւակ մը գտանք որով Լէթ գետին վրայ պիտի շրջէինք : Այս գետը երբեմն յիսուն ոտքի չափ կը բարձրանայ, և իր փրփրալից ջրվէժներն ու մեծամեծ խորափիտներուն մէջ թափուող ջուրերուն խոխոջներն ահեղ կերպարանք մը կու տան անոր :

2. Այս անգըր գրեթէ մշտն մը երկայնութիւն ունի : Միւս ծայրը կայ Արձագանդի գետը, որ ջուրերուն բարձրացած ատենը Լէթին հետ կը միանայ : Այս գետին մուտքին վրայ կամարակապ դրան ձևով ժայռ մը կայ, և այնչափ ցած է որ եթէ ջուրերը սակաւ ինչ բարձրանալու ըլլան նաւակ չանցնիր տակէն, և ջուրին ու վրայի ժայռին մէջտեղ հազիւ թէ երեք ոտք միջոց կը մնայ : Բարեբաղդաբար մենք կրցանք նաւակնիս անցընել,

և դիմացի կողմն անցնելով՝ ելանք դետին ընդարձակ տեղը, ուր գլուխնուս վրայ ժայռեր կը բարձրանային:

3. Յիրաւի շատ նշանաւոր է հոս ձայներու արձագանդը, և ձայնի մը տուած արձագանդը տաանուհինգ մանրերկրորդի չափ կը տեւէ. նախ սաստիկ ձայն կու տայ և քանի հեռանայ աստիճանաբար կը նուաղի և երաժշտական մեղմ ներդաշնակութեան կը փոխուի: Գետին դիմացի եղերքն անցնելէն ետքը, յիշեալ ճամբորդը հինգ մղոնի չափ տեղ քալեր է, և դժուարանցիկ ճամբաներէ ու խորտուբորտ ելեւէջներէ անցնելով այս հրաշալեաց աշխարհին վերջին ծայրը տեսեր է:

4. Այս շրջագայութեան մէջ մեծ քարանձաւ մը տեսեր է երկու մղոն տարածութեամբ, և խորունկ քարանձաւ մը Տարտարոսական վայրք անուամբ, նաեւ ահագին ապառաժներով տեղ մը՝ մէկ ու կէս մղոն երկայնութեամբ: Յետոյ քսանուհինգ աստիճան սանդուխով մը ելեր է Մարթայի սյգին որ չորս դին գեղեցիկ զարդարուած էր փալիլուն պաղանձաւէ դրուադներով, խաղողի ողկոյզներու նման՝ ամէն կողմէն կախուած: Պատեր է նաեւ վշինկթոնի սրահը, և յետոյ Մլեւէլանտի քարանձաւը, որ այրին երեւելի մէկ տեղն էր, երեք մղոն երկայնութեամբ:

5. Վերջապէս հասեր է Ապառաժ լեռները, որոնց բնական շքեղութիւնը դժուար է նկարագրել կ'ըսէ: Ասիկա անբաւ լայնութեամբ և բարձրութեամբ սենեակ մըն է ներսի դրան կողմէն և ամիլիթէատրոնի ձեւով մինչև ձեղունը բարձրացած է: Յիսուն վաթսուն ոտք ապառաժներէն վեր ելլելէն ետքը, դիմացի կողմը տեսեր են ահագին և մութ խորխորատ մը: «Աշխարհիս մէջ ասկէ աւելի տխուր, մութ և ամայի տեղ չես կրնար երեւակայել», կ'ըսէ, «որ մարդուս սիրտը սուրբ երկիւղով լեցնէ, երբ անգամ մը դիտես այն խաւար և անթափանց վայրը, անհամար ժայռի հատուածներ և բեկորներ կը տեսնուին հոն որ ամէն կողմանէ ինկած են անոր բերանը»:

6. Քիչ մը հեռու ֆրոկանի սրահը դացեր են, որ այրին վերջի ծայրն էր, ցորեկուան լոյսէն ինը մղոն հեռու: Ասոր ալ բիւրեղէ զարդարուած ձեղունն ու պատերը զննելէն ետքը, և սրահին մէջտեղի սաթի դոյն քարը, որ կղէոպատրայի ասեղ կը կոչուի, աչքէ անցնելէն ետքը ետ դարձեր են: Ի դարձին լէթ անուն գետէն անսլ կոչուած ձուկ բռնելու աշխատեր են, բայց չեն յաջողեր: Տեսնողները կ'ըսեն թէ այն ձուկերը կէս մատնաչափէն մինչև երկու մատնաչափ երկայնու-

թիւն ունին, բոլորովին ճերմակ և կէս թափանցիկ են, բայց անոնցմէ չեն տեսեր:

7. Ի՞նչ սքանչելի են Աստուծոյ գործքերը. երկիրս լի է անոնցմով: Ոչ միայն աշխարհիս մէջ, այլ նաև գետնի տակ խաւար և ամայի տեղերու մէջ կը տեսնենք անոր մատանցը հրաշալիքը:

Հարցումներ: 1. Նաւակով ո՞ր դացին, և ի՞նչ տեսան: 2. Ի՞նչ դետ կար հոն: 3. Ի՞նչ նշանաւոր բան կար: 4. Տեսած տեղերնին ի՞նչ կը կոչուէին, և ինչպիսի՞ տեղեր էին: 5. Ապառաժ լեռներն ի՞նչ են: 6. Քրոկանի սրահն ի՞նչպէս էր: 7. Ասոնց ամէնն ալ որո՞նք գործքերն են:

ԴԱՍ 44

Ցանջել	Կեղել	Ոխակալ	Ժէն պահող
Յիշել	Դիտել	Դիւական	սաքաւայի
Ուրախ	Խնայող	Յազենալ	չնայալ
Խնդրել	ուղել	Նախատել	Գէշ Խօսիլ
Պայծառ	Ժայլաւ	Բաւական	Հերի+
Չուարթ	ուրախ	Հեղութիւն	Խոնարհութիւն

Ո Խ Ա Կ Ա Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

1. Հեռացուր քեզմէ ռխակալութեան վատ խորհուրդները: Ոխակալութեան ոգին դիւական ոգի է. չկայ բան մը որ մեզ դեւերու աւելի նմանցնէ և քրիստոնէական կրօնքին այնչափ հակառակ ըլլայ, որչափ ռխակալութիւնը:

Եթէ ռխակալութիւնդ չյագենայ, զքեզ չարաչար կը տանջէ հոս, իսկ եթէ յագենայ՝ ալ աւելի պիտի տանջէ քեզ ետքը: Ոչ ոք ինքզինք այնչափ կը տանջէ, ինչպէս չարասէր և ռխակալ մարդը՝ որ իր բնութեան մէջ պահուած թոյնն իր վրայ կը թափէ:

2. Այս նիւթիս վրայ քրիստոնէական վարդապետութիւնն այս է. «Արեւ ձեր բարկութեանը վրայ մարը չմոնէ.» և այս վարդապետութիւնն իր նիւթական նշանակութիւնով կը գործածէին Պիւթագորեան փիլիսոփաները, ինչպէս Պլուտարքոս կ'ըսէ, «Անոնք երբ պատահամբ կիրքով իրարու նախատական խօսքեր կ'ընէին, արեւ մարը չմոտժ կ'երթային իրարու ձեռք կը բռնէին, և անով ամէն թշնամութիւն անոնց մէջէն կը վերնար, և իրարու հետ հաշտուելէն ետքը կը բաժնուէին:»

3. Ասիկա կը յիշեցնէ ինծի պատուաւոր մարդու մը վրայ պատմութիւն մը, որ անդամ մը իր քրիստոնէայ եղբօրը բարկացած էր: Բարկութեամբ խօսած ատենն ուրիշ մը անոր խօսքերը լսելով վերոյիշեալ քրիստոնէական կանոնն յիշեցնելով ըսաւ անոր, «Բարեկամ, արեւ հիմա մարը կը մոնէ:» Այս յանդիմանութիւնը բաւական եղաւ անոր, և իբրեւ ճշմարիտ աշակերտ հեղահոգի Յիսուսի՝

գնաց իր եղբայրը վնասեց գտաւ, և անոր հետ հաշտուեցաւ: Յետոյ գնաց զինք յանդիմանող մարդուն տունը, և շնորհակալ ըլլալով ձեռքէն բռնեց և ըսաւ, «Հիմա ունիմ պատրաստութիւն արեգական մարը մրտնելուն:»

4. Այս երկուքին ալ վարմունքը մեզի բարի օրինակներ են անոնց հետեւելու, թէ սիրով և իմաստութեամբ խրատ տուող ընկերոջը և թէ հեզութեամբ ու խոնարհութեամբ յանդիմանութիւնն ընդունողին:

Հարցումներ: 1. Ոխակալութեան փեսան ի՞նչ է: 2. Հին փիլիսոփաները որ խօսքը միշտ կը յիշէին: 3. Ի՞նչ պատմութիւն կրնաս յիշել մեկու մը վրայ: 4. Ասոնցմէ ի՞նչ պտուղ բաղելու ենք:

ՊԱՍ 45

Արձան	բարե յինաստ	դժմարիտ	զիսս
Ցեսակ	ցեղ	կենդանի	ապրող
Բարի	աղէի	կռատուն	իստի փեղ
Անգութ	սիրաբ բարե	Բաղմարթիւ	լսա
Խնդրել	ոգել	Ոխակալ	բէն պահող

Կ Ռ Ա Պ Ա Շ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1. Սիրելի տղայք, դուք Քրիստոնէից մէջ ծնած և մեծցած էք, և ձեր ծնողքներէն ու դաստիարակներէն սորված էք որ միայն ճշմարիտ Աստուծոյ երկրպագութիւն ընելու է:

միմիայն կենդանի Աստուածը պաշտելու է որ երկինքն ու երկիրը ստեղծեց, և թէ բաց անկէ ուրիշ բանի երկրպագութիւն չմատուցուիր:

2. Արդ եթէ դեռ սորված չէք, պիտի իմացնեմ ձեզի թէ աշխարհիս մէջ չորս հինգ հարիւր միլիոն մարդիկ, կանայք և տղայք կան որ սուտ աստուածներու կամ թէ չապտուածներու երկրպագութիւն կ'ընեն, և իրենց պաշտած չաստուածներուն նմանութիւնը կամ պատկերը կամ արձանը կը շինեն, և զանոնք իրենց կռատուններուն մէջ դնելով անոնց խնկարկութիւն կ'ընեն, զոհեր կը մատուցանեն և անոնց երկրպագութիւն ընելով աղօթք կ'ընեն քարէ, փայտէ, ոսկիէ և արծաթէ կուռքերու, որոնք ոչ կը լսեն, ոչ կը տեսնեն, ոչ կը քալեն և ոչ կը խօսին: Այս չաստուածները բազմաթիւ, և անոնց կուռքերն անհամար են:

3. Սիրելի տղայք, եթէ դուք մեծնալէն ետքը ջինաստան կամ Հնդկաստան երթաք, պիտի տեսնէք որ այն ժողովուրդները մէկ միլիոնէն աւելի չաստուածներ ունին, տեսակ տեսակ, աստիճան աստիճան և ցեղ ցեղ: Պիտի տեսնէք որ իմաստութեան, հարստութեան, առողջութեան, զուարճութեան, անձրեւի, փոթորիկի, և այլն, չաստուածներ կան:

նաև գլխաւոր չաստուածներ, և անոնցմէ ստորիններ, և աւելի վար աստիճանի հասարակ չաստուածներ. պիտի իմանաք թէ բարւոյ և չարի աստուածներ կան, ինչպէս նաև ռիսակալութեան, նախանձու, վրէժխնդրութեան, և այլն : Ասոնցմէ զատ կան նաև անգութ չաստուածներ, որոնց առջև մարդ կը զոհուի, և երբեմն մարդիկ իրենք զիրենք անոնց կը զոհեն :

4. Արդ, փոքրիկ ընթերցողք, չէ՞ք ջաւիր բոլոր այն տղայոց որ այս կռապաշտ ծնողաց հետ կռատուն կ'երթան և անոնց քով կենալով իրենք ալ կը վարժուին այն սուտ աստուածներուն և կռուքերուն առջև երկրպագութիւն ընել և անոնցմէ բարիք խնդրել : Այս կերպով այն անմեղ մանկունքը փոխանակ ճշմարիտ Աստուածը ճանչնալու՝ իրենց հօրը անօրէնութեանը պատճառաւ իրենք ալ քարէ, փայտէ, ոսկիէ և արծաթէ սուտ աստուածներու պաշտօն կը մատուցանեն, որոնք ոչ կը լսեն և ոչ խնդրուածք կը կատարեն և մարդու ձեռքով շինուած են :

5. Սիրելի տղայք, կ'աղաչեմ որ եկեղեցի դացած ատեն և տան մէջ աղօթքի ժամանակ միշտ միտքերնիդ բերէք այն բիւրաւոր մարդիկ, կանայք և տղաքները, որոնք զԱստուած և զՅիսուս Քրիստոս, աշխարհի փըր-

կիչը, չեն ճանչնար, և անոնց համար միշտ աղօթեցէք որ Աստուած իր ճշմարտութեան լոյսը շնորհէ անոնց, որ անոնք ալ ճշմարիտ և կենդանի Աստուծոյ երկրպագուներ ըլլան :

6. Կռուքերուն պաշտօն մատուցանել Աստուծոյ դէմ ստութիւն և յանցանք է : Կռուքերուն բազմութիւնն Աստուծոյ միանձնութեանը դէմ ստութիւն է. և անոնց նիւթական բնութիւնն Անոր պարզ և անտեսանելի հոգեւորութեանը դէմ ստութիւն է : Անոնց սահմանեալ և տեղական բնակութիւնն Աստուծոյ ամէն տեղ գտնուելուն և անպարագրելի ըլլալուն դէմ է : Անոնց սահմանաւոր վիճակը կամ իշխանական սահմանները Անոր տիեզերակալ իշխանութեանը դէմ է : Անոնց յիմարութիւնները և տկարութիւններն Աստուծոյ անսահման իմաստութեանը դէմ է : Անոնց թերութիւնները և մոլութիւններն ու ոճիրներն Անոր սրբութեան և կատարելութեանը դէմ են :

Հարցումներ : 1. Որո՞նք պարտինք երկրպագութիւն ընել : 2. Ո՞րչափ կռապաշտ կայ աշխարհիս վրայ, և անոնք ի՞նչ կ'ընեն : 3. Քանի՞ չաստուածներ ունին : 4. Ի՞նչ ընելու կ'երթան կռատունը : 5. Անոնց համար ի՞նչ ընել պարտինք : 6. Կռապաշտութիւնը ճշմարիտ Աստուծոյ որ բաներուն հակառակ է :

Անյադ	Անյադ	Հողակեր	Հող ապուդ
Փափաք	Քաղձանի	Ցամաքիլ	Լորնալ
Պարարտ	Գեր	Չօրուլթիւն	Կոթ
Առատ	Հափ	Աղտեղի	Աղտափ
Անկախ	Աղտափ	Փսիաթ	Իւտիւր
Ծածկել	Գոցել	Չօրաւոր	Կոթալ

ՀՈՂԱԿԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

1. Փորձով գիտցուած է որ այրեցած գօտւոյն տակ բնակող ժողովուրդներէն ոմանք անյադ փափաք մը ունին հող ուտելու, մանաւանդ տեսակ մը պարարտ կաւ՝ որ սաստիկ ալ հոտ ունի: Հողակերները կը գտնուին Նոր Բալետոնիոյ, Ճաւա կղզոյն, Կինէայի և փերուի մէջ, բայց գլխաւորապէս անոնք Ամերիկա կը գտնուին: Հումպոլթին տուած մանրամասն ու ճիշդ տեղեկութիւններն ալ կ'ապացուցանեն ասիկա:

2. Ամենէն աւելի այս զարմանալի ախորժակի տէր եղողն Օթթոմաք ըսուած ժողովուրդն է որ Օրինոքոյ գետին եզերքը կը բնակի: Երբ գետին ջուրերը ցած են, ձկով և կրիայով կը կերակրին, բայց երբ ջուրերը կը բարձրանան և որս չըլլար, Օթթոմաքները կը սկսին այն պարարտ և իւղային հողն ուտել, որ բրտի կաւի կը նմանի և ժանգի գոյն ունի:

3. Այս կաւը նկանակի պէս կը շաղուեն և մաղմաղ կրակով կ'եփեն, և իրենց հիւղերուն մէջ դիզելով, երբ ուզեն անկէ ուտել՝ նախ կը թրջեն զայն և այնպէս կ'ուտեն. սովորական չափով, կ'ըսէ Հումպոլթ, մէկ հողի օրը լիարէ մը հողին չորսին երեքը կամ հինգին չորսը կ'ուտէ: Մեծ հող կը տանին հողին վրայ, վասն զի շատ համով կու գայ անոնց, անոր համար երբ գետը կը ցամքի, թէպէտև առատ ձուկ ունենան, ամէն օր կերակուրէն ետքը կ'ուտեն իբրև անուշեղէն այն նկանակները:

4. Թերևս անոնք անօթութեան պատճառաւ ուտելով այն կաւը վարժուած են. թէ հողը սնունդ տալու զօրութիւն ունի, թէ չէ, ասիկա փորձերու կարօտ է. սա միայն ստոյգ է որ Օթթոմաքներն աղտեղի և սոգեղ ժողովուրդ մըն են՝ որ կերակրոց հող չեն տանիր:

5. Օրինոքոյ գետին բերնին մօտ անկախ ժողովուրդ մըն ալ կայ որ եզական սովորութիւն մը ունի. այս ժողովուրդը կուարանի կ'ըսուի և անձրեային եղանակներուն մէջ երբ երկիրը ջրով կը ծածկուի՝ կապիկներու պէս ծառերուն վրայ կը բնակին: Հովանոցի ձևով Մաւրիտեան ըսուած արմաւենին թէ կերակրոյ և թէ բնակութեան կը ծառայէ անոնց: Այս ծառին տերեւներէն փսիաթ կը հիւսեն և

ծառէ ծառ կը ճգեն, որոնք մասամբ մը կա-
ւով ծածկուած են. կնիկները թաց հողին
վրայ քիչ մը կրակ կը վառեն կերակուր ե-
փելու համար. գիշեր ատեն գետին վրայ նա-
ւարկող ճանապարհորդն օդին մէջ վառուած
բոցեր կը տեսնէ:

6. Երբեմն այս Մաւրիտեան արմաւենւոյն
ծուծէն տեսակ մը ալիւր կը շինեն և բարակ
հացի պէս կը չորցնեն. բոյսին նիւթէն ալ տե-
սակ մը գինի կը շինեն որ շատ համով և զօ-
րաւոր է. իսկ պտուղները, ինչպէս ուրիշ այ-
լեցած դօտուոյն տակ եղածները՝ համին և
հասուննալու կերպէն կը զանազանին իրարմէ:

7. «Այսպէս» կ'ըսէ Հումպոլթ, «ամենէն
վայրի և քաղաքականութենէ զուրկ եղող Ժո-
զովուրդի մը կեանքը ծառի մը հետ կապուած
է, այն միջատներուն պէս որ իրենց պարէնը
քանի մը ծաղիկներէ կը հայթայթեն»:

Հարցումներ: 1. Ո՞ր կը գտնուին հող ուտող մարդիկ: 2.
Ամենէն շատ ո՞ր կը գտնուին: 3. Ի՞նչպէս կ'եփեն զայն: 4.
Օթթմաւքները մաքրասէր մարդիկ են: 5. Ուրիշ ի՞նչ Ժո-
զովուրդ կայ հոն մօտ, և ի՞նչ կ'ըսուի: 6. Ի՞նչ կը շինեն
ծառի մը տերէներէն: 7. Անոնց զխաւոր պարէնն ի՞նչ է:

ՊԱՍ 47

Փողոց Ճամբայ Ցարակոյս Զաւթ
Վաճառք Ժողովուրդ Փափաքիլ Բողջու

Պալատ Լաֆաւորի Գոխարքայ Լաֆաւորի Ժողովուրդ
Հոսանք սասիլի Զոյր Հեշտութիւն դատարան
Ուժգին սասիլի Բերկրութիւն Գործարար
Բլուր Բարձրիկ Գործութիւն Գործարար

Օ Ր Թ Ո Կ Ր Ո Ի Լ

1. Օրթոկրուլ անուն Պարսիկ մը օր մը
Պաղատաի փողոցներուն մէջ պտտած ատեն՝
խանութներուն մէջի վաճառքները և իր շուր-
ջը եղող մարդոց զբաղմունքները դիտելով
կ'անցնէր, երբ յանկարծ խուռն բազմութիւն
մը անոր ճամբան դոցեց: Աչքը վերցուց տե-
սաւ որ փոխարքան դիւանէն պալատը կ'եր-
թար: Երբ փոխարքան պալատը մտաւ, Օր-
թոկրուլ ալ աղերսագիր տուողներէն կար-
ծուելով ներս մտաւ:

2. Երբ ներս մտաւ՝ սկսաւ զարմացմամբ դի-
տել սենեակներուն ընդարձակութիւնը, ոսկե-
զօծ պատկերները, դետինը փռուած մետաք-
սեղէն գորգերը, և իր տանը պարզութիւնը
սկսաւ արհամարհել: Արդարեւ, ըսաւ ինք-
նիրեն, այս պալատը երջանկութեան բնակա-
րան է, ուր ամէն տեսակ զուարճութիւն կայ,
և անմիաբանութիւն ու տրտմութիւն չեն
կրնար մտնել հոն: Ինչ որ բնութիւնը պատ-
րաստած է մարդս վայելելու համար, հոս
պատրաստ է: Մահկանացու մը ի՞նչ կրնայ
յուսալ կամ երեւակայել որ այս պալատին տե-
րը չկարենայ վայելել:

3. Զեղիս և համադամ խորտիկներն անոր սեղանը ծածկած են, երաժշտութեան քաղցր ձայները ծառոց շուքին մէջ անոր յողնած մտքին հանգիստ կու տան, անոր ծածած օդն անուշահոտութիւն կը բուրէ, և Գանդէսի սա-
գի զովարար փետուրներն անոր խաղաղ քուն կը շնորհեն: Ծառային կը հրամայէ, և ծա-
ռան կը հնազանդի, ինչ որ կ'ուզէ՝ անմիջա-
պէս կը կատարուի, բոլոր շուրջը եղողները կը հնազանդին անոր, և հետը խօսողները կը շո-
ղոքորթեն զանի:

4. Ո՛րչափ տարբեր է քու վիճակդ, ով Օրթոկրուլ, որ մատնուած ես մշտնջենաւոր տանջանաց փափաքներուդ որոնց բնաւ չես հասնիր, և չունիս զուարճութիւն մը որ քու խորհուրդներդ քեզմէ հեռացնէ: Կ'ըսեն թէ իմաստուն ես, բայց ի՞նչ օգուտ քանի որ աղ-
քատ եմ: Ոչ ոք աղքատին հաճոյ ըլլալ կ'ու-
զէ, իմաստունն ալ ինքզինք շողոքորթելու շատ քիչ կարողութիւն ունի:

5. Ամենէն թշուառ մարդն այն է որ իր յանցանաց և յիմարութիւններուն մէջ կ'աղ-
բի, և չունի մէկը որ զինք գովէ և յարգէ: Ժամանակ մը մտքի խաղաղութիւն փնտռե-
ցի և չգտայ. այսուհետեւ պիտի ջանամ հա-
րուստ ըլլալ: Օրթոկրուլ այս նոր առաջա-
դրութեամբ կը մտնէ սենեակը և վեց ամիս

հոն կը կենայ՝ խորհելով թէ ինչ հնարքով հարուստ ըլլար: Մերթ խորհեցաւ Հնդկաս-
տանի թագաւորին խորհրդականներէն մին
ըլլալ, և մերթ կողոնտայի հանքերէն աղա-
մանդ ժողովել:

6. Օր մը երբ այսպէս խորհելէն միտքը յողնեցաւ, և կամաց կամաց քունը կոխեց,
աթոռին վրայ պառկեցաւ: Քնոյ մէջ երազ
տեսաւ որ անապատ երկրէ մը անցնելով մէ-
կը կը փնտռէր որ իրեն հարուստ ըլլալ սոր-
վեցնէր, և երբ բլուրի մը ծայրը կեցած կը
խորհէր թէ ո՛ր կողմը երթար, յանկարծ հայ-
րը դէմը ելաւ և ըսաւ « Ով Օրթոկրուլ,
տարակուսանքդ գիտեմ, մտիկ ըրէ հօրդ, և
դարձուր աչքդ դիմացի լեռանը վրայ: »

7. Օրթոկրուլ նայեցաւ և տեսաւ հոսանք
մը որ ժայռերը կը գլորէր և որոտաձայն ուժ-
գին կը հոսէր անտառներուն մէջէն և չորս-
դին կ'ողողէր: « Հիմա նայէ, » ըսաւ հայրը,
« սա բլուրներուն մէջի ձորին վրայ: » Օրթոկ-
րուլ նայեցաւ և տեսաւ պզտիկ աղբիւր մը ուս-
կէ փոքրիկ առուակ մը կը հոսէր: « Արդ ը-
սէ ինծի, » կրկնեց հայրը, « վայրկենական ա-
ռատութեա՞ն կը ցանկաս՝ այն լեռան հոսան-
քին պէս, թէ այն ձորին մէջէն հոսող առ-
ուակին պէս քիչ քիչ բայց յարատեւ աճման: »

8. « Ծուտով հարստանալ կը փափաքեմ, »

պատասխանեց Օրթոկրուլ, « ոսկեղէն առուն արագընթաց և առատ թող ըլլայ : » « Անգամ մըն ալ չուրջդ նայէ, » ըսաւ հայրը : Օրթոկրուլ նայեցաւ և տեսաւ որ լեռնէն վազող շուրին անցքը չորցած և ցամքած էր . իսկ ձորին մէջէն սահող պզտիկ առուակը կ'երթար կը լեցնէր լիճ մը՝ որ այն հանդարտաքայլ առուին շարունակ վազելովը միշտ լեցուն կը մնար : Սրթնցաւ քունէն և միտքը գրաւ որ յարատե աշխատութեամբ և կամաց կամաց հարստութիւն գիգէ :

9. Ուստի ծախեց իրեն ինկած ժառանգութիւնը, և վաճառականութեան ետեւէ եղաւ . և քսան տարի ետքը գետին գնելով, Պաղտատի մէջ տեսած փոխարքային պալատին պէս մեծ և փառաւոր տուն մը շինել տուաւ, և հրաւիրեց բոլոր Հեշտութեան ծառաները՝ յուսալով թէ երեւակայած երջանկութիւնները հարստութեամբ պիտի կրնար վայելել : Անգործութենէ շուտով ձանձրացաւ, և կը փափաքէր ինքզինք մեծ և երջանիկ համարել : Առատ պարգևներ կու տար բոլոր անոնց որ իրեն հաճոյ էին և կը շողոքորթէին զինք :

10. Օրթոկրուլ ձանձրացաւ ալ մօտիկ ընելէ պատառարոյծներուն շողոքորթութիւնները, քանզի չէր կրնար անոնց հաւատալ : Խիղ

ճը սկսաւ ցուցնել անոր թերութիւնները, և յանդիմանել զանի իր յանցանքներուն համար : « Ո՛հ, ի՞նչ երկար ժամանակ է այս, » աղաղակեց հառաչանքով, « որ ի զուր աշխատեցայ հարստութիւն գիգելու, որ վերջապէս անօգուտ եղաւ : Թող այսուհետեւ հարստութեան չցանկայ մարդ մը որ շողոքորթութիւնը ճանշնալու իմաստութիւն ունի : »

Հարցումներ : 1. Օրթոկրուլ ի՞նչ ազգէ էր, և ո՞ւր կը գտտէր : 2. Երբ ներս մտաւ, մտքէն ի՞նչ ըսաւ : 3. Թագաւորին մը բաներուն կը նախանձէր : 4. Ինքն իրեն ի՞նչ գանդատ կ'ընէր : 5. Ո՞վ է ամենէն թշուառ մարդը . ի՞նչ առաջադրութիւն ըրաւ : 6. Հարստանալու ի՞նչ միջոց կը խորհէր . գիմացը ո՞վ ելաւ : 7. Օրթոկրուլ ի՞նչ տեսաւ . հայրն ի՞նչ ըսաւ անոր : 8. Օրթոկրուլ ի՞նչ բանի կը փափաքէր : 9. Ի՞նչ շինել տուաւ : 10. Միշտ երջանիկ մնաց, և իր հարստութենէն գո՞հ էր :

Գ Ա Ս 48

Ստել	սոսի	Նուիրել	Էնայ Էնել
Որդեակ	գաւ	Ձիաւոր	Յիւլ Տարդ
Ծաղրել	Վրան խոսի	Աւաղակ	Գոշ
Աւար	յաշխաշոսած Բան	Կողոպտել	Խալել
Գաղտնի	Գաղտնի	Առաջնորդ	Կողմէն Գաղտնի
Գոհել	պոսի	Գլխաւոր	Կողմէն մեծ

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

1. Պարսից պատմութեան մէջ գրուած է թէ Ապտուլ Քատիր կիլանցին իր պատման

կութեան ատենը երազ տեսաւ որ հրաման առած էր Պաղտատ երթալու և զինք Աստուծոյ ուխտելու համար. ուստի մօրը աղաչեց որ իրեն հրաման տար: Այս որ լսեց մայրը, սկսաւ լալ, և ութսուն մեծ ոսկի տալով՝ ըսաւ տղուն, «Դուն եղբայր մին ալ ունիս, այս ոսկիներուն կէսն անոր կ'ընայ, և կէսն ալ քու ժառանգութիւնդ է»:

2. Երբ այն ոսկիներն իբրեւ ժառանգութիւն տղուն տուաւ, «Դուն» «ոհ» «հօնել» երգումընել տուաւ անոր և ըսաւ որ այս խրատն իբրեւ մօրմէն ընդունած բարոյական ժառանգութիւն պահէր, և անկէ բաժնուելու ատեն ըսաւ, «Գնա որդեակս, և ինքզինքդ Աստուծոյ նուիրէ. մէյմըն ալ զիրար պիտի չտեսնենք մինչև դատաստանին օրը»:

3. Ապտուլ ֆատիր ճամբայ ելաւ, և երբ Համատանի մօտերը հասաւ՝ վաթսուն ձիաւոր աւազակ կարաւանին վրայ յարձակելով, սկսան զայն կողոպտել: Աւազակներէն մին Ապտուլ ֆատիրին հարցուց, «Ի՞նչ ունիս վրադ?» «Քառասուն ոսկի ունիմ», ըսաւ, «լաթերուս մէջ կարուած»: Աւազակը խնդաց՝ կարծելով թէ ծաղր կ'ընէր զինք: «Ի՞նչ ունիս քովդ», հարցուց ուրիշ մը. անոր ալ նոյն պատասխանը տուաւ:

4. Աւազակները յափշտակած աւարը բաժ-

նած միջոցին՝ Ապտուլ ֆատիրը բարձր տեղ մը կանչեցին, ուր իրենց մեծը կը կենար: «Ի՞նչ ունիս վրադ, տղայ», հարցուց աւազակապետը: «Քու մարդիկներէդ երկուքին ըսի իմ ունեցածս», պատասխանեց պատանին, «քառասուն ոսկի ունիմ զոր լաթերուս մէջ զգուշութեամբ կարած եմ»: «Մերկացուցէք սա տղան», ըսաւ աւազակապետը, և ահա տեսան որ ըսածը շիտակ էր:

5. «Ի՞նչ զարմանալի բան է որ քու դաղտնի պահած բանդ այսպէս կը յայտնես», ըսաւ մարդը զարմանքով: «Անոր համար որ», ըսաւ պատանին, «ես իմ մօրս խօսք տուած եմ ընաւ չստել: «Տղայ», գոչեց ծեր դողը, «այդ ի՞նչ ըմբռնում է որ այդ փոքր հասակիդ մէջ ունիս քու մօրդ ունեցած պարտականութեանդ վրայ, ես այս տարիքս եկած եմ և բոլորովին անզգայ եմ առ Աստուած ունեցած պարտքերս կատարելու: Ո՞վ անմեղ տղայ, ձեռքդ ինծի տուր, և երդումընեմ որ ապաշխարեմ, և այսուհետեւ գողութիւն չընեմ»:

6. Ըսածին պէս ըրաւ մարդը, և անոր հետեւողներն ալ տղուն առաքինութեանը վրայ զմայլած իրենց մեծին ըսին, «Ինչպէս որ մեզաց մէջ մեզի առաջնորդ դուն էիր, այնպէս ալ հիմա արդարութեան ճամբուն մէջ մեզի

առաջնորդ եղիր :” Նոյն ատեն իրենց գլխաւորին հրամանաւր բոլոր յափշտակած բաները ետ դարձուցին , և ապաշխարելու ուխտ ըրին :

Հարցումներ : 1. Ապտուլ Բատիրի վրայ ի՞նչ կ’ըսուի : 2. Մայրն ի՞նչ երգում ընել տուաւ անոր , և ի՞նչ ըսաւ : 3. Ճամբան ի՞նչ պատահեցաւ : 4. Ի՞նչ հարցուեցաւ տղուն , և ի՞նչ պատասխան տուաւ : 5. Անոր վրայ աւազակապետն ի՞նչ ըսաւ : 6. Տղուն ճշմարտախօսութիւնն ի՞նչ ազդեցութիւն և արդիւնք ունեցաւ աւազակաց վրայ :

ԳԱՍ 49

Գարշիւ	դպրիւ	Ստախօս	տոս Ըսող
Անարգ	ցած	Դիւական	սպասանի
Երկչոտ	ձախոս	Ծաղընը	խնայու
Ներկայ	հիմախան	Երկդիմի	Երէս
Գովել	Մէլ Եւ Եւ Եւ	Համարձակ	տոսն ձախալու
Յիմար	իւնի	Ճողոպրիւ	աղապատիւ

Օ Տ Ա Խ Օ Ս Ո Ի Թ Ի Ի Ն

1. Ստախօս անձէն ո՞վ չի գարշիր և զղուիր , և ինչո՞ւ համար . պատճառը յայտնի է : Ստախօս անձը որդի է Սատանայի , որուն համար Սուրբ Աւետարանը կ’ըսէ թէ ինք սկիզբէն ստախօս էր , և ճշմարտութեան մէջ չմնաց : Սատանան ոչ միայն ստախօս , այլ նաև հայր է ստութեան : Աշխարհիս մէջ եղած անթիւ և անհամար ստախօսութեանց ամենէն առաւ-

ջինը Սատանան խօսեցաւ Եւային , երբ Եդեմական դրախտին մէջ էր , և բոլոր աշխարհ անկէ սորվեցաւ ստել փոխանակ ճշմարիտ խօսելու :

2. Արդարեւ չկայ բան մը այնչափ անարգ և այնչափ ծաղրելի , ինչպէս է ստութիւնը : Ստութիւնը կամ չարութենէ , կամ երկչոտութենէ և կամ ունայնասիրութենէ յառաջ կու գայ , և սովորաբար ստախօսին ընելու շահն այս երեք բանին պատճառաւ կը կորսուի , վասն զի ստութիւնը կանուխ կամ ուշ յայտնի կ’ըլլայ :

3. Եթէ չարութեամբ սուտ ըսես ի մնաս մէկու մը շահուն կամանուանը , արդարեւ կըրնաս ատեն մը մնաս տալ անոր , բայց գիտնալու ես որ վերջապէս դուն ալ մնաս պիտի կրես , վասն զի սուտդ բռնուելուն պէս , ինչպէս որ անշուշտ պիտի ըլլայ , անունդ պիտի աւրուի չարութեանդ համար , և այնուհետև ինչ որ ըսես մէկու մը դէմ՝ զրպարտութիւն պիտի կարծուի , թէ և ըսածդ ճշմարիտ ալ ըլլայ :

4. Եթէ սուտ խօսիս և երկդիմի խօսքեր գործածես ինքզինքդ բանի մը համար արդարացիելու և կամ ըրած գործիդ մնասէն կամ ամօթէն ազատուելու համար , ասով ոչ միայն ստախօսութիւնդ երևան կ’ելլէ՝ այլ

նաև երկչոտութիւնդ : Այս կերպով մարդոց մէջ վատ և անարդ վարուց տէր ըլլալը կը յայտնես, և տարակոյս չունիմ որ ամէն մարդդէշ աչքով պիտի նայի քեզի :

5. Երկչոտութեամբ՝ փոխանակ վտանգէ մը ազատուելու, երկու վտանգը մէկէն վրադ կու գայ : Եթէ մարդ մը դժբախտութեամբ յանցաւոր դռնուի, վեհանձնութիւն է համարձակ իր յանցանքը խոստովանիլ : Ասիկա ամենէն գովելի բանն է : Ներկայ վտանգէ կամ դժբախտութենէ մը ազատուելու համար երկդիմի, խառն և չվոթ խօսքեր գործածել շատ դէշ բան է, և այս կերպ վարմունք ունեցողը միշտ կը խայտառակուի և չարիքներու կը պատահի :

6. Ուրիշ կերպ սուտեր ալ կան որոնք այնչափ փնաս չեն տար, բայց ծաղրելի են. ըսել կ'ուզեմ այն սուտերը որ ունայնասիրութենէ յառաջ կու գան, և վերջապէս յայտնուելով՝ մեծ անարդութիւն և խայտառակութիւն կը բերեն խօսողին վրայ : Ասոնք պատմական սուտեր են, որոնցմով խօսողը կ'ակնկալէ մեծ պատիւներ իր ունկնդիրներէն : Միշտ իր վրայ մեծամեծ բաներ կը պատմէ. Շատ վտանգներ անցուցեր եմ, կ'ըսէ, այնպիսի փորձութիւններէ ազատեր եմ, որ եթէ ուրիշ մէկն ըլլար իմ տեղս՝ անհնար

էր ճողոպրիլ : Այնպիսի կերպով մը կը պատմէ որ կարծես թէ աչքովը տեսած է և ուրիշները միայն լսած կամ կարդացած են զանոնք : Կը պարծի թէ մէկ օրուան մէջ այնչափ ճամբայ ըրած է, որ արագընթաց սուրհանդակ մը հաղիւ երկու օրուան մէջ կրնայ ընել : Անոր յարմարցուցած սուտերուն ամէնը վերջապէս երեւան կ'ելլեն, և անատեն խայտառակութիւն և յիմարութեան նախատինքը միայն կը մնայ անոր :

7. Ուրեմն բոլոր կենացդ մէջ քու խորհուրդդ սա ըլլայ թէ ճշմարտութիւնը միայն կրնայ քեզ և քու պատիւդ անփնաս պահել : Ըշմարտախօսութիւնը ոչ միայն պարտակալութիւնդ է, այլ նաև քու շահդ ալ անկէ կախում ունի :

Հարցումներ : 1. Ի՞նչ է ստախօսը : 2. Ստախօսութիւնն ինչէ՞ն առաջ կու գայ, և ի՞նչ է անոր փնասը : 3. Ստախօսն ի՞նչ կ'ըլլայ : 4. Ստախօսութիւնը կրնայ ծածկուիլ : 5. Չանարդուելու համար ի՞նչպէս խօսելու է մարդ : 6. Ուրիշ ի՞նչ տեսակ սուտեր կան, և ի՞նչ օգուտ ունին մարդուս : 7. Ի՞նչ կերպով մարդ կը պահէ իր պատիւը :

Գ Ա Ս 50

Փափաք	Բարձրան	Յազենալ	Հրահալ
Փղըր	Կարի	Երեղթ	Դրեն պէտեհածը
Ծագիլ	Ելիկ	Շարունակ	Դիպ

Շահել	Հասարակ	Հետամուտ	Քանի ճշ էփե էյնոյ
Ունայն	պարտոյ	Երկրաւոր	աշխարհի
Արագ	շուտ	Հնչասպառ	շունչէ Կրօնած

ՈՒՆԱԹՆ ՀԵՏԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

1. Մարդուս միտքն արէկոծեալ ծովու նման երբէք հանդիստ չունիւ Հակամիտութիւն մը ունի իր փափաքներն այս կամ այն բանով յադեցնելու, բայց չի կրնար. թէպէտև ամէն օր անոր այս յոյսն ի դերև կ'ելլէ, սակայն իր ընթացքը փոխելու չի խրատուիր:

2. Եթէ մեր բաղձանաց հասնելու ալ ըլլանք, տակաւին չենք յադենար: Աշխարհիս մէջ բնականապէս առարկաները որչափ մեզ հեռու են՝ այնչափ փոքր կ'երևին. բայց բարոյականապէս ընդ հակառակն է: Մեր բաղձանաց առարկաներուն վրայ որչափ հեռուէն նայինք, այնչափ մեծ կ'երևին աչուընուս, և քանի կը մօտենանք անոնց, այնչափ դոյզն կ'երևի անոնց տալու ուրախութիւնն ու երջանկութիւնը, և անոնց երևոյթն անյայտ կ'ըլլայ աչքերնէս. անատեն կ'իմանանք թէ անոնք ջուրի վրայ պղպջակներ են որոնց երբ դպչուի իսկոյն կ'ոչնչանան:

3. Զարմանալին սա է որ շարունակ փորձը կ'առնենք, և շարունակ կը խաբուինք: Սակայն անգամ որ մեր բաղձանքներուն հաս-

նելու յոյսէն կը զրկուինք, նոր բաղձանքներ կը ծագին մեր սրտին մէջ, և նոր ջանքեր կ'ընենք աւելի հեռու բանի մը հասնելու: Եթէ մեծ յաջողութիւն ալ ունենանք, տակաւին չենք յադենար, և եթէ բոլոր աշխարհս չափինք, ուրիշ աշխարհներու կը բաղձանք:

4. Փափաք մը ունինք ամէն բանի հետամուտ ըլլալու որ երջանիկ ըլլանք: Երկրաւոր բաներու անգամ հետամուտ ըլլալը երջանկութիւն է, և ասիկա կ'ըլլայ երբ մեր բաղձացած բանին ետևէ կ'ըլլանք, ոչ թէ այն փափաքներուն հասնելէն ետքը: Որչափ ունայն է մեր երջանկութիւնը, երբ բանի մը հասնելու կամ զայն վայելելու յոյսով կ'ուրախանանք, և զայն ձեռք բերելէն ետքը՝ ալ մեր աչաց ոչինչ կ'երևի: Եւ ինչո՞ւ համար. քանզի այն բանը չի կրնար իրական երջանկութիւն տալ մեզի:

5. Ասիկա կը նմանի մարդու մը որ բոլոր կենացը մէջ ասպարէզը դրուած նշանի մը կը վազէ՝ վազելն անոր սիրելի ըլլալուն պատճառաւ և կամյուսալով որ այն նշանին հասնելով վարձք պիտի առնէ, և երբ կը հասնի՝ ամէն վարձքէ կը զրկուի: Արագ վազելով շնչառ պառ կը հասնի իր կենացը ասպարէզին վերջը, փոխանակ իր բաղձանացը նպատակին հասնելու, և ահա իր կեանքը չափող Ժամացոյցին ա-

ւազը կը հատնի, և աչքերը կը բանայ կը տեսնէ որ նոր աշխարհի մէջ է. անատեն արեգակին ներքեւ ըրած աշխատութիւններէն ի՞նչ մնացած կ'ըլլայ անոր ձեռքը:

Հարցումներ: 1. Մարդու միտքն ի՞նչ վիճակի մէջ է: 2. Մեր փափաքները երբ մեծ կ'երևին, և երբ պզտիկ: 3. Մարդու փափաքները երբ կը յադենան: 4. Մարդս ուրիշ ի՞նչ բանի հակամէտ է: 5. Ի՞նչ բանի կը նմանին մարդու փափաքները:

Գ Ա Ս 51

Յիմար	Խենի	Կատարել	Ընել
Յարգանք	պարիս	Հաւաքել	Ժողովել
Բնիկ	Գեղացի	Սրբազան	սուրբ
Վաճառք	Ժախո-ելո- Բան	Ունկնդիր	Երէն ընող
Ստատ	չափ	Հետևող	Երեւն Գացող
Սարսափ	սաստիկ վախ	Վաճառել	Ժախել

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՏՕՆԵՐԸ

1. Շատ ազգերու մէջ սովորութիւն կայ որ սուրբ համարուած այլեայլ տեղեր ուխտադնացութեան կ'երթան և հանդիսաւոր տօներ կը կատարեն տարւոյն մէջ որոշուած ժամանակ մը: Այս սովորութիւնը Հնդկաստանի ամէն կողմը կը տիրէ, և յիմար ու տգէտ ժողովուրդը շատ հեռաւոր տեղերէ այն սուրբ համարուած տեղուանքը կու գան տօնախմբութիւն ընելու, ինչպէս հռչակաւոր

կուռքի տաճար մը, սուրբ գետ մը, և այլն:

2. Այս սրբազան տեղերուն մէջ Գանդէս և Ճումա գետերուն իրարու խառնուած տեղը սրբազան յարգանք կը պաշտուի, և ամէն տարի Հնդկաստանի շատ կողմերէն բազմաթիւ ուխտաւոր կը հաւաքուի հոն մեծ տօն կատարելու: Քարողիչ մը, որ աչքովը տեսած է այս տօնը, հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ զայն, ուսկէ կը տեսնուի Հնդկաստանցւոց կրօնքին ինչ անդուծ ըլլալը, և թէ որչափ կարևոր է այն կրօնքին հետևող տգէտ ժողովուրդեան քարողել քրիստոսի կրօնքը, որուն լուծը արդարեւ քաղցր է, և բեռը թեթեւ:

3. «Հնդկաց կրօնական գիրքերը», կ'ըսէ, «պարտականութիւն կը համարին Գանդէս և Ճումա գետերուն իրարու խառնուած տեղը լուացուիլ»:

4. «Պէնարէս, Ալլահապատ, Գաունփոր և ուրիշ շատ տեղերէ Հնդիկ վաճառականներ կու գան խրճիթներ կը շինեն և խանութներ կը բանան հոն տօնախմբութեան ատեն, և ամէն կերպ բնիկ վաճառք ու մանր մօնր զարդեր կը ծախեն որոնք շատ կը քնուին. և այս կերպով առևտրական գործերն ալ կրօնականին պէս արդիւնաւոր կ'ըլլան: Երկու մեծ փողոց կայ դէմ առ դէմ, և իւրաքանչիւրին մէջ երկու կարգ խանութներ կան կարգաւ: Հազարաւոր

անձինք կ'երթան հոն բնակելու այս տօնին ատենը որ Մէլ կ'ըսուի, և ամիս մը կը տևէ :”

5. « Գետերուն միացած տեղն աւազուտ եղերքին երկու կողմը քառակուսի հողաբլուրներ շինուած են . ասոնք Բաղրաթիւն (կրօնագիտաց) նստելու տեղն է : Իւրաքանչիւր ոք մէյմէկ հողաբլուր ունի երեք ոտնաչափ բարձրութեամբ, ուր նստած իրենց կրօնական գիրքէն ժողովուրդին քարոզ կուտան, ունկնդիրներն ալ գետնի վրայ անոնց բոլորտիքը նստած խորին ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընեն անոնց լրածները :”

6. « Ասոնց ճիշդ ետեւը ջուրերը միանալով անկիւն մը կը ձևացնեն, և քիչ մը անդին ճամբուն երկու կողմը կուռքեր շարուած են, որոնք տեսակ տեսակ են, և մարմարիօնէ պղնձէ, քարէ, կաւէ են, և գրեթէ ամէնքն ալ սոսկալի գէմքերով և բնականէ դուրս ձևերով շինուած են : Ընդհանրապէս կնիկնէրը սպասաւորութիւն կ'ընեն կուռքերուն, և իւրաքանչիւր կուռքի քով մէկ երկու հոգի կեցած են անցնողներէն նուէրներ հաւաքելու համար :”

7. « Ասկէ բարձրիկ տեղ մը կ'երթուի, ուր այլևայլ կարգի Ֆաթիմէ կան : Ասոնց իւրաքանչիւրն աւազին մէջ իրեն համար ծակ մը բացած է քանի մը ոտնաչափ քառակուսի,

որուն մէջ կը նստի, և միայն գլուխը կ'երևայ : Հարիւրաւոր ֆադիրներ կը տեսնես որ փոսերուն մէջ կը նստին, մերկ, ծոյլ և անհոգ, վրանին մոխրտած և փոշտած, դոյնզդոյն ներկուած, մազերնին երկայն երկայն թողուցած, երեսնին կախած, և այնպէս զգուելի գէմք ունին որ նայողին վրայ սարսափ կուգայ :

Հարցումներ : 1. Շատ ազգերու մէջ ի՞նչ սովորութիւն կայ : 2. Գանգէս գետին մետ ի՞նչ տօն կը կատարուի : 3. Ի՞նչ աւելորդապաշտութիւն կայ : 4. Այն տօնին համար մարդիկ ուստի՞ կու գան հոն : 5. Գետեղերն ի՞նչ կայ : 6. Կուռքերն ուր դրուած և ի՞նչ բանէ շինուած են : 7. Պահիր ըսուածներն ուր կը բնակին, և ինչպիսի՞ մարդիկ են :

ԳՈՍ 52

Ծածկել	Գոյել	Կարծրանալ	Կարանալ
Ծածկոյթ	Վրան Գոյելու	Բան	Գիշակեր
Շահել	Վասարել	Ուղղակի	Դիպալ
Էակ	Ան որ ի՞նչ	Չափազանց	Կախիլ Կախիլ
Նուէր	Կրօնաւոր Բան	Հիանալ	Կախիլ Կախիլ
Յիմար	Ինչի	Մահաւալ	Կախիլ Կախիլ

1. « Ասոնցմէ ոմանք հաստ չուան մը կը փաթթեն մէջքերնին, և այնչափ ամուր կը կապեն որ չուանն անոնց մարմնոյն մէջ թաղուելով գրեթէ կը ծածկուի . ոմանք վիզերնէն չլթայ մը անցունելով թևերնուն մէջէն կ'առնեն զայն, որ բնականապէս սաստիկ ցաւ կու

տայ մարմնոյն . մէկ քանին ալ բոլորովին մերկ
և առանց ծածկութի են :”

2 . “Ֆազիրներուն մէջ շատ մարդիկ իրենց
վրայ ապաշխարանք կը դնեն տարիներով մը
ենոյն դիրքի մէջ մնալ , մէկ ձեռքը կամ եր-
կուքն ալ վեր բռնելով՝ այնպէս կը մնան մին-
չև որ չորնան և կարծրանան , և մատուընե-
րուն ըղունդներն այնչափ կ’երկըննան և ի-
րարու մէջ կ’անցնին որ գիշակեր թռչնոց ճան-
կերուն պէս երկայն և տձև կ’ըլլան : Խեղճ
մարդուն մէկը մեր մօտերը վերահօսելի մէջ կե-
ցած էր , ուր ամէն մարդ կը տեսնէր զանի ,
և մէկ ձեռքը կապուած դիրքով պիտի մնար ,
մինչև որ թեւը կարծրանար և անշարժ ըլ-
լար : Չուան մը թեւերուն տակէն անցու-
ցած առաստաղէն դերանի մը կապուած էր
որ յոգնած ատենը անկէ կախուած ինքզինք
բռնէր :”

3 . “Չորս տարի մնացած էր այս դիրքին մէջ
և միտք ունէր տակաւին տասնուերկու տա-
րի մնալ այնպէս : Կը կարծէր թէ այս յիմա-
րական խստակեցութեամբն անցուցած տաս-
նուվեց տարուան մէջ շատ առաքինութիւն
պիտի չահէր , և թէ երկինքը մեծ ժառան-
գութիւն պիտի շնորհուէր անոր իբրև վարձք
իր բարի գործքերուն : Ինքզինք գեր ի վերոյ
էակ մը կը կարծէր , և մեղի հետ խօսելու

կամ մեղի պատասխանելու անդամ չէր զի-
ջաներ : Անոր շուրջը պատող սոգէտ և աւելոր-
դատաշտ բազմութիւնը կը հիանար վրան , և
մեծամեծ դովեոսներ կու տար անոր :”

4 . “Ֆազիրներ ալ կան որ իրենք զիրենք
չղթաներով ծառերու կը կապեն՝ երեսնին դէպ
արեւելք դարձուցած , ուր երբեմն այն դիր-
քով տարիներով կը մնան , եթէ մահը չազատէ
զանոնք իրենց տանջանքէն , և նոյն վիճա-
կին մէջ նուէրներ կ’առնեն անապաշտ ճամ-
բորդներէ , որոնք անոնց քով կ’երթան քա-
չած ճգնութիւննին տեսնելու , և յարգանք
ծառայութիւն կը մատուցանեն անոնց՝ կա-
տարեալ սուրբ համարելով զանոնք :”

5 . “Կան նաև որ սրածայր դամբերով լե-
ցուն մահճակալներու վրայ երկնցած դամբե-
րու վրայ կը պառկին , թէև դամբին անոնց
մարմինը ծակելու չափ սուր չեն : Այս կեր-
պով Ֆազիրները տեսակ տեսակ չարչարանք-
ներով այն աստիճան կը տանջեն իրենք զի-
րենք որ անհաւատալի կը թուի չտեսնողին :”

6 . “Տեսածներէս մէկն ալ պատմեմ , և
խօսքիս վերջ տամ : Իրիկուն մը երբ մեր սե-
ղը կը դառնայինք , մարդու մը հանդիպե-
ցանք որ դէմքէն երեսունուհինգ տարուան
կ’երևէր . ասիկա հեռու տեղէ մը կու գար
ճամբան մարմնովը չափելով , երկար բարակ

գետինը պառկելով և գլխուն կողմէն նշան մը ընելով՝ ոտքը մերթ անդին ասդին կը դնէր և մերթ կը պառկէր։ Չկրցանք հասկընալ թէ որչափ հեռու տեղէ մինչև հոն եկած էր այս կերպով, որովհետև չափազանց սրբութենէն այնպէս արհամարհանօք կը նայէր մեզի որ հետերնիս չէր խօսեր, և ետեւէն եկող խուռն բազմութիւնն այնպէս բարձրաձայն կ'աղաղակէր և յիմարաբար կը պաշտէր զանի որ չկրցանք որոշ պատասխան մը առնել։ սա միայն իմացանք թէ շատ հեռու տեղէ կու գար այս կերպով, և կը կարծէր թէ շատ արդարութիւն ստացած էր։”

Հարցումներ։ 1. Ֆադիրները մեջքերնին ի՞նչ կը կապեն։ 2. Ի՞նչ կերպով ապաշխարանք կ'ընեն։ 3. Անոնցմէ մին ի՞նչ ըրած էր, և ի՞նչ յուսով։ 4. Ուրիշ ի՞նչ տեսակ ապաշխարանքներ կան։ 5. Գամերով շինուած անկողինն ինչո՞ւ համար է։ 6. Այս պատմութիւնն ընողն իրիկուն մը ի՞նչ տեսաւ, և ինչո՞ւ համար չկրցաւ բան մը հասկնալ։

Գ Ա Ս 53

Թերի	պաշտ	Դատաւոր	Դատաստան ընող
Անմեղ	յանցանք չունեցող	Անստոյգ	Կարգաւարտ
Պանդոկ	պատէլիոն փեշ	Ընթերցող	Հարգարդ
Խնդրել	ողբել	Արթննալ	Գոնէն ելլել
Սոսկալ	շափ լախալ	Խոհանոց	Հերթաւոր ետեւի փեշ
Փողոց	ճամբոյ	Չմեղն	Կլիպի հարց

ՍԻՍԼ ԴՍՏԱՍՏՈՆ ՄԸ

1. Շատ անգամ կը կարդանք և կը լսենք դատաստանական քննութիւններ և վճիռներ զորս դատաւորք անստոյգ և թերի վկայութեանց նայելով կու տան։ Այսպիսի վճիռներով մերթ անմեղք կը պատժուին, և մերթ յանցաւորք ըստ արժանոյն չքննուելով կը մնան անպատիժ։ Կրթեալ ազգերը վերջիւ սորվեցան անստոյգ վկայութեանց չհաւատալ։ Անիրաւ վճռոյ օրինակ մը տալու, և ընթերցողները յանդուգն դատողութիւններէ զգուշացնելու համար, առադաստադործ երիտասարդի մը պատմութիւնը կը դնենք հոս։

2. Այս երիտասարդն իր վարպետէն հրաման առաւ Լոնտրա երթալ իր մօրը։ Արդէն թանկի հիւանդութենէ կը նեղուէր, քիչ մ'ալ ճամբան յոգնելով, իրիկուան պանդոկ մը իջաւ, և կը խնդրէր հոն անցունել այն գիշեր։ Պանդոկապետն իմացուց թէ անկողին չունէր անոր համար, քանզի անկողիններն արդէն բռնուած էին, բայց, «եթէ կ'ուզես», ըսաւ, «կրնաս պառկիլ հօրեղբօրս հետ որ Հնդկաստան դացող նաւերէն միոյն նաւապետն է և նոր եկած է։» Երիտասարդն ուրախութեամբ ընդունեցաւ պանդոկապետին առաջարկութիւնը, և իրիկունը երկու նոր

բարեկամք սիրով տեսութիւն ընելէն ետքը անկողին մտան :

3. Կէս գիշերուն երիտասարդին խիթը բռնեց, և իր անկողնակիցն արթնցնելով պարտեզ երթալու ճամբան հարցուց անոր : Ընկերն ըսաւ . « Խոհանոցէն կ'երթուի , բայց որովհետեւ դուռը դժուարաւ կը բացուի , դըրպանէս զմեկինն առ , անով դուրաւ կրնաս բանալ դուռը : » Երիտասարդն այնպէս ըրաւ , և դուրսը կէս ժամու չափ մնալէն ետքը անկողին դնաց , և մեծապէս զարմացաւ երբ ընկերը չգտաւ հոն : Եւ որովհետեւ կը փութար իր մայրն ու քոյրերը տեսնել , առաւօտուն կանուխ ճամբայ ելաւ : Պանդոկապետը դիտնալով որ երիտասարդն առտուն կանուխ ճամբայ պիտի ելլէր , չփնտռեց զանի , բայց տեսնելով որ հօրեղբայրն ալ չելաւ սենեակէն , գնաց զանի արթնցնելու :

4. Երբ հօրեղբայրն անկողինը չգտաւ , և անկողինն արիւնոտ տեսաւ , սոսկաց : Եւ որովհետեւ սենեակէն մինչեւ փողոցը , և անկէ մինչեւ նաւամատոյցը տեղ տեղ արեան նշաններ կը տեսնուէին , կարծուեցաւ թէ պանդոկապետին հօրեղբօրը քով պառկող երիտասարդը գիշերը մեռցուցած էր զանի , և մարմինը ծով նետած էր :

5. Խսկոյն մարդիկ զրկուեցան երիտասար-

դին ետեւէն , որ իր մօրը տունը գտնուելով բռնուեցաւ : Քննուելով հանդերձին վրայ արեան նշաններ տեսնուեցան , դուրպային մէջէն ալ հանուեցաւ զմեկին մը և արծաթ դրամ մը , որոնց համար պանդոկապետը երգմամբ կը հաստատէր թէ իր հօրեղբօրն էին , և թէ երիտասարդին պառկած իրիկունը զանոնք հօրեղբօրը քով տեսած էր : Այս պարագաները զօրաւոր փաստեր համարուելով դժբախտ երիտասարդն իբրեւ մարդասպան դատապարտուեցաւ :

Հարցումներ : 1. Ինչո՞ւ համար երբեմն անմեղը կը պատժուի փոխանակ յանցաւորին : 2. Երիտասարդ մը ո՞ւր երթալու հրաման առաւ . ո՞ւր անցուց գիշերը : 3. Գիշեր ատեն ի՞նչ պատահեցաւ : 4. Պանդոկապետն ի՞նչ տեսաւ հօրեղբօրը սենեակին մէջ : 5. Որո՞ւ վրայ կասկած եղաւ , և երիտասարդն ի՞նչ եղաւ :

Գ Ա Ս 54

Ջանալ	ալիսաբիլ	Ջօրաւոր	ուժով
Աղբու	ասաբիլ	Սպաննել	Ձեռքէն
Դազալ	ճալ	Կախաղան	Տարդ խախտելով
Հանդերձ	հագոսապ	Հայրենիք	Ձէն ճե ծնած պեղծ
Հանձար	խել	Ցարածուիլ	Ծառալիլ
Սափրիչ	սփրիչ	Մարդասպան	Տարդ դարձու

1. Երիտասարդը ջանաց ինքզինք արդարացնել , բայց չկրցաւ ըսել թէ ուստի էին հանդերձներուն վրայ արեան նշանները , միայն

կ'ըսէր թէ պարտեզէն անկողին դառնալէն ետքը անկողնոյն մէջ եղան : Չկրցաւ նաեւ ըսել թէ ինչպէս եղաւ որ արծաթ դրամն իր քով գտնուեցաւ : Ուստի անոր խօսքերը դռնացուցիչ չերեցան դատաւորին : Նաւապետին աներեւոյթ ըլլալը, և մինչև նաւամատոյց արեան նշաններն այնպէս զօրաւոր փաստեր և վկայութիւններ էին, որ դատաւորը վճիռ տուաւ երիտասարդը երեք օր ետքը կախելու : Երիտասարդն իր անմեղութիւնն այնպիսի ազդու խօսքերով կը պաշտպանէր կախազանին վրայ, որ շատերուն սիրտը կը շարժէր, սակայն ոչ ոք կ'ըսէր թէ յանիրաւի դատապարտուեցաւ :

2. Հին ատենը մահապարտները կախող դահլիճը ճարտար չէին իրենց արուեստին մէջ, ոչ ալ այժմու զգուշութիւնները կ'ըլլային : Երիտասարդը երկայնահասակ ըլլալով երբեմն գետինը կը կոխէր, երբեմն ալ անոր մօտ կեցող բարեկամները զանի վեր կը բռնէին երբ կախուած կը մնար : Վերջապէս երիտասարդին մարմինը կախադանէն վար առնուելէն ետքը անոր բարեկամները դադաղով տարին զանի, և քանի մը ժամ ետքը երիտասարդը ողջնցաւ : Երբ բաւական զօրացաւ, բարեկամներուն խրատովը դիշերանց հայրենիքը թողլով փորթամութ փախաւ և հոն մտաւ պա-

տերազմական նաւ մը որ քիչ մը ետքը ճամբայ պիտի ելլէր :

3. Երիտասարդն անունը և հանդերձը փոխելով իր ուլ ըլլալը ծածկեց : Քանի մը տարուան մէջ իր բարի վարուքը և հանճարովն այնչափ առաջ գնաց որ երկրորդ նաւապետ եղաւ, և իր նաւը թողլով արեւմտեան Հընդկաստանի մէջ, քանի մը մարդոց հետ ուրիշ նաւ գնաց դործ փնտռելու : Բայց ի՞նչ զգաց, և ի՞նչպէս յուզուեցաւ, միանգամայն որպիսի՝ մեծ ուրախութեամբ լեցաւ, երբ տեսաւ որ նաւապետն այն մարդն էր որուն պատճառաւ ինք այնչափ դատաստաններու և հարցուփորձի մատնուած և իբրեւ մարդասպան մահուան դատապարտուած էր հինգ տարի առաջ : Նաւապետն ալ մեծապէս զարմացաւ երբ վերոյիշեալ դէպքին պատմութիւնը լսեց անկէ :

4. Միատեն ամէն բան երևան ելաւ և հասկեցուեցաւ որ նաւապետն այն օրը արիւն առնել տուած էր, և պանդոկապետը չէր գիտեր այս բանը : Երբ դիշերանց երիտասարդը զանի արթնցուց, մարդը տեսնելով որ վէրքին կապը քակուած էր և արիւն կը վազէր, վախէն անմիջապէս սափրչի մը գնաց որ փողոցին միւս կողմը կը բնակէր : Բայց փողոց ելլելուն պէս տէրութեան նաւերուն

համար մարդ բռնողներու պատահելով բռնուեցաւ, և մակուկով տարուեցաւ նաւ մը որ դէպ արեւելեան Հնդկաստան պիտի երթար :

5. Գլխաւոր պարագաներն ասոնք էին : Իսկ երիտասարդին քով գտնուած արծաթ դրամին համար կարծուեցաւ թէ, երբ երիտասարդը նաւապետին գրպանէն զմեղինն առաւ, դրամը, որ զմեղինին մէջ մտած էր՝ աւոր հետ մէկ կտեղ յանդէտս ծոյր դրաւ : Նաւապետը մինչև այն ժամանակ Սնդղիա գրած չէր իր աներեւոյթ ըլլալուն պատճառը : Երբ Սնդղիա դարձան, դատաւորին խմացուցին այս պատմութիւնը, և այսպէս ամէն գաղտնիք յայտնուեցաւ : Ծուտով ամէն կողմ տարածուեցաւ այս լուրը, և բոլոր լսողները կ'ուրախանային :

Հարցումներ : 1. Երիտասարդն ինչո՞ւ համար չկրցաւ ինքզինքն արդարացնել : 2. Ինչպէ՞ս ողջ մնաց, և ետքը ո՞ւր փախաւ : 3. Ի՞նչ կերպով առաջ գնաց, և ուրիշ նաւու մէջ զո՞վ գտաւ : 4. Նաւապետին ի՞նչ պատահած էր : 5. Վերջապէս երիտասարդին անմեղութիւնը ճանչցուեցա՞ւ :

Գ Ա Ս 55

Հաճոյք	դատարճութիւն	Բռնաւոր	անդգամ
Պայծառ	խայլուն	Համադամ	համոյ
Պնակ	Խաղախ	Մեծագին	սող
Առատ	շատ	Հոտաւէտ	անոյշ հոսող
Իսկոյն	շուրջ	Ըմպելք	խմելու բան
Խորտիկ	համոյ քերտուր	Շողջողուն	խայլուն

ԲՈՆԱՒՈՐԻՆ ԱՊԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

1. Դիտնեսիոս, Սիկիլիոյ բռնաւորը, շատ հեռի էր երջանկութենէ, թէև շատ հարուստ էր և ամէն տեսակ հեշտութիւն կը վայելէր : Անոր պալատականներէն մին, Դեմոկղէս անուն, Դիտնեսիոսի փառքը և մեծութիւնը տեսնելով, գնաց ուրախակից ըլլալ անոր, և ըսաւ, « Զկայ քան զքեզ մեծ և երջանիկ իշխան մը : »

2. « Ով Դեմոկղէս, » պատասխանեց թաւաւորը, « կ'ուզե՞ս դիտնալ թէ ի՞նչ երջանկութիւն կու տայ ինծի այս իշխանութիւնը զոր դուն այնպէս մեծ կը համարիս : » « Կ'ուզեմ դիտնալ, տէր, » պատասխանեց Դեմոկղէս ուրախութեամբ : Թաւաւորն իսկոյն հրամայեց իր ծառաներուն մեծ ճաշ մը պատրաստել, ոսկիէ և արծաթէ սննդիներով զարդարուած սեղան, հրաւիրելոյն համար ալ փառաւոր ավթոռ մը դնել սրահը, կոչել նաև գեղեցկագէտ տղայք սպասաւորել հրաւիրելոյն :

3. Ծուտ մը հոտաւէտ իւղեր և ծաղիկներ բերուեցան, և սեղանն ամէն տեսակ խորտիկներով և քաղցրահամ ըմպելեօք զարդարուեցաւ : Դեմոկղէս այսպիսի չքեղութենէ և զուարճութենէ չլացեալ ինքզինքն աստուածոյ

մէջ կը կարծէր: Բայց մինչ այն զեղխութեան մէջ զինք երջանիկ համարելով կ'ուրախանար, շողշողուն սուր մը տեսաւ որ ձեղունէն շատ բարակ թելով մը կախուած էր ճիշդ անոր գլխուն վրայ:

4. Այս մեծ վտանգը տեսնելով Դեմոկղէս ամէն ուրախութիւն մոռցաւ: Սրահին շքեղութիւնը, ոսկեղէն և արծաթեղէն պնակներուն պայծառութիւնը և համադամ կերակուրներն այլևս չերեցան անոր աչքին:

5. Ձեռքը սեղան երկնցներու կը սոսկար. ծաղկանց փունջերը մէկդի ընելով աճապարեց այն վտանգաւոր տեղէն ելլել, և խընդրեց թագաւորէն զանի իր առաջին վիճակը դարձնել, «Բանդի», ըսաւ, «այլիս չեմ փափաքիր այսպիսի վտանգաւոր երջանկութեան»: Դիոնեսիոս այս կերպով հասկցուց Դեմոկղէսին թէ ի՞նչպէս ապերջանիկ էր այնչափ հարստութեան և արքունական փառաց և պատիւներու մէջ:

Հարցումներ: 1. Դիոնեսիոս ինչպիսի՞ թագաւոր էր, և ի՞նչ վիճակ ունէր. ո՞վ եկաւ անոր ուրախակից ըլլալու: 2. Թագաւորն ի՞նչ ըսաւ անոր, և ի՞նչ ընել հրամայեց իր ծառաներուն: 3. Սեղանն ի՞նչ բաներով զարդարուեցաւ. Դեմոկղէս ի՞նչ տեսաւ: 4. Շատ յուզուեցաւ: 5. Թագաւորն այսպէս ընելով ի՞նչ հասկցնել ուզեց անոր:

ԴԱՍ 56

Տաղնապ	նէդոմիսն	Ջրպարտել	գէլ խօսիլ
Խորհիլ	հրաշէլ	Հաճութիւն	դասաճոմիսն
Համբաւ	անան	Գժտութիւն	խօսիլ
Նախանձ	գըղգահճլըգ	Յամբաբայլ	խմայ քալող
Գազան	վայրէնի անառան	Պատկերհան	պապիլեր ինուղ
Խզել	քախէլ	Պապանձեցնել	Բերանը գոցել

Ջ Ր Պ Ա Ր Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1. Ջրպարտութիւնն է ուրիշներուն վրայ սուտ ամբաստանութիւն ընել: Դժբախտաբար այս ախտը գրեթէ ամէն մարդ ունի, և շատերը չեն տեսներ անոր վնասները: Տղայք մանաւանդ ենթակայ են այս ախտին, և հաճութիւն կը զգան երբ կը տեսնեն որ իրենց ընկերները կը սիրեն ուրիշներուն վրայ դէշ խօսքեր լսել. չեն խորհիր թէ այն հաճութիւնը յառաջ կու գայ իրենց չար նախանձէն:

2. Ջրպարտութեան չարութիւնն ասկէ յայտնի է որ զրպարտիչք ընդհանրապէս զուրկ են որեւիցէ առաքինութենէ: Ջրպարտիչք չեն խորհիր թէ իրենց կը վնասեն մանաւանդքան ուրիշներուն, վասն զի զրպարտութենէ սա միայն կը շահին որ մարդիկ անոնց չար ըլլալն հասկնալով վերջապէս պատիւ չեն ըներ անոնց: Արդարեւ գրեթէ չկայ մարդ որ զրպարտիչք չատէ, եթէ ուրիշ մոլութիւն ու

նեցողը քիչ շատ արդարացնող կը գտնուի ,
զրպարտիչն արդարացնող չկայ :

3. Մեր Տէրը երանի կու տայ անոնց որ
յանիրաւի կը զրպարտուին , ուստի և զրպար-
տիչներուն ալ հարկաւ վայ կու տայ : Զրպար-
տութիւնը թոյն է որ շատերուն համբաւը կը
սպաննէ , մարդը դաղան կ'երեցնէ , հրեշտա-
կը՝ սատանայ : Ո՛րչափ բարեկամներ զրպար-
տութեան պատճառաւ խզած են իրենց բարե-
կամութիւնը և իրարու թշնամի եղած են :
Ո՛րչափ տուներ ուր խաղաղութիւն և սէր կը
տիրէին՝ դժտութեանց բոյն եղան : Դատերուն
շատերը զրպարտութենէ յառաջ կու դան , և
հազարաւոր մարդիկ այս պատճառաւ տագ-
նապ և կորուստ կը կրեն :

4. Մարդիկ զգոյշ ըլլալու են չխաբուիլ
չարխօս լեզուներէ : Զրպարտիչները պա-
պանձեցնելու լաւագոյն կերպն է առ ոչինչ
համարել անոնց խօսքերը : Ազնիւ պատանիք ,
ջանացէք ճանչնալ զրպարտիչները և չհաւա-
տալ անոնց թունալից խօսքերուն : Յանձն ա-
ռէք մեռնիլ մանաւանդ քան զրպարտել ու-
րիշ մը :

5. Ապեղէս Յոյն պատկերհանը սա կերպով
նկարած է զրպարտութիւնը : Պատկերին աջ
կողմը դրած է Դիւրահաւանութիւնը երկայն
ականջներով և բաց բազուկներով , որպէս թէ

կ'ուզէ Զրպարտութիւնը գրկել : Դիւրահա-
ւանութեան քով դրած է Տգիտութիւնը կոյր
կնոջ կերպարանքով , և անոր քով կասկածը ,
որ կ'ուրախանայ որպէս թէ նոր բան մը գտաւ :
Զրպարտութիւնը պատկերին ձիշդ մէջտեղն
է , գեղեցկագէմ , բայց դժնէհայեաց . ձախ
ձեռքն ունի վառուած ջահ մը , և աջովը մա-
զերէն բռնած է Անմեղութիւն անուն մանկան
մը , որ ձեռուրները դէպ երկինք վերցնելով
զԱստուած վկայ կը կոչէ :

6. Խորակն և տժգոյն Նախանձը Զրպար-
տութեան առջևէն կ'երթայ , իսկ ետեւէն՝
Խարդախութիւնն ու Շողոքորթութիւնը : Հե-
ռուէն կը տեսնուի Ճշմարտութիւնը որ յամ-
բաքայլ կու գայ Զրպարտութեան ետեւէն և
հետը կը բերէ սգազգեաց Զղումը որ ար-
տասուալից և գլխակոր երեսը ձեռուրներովը
կը ծածկէ : Ազնիւ պատանիք , թող այս պատ-
կերը ձեր սրտին մէջ այնպէս տպաւորուի որ
անհնաչտ թշնամի ըլլաք զրպարտութեան և
հալածէք զայն մինչև ի դժոխս ուստի ելած է :

Հարցո՞ւմէր : 1. Ի՞նչ է զրպարտութիւնը : 2. Որո՞նք այս
ախտին հակամէտ են , և ի՞նչ փաստ կը բերեն իրենց : 3. Ի՞նչ
փաստներ յառաջ կու գան զրպարտութենէ : 4. Ի՞նչ կեր-
պով դէմ դնելու ենք անոր : 5. Պատկերհան մը ի՞նչպէս նկա-
րած է զրպարտութիւնը : 6. Պատկերին մէջ նախանձն ի՞նչ-
պէս նկարուած է , և ճշմարտութիւնն ի՞նչ կ'ընէ : Մենք
ի՞նչ աչքով նայելու ենք զրպարտութեան :

ԳԱՍ 57

Բողկուկ	պլպիէ եղջիւր	Մեղրագործ	Ֆէր շինող
Պատիճ	խօբլոմ	Մեղրականոց	Ֆէրտի Բոյն
Խնամ	հոգ	Գործաւոր	աշխատող
Անխոնջ	շատ աշխատող	Մեծապէս	խիստ
Խոռոջ	ծառ	Մեղրաւորոյծ	Ֆէրտ պահող
Անգործ	դատարէ	Բազմաթիւ	շատ

Մ Ե Ղ Ո Ւ

1. Մեղրուները քանի մը տեսակ են, բայց ամէնքն ալ բարակ մազերով բոլորաձև գլուխ և կարճ բողկուկ ունին : Անոնց բերանը պատճի ձև և, ետևի ոտուքներն ալ բահի ձև ըլլալով ծաղիկներէն հիւթ ժողվելու և տանելու շատ յարմար են : Մեղուք մեղրով կ'ապրին, և գրեթէ ամէնքն ալ տեսակ տեսակ հիւթերէ մօմ կը շինեն, այն մօմով ալ կը շինեն մազեր կամ փեթակներ որոնց բջիջները կամ ծակերը կը լեցունեն մեղրով որ, ինչպէս ըսինք, անոնց կերակուրն է : Մեղրով լեցուն փեթակ մը խորիսխ մեղու կամ մեղրախորիսխ կը կոչուի :

2. Մեղրագործ մեղուք զարմանալի և կանոնաւոր կառավարութիւն ունին և շատ աշխատասէր են : Մեղուք իրենց մօմնոյն ու մեղրովը մեծապէս օգտակար են մարդոց, և այս պատճառաւ ամէն տեղ խնամ կը տարուի մե-

ղուաց և մեղրականոցներու : Երբ մեղուաբոյծ չկայ, մեղուք բազմութեամբ անտառներու մէջ կ'ապրին և իրենց փեթակները խոռոչներու մէջ կը շինեն : Անոնց միմիայն զէնքն է իրենց խայթոցը զոր կը գործածեն իրենց մեղրականոցները պաշտպանելու իրենց թշնամիներուն դէմ :

3. Իւրաքանչիւր մեղրականոցի մէջ երեք տեսակ մեղու կայ, արու, էգ և գործաւոր մեղու : Ամէն մեղրականոց ունի էգ մեղու մը որ թագուհի կը կոչուի, և զոր միւս մեղուք կը յարգեն : Թագուհին գիւրաւ կը ճանցուի, վասն զի հասարակ մեղուէ մը մեծ և երկայն է մարմնով, ունի խարտեշագոյն փոր որ լայն ըլլալով թևերէն դուրս կը տարածուի, և շէկ ոտուքներ. իսկ խայթոցը զոր դուն ուրեք կը գործածէ խայթելու՝ քիչ մը կոր է :

4. Մեղրականոցաց մէջ արու մեղուք բազմաթիւ են, ընդհանրապէս աւելի քան հազար արու մեղու կայ մեղրականոցի մը մէջ : Արու մեղուք այսու կը տարբերին միւս մեղուներէն որ քան զնոսա մեծ են մարմնով, թըխագոյն և թաւամազ, խայթոց չունին, անգործ կեանք կը վարեն և դուն ուրեք դուրս կ'ելլեն, այս պատճառաւ գործաւոր մեղուք կը մեռցնեն զանոնք աշնան վերջերը :

5. Գործաւոր մեղուք ևս աւելի շատ են :

երբեմն մեղուանոցի մը մէջ աւելի քան քսան հազար կը գտնուի ասոնցմէ : Գործաւոր մեղուք փոքր են քան զարուս , բահի ձև ոտք ունին և սուր խայթոց , որուն ետեւ կայ փոքր թունալից փամփուշտ մը ուստի թոյն կը թափեն խայթուածին մէջ : Երբ մեղու մը կը խայթէ , շատ անգամ անոր խայթոցը խայթուածին մէջ կը մնայ , վէրքը կ'ուռի , սաստիկ կը ցաւի , երբեմն նաև վտանգաւոր կ'ըլլայ , բայց խայթող մեղուն կը սատակի :

Հարցումներ : 1. Մեղուք ի՞նչ ձև ունին : 2. Ի՞նչ կերպով , և ո՞ր կ'ապրին : 3. Մեղուանոցի մը մէջ քանի՞ տեսակ մեղուք կան : Թագուհին ի՞նչ է , և ի՞նչպէս կը ճանչցուի : 4. Արու մեղուք ի՞նչպէս են , և ի՞նչ կ'ընեն : 5. Ո՞ր տեսակ մեղուք աւելի շատ են , երբ մեղու մը կը խայթէ ի՞նչ կը պատահի :

Գ Ա Ս 58

Բջիջ	Հեթանոս	Ապակի	Ճած
Թրթուր	որ որ էիլեա իլլա	Խնամել	հոգ ասիլ
Բժոժ	զերաթ ասիլ	Առաջնորդ	առջևէն գաղու
Ծածկել	գոյել	Գաղթական	սեղե ասիլ գաղու
Վաստակ	ալիսասիլ	Թառամիլ	Ըստիլ
Ջարդել	չորսել	Յարձակիլ	ձրան երկալ

1. Գործաւոր մեղուք շատ զարմանալի են : Մնոնք մեծ աշխատութեամբ կը շինեն միմեկ մեղր , և մարդիկ կը վայելեն այն բաները : Մեղուք մեղրը կը շինեն իրենց ստամոքսին

մէջ , և յետոյ կը պարպեն բլիճներուն մէջ , և իրենց ետեւի ոտուրներովը որ , ինչպէս ըսինք , բահի ձև են՝ ծաղիկներէն փոշի ժողվելով կը տանին իրենց մեղուանոցը և մեղրին հետ կը պահեն զայն : Մոմն ալ ծաղկանց փոշիներէ կը շինեն իրենց ներսիդին մոմի ստամոքս կոչուած տեղ մը , և ետքը քրտան պէս դուրս կու տան զայն :

2. Եթէ մեղուանոցն , ինչպէս ոմանք ըրած են , ապակիէ ըլլայ , մեղուաց ամէն գործողութիւնը կրնայ տեսնուիլ : Մեղուք իրենց շէնքը միշտ ձեղունէն կը սկսին , և իրարու մօտ մինչև վար փեթակներ կը շինեն : Մէկ փեթակը կատարելէն ետքը , կը սկսին միւսը շինել : Բոլոր փեթակները միօրինակ են և իւրաքանչիւր փեթակի մէջտեղ երկու մեղուի համար կենալու միջոց կայ : Բլիճները վեցանկունի են , և իւրաքանչիւր մեղուանոցի մէջ աւելի քան յիսուն հազար բլիճ կայ որոնց մէկ մասին մէջ մեղրը կը պահուի , և մնացածները ձաղերու համար կը պատրաստուին , իսկ թագուհւոյն համար կը պատրաստուին իբր հնդետասան բլիճք որ քան հասարակ բլիճ մը մեծ են :

3. Թագուհին փետրուարէն սկսեալ մինչև հոկտեմբեր ընդհանրապէս իբր վաթսուն հազար ձու կ'ածէ : Այն միջոցին որ թագուհին

ածելու վրայ է, գործաւոր մեղուք ամէն կերպով կը խնամեն զանի: Զուերը երկու կամ երեք օր ետքը թրթուր կ'ըլլան իրենց բլիշներուն մէջ, և գործաւորք կը սնուցանեն զանոնք, բայց տասներորդ օրը թրթուրք բժոժներու մէջ կը մանեն և գործաւոր մեղուք անոնց բլիշներուն բերանը կը ծածկեն մեղրով: Թրթուրք քսանումէկ կամ քսանուէորս օր այսպէս մնալէն ետքը մեղու կ'ըլլան, և իրենց բժոժները պատուելով, և գլխով բլիշները բանալով, դուրս կ'ելլեն: Պարպուած բլիշներն իսկոյն կը մաքրուին և ուրիշ ձագերու համար կը պատրաստուին:

4. Երբ ձագերն այնչափ կը շատնան որ մեղուանոցը նեղ կու գայ անոնց, խումբ խումբ կը բաժնուին, և իւրաքանչիւր խումբ թագուհի առաջնորդ մը ունենալով գաղթականներու պէս ուրիշ տեղ կ'երթան և առանձին տէրութիւն կը կազմեն: Մեղուք կը հնազանդին իրենց թագուհւոյն և անոր ետեւէն երթալով կ'իջնեն ուր որ թագուհին կ'իջնէ, և իրարու ոտքէն կախուած կը մնան. ուստի մարդիկ գիւրաւ կրնան առնել զանոնք և մեղուանոց դնել: Իւրաքանչիւր խումբի մէջ իբր երեսուն հազար մեղու կայ:

5. Երբ մեղուներն աշնան այսպէս խումբ խումբ կը բաժնուին, և ծաղիկները թառա-

մած ըլլալով չեն կրնար անոնց հիւթերէն մեղր շինել, գործաւոր մեղուք կատաղութեամբ արուաց վրայ յարձակելով կը սկսին զանոնք ջարդել, որպէս զի անգործ արուք բոլոր ձմեռը միւսներուն վաստակը չսպառեն:

6. Բլիշներուն մէջ նորածին արուներն ալ մեղուանոցէն դուրս կը նետուին: Այս ջարդը երկար ժամանակ կը տևէ, մինչև որ բոլոր արուք կը ջնջուին: Եթէ մեղուք աղէկ խնամուին, մանաւանդ ձմեռները, տասնէն մինչև երեսուն տարի կ'ապրին, ինչպէս որ շատ անգամ տեսնուած է:

Հարցումներ: 1. Գործաւոր մեղուք ի՞նչ կողմանէ զարմանալ են: 2. Ի՞նչ կերպով, և ի՞նչ ձև կը շինեն իրենց շէնքը: 3. Ածող մեղուն ո՞րն է, և ե՞րբ կ'ածէ. ձուերն ի՞նչ կ'ըլլան: 4. Նորահաս մեղուք ինչո՞ւ համար կը բաժնուին, և իւրաքանչիւր խումբ ի՞նչ կ'ունենայ: 5. Աշնան ի՞նչ կը պատահի մեղուաց մէջ: 6. Մեղուաց ո՞ր տեսակը կը ջնջուի: մեղուք քանի՞ տարի կրնան ապրիլ:

ՊԱՍ 59

Ստոյգ	Ղեառ	Արտաքին	Գրօի
Անօթ	ածան	Նկանակ	հաց ճը
Բաղարջ	Խաճուրտագ	Խմորուն	Տալալը
Թրեւ	շաղուէլ	Ծաղկոտէն	Ծախիւթ
Ընթրեք	Իրիւան հաց	Անդրանիկ	առջիւնէլ զաւառ
Բաշխել	Բաժնել	Բարունի	Խախտ

ՀՐԷԻՑ ՊԱՍԵՔԸ

1. Հրէից այժմու ծէսերուն մէջ գլխաւոր

արժանի շատ բաներ կան : Այս բաները Մովսիսական օրէնքէն դուրս են և իբրև հին սովորութիւն կը պահուին : Ասոնցմէ մին է զատիկը կամ բաղարջակերաց տօնը որոյ ծէսերն ստոյգ աղբիւրէ առնելով կը դնենք հոս : Բաղարջակերաց տօնը Նիսան ամսոյն , այսինքն մարտի կամ երբեմն ապրիլի , 15 ին կու գայ : Այս Տօնը Եբրայեցերէն կը կոչուի Փէսխ որ է Պասեք կամ Պասքա , և Հայերէն՝ Զատիկ :

2 . Պասեքէն առաջ կ'ըլլան մեծամեծ պատարասութիւններ որ ոչ թէ հոգեւոր , այլ արտաքին արարողութիւններ են : Բարունիք աւելցուցած են նաև շատ արարողութիւններ զորս մանր նկարագրել երկար է :

3 . Կանայք Պասեքէն քանի մը օր առաջ իրենց տունները կը մաքրեն , անօթները տաք ջրով կը լուան և որչափ հաց և խմորուն բան կայ տանը մէջ՝ դուրս կը թափեն : Նաև երկաթէ և պղնձէ անօթները կրակէ անցունելով կը սրբեն , և խմորի հոտ անգամ չեն թողուր : Եթէ այս զգուշութիւններէն մին մոռցուի , մեղք կը համարուի :

4 . Բաղարջի համար յատուկ ալիւր կը պատրաստեն , ցորենն աղացուած ատեն մեծապէս կը զգուշանան ալիւրը թանալէ և տաքցնելէ որպէս զի չխմորի : Իսկ բաղարջը սա կերպով կը չինեն . ալիւրը թրելով հաց

ընելէն ետքը ծակոտկէն նկանակներ կը չինեն որք փռան մէջ կ'եփուին : Զատիկին ութ օրը Հրեայք այն նկանակները միայն կ'ուտեն : Ոմանք հաւկթով կամ շաքարով խառն բաղարջ կը չինեն վատառողջաց համար :

5 . Պասեքէն երկու օր առաջ տան անկիւնները հացի կտորուանք կը դրուին , և տանուտէն այն իրիկուն սկաւառակ մը և գրիչ մը առնելով ճրագով հաց կը փնտռէ տան մէջ , և երբ կը գտնէ գրչովը սկաւառակին մէջ կը դնէ զայն , և վրան ծածկելով կը թողու մինչև հետեւեալ առաւօտ : Հետեւեալ օրը փողոց կամ գաւիթ կ'ըլլեն և խուիւներով կրակ վառելով հացի կտորուանքն անոր մէջ կը նետեն , սա խօսքերն ըսելով Քաղդէարէն . « Տանս մէջ ինչ խմոր որ կը գտնուի , տեսնուած և չտեսնուած , վերցուած և մնացած , բոլորն ալ ոչինչ և փոշոյ պէս ըլլայ » Այն վայրկենէն մինչև զատիկ Հրեայք այլևս խմորուն հաց չեն ուտեր :

6 . Այն օրը բոլոր անդրանիկ տղայք ծով կը կենան ի յիշատակ Հրէից անդրանկաց ազատութեանը որ եղաւ երբ հրեշտակը կը սպաննէր Եգիպտացւոց առջինեկները : Կէս օրէն ետքը այլևս չեն գործեր և պատրաստութիւն կը տեսնեն ընթերաց որ է Զատիկը : Արևը մարը մտնելէն չորս ժամ առաջ

հասարակ բաղարջներէն մանր բաղարջներ չի ներլով, ընթերեաց համար իւրաքանչիւր աղքատ տան եօթնական նկանակ կը բաշխեն: Իրիկուան դէմ կ'երթան Սինակոկա աղօթք ընելու, և Եգիպտոսէ ելից վրայ յօրինուած երգերն ու Սաղմոսները երգելէն ետքը տուն կու գան զատիկ ընելու:

Հարցումներ: 1. Հրէից զատիկը ե՞րբ կու գայ, և ի՞նչ կ'ըսուի: 2. Հրեայք նախ քան զտօն զատիկն ի՞նչ կ'ընեն: 3. Անոնց կանայք ի՞նչ կ'ընեն: 4. Բաղարջն ինչո՞վ, և ի՞նչպէս կը շինուի: 5. Ցան մէջ ի՞նչ ծէս կը կատարուի: 6. Ո՞վ ծով կը կենայ. ո՞ր կ'երթան աղօթելու:

Գ Ա Ս 60

Մետաքս	Ի՛՛՛՛՛՛	Նստարան	Նստելու պէշ
Դառնիճ	Հին քիւրապ	Ըմպելի	Խմելի
Վարոս	Ժերեմի	Պատուիրել	Կողմնադրել
Նախնիք	Կաշի	Քաղցրահամ	Կար համով
Քաղցրուլ	Կանթիկ	Համառօտ	Հարճ
Ըմպել	Խմել	Անարկել	Իճացել

1. Իւրաքանչիւր ընտանիք իր կարողութեանը համեմատ սեղան կը պատրաստէ: Սեղան նստողները կախով շատարաններու վրայ բազմելով և մետաքսէ բարձերու կըռթնելով կը ճաշեն: Սեղանին վրայ կը դրուին դոց սկաւառակ մը որուն մէջ կայ գառին կամ ուլան միս, երեք փոքր բաղարջ, դառնիճ,

կարոս և ուրիշ կծու խոտեր, նաև անուշ գինի և քաղցրահամ միրգերէ պատրաստուած ըմպելի մը որ Եբրայեցիներէն Խալիլի կը կոչուի, և որուն մէջ Հրեայք քիչ մը աղիւսոյ փոշի կը դնեն ի յիշատակ իրենց նախնեաց ծառայութեանը զոր ըրին յեգիպտոս փարաւոնի ժամանակ:

2. Բաբունիք խստիւ կը պատուիրեն ամէն մարդու այն իրիկուն գաւաթ մը գինի ըմպել: Իսկզբան ճաշուն սեղանը կ'օրհնուի, և յետոյ իւրաքանչիւր ոք ձախ թւով բարձին կըռթնելով առջևը դրուած գինւոյ գաւաթը կը խմէ ի յիշատակ Հրէից ազատութեանը Եգիպտոսէ: Գինին խմելէն ետքը, բազմականք կը լուացուին, և տանուտէրը գինւոյ մէջ քիչ մը կարոս դնելով՝ սա համառօտ աղօթքը կ'ընէ, «Օրհնեալ լիցիս դու, Աստուած մեր, թագաւոր աշխարհի, որ ստեղծեցիր երկրիս բերքը:» Ասոր վրայ բազմականք գինւոյ մէջ թաթխուած կարոսը կ'ուտեն՝ բարձին կըռթնած ըլլալով: Յետոյ տանուտէրը մէջտեղի բաղարջն առնելով կը բաժնէ երկու մաս, որոց մին կը դնէ երկու բաղարջներուն մէջտեղ, և միւսը սեղանին ծածկոցին ներքև:

3. Այս ընելէն ետքը տանուտէրը վեր կը վերցնէ սկաւառակը, և բազմականք իրենց աջ ձեռքն անոր տակ դնելով բարձրաձայն

կ'ըսեն սա խօսքերը ֆաղգէարէն. «Այս է չարչարանաց հացը զոր մեր հայերը կերան Եգիպտացւոց երկրին մէջ : Ով որ քաղցած է թող գայ և ուտէ, ում պիտոյ է՝ թող գայ զատիկ ընելու գառն ուտելով այս տարի և միւս տարի իսրայէլի երկրին մէջ : Այս տարի հոս ծառայ ենք, իսկ գալ տարի իսրայէլի երկրին մէջ ազատ պիտի ըլլանք :»

4. Յետոյ ելից գիրքէն քանի մը գլուխ կը կարդացուի Եբրայեցերէն, և երբ ընթերցումը կը հասնի տասն հարուածոց, կոնք մը կը բերուի և անոր մէջ գաւաթով կաթիլ կաթիլ գինի կը հեղուի սա խօսքերով. «Ասոնք են տասն հարուածները զորս Աստուած զրկեց Եգիպտացւոց վրայ :» Տասն հարուածներն ալ կը յիշուին, և իւրաքանչիւրին համար քանի մը կաթիլ գինի կը թափուի : Այն միջոցին բազմականք գինւոյն երկրորդ գաւաթը կ'ըմպեն :

5. Դարձեալ կը լուսացուին, և տանուտէրը երկրորդ բաղարջը և կտրուած բաղարջին միւս մասն առնելով կ'ըսէ, «Օրհնեալ եղիցիս դու, Աստուած մեր, թաղաւոր երկրի, որ հրաման տուի մեզի բաղարջ ուտելու.» այս ըսելով երկու բաղարջէն ալ կ'ուտէ, և միւսներուն կու տայ. յետոյ տանուտէրը դառնճի տերև մը գինւոյ մէջ թաթխելով կ'ըսէ,

«Օրհնեալ եղիցիս դու, Աստուած մեր, թաղաւոր աշխարհի, որ հրաման տուի մեզի դառն խոտ ուտելու,» և անկէ ալ ուտելով միւսներուն կու տայ : Վերջապէս երրորդ բաղարջը բոլորած և կտրէ և դառնճով պատառ մը կ'ուտէ անկէ, իսկ մնացածը միւսներուն կը բաժնէ և յետոյ կը սկսին ընթերիքն ուտել :

6. Ընթերիքէն ետքը, տանուտէրը ծածկոցին տակ դրուած կէս բաղարջը հանելով Աֆֆֆֆ կոչուած պատառն ինք կ'ուտէ, և մնացածը միւսներուն կը բաժնէ : Յետ ընթերեաց շնորհակալութիւն կը մատուցանեն Աստուծոյ, և գինւոյն երրորդ գաւաթը կ'ըմպեն, և տանուտէրը Սաղմոսէն սա տունը կը կարդայ. «Թափէ քու բարկութիւնդ այն ազգերուն վրայ որ քեզ չեն ճանչնար,» և իսկոյն նզովից գինւով լեցուած կոնքը բերելով տանուտէրը փողոց կը թափէ զայն : Հրեայք այս խօսքերով կ'ուզեն հասկցնել թէ Աստուած կ'անիծէ անոնք որ դուրս են Հրէից ազգէն, մանաւանդ ֆրիստոնեայք :

7. Քանի մը Սաղմոս և երգ ըսուելէն ետքը չորրորդ գաւաթը կը խմուի : Երկրորդ օրն ալ միւսները բաները կը կատարուին : Թէպէտ զատիկն ութ օր կը տևէ, Հրեայք առաջին և վերջին երկու օրերը մեծարոյ կը համարին,

խսկ մնացեալ չորս օրերն՝ իբրև առուստուրի օր:

Հարցումներ: 1. Ո՞ւր կը նստին ընթերցող, և սեղանի վրայ ի՞նչ կը դրուի: 2. Իւրաքանչիւր ոք ի՞նչ ընել պարտի, և լուացուելէն ետքը ի՞նչ արարողութիւն կը կատարուի: 3. Երբ սկսաւ առկը կը վերցուի, բազմականք ի՞նչ կ'ընեն: 4. Ի՞նչ կը կարդացուի, և ի՞նչպէս կը յիշատակուին տասն հարուստները: 5. Ուրիշ ի՞նչ աղօթքներ կ'ըլլան, և յետոյ ի՞նչ կ'ընեն: 6. Հրեայք ի՞նչ կ'ակնարկեն Սաղմոսին այն խօսքերով: 7. Չատիկը քանի՞ օր կը տևէ, և ո՞ր օրերն իբրև տօն կը պահուին:

ԳԱՍ 61

Ծագել	Էլիէ	Չիջանի	Ֆալէշալ
Կակաղ	Էէէէ	Կռուարար	Հոռուարար
Ծաղրել	Իրան Խիւալ	Նախատել	Գէլ Խօսիւր Էլէ
Չարիք	Գէլու-Ի-ն	Չայրանալ	Բարիանալ
Բարիք	աղէի-Ի-ն	Արգելել	առջէն առնել
Սպունգ	սիւնիէր	Արշաւանք	Չաղել

ԲԱՐՈՅԱՎԷՊ

1. Ոչ ոք կրնայ երևակայել թէ ո՞րչափ կռիւններ, վէճեր և խռովութիւններ կը պատահին ամէն օր: Բոլոր այս դէշութիւնք մարդոց իրարու չզիջանելէն և զիրար չհասկնալէն յառաջ կու գան: Չնչին պատճառէ մը ստեպ մեծամեծ կռիւններ կը ծագին, և երբ կռուարարք զիրար կը հասկնան, նաև իրենք ալ ըրածնին կը ծաղրեն, բայց ի՞նչ օգուտ, զիրար նախատելէն և իրարու վնասելէն ետքը:

Հետեւեալ դէպքն իբրև օրինակ կը դնենք հոս:

2. Կակաղ մարդ մը ճամբայ չգիտնալուն պատճառաւ փողոցին վրայ մէկուն միւսին երթալու ճամբան կը հարցնէր, բայց դժբախտաբար ոմանք փողոցը չէին գիտեր և ոմանք անոր կակաղութեանը պատճառաւ լեզուն չէին հասկնար: Այն միջոցին ուրիշ կակաղ մը դէմը ելլելով՝ անոր ալ հարցուց. այս վերջինը սկսաւ սորվեցնել անոր ճամբան: Առջինը երբ տեսաւ որ դիմացինն ալ իրեն պէս կը խօսէր, սաստիկ զայրացաւ՝ կարծելով թէ անիկա զինք կը ծաղրէր:

3. Միւսն ասոր բարկութեան պատճառն հասկնալով ջանաց զինք արդարացնել, բայց քանի կ'աշխատէր ուղիղ խօսիլ, կակաղութիւնն աւելի ևս կը սաստկանար, և երկուքն ալ այնպէս զայրացան որ սկսան իրարու զարնել: Այն միջոցին ուրիշ կակաղ մը վրայ հասնելով կռուողներն իրարմէ դժուարաւ բաժնեց, և կակաղելով հարցուց անոնց կռուելուն պատճառը: Առաջին երկուքը կարծելով թէ անիկա զիրենք ծաղր կ'ընէր, վրան յարձակեցան, և եթէ ուրիշ մարդիկ չհասնէին, չարաչար պիտի ծեծէին զանի: Վերջապէս հասկցուեցաւ, բայց ուշ, թէ երեքն ալ թոթովախօս էին. ասոր վրայ հանդարտեցան և իրենց ըրածին վրայ մեծապէս ծիծաղեցան:

4. Իմաստունք կ'ըսեն, «Երբ չես կրնար արդեւել չարիք մը, նայէ որ անկէ բարիք հանես» Դատ անդամ մտքէ չանցած բաներ պատահմամբ կը յաջողին. ուրեմն մարդ աւելի մտօք քան ուրիշ բանով չարիքէն բարիք կըրնայ հանել: Հետեւեալը կը դնենք իբրեւ օրինակ ըստ դիպի յաջողութեան:

5. Ապեղէս անուն պատկերհանր նկարեց բարձրալիզ, հրաշէկ աչօք և ծխաշունչ ձի մը՝ իբր թէ պատերազմէ նոր դարձած: Պատկերին մէջ կը թուէր թէ ձիոյն ուժգին արշաւանքէն գետինը կը թնդար, և վրան նըստողը հազիւ կը զսպէր զձին: Միայն բան մը մնաց Ապեղէսի շինել, այն է արիւնախառն փրփուրները որ ընդհանրապէս սանձէն կամ ձիոյն կատաղութենէն յառաջ կու գան և արեւուն լուսէն գոյնզգոյն կը փայլին:

6. Ապեղէս ջանաց իբրեւ բնական նկարել այն փրփուրները, բայց քանի մը անգամ չյաջողելով աւրեց և դարձեալ ջանաց նկարել զանոնք. վերջապէս իր այս անյաջողութեանէն յուսահատելով բարկութեամբ նետեց գոյնզգոյն ներկուած սպունդը որ պատկերին հանդիպելով՝ ճիշդ իբրեւ բնական նկարուեցան այն փրփուրները: Ատոր վրայ Ապեղէս շատ ուրախացաւ, քանզի այն բանը զոր աշխատութեամբ չկրցաւ ձեռք բերել, դիպունաժը տուաւ անոր:

Հարցումներ: 1. Գոհւներուն զլիաւոր պատճառն ի՞նչ է: 2. Թոթովախօս մը ի՞նչ հարցուց. որո՞ւ դէմ զայրացաւ, և ինչո՞ւ համար: 3. Ո՞վ բաժնեց զանոնք, և անոր ի՞նչ եղաւ. վերջապէս ի՞նչ ըրին: 4. Մարդ ինչով յաւէտ գործ տեսնելու է: 5. Ապեղէս ի՞նչ ձեռով ձի նկարեց: 6. Ի՞նչ շինել ջանաց, և վերջապէս ի՞նչ կերպով ձեռք բերաւ զայն:

ՊԱՍ 62

Դափնի	Բէֆնէ	Աներկիւղ	Հիւսիսայն
Նուսաստ	ցած	Մեծարոյ	դադարաւոր
Համբաւ	անուշ	Յաղթական	յաղթող
Ժուժկալ	համբերող	Ոռոգել	Զրէլ
Խորշի	էր Կալուիլ	Անհետեւ	Գէշ
Ուղիղ	չէր	Ճարտասան	Ճարտէր Խօսող

ՃՇՄԱՐԻՏ ՊԱՏԻԻԸ

1. Մարդուս պատիւը չի կայանար անոր զարմանալի գործքերուն և զօրութեանը վրայ: Մարդ կրնայ իր քաջութեամբն համբաւաւոր ըլլալ, այլ ոչ պատուաւոր: Երբ քաջ մարդոց պատմութիւնը կը կարդանք, զարմացմամբ կը լեցուինք: Պատմութեանց մէջ մեծամեծ գովեստներ կը տրուին անոնց, սակայն հանդերձ այսու խորին յարգանք չենք մեծարեր զանոնք:

2. Բաց ի քաջութենէ և աներկիւղ մտաց ուրիշ բան պէտք է մեծարոյ ըլլալու համար: Յաղթականին դափնիէ պսակը կրնայ արեամբ ներկուած և որքոց ու որբեւարաց արտասուօ.

քը որոգուած ըլլալ, սակայն եթէ այն մարդը հարստահարութեամբ ձեռք կը բերէ այն պսակը, և ինքզինք ազահուլութեամբ և անառակութեամբ կ'ապականէ, այնպիսին շուտով կը նուաստանայ :

3. Շատ բաներու հարեանցի նայելով կը զարմանանք անոնց վրայ, բայց երբ այն բաներն ուշի ուշով կը դիտենք, կը խորշինք անոնցմէ. զորօրինակ, հսկայածե արձան մը որ հեռուէն գեղեցիկ է, մօտէն անհեթեթ բան մը կ'երևի : Միևնոյն դիտողութիւններն ընելու ենք նաև թէ քաղաքական դործոց, թէ քաղաքավարութեան և թէ դիտութեան միջոցով ձեռք բերուած համբաւոյ վրայ : Գիտութիւնք և արուեստք զմարդիկ իրարմէ աւելի բարձր և համբաւաւոր կ'ընեն, մանաւանդ անոնք որ մարդկային ազգին մեծապէս կ'օգտեն : Նոյնպէս համբաւն ու պատիւն ալ որոշուելու են իրարմէ :

4. Քաղաքագէտք, ճարտասանք և բանաստեղծք կրնան համբաւաւոր ըլլալ՝ միանգամայն անարժան պատուոյ : Երբ անոնց տաղանդը, քաջութիւնը, գիտութիւնը և ուրիշ բարի յատկութիւնները կը տեսնենք՝ կը նախանձինք անոնց և կ'ուզենք այն բաները մենք ալ ունենալ, սակայն չենք ուզեր զանոնք նախադաս քան զմեզ համարել :

5. Ուստի ճշմարիտ պատիւը դնելու չենք բախտին յաջողութեան և ձիրքերու, այլ այն բաներուն վրայ որ մարդս կատարեալ արդարասէր կ'ընեն, այն է մարդու հոգին և միտքը. միտք մը՝ որ աննկուն է և զերծ անձնասիրութենէ. միտք մը՝ որ ունի ուղիղ սկզբունք. միտք մը՝ որ թէ յաջողութեան և թէ ճախողութեան մէջ անփոփոխ է և ամէն բանի մէջ անվեհեր : Այսպիսի միտք մը կը վսեմացնէ զմարդ և ազնիւ կ'ընէ :

6. Անիկա որ կենաց որեւիցէ վիճակի մէջ իր պարտականութիւններն աներկիւղ կը կատարէ, հաւատարիմ է Աստուծոյ և ունի սէր առ ընկերս և առ մարդիկ. անիկա ներող է թշնամեաց, անշահասէր և նախանձաւոր հասարակաց երջանկութեանը :

7. Այնպիսին նաև վեհանձն է առանց հպարտութեան, խոնարհ առանց նուաստութեան, անաչառ առանց խստութեան, ժուժկալ և ըստ ամենայնի վստահելի : Վերջապէս այս բարի յատկութիւններն ունեցողը մարդոցմէ կը յարգուի, ամէն ոք իբրև բարեկամ կը վստահի անոր և իբրև եղբայր կը սիրէ զանի : Այսպիսի անձ մը արժանի է պատուոյ և ջերմ յարգանաց :

Հարցումներ : 1. Շատ անգամ ինչպիսի՞ մարդոց վրայ կը կարդանք պատմութեանց մէջ : 2. Ի՞նչ կերպով ձեռք կը

բերուի ճշմարիտ պատիւը : 3. Ի՞նչպէս կը ճանչցուի այն : 4. Ե՞րբ մարդուս նախանձը կը շարժի : 5. Ի՞նչ է ճշմարիտ պատիւը : 6. Ի՞նչ են մարդուս պարտականութիւնները : 7. Այս բարի յատկութիւններն ունեցողն ուրիշ ի՞նչ կ'ունենայ :

ՊԱՍ 63

Պանդուխտ շարիւղ	Անծանօթ չգիտցուած
Գաղթել	Կէշէ Կէշ երթալ Թափառել ասորին անորին երթալ
Հզօր	Կռքով
Հասու	Հասնող
Փոքր	Կրտսէ
Պաշար	Ճամբար Ինքնաշար Զառապանք Եկող-Ելիւն

ՊԱՆԴՈՒԽՈՍ ՀԱՐՔ

1. Պանդուխտ հարք Անդղիայէն դաղթելով դացին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Մասսաչուսէց դաւառին փլայմութ կոչուած տեղը : Ասոնք 1620 դեկտեմբերի 23ին ճամբայ ելան , արք , կանայք և տղայք , ընդ ամէնն իբր հարիւր մէկ հոգի : Եղանակը ձմեռ ըլլալով դեռինը ձիւնով ծածկուած էր և ոչ զորմելի ճանապարհորդք անտառներու մէջ մնային անպատասպար և առանց կերակրոյ : Ասոնք են անոնք զորս Ամերիկացիք կը կոչեն «Պանդուխտ հարք» , քանզի անոնք անծանօթ երկրի մէջ պանդխտելով երկար ատեն թափառեցան , մինչև որ հաստատեցին դաղթականութիւն մը որ յետոյ հզօր ազդ մը եղաւ :

2. Ասոնք Անդղիացի բարեգաշտ քրիստոնէաներ էին որք Աւետարանին պատճառաւ հալածուելով թողուցին իրենց բնիկ երկիրը և օտար երկիր դացին հողւոր ազատութիւն վայելելու և զԱստուած ճշմարտապէս պաշտելու համար : Անոնց կրած վիշտերն անթիւ են : 1621 տարւոյն առաջին ամիսը խրճիթներ շինելու ձեռնարկեցին , բայց ձմեռը սաստիկ ըլլալով շատերը հիւանդացան և աչխատելու անկարող եղան :

3. Անոնց գլխաւորը և ուրիշ շատեր ճամբան մեռան , և տարի մը ետքը հարիւր մէկ հոգիէն հազիւ յիսուն հոգի մնաց : Ժամանակ եղաւ որ միայն եօթը հոգի մնաց առողջ , իսկ մնացեալ մարդիկ դառն աչխատութեանց պատճառաւ հիւանդացան , և այն եօթը մարդիկ հազիւ հիւանդներու կրնային նայիլ և մեռելները թաղել : 1621 թուականին անոնց դժուարութիւնները փոխանակ նուազելու աւելի ևս շատցան : Ողջ մնացողներն հազիւ թէ քիչ մը զօրացան , անոնց եղբայրներէն նոր դաղթականութիւն մըն ալ եկաւ Անդղիայէն որք պաշար բերած չէին , ուստի հետեւեալ ձմեռն աւելի մեծ սով եղաւ : Անոնցմէ մին այսպէս կը գրէ . « Աչքովս տեսայ , » կ'ըսէ , « զօրաւոր մարդիկ որք անօթութենէ ուժաթափ եղած » չէին կրնար քալել : »

4. Երրորդ տարին ուրիշ եղբայրներ ալ գաղթեցին հոն որք նոյնպէս պաշար չունէին : Անոնց մշակած երկրին այն տարուան բերքն հազիւ կը բաւէր անոնց : Ծանր էր այն պանդըխտաց համար տուն չլինել, և գետին պատրաստելով սերմանել, մանաւանդ որ առաջին տարուան հունձքը շատ քիչ ըլլալով՝ սերմի կարօտութիւն ունէին : Ժամանակ մը բոլոր գաղթականութեանը մէջ լիպրա մը կամ հարիւր քառասուն տրամ ցորեն կար, այն ալ սպառեցաւ :

5. Եւ սակայն անոնք Աստուծոյ յուսալով չլհատեցան, և այն սաստիկ տառապանաց մէջ ձկնորսութիւն և որսորդութիւն ընելով ապրեցան : Անոնք հարստանալու կամ համբաւ ունենալու համար չգացին Ամերիկայի վայրի անտառները, այլ Քրիստոսի Աւետարանն ազատօրէն վայելելու և մոլեռանդ եկեղեցականաց բռնութենէն զերծ ըլլալու համար գաղթեցին հոն : Անոնք աղօթիւք և պահօք ձեռնարկեցին այս գործին և անոնց յոյան ու զօրութիւնն էր Աստուած : Ամէն տարի անոնցմէ կէսը կը մեռնէր, սակայն յուսակտուր չեղան, և տարուէ տարի գաղթողներուն թիւը շատցաւ :

6. Անոնք կենդանի հաւատքով ընդունած էին Աստուծոյ խօսքն իբրեւ իրենց առաջ

նորդ : Աստուածավախ և իմաստուն Պ. Բոպինսըն անուն երէցը հետեւեալ պատուէրը տուաւ առաջին անգամ գաղթողներուն : «Կը պատուիրեմ ձեզի առաջի Աստուծոյ և հրեշտակաց հետեւիլ Քրիստոս Յիսուսի ինչպէս ես հետեւեցայ : Տէրը դեռ ճշմարտութիւններ ունի ձեզի յայտնելու իր սուրբ խօսքէն : Արդարեւ Լուտեր և Կալվին իրենց դարուն պայծառ ջահեր եղան, սակայն անոնք հասու չեղան Աստուծոյ խորհրդոյն : Կ'աղաչեմ ձեզի յիշել որ ուխտած էք եկեղեցւոյ պատրաստ ըլլալ ընդունելու ինչ ճշմարտութիւն որ կը յայտնուի ձեզի Աստուծոյ խօսքէն, ևն :»

7. Այս գաղթականութիւնն աւելի քան երկու հարիւր տարի առաջ եղաւ և հիմա հզօր ազդեմը եղած է : Միացեալ նահանգներն իբր քառասուն և հինգ միլիոն բնակիչ և քան զԱնգղիացիս նաւ ունին և ուրիշ տէրութիւններէն աւելի երկաթուղի և հեռագրական թել : Անգղիա և Ամերիկա շատ տարիներ առաջ ծովուն տակէն թելեր դնելով ամէն օր կը հաղորդակցին իրարու հետ :

Հարցումներ : 1. Պանդուխտ հարք երբ, և ուստի՞ գաղթեցին : 2. Անոնք ի՞նչ ազգէ էին, և ի՞նչ պատճառաւ թողուցին իրենց հայրենիքը : 3. Ճամբան ի՞նչ պատահեցաւ, և քանի՞ հոգի ողջ մնաց : 4. Ուրիշներ ալ գաղթեցի՞ն հոն, և ի՞նչ վիճակ ունեցան : 5. Ի՞նչ էր անոնց գաղթելուն բուն նպատակը : 6. Ո՞վ էր անոնց երէցը, և ի՞նչ պատուէր տուաւ

անոնց, Դ. Գաղթականութիւնը քանի՞ տարի առաջ եղաւ, և հիմա ի՞նչ վեճակ ունի:

ԴԱՍ 64

Տարբեր	հարիւր քիւր	Մտակեր	Տիւս հարիւր
Դիտել	հարիւր	Ձովանալ	Կարգաւորել
Հանդերձ	հարգում	Կատարել	Ընել
Դարան	արար	Պատուիրել	Կարգաւորել
Առանցք	Տիւ	Մուրացիկ	Տարգման
Գորուել	արել	Մթագնել	Տրանսլ

Շ ՈՒՆ

1. Կենդանեաց մէջ մարդուս ամենէն ընտանի և հաւատարիմ շունն է: Այս կենդանին իբր քառասուն տեսակ է, և ամէնքն ալ միեւնոյն բնաւորութիւնն ունին: Շունը մասկեր կենդանի է, և ստամոքսը տաք ըլլալով նաեւ ոսկր ալ կը մարսէ: Անկիւ տարին երկու անգամ կը ցկնի և երբեմն տասուիրեք կորիւն կը բերէ: Շունը որչափ յոգնի երբեք չի բըրտնիր, այլ լեզուն դուրս ձգելով կը զովանայ: Թեթեւ հիւանդութիւն մը ունեցած ատենը, շանխաղող ուտելով կ'առողջանայ: Շունը կը թուելով մեծամեծ ծառայութիւններ կ'ընէ իր տիրոջ: Այս կենդանոյն դովելի յատկութիւններն են իր տիրոջը վրայ սէրը, հաւատարմութիւնը, արթնութիւնը և ճարտարութիւնը: Հոս մէկ քանի դէպքեր կը գնենք

շան հաւատարմութիւնը և ճարտարութիւնը ցուցնելու համար:

2. Հովիւ մը օր մը իր շունն ու երեք տարեկան տղան առնելով դաշտը տարաւ, և ինք լեռ ելլելով հոն թողուց տղան պատուիրելով անոր չհեռանալ անկէ: Հագիւ թէ հովիւը լերան դադաթն հասաւ, երկինքն ամպոտեցաւ և օդը գիշերուան պէս մթագնեցաւ: Հովիւը շուտով լեռնէն դաշտ իջնելով գնաց իր տղան առնելու, բայց օդն այնպէս մթագնած էր որ բան մը չէր տեսնուեր, ուստի և ստիպուեցաւ այն գիշեր ժայռի մը տակ անցունել: Հետեւեալ առաւօտ կանուխ ելաւ իր տղան փնտռելու, բայց չգտաւ զանի, ուստի գիւղ երթալով քանի մը մարդիկ առաւ հետը և դարձեալ փնտռեց զանի, այլ ի զուր: Տուն դառնալով իր ընտանիքէն լսեց թէ շունն առջի գիշեր տունը եկած և պատառ մը հաց առնելով փախած էր: Հովիւը քանի մը օր փնտռեց տղան և ամէն իրիկուն միեւնոյն բանը կը լսէր իր շանը վրայ:

3. Ուստի օր մը միտքը դրաւ տունը սպասել իր շանը գալուն, և երբ անկիւ եկաւ և պատառ մը հաց առնելով կ'երթար, հովիւն ալ անոր ետեւէն գնաց մինչև ժայռ մը ուստի շունը վար իջնելով այր մը մտաւ, հովիւն ալ անոր ետեւէն: Հովիւը տեսաւ իր

զաւակը որ հացի պատառն առած կ'ուտէր, շունն ալ խղճալի աչօք կը դիտէր զանի : Կ'եւրեւի թէ տղան ճամբան կորսնցնելով դացած էր մինչև այն ժայռը և անկէ ալ հոն իջած էր :

4. Շաքարավաճառ մը, որ ձեռքը զանդակ փողոցներուն մէջ շաքար կը ծախէր, օր մը դեղավաճառի շան մը շաքար նետեց : Հետեւալ օր շունը զանդակին ձայնն առնելուն պէս վազեց այն մարդուն քով և անոր հանդերձէն քաշելով շաքար կ'ուզէր անկէ : Անատեն շաքարավաճառը քսակը ցուցնելով՝ շանը հասկցուց որ ստակ բերէր իր տիրոջմէն որ խանութին դրանն առջև կեցած էր : Շունը շաքարավաճառին միտքն հասկնալով իսկոյն վազեց իր տիրոջը և քծնելով աղաչեց անոր ստակ տալ իրեն : Ստակն առնելուն պէս տարաւ շաքարավաճառէն շաքար առնելու : Կ'ըստի թէ այս առուտուրը քանի մը օր տևեց :

5. Վանքի մը մէջ սովորութիւն կար ամէն օր կերակուր տալ աղքատաց : Վանքին մօտ շուն մըն ալ կար որ աւելցած կերակուրներն ուտելով կ'ապրէր, բայց շատ անգամ անօթի կը մնար : Աղքատները ճաշի կանչելու համար զանդակ կը զարնուէր, և կերակուրներն առանցքի վրայ չինուած դարանի մէջ դրուելով դրսէն ներս կը տրուէին աղքատաց : Ան-

դամ մը այս շունն անօթի մնալով, աղքատք երթալէն ետքը, բերնովը զանդակին շուանը քաշեց : Ներսէն կարծուեցաւ թէ աղքատի մը կերակուրը մոռցուած էր, ուստի դարանը կերակուր դրուելով դարձուեցաւ, և շունը զայն ուտելէն ետքը գնաց : Քանի մը օր այսպէս ընելէն ետքը շանը խաբէութիւնն իմացուեցաւ, բայց միաբանք շունը չպատժեցին, այլ անոր ճարտարութեանը փոխարէն որոշեցին ամէն օր կերակրել զայն :

6. Շունը կ'առաջնորդէ նաև կուրաց, ինչպէս պիտի տեսնուի հետեւալ դէպքէն : Մուրացիկ կոյր մը շուն մը ունէր զոր մուրալու ատենը իբրև առաջնորդ մէկտեղ կը տանէր : Երբ մուրացկանին ստակ կամ հաց կը տրուէր, շունը խածնելով կը տանէր զայն իր տիրոջը : Անգամ մը նաւավար մը նաւակին մէջ քնացած ատենը փոթորիկ ելաւ, և նաւակը քակուելով հեռացաւ ցամաքէն և քիչ մնաց որ ուրիշ նաւու զարնուէր, եթէ շունը, որ նաւակին մէջ էր, չարթնցնէր զանի :

7. Մարդուն մէկը պանդոկի մէջ սենեակ մը վարձեց և զինք մեծ վաճառական մը կեղծելով պանդոկապետին ծանոյց թէ այն իրիկուն սնտուկ մը պիտի բերուէր հոն և հետեւալ առաւօտ պիտի տարուէր : Արդարև այն իրիկուն բերուեցաւ սնտուկը և սենեակը

դրուեցաւ : Երբ ամէն մարդ ննջելու գնաց , շունն սկսաւ յիշեալ սենեակին առջև հաջել : Երբ սենեակին դուռը բացուեցաւ շունն իսկոյն ցատկեց սնտուկին վրայ , և սկսաւ զայն խածատել , և մերթ հաջելով կը վազէր պանդոկին մարդոցը : Անոնք կասկածեցին թէ դուցէ մարդ կար սնտուկին մէջ , ուստի խորտակելով բացին զայն , և ի՞նչ մեծ եղաւ առնոց զարմանքը , երբ սնտուկին մէջ տեսան կեղծ վաճառականը որ զիշերանց դողութիւն պիտի ընէր պանդոկին մէջ :

8. Վաճառականին մէկը ուրիշ քաղաք գնաց մէկէ մը ստակ առնելու , և շունն ալ մէկտեղ տարաւ : Ի դարձին յոգնած ըլլալով կէս ճամբան ձիէն վար իջաւ հանգիստ ընելու , քսակն ալ հանեց գետին դրաւ : Քիչ մը հանգչելէն ետքը ճամբայ ելաւ , բայց քսակն առնելու մոռցաւ : Շունն հասկնալով որ հոն թողուածը կարեւոր բան էր , ուզեց առնել զայն , բայց ծանր ըլլալով չկրցաւ , ուստի և իր տիրոջն առջև վազելով սկսաւ հաջել և խածատել զանի : Վաճառականը մտադրաւ ըլլալով կարծեց թէ շունը կատղած էր . քիչ մը կեցաւ և ինչ ընելը չէր գիտեր . բայց վախնալով որ մի դուցէ շունը փնաս հասցընէր իրեն , ատրճանակով զարկաւ խեղճ կենդանին : Շունը գետին փռուեցաւ , և ողբա-

լու ձայներ հանելով ջանաց իր տիրոջը մօտենալ :

9. Վաճառականն այս ցաւալի տեսարանին չդիմանալով մտրակեց ձին : Բայց քիչ մը երթալէն ետքը սկսաւ խեղճ շանը վրայ ցաւիլ և ինքնիրեն « Լաւ էր շունս քան այս ստակն » ըսելով՝ քսակին տեղը շօշափեց , բայց ի՞նչպէս յուզուեցաւ երբ չգտաւ զայն : Քիչ մը խորհելէն ետքը միտքը եկաւ որ ճամբան նստած տեղը թողուցած էր զայն , և շունն այն պատճառաւ կը հաջէր և կը խածատէր զանի : Ձին վազցնելով գնաց հոն և տեսաւ որ շունը կիսամեռ ինկած էր քսակին վրայ : Խեղճ կենդանին իր տէրը տեսնելուն պէս պոչը շարժելով ջանաց անոր մօտ երթալ : Վաճառականը մեծապէս ցաւեցաւ իր շանը վրայ . քիչ մը ատեն գդուեց զայն և սիրեց , բայց քանի մը վայրկենէն ետքը կենդանին մեռաւ :

Հարցումներ : 1. Ո՞ր կենդանին հաւատարիմ է մարդու . տարին քանի՞ անգամ կը ցկնի : 2. Ի՞նչ պատահեցաւ հովուի մը : 3. Անիկա ի՞նչ կերպով գտաւ իր տղան : 4. Ուրիշ ի՞նչ կը պատմուի դեղավաճառի մը շանը վրայ : 5. Վանքի մը մէջ ի՞նչ ընել սովորութիւն կար . շուն մը այն վանուց մէջ ի՞նչ ըրաւ : 6. Մուրացիի կոյր մը ի՞նչ ունէր իրեն առաջնորդ . ուրիշ շուն մը ի՞նչ կերպով ազատեց նաւավար մը : 7. Ի՞նչ կերպով բռնուեցաւ գող մը որ սնտուկին մէջ պանդոկ գնաց : 8. Վաճառական մը տեղէ մը դարձած ատենը ճամբան ի՞նչ մոռցաւ , և շունն ի՞նչ ըրաւ : 9. Քսակն ի՞նչպէս անոր միտքը եկաւ , և վերջապէս շունն ի՞նչ եղաւ :

Հանդերձ	հագուստ	Մնջաւոր	խոճ
Հաճոյ	սիրելի	Պճնասեր	դարդարանք սիրող
Խորշիւ	էփ չէնալ	Թանկազին	մէջ արծէ* ունէցող
Շքեղ	խառաւոր	Վերարկու	վրայի լալ
Մերժել	չենէլ	Յաւելուլ	աւելցնել
Պալատ	Բազմասրի պահ	Չգենուլ	հաշիւիլ

ՀԱՆԴԵՐԶ

1. Հանդերձը մարդու հանգստութեանը և պարկեշտութեանը համար է և ոչ թէ ցոյցի և սնապառութեան համար : Զգուշացէք ուրեմն ետ կենալ պճնասիրութենէ որ ձեր առողջութեանը, պարկեշտութեանը և հանգըստութեանը մըտաւ կու տայ : Հանդերձի շատ խնամք մի տաք, քանզի անկէ աւելի հոգալու ուրիշ շատ բաներ ունիք : Ուրիշն ըստ հաճոյ ըլլալու համար ջանացէք քան զհանդերձ լաւագոյն բան ունենալ : Եթէ կ'ուզէք պճնասիրութեամբ հաճելի ըլլալ մարդոց, այսու կը ցուցնէք թէ դուք թեթեւամիտ և ունայնասէր էք :

2. Եթէ չէք ուզեր աղքատանալ, մի փափաքիք պճնասիրութեան : Խորհեցէք որ թէ հանդերձ և թէ գեղեցկութիւն անցաւոր են, և որչափ ապրիք վերջապէս օր պիտի դայ որ բաց ի պատանաց և ամի մը հողէ ուրիշ բան

պիտի չունենաք : Մնայուն հանդերձը միայն ֆրիստոսի արդարութեան հանդերձն է որ ոչ կը հնանայ և ոչ կը մաշի, և գործածուելով աւելի ևս կը փայլի :

3. Մենք ֆրիստոսեայքս պարտինք այս հանդերձն հազնիլ և հոգւոյն Սրբոյ շնորհքովը զարդարուիլ : քանզի ասոնք միայն կ'ընեն մեզ յարմար բնակելու երկնային քաղաքը, ուր պիտի զգենունք հրեշտակային հանդերձ : Միւս կողմանէ չափազանց պարզ և տարօրինակ հագուելու չենք, այլ միջակ, վայելուչ, մաքուր և յարմար ամէն ժամանակի և եղանակի, այն ատեն կրնանք հաճոյ ելիլ մեր ընկերակցացը :

4. Հետեւեալ պատմութիւնը կը դնենք հոս իբրեւ օրինակ հանդերձի պարզութեան : Կարո՞ւս կայսրը սովոր էր պարզ հագուիլ ամէն ատեն, բաց ի արտաքոյ կարգի առիթներէն որք կը ստիպէին զանի, ըստ արքունական սովորութեան, գեղեցիկ հանդերձ հազնիլ : Սնիկա սովոր էր միշտ հասարակ բրդեղէն գործածել, և վրան ջրջան կաշիէ վերարկու առած, մէջքն ալ կապոյտ գօտի կը կապէր, այնպէս որ շատ գծուար էր որոշել զանի հասարակ հպատակներէ : Կարո՞ւս իր պալատականաց պճնասիրութիւնն ու գեղխութիւնը տեսնելով՝ ուզեց օգտակար և ազդու դաս մը տալ անոնց :

5. Առաջում մը երբ պալատականք, ըստ սովորութեան արքունեաց, դացին յարգանաց ողջոյնը տալ թագաւորին, ասիկա հրամայեց անոնց անմիջապէս իրեն հետ որսի երթալ այն հանդերձներով: Անոնք չէին կրնար մերժել թագաւորին հրամանը, ուստի և ստիպուեցան այն հանդերձներով երթալ: Թագաւորը կաշիէ վերարկուն առաւ՝ ցրտէն պահպանուելու համար. իսկ անոր պալատականները շքեղ և նուրբ հանդերձներով թագաւորին հետ ճամբայ ելան: Երբ որսորդութենէ դարձան, անոնց հանդերձները, բաց ի թագաւորէն, պատառ պատառ եղած և անոնց մարմինները ցրտէն թմրած էին:

6. Երբ պալատ մտան, թագաւորը հրաւիրեց զանոնք իրենց հանդերձները չորցնելու կրակի մօտ զոր անիկա դիտմամբ վառել տուած էր: Պալատականաց մետաքսէ նուրբ հանդերձները կրակին դիմաց չորնալով՝ աւելի ևս դէյցան և թագաւորը ծաղրեց անոնց թեթեւամտութիւնն ըսելով, «Տեսէք, ի՞նչ մեծ տարբերութիւն կայ ձեր զեղխութեան և իմ պարզութեանս մէջտեղ: Իմ հանդերձս կը պահպանէ զիս և կը ծածկէ, և երկար ժամանակ կը դիմանայ, և հնանալու ալ ըլլայ մեծ կորուստ չեմ ըներ. իսկ ձեր շքեղ հանդերձները քիչ օգուտ ունին և պզտիկ

բանէ մը փնասուելով մեծ կորուստ կ'ըլլայ:»

7. Իցէ թէ հարուստ և մեծամեծ մարդիկ կարողոս թագաւորին պէս մէյմէկ օրինակ ըլլային պարզութեան, բայց, ցաւալի է ըսել, ընդ հակառակը կ'ընեն, ուստի պատշաճ կը թուի սա խրատը տալ մեր ընթերցողաց. «Հանդերձի կողմանէ մի նմանիք հարուստ մարդոց:» նաև յիշեցէք երևելի հեղինակի մը սա խօսքը թէ, «Անոնք որ բարի փափաքներով լեցուած և մեծասիրտ են, պճնասէր և ժամավաճառ ըլլալու վտանգէն զերծ են:»

Հարցումներ: 1. Հանդերձն ի՞նչ բանի համար է: 2. Պրծնասիրութիւնն ի՞նչ փնաս կու տայ մարդոց: 3. Ճամբարիտ քրիստոնեան ինչպիսի՞ հանդերձով զարդարուելու է: Ինչո՞ւ համար: 4. Ո՞ր թագաւորը պարզ կը հագուէր, և ի՞նչ դաս տուաւ իր պճնասէր պալատականացը: 5. Ի՞նչ ըրաւ: 6. Երբ անոնք պալատ մտան, թագաւորն անոնց ի՞նչ ընել հրամայեց, և ի՞նչ ըսաւ: 7. Հարուստ մարդիկ ի՞նչ ընթացք ունենալու են. մենք ի՞նչ բանէ զգուշանալու ենք:

Պ Ա Ս 66

Թշուառ	Իւէղճ	Հանդերձեալ	Գալուս պիտարհ
Հաճիլ	Հաւնիլ	Մուրացիկ	Տոբացիան
Կամիլ	Ուլել	Ստացուած	Ընդդէմ
Խփել	Գոցել	Խնամել	Հոգ պանիլ
Երկեւղ	Չախ	Ընդունիլ	Խառնել
Գաւաթ	Գապէհ	Մեծագին	Ձեռ արժէք ունեցող

Լ ՈՒՏԵՐ

1. Լուտեր անշահասէր էր և չունէր փառասիրութիւն : Անոր մահուանէն քանի մը տարի առաջ թողուցած մէկ կտակէն կը տեսնուի թէ անիկա ո՛րչափ քիչ սէր ունէր աշխարհային հարստութեանց և փառաց վրայ, զորս ձեռք բերելու համար հազարաւոր մարդիկ իրենց կեանքը կը զոհեն և հանդերձելոյն մէջ թշուառ կ'ըլլան :

2. Բարեկարգիչը սովոր էր այսպէս աղօթել. « Ծնորհակալ եմ քենէ, Տէր Աստուած, որ հաճեցար զիս աղքատ և մութացիկ ստեղծել այս աշխարհիս մէջ : Երկրիս վրայ չունիմ ստացուած զորյետ մահու թողում, դուն ինծի կին մը և զաւկներ տուիր, զանոնք քեզի կը յանձնեմ. դուն խնամէ և պահէ զանոնք, ինչպէս զիս պահեցիր մինչև ցարդ, ու հայր որբոց և դատաւոր որբեւարաց : »

3. Լուտեր աղքատ էր, սակայն եթէ կամենար, կրնար մեծ հարուստ ըլլալ, քանզի ունէր այնպիսի միջոցներ, զորս քիչ մարդիկ ունէին : Սաքսոնիոյ կայսրընտիրը Ծնեպերկի մէջ բով մը նուիրեց Լուտերի, բայց անիկա վեհանձնութեամբ չընդունեցաւ զայն, « Բանզի », ըսաւ կայսեր, « եթէ ձեր նուէրն ընդունիմ, գուցէ փորձած կ'ըլլամ Սատանան զիս փորձելու : »

4. Լուտերի թշնամիք անգամ գիտէին անոր անփառասէր ըլլալը : Լուտերի ժամանակակից Պապը անգամ մը Կարտինայի մը ըսաւ թէ ինչո՞ւ համար ոսկւով չէին խփեր Լուտերի բերանը : Կարտինայը պատասխանեց թէ « Այն Գերմանացի դադանն առ ոչինչ կը համարի զոսկին : » Անգամ մը խեղճ դպրոցական մը իր աղքատութիւնը Լուտերի պատմելով, Լուտեր ըսաւ կնոջը որ քիչ մը ստակ տար այն տղուն, բայց կինն խնայուց իր էրկանը որ ստակ չունէին :

5. Անտեն Լուտեր հոն մեծագլին դաւաթ մը տեսնելով տղուն տուաւ զայն որ ծախէր և անոր ստակովը պիտոյքը հոգար : Լուտեր իր նամակներէն միոյն մէջ այսպէս կը գրէ. « Իբր հազար դահեկան ստակ ընդունեցի թաւալպերիմէն և հինգ հարիւր Սիւրթսէն, բայց երկիւղ ունիմ որ այսչափ ստակով վարձատրուած ըլլամ, քանզի այնչափով միայն դո՛հ չեմ ըլլար : Ի՞նչ պիտի ընեմ այնչափ ստակը, կէսը Բ. Բ. ին տալով ուրախացուցի զանի : »

Հարցումներ : 1. Լուտեր ի՞նչ բարի յատկութիւն ունէր : 2. Ի՞նչ կերպով սովոր էր աղօթել : 3. Անիկա ի՞նչ վեճակ ունէր ինչո՞ւ համար : 4. Պապ մը ի՞նչ հարցուց Կարտինայի մը : Կարտինայն ի՞նչ պատասխանեց : 5. Լուտեր ի՞նչ տուաւ աղքատ ուսանողի մը :

Ձանալ	աղիապիւ	Համոզել	Քիտել Գործել
Պղծել	աւել	Պատահել	հանդիպել
Անալ	հախել	Չարութիւն	հեղուկիւն
Ներքուստ	ներսէն	Ցաւալի	խղճալու
Հոսանք	ազելիւ	Գետասոյզ	հեղուկ ինչոյ
Սարսափ	դու	Գետեղերք	հեղի քիչաւ

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ՕՐԸ

1. Յակոբ և Մինաս, քրիստոնեայ ծնողքէ երկու եղբարք, սովոր էին կիրակնօրեայ դըպրոց երթալ, բայց շատ անգամ անոնք դպրոցէն շիտակ տուն չէին երթար, այլ ճամբան չար աղայոց հետ կը խաղային։ Չար ընկերք կը ջանային համոզել զանոնք որ փոխանակ դպրոց երթալու անոնց հետ խաղային, և կը խրատէին զանոնք որ իրիկունը երբ անոնց հարցուէր թէ «Ուստի՞ կու գաք», անոնք «Դպրոցէն կու գանք» ըսելով՝ խաբէին իրենց ծնողքը, և այսպէս չար ընկերք խրատ կու տային անոնց թէ սուրբ օրը պղծելու և թէ սուտ խօսելու։

2. Ամառ ատեն պայծառ օր մը երբ Յակոբ և Մինաս կիրակնօրեայ դպրոց կ'երթային, ճամբան պատահեցան իրենց չար ընկերներուն որք ջանացին համոզել զանոնք խաղալու երթալ գետեղերք։ Առջի բերան

անոնք դժկամակութիւն ցուցուցին, բայց վերջապէս փորձութենէ յաղթուելով անսացին իրենց չար ընկերներուն, և սկսան դէպ ի գետեղերք երթալ։ Անոնք ներքուստ կը զգային որ Աստուած կը տեսնէր զիրենք և թէ պիտի պատժէր ինենց չարութիւնը, սակայն չանսացին իրենց խղճին։ Մարդ չի կրնար երջանիկ ըլլալ չարութեան մէջ։

3. Գետեղերք հասնելուն պէս սկսան խաղալ, և Յակոբ այնչափ մօտ գնաց ջրին որ գետասոյզ եղաւ։ Անոր ընկերներէն ոչ ոք սիրտ ըրաւ անոր օգնութեան երթալ, քանզի գետը շատ խորունկ էր, ուստի և Յակոբ հոսանքէ տարուելով խեղդուեցաւ։

4. Ո՛վ կրնայ նկարագրել անոր եղբօրը, Մինասին, սարսափն ու սրտի անհանգստութիւնը, զոր ունեցաւ տեսնելով իրենց անհնազանդութեան պտուղը։ Անհնար է նկարագրել անոնց ծնողաց զգացած ցաւն ու կսկիծը, երբ տեսան իրենց զաւակը խեղդուած։ Թող այս ցաւալի օրինակը խրատ ըլլայ մեզի պահելու Աստուծոյ պատուիրանքը և մեր ծնողացն հնազանդելու։

Հարցումներ։ 1. Երկու եղբայրներ ո՞ր սովոր էին երթալ ինչպիսի՞ ընկերներ ունէին, և ի՞նչ խրատ կ'առնէին անոնցմէ։ 2. Օր մը անոնք ո՞ր գացին։ 3. Յակոբ ի՞նչ եղաւ։ 4. Յակոբայ եղբայրն ու ծնողքն ի՞նչ զգացին անոր մահուանը վրայ։ Մենք ի՞նչ օգուտ քաղելու ենք այս օրինակէն։

Հզօր	ո-ժոշ	Ապացոյց	խաղալ
Երկիւղ	շախ	Համարուիլ	սեպո-իւ
Խորհիլ	ճարածել	Հանդերձեալ	գալու
Սահման	սինօր	Նպատակ	վրիճան
Անյադ	էկոպոյոռ	Զարգանալ	ոռ-շ էրթալ
Թերի	դախո	Ենթադրել	դէել

ՀՈԳԻՈՅՆ ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

1. Օր մը պարտէզի մը մէջ պտտած աւտենս միտքս զնաց հոգւոյն անմահութեանը վրայ որ է հիմն բարոյականութեան և աղբիւր ամէն յուսոյ և ուրախութեան : Նախ խորհեցայ հոգւոյն բնութեանը և մասնաւորապէս անոր նիւթ չլլալուն վրայ, որ թէև բացարձակ պատճառ չէ անոր յաւիտեանս ապրելուն, կրնայ սակայն իբր հզօր ապացոյց համարուիլ անոր անմահ ըլլալուն : Երկրորդ դիտողութեան առի հոգւոյն կիրքերն ու փափաքները և մանաւանդ անոր սէրն անմահութեան վրայ, մահուան երկիւղը, ընդ միշտ ապրելու յոյսը, առաքինութենէ զգացած հաճութիւնը և մոլութենէ կրած անհանգրստութիւնը, որոնցմէ կը տեսնուի թէ հոգին հանդերձեալ կեանքի մը կը սպասէ :

2. Եւ երրորդ իմաստասիրեցի Աստուծոյ արդարութիւնը, բարութիւնը, իմաստութիւնը

նը և ճշմարտութիւնը որք մեծ հաստատութիւն են հոգւոյն անմահութեանը : Բոլոր այս խորհրդածութեանցս մէջ հոգւոյն անմահ ըլլալուն աւելի հզօր փաստ երեցաւ ինծի աւտոր մշտնջենաւոր յառաջագիմութիւնը դէպ ի կատարելութիւն առանց երբէք հասնելու : Մարդս ինչպէս կրնայ խորհիլ թէ մեծամեծ ձրիւք օժտեալ էակ մը որ շարունակ կը զարգանայ՝ ծնելուն պէս ի չիք պիտի դառնայ . միթէ առաւնց նպատակի են հոգւոյն կարողութիւնները : Կենդանիք ունին սահման կատարելութեան որոյ երբ կը հասնին, այլևս չեն զարգանար :

3. Եթէ մարդուս հոգին ալ անասնոց պէս հասնէր կատարելութեան և անոր կարողութիւնները լիով պարզուելէն ետքը այլևս յառաջագիմութիւն չընէր, անատեն պատճառ կ'ունենայինք ըսելու հոգւոյն համար թէ ապականացու է : Բայց կարելի է ենթադրել թէ բանաւոր էակ մը որ շարունակ կատարելութեան մէջ կը զարգանայ, և անյադ փափաքներ ունի, այնպիսի էակ մը, կ'ըսեմ, իր Արարչին հրաշալիքը դեռ չվայելած կրնայ երբէք կորսուիլ ոչնչութեան մէջ : Երբ մարդկային կենաց վիճակը կը դիտենք, մեզի կը թուի թէ մարդուս աշխարհ դալուն միմիայն նպատակն է յետ մահուան սերունդ թողուլ

աշխարհիս մէջ, փոխանակ յաւիտենական կեանք վայելելու :

4. Կենդանիք այսպէս չեն. անոնք մեր դործածութեանը համար ստեղծուած են, և անոնց կարճատև կեանքն անցնելէն ետքը ոչինչ կ'ըլլան : Շերամը կը մեռնի բժոժ շինելէն և ձու ածելէն ետքը : Բայց մարդս իր կարողութեանը համեմատ ոչ գիտութեան կը հասնի, ոչ իր կիրքերը յագեցնելու և ոչ ալ հոգին առաքինութեան մէջ հաստատելու ժամանակ կ'ունենայ այս աշխարհիս մէջ : Կարելի՞ է որ անհուն իմաստութեամբ Աստուած մը չնչին նպատակի համար ստեղծէ այսպիսի փառաւոր արարած մը : Աստուած ի՞նչ զուարճութիւն կ'ունենար այսպիսի սակաւակեաց բանաւոր էակներէ, որոց կատարեալ ձիրքեր չնորհած է, եթէ անոնք ապականացու ըլլային :

5. Եթէ մեր հոգւոյն կարողութիւնները թերի ըլլային, ի՞նչպէս պիտի կարենայինք դաղափար ունենալ անոր իմաստուն ստեղծագործութեանը վրայ, և հաւատալ թէ այս աշխարհս հանդերձելոյն նախադուռն է և թէ այսչափ բանաւոր էակներ յաստեացս պիտի փոխուին հանդերձեալ կեանքի մը ուր պիտի ըլլան յաւիտեանս երջանիկ : Կրօնից մէջ ամենէն քաղցր և համոզիչ խորհուրդն է հոգւոյն մշտնջենաւոր յառաջագիմութեան խորհուրդը :

6. Երևակայէ անգամ մը որ հոգիդ երթալով նորանոր կարողութիւններ պիտի ստանայ, և առաքինութեան ու գիտութեան մէջ յառաջ երթալով ընդ միշտ պիտի փառաւորուի : Արդարև մարդուս հոգին մեծ սէր ունի յաւիտենականութեան երջանկութեանը վրայ. երջանկութիւն մը՝ յորում Աստուած իսկ կ'ուրախանայ տեսնել իր արարածները գեղեցկացած անոր պատկերին պէս : Սա խորհուրդը թէ սահմանաւոր էակ մը կատարելութեան պիտի հասնի, ինծի կը թուի թէ բաւական է ստորին էակները նախանձի շարժելու և գերագոյն էակաց մէջէն բառնալու արհամարհութեան ոգին :

7. Ժամանակ պիտի դայ որ մարդուս հոգին ալ հրեշտակաց պէս կատարեալ պիտի ըլլայ, և աշխարհիս բոլոր հրաշալիքն իբրև ոչինչ պիտի երևին անոր : Արդարև հրեշտակք գերի վերոյ են քան զողիս մեր, սակայն ժամանակ պիտի դայ որ մեր հոգիներն ալ անոնց պէս գերբնական բնութեամբ զարդարեալ յաւերժական փառօք պիտի փայլին : Պարտինք ուրեմն խնամ տանիլ մեր հոգիներուն որք անսպառ աղբիւր են առաքինութեան և գիտութեան : Հիմա չենք գիտեր թէ ինչ պիտի ըլլանք յետ մահուան, և ոչ կրնանք դաղափար ունենալ այն փառաց վրայ

որոց ժառանգակից պիտի ըլլանք յաւիտե-
նականութեան մէջ։ Ի՞նչ քաղցր է խորհիլ թէ
մեր հոգին միշտ մօտ պիտի ըլլայ իր Արար-
չին, և հրեշտակաց հետ լիաբերան պիտի
փառաւորէ զանի յաւիտեանս յաւիտենից։

Հարցո՞ւնէր։ 1. Մարդ մը պտտած ատենը ի՞նչ բանի
վրայ կը խորհէր։ 2. Ի՞նչ հզօր փաստ գտաւ հոգւոյն անմա-
հոլութեանը։ 3. Մարդուս հոգին ինչո՞ւ համար չմեռնիր։ 4.
Կենդանիք յոր՞ում կը տարբերին մարդոցմէ։ 5. Մարդս ի՞նչ
յոյս ունի ապագային մէջ։ 6. Մեր հոգիներն ի՞նչ փոփո-
խութիւններ պիտի կրեն։ 7. Վերջապէս անոնք ի՞նչ վեճակ
պիտի ունենան։

Գ Ա Ս 69

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Երուսաղեմի կործանումը թէ Սրբազան և
թէ արտաքին պատմութեանց մէջ յիշուած
սոսկալի դէպքերէն մէկն է։ Հռովմայ ահա-
ւոր վրէժխնդրութիւնը, որ եկաւ Երուսա-
ղեմի վրայ, կը յիշեցնէ մեզի Քրիստոսի սա-
խօսքերը թէ, «Ահա ձեր տունը ձեզի աւե-
րակ պիտի ըլլայ։»

Երուսաղեմի պաշարման ատեն այնպիսի
սոսկալի և դժնդակ դէպքեր պատահեցան
որոց նմանը երբէք տեսնուած չէ պատմու-
թեանց մէջ։ Զկայ կատարուած մարդարէու-
թիւն մը քան զայս ահաւոր։ Մեծարոյ պաշ-

տօնեայք որք հրապարակաւ սրբազան պաշ-
տամունք կը կատարէին՝ իրենց հայրենիքէն
դուրս քշուելով եղան կերակուր դազանաց-
ֆահանայք և աշխարհականք և ամէն կարգի
մարդիկ սրախողխող ըլլալով՝ սուրբ սրահնե-
րուն մէջ արեան լճեր ձևացան, և սուրբ սե-
ղանին շուրջը դիականց կոյտեր բարձրացան,
և տաճարին ոսկեզարդ կարասիքը հրոյ ճա-
րակ եղան։ Ծնողք և զաւակունք, հարս և
փեսայ, բարեկամ և թշնամի առ հասարակ
ոտնակոխ ըլլալով քարայտաւկներու մէջ մնա-
ցին, և քաղցեալ քահանայք մոլեգնաբար
ձգնեցան բոցերուն մէջէն փախչիլ, այլ ի
զուր։ և Երուսաղեմի տաճարը, որ Բարձրե-
ւոյն տունն էր՝ աւերակ դարձաւ։ Միթէ
ասիկա Աբելի ժամանակէն ի վեր թափուած
արդար արիւնը չէ՞ր որ եկաւ այս ազգին վրայ.
միթէ ասիկա տխուր հետեւանքը չէ՞ր Հրէից
այն խօսքերուն թէ, «Ատոր արիւնը մեր վրայ
ու մեր որդւոցը վրայ ըլլայ։» Մահուանէ ա-
զատուողները մնացին՝ որպէս զի տեսնէին ի-
րենց ընկերներուն խաչի վրայ դառն մահը
զոր կու տային Հռովմայեցի զինուորք։ Այն-
չափ շատ էր կախուողներուն թիւը որ տեղ
չկար կախաղան կանգնելու, և ոչ կախաղան՝
մարդ կախելու։ Անոնք որ ազատուեցան ա-
ւելի չարաբաստիկ եղան քան զմեռեալս, երբ

գգացնին կատաղութեան մերթ ընդ- մերթ խոր լռութեան արհաւիրքը, և տեսան վեց հարիւր հազար մեռելոց քաղքէն դուրս նետուիլը. անոնք ազատուեցան որպէս զի ալ կանատես ըլլային բոլոր այն թշուառութեանց և աղէտից զորս անոնց բարեկամք կը կրէին անօթութեան պատճառաւ, այնպէս որ քիչ մը եղիճի և ուրիշ փնասակար խոտերու և կաթիլ մը ջրի համար զիրար կը սպաննէին. անոնք ազատուեցան ոչ թէ կեանք վայելելու, այլ տեսնելու համար այն արիւնհոռւ շտապարդոց վիճակը որք անօթի ծարաւ կը պապակէին և կատղած շուներու պէս գլորելով կը դանդաշէին. անոնք ողջ մնացին որպէս զի լսէին անդուծ մօր մը սուլէն իր զաւակն ուտելը: Գերի գացողներն այնչափ բազմաթիւ էին որ մարդ չէր գտնուեր զանոնք գնելու. փողոցներուն մէջ այնչափ մեծ արեան հեղեղներ կը հոսէին որ շատ բռնկած տուներ արեան հեղեղներով ազատեցան կրակէն: Ողջ մնացողներէն ոմանք կը վաճառուէին և ոմանք ալ ամփիթէատրոններու մէջ սուսերամարտութիւն ընելով և կամ առիւծներու հետ մարտընչելով զոհ կ'երթային: Երուսաղէմի պաշարման ատեն մեռելոց թիւն է իբր մէկ միլիոն հարիւր հազար, բաց ի յիննիսուն և եօթը հազար գերեաց որք ամփիթէատրոններու և

հանքերու մէջ կենազրաւ եղան: Երբ կը կարդանք ակնատես վկայից երուսաղէմի կործանման վրայ պատմութիւնը, մենք ալ, անոնց պէս, սարսափով կը լեցուինք, և կը զգանք թէ երուսաղէմ իր թիւր ազգին պատճառաւ արժանի էր թշուառութեանց և աղէտից, զորս կրեցին Հրեայք իբրեւ արդար պատիժ իրենց ամբարշտութեանցը:

Գ Ա Ս 70

Հ Ր Դ Ե Հ

Սիրելի երիտասարդ բարեկամներս, լսելով որ դուք հրդեհ մարելու ընկերութիւն մը կազմելու ձեռնարկած էք, կարեւոր համարեցի իմ երկար փորձառութեամբս հետեւեալ հրահանգները տալ ձեզի: Երբ «Հրդեհ կայ» ձայնը կը լսէք, կատուի պէս ճիչ հանեցէք: Բաց ի շխտակ կողմէն ամէն կողմ վազեցէք, քանզի ամենէն հեռու ճամբան ամենէն մօտը կ'ըլլայ կրակի տեղն հասնելու: Եթէ պատահամար փայտի դէզի մը վրայ ելլէք, շատ աղէկ կ'ընէք, քանզի կարող կ'ըլլաք այն ատեն բոլոր մօտակայ առարկաները լաւ դիտել, և երբ լոյս մը կը տեսնէք՝ անմիջապէս հոն վազեցէք բաց միշտ զարհուրելի ձայներ հանելով, եթէ մինակ կարող չըլլաք գիշերն

աւելի սոսկալի ընել, ձեզի պատահած շու-
ներուն կից զարներով զանոնք ալ պոռացու-
ցէք. այս բանը մեծապէս կը նպաստէ հրդե-
հը մարելու: Բայց աւելի մեծ օգնութիւն է
եթէ զոյգ մը կատու պոչերնէն բռնելով սան-
դուխէն վեր քաշէք: Կրակին տեղն հասնե-
լուն պէս ջանացէք կործանել ինչ որ ձեռ-
քերնէդ կու գայ. երբ ծխներոյդ կը բռնկի,
ջրհանին վրայ յարձակելով կտոր կտոր ըրէք
զայն, և ծխներուդէն վար առատ աղ թափե-
ցէք: Բոլոր այս դործողութեանց մէջ չմոռ-
նաք պոռալ որ զարմանալի ազդեցութիւն
ունի կրակը սարսափեցնելով փախցնելու, և
հետեւապէս որչափ բարձր գոչէք այնչափ օգ-
տակար է հրդեհը շուտ մարելու: Երբ ձե-
ղունին ծխիլը կը տեսնէք, քաջալերուեցէք,
աղէկ նշան է այն, և սկսեցէք նոր աշխուժիւ
աշխատիլ: Եթէ ժամանակն ամառ է՝ բակին
մէջ որչափ ծառ կայ ամէնքն ալ կտրեցէք,
որպէս զի անոնց պտուղները չխորովին կրա-
կէն: Մի հոռետ պոռալ: Երբ դուք բռնկելու
վտանգ կայ, ներս մտէք և կենդանեաց կա-
պերը դուրս հանեցէք: Զիոյն համար անհոգ-
եղիք, ինչ որ ալ ըլլայ՝ անիկա կրնայ ողջ
մնալ, իսկ դուք ցատքտեցէք, և եթէ ձեր
սրունքը լսւ չեն կատարեր իրենց պաշտօնը,
թող պատիժնին կրեն:

Երբ վերի յարկը կը բռնկի, քարէ սան-
դուխը միճով քակեցէք, եթէ սանդուխը
փայտէ է, անատեն կացինով խորտակեցէք
զայն և փայտերը վերի յարկը տանելով կրա-
կին դիմացը դրէք անոր առջևն առնելու հա-
մար, և եթէ կրակն անոնցմով չմարի, աթու-
ներն ալ տարէք հոն օգնութեան: Երբ որո-
ւոյցի մէջ տղայ կը գտնէք, ամենէն բարձր պա-
տահանէն վար նետեցէք զանի, սակայն կա-
տուի ձագերը զամբիւղով զգուշութեամբ վար
տարէք: Յետոյ դարակներուն վրայ բոլոր
խեցեղէնները պատահանէն վար թափեցէք՝
հրամայելով միանգամայն վարի մարդոց աղա-
մանը շտկել, որպէս զի պղպեղը չթափուի:
Անշուշտ հայելին պիտի տեսնէք. գիտցէք որ
որչափ հեռու նետէք զայն, կտորներն այնչափ
չատ կ'ըլլան: Բոլոր այս միջոցին չմոռնաք ա-
հարկու ձայնիւ պոռալ: Որեւիցէ պարագայի
մէջ զգուշացէք ունեւին վերէն վար նետելէ,
որպէս զի չըլլայ որ անոր սրունքներէն մին
վնասուելով խեղճը ստիպուի մինչև ցմահ կաղ
մնալ, այլ ձեր ուսին վրայ առնելով զգուշու-
թեամբ վար տարէք զայն: Բոլոր այս բաներն
ընելէն ետքը կամ կրակը պիտի մարի և կամ
բոլոր շէնքը մոխիր պիտի դառնայ: Ասոնցմէ
որն ալ ըլլայ, դուք ձեր պաշտօնը կատա-
րած կ'ըլլաք, եթէ վերոյիշեալ խրատներս ի

դործ դնէք, և այլևս հրահանգի չէք կարօտիր :

ԳՍՍ 71

ԹՇՈՒԱՌ ԱՔՍՈՐԵԱԼԸ

Երկինք առաջնորդէ թշուառ աքսորելոյն : Սնիկա թափառական է երկրիս վրայ : Ես չատ երկիրներ պտտեցայ և անոնց բնակիչները տեսայ, բայց չունեցայ ծանօթութիւն աւանց հետ : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է : Երբ իրիկուան դէմ խրճթի մը մէջէն ծուխ ելլելը տեսայ՝ ըսի, «Երանի անոր որ իրիկունն իր տունը կը դառնայ և իր սիրելեացը հետ մէկտեղ կը հանգչի վառարանին մօտ» : Իսկ աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է :

Ուստի՞ կու գան այդ հողմավար ամպերը, ես ալ անոնց պէս քշուելով կը տարուիմ : Բայց ի՞նչ փոյթ : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է : Ծառերն ազնիւ են և ծաղիկները գեղեցիկ, սակայն ի՞նչ օգուտ : անոնք իմ հայրենեացս չեն, և ինծի բան մը չեն ըսեր : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է : Այդ վտակը յամրաքայլ կը հոսի մարդագետնի վրայ, սակայն անոր կարկաչը չի նմանիր մանկութեանս ատեն լսած կարկաչին և չարթնցներ յիշատակ մի մտքիս մէջ : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է :

Այդ երգերը քաղցը են, բայց անոնք չեն տար ինծի ուրախութիւն կամ տրտմութիւն : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է : Ինծի հարցունեցաւ. « Ինչո՞ւ համար կու լաս » : Բայց երբ լալուս պատճառն ըսի, ոչ ոք լացաւ, քանզի մէկը չհասկցաւ ըսածներս : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է : Տեսայ ծերունիներ որոց շուրջը պատած էին իրենց զաւկները, ինչպէս ճիւղերը կը պատեն զձիթենին, սակայն ոչ ոք կոչեց զիս որդի և ոչ ոք զիս եղբայր ընդունեցաւ : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է : Տեսայ երիտասարդներ որ սիրով կապուած զիրար կը գրկէին, որպէս թէ կ'ուզէին մէկ մարմնոյ մէջ բնակիլ, սակայն անոնցմէ ոչ ոք ձեռքս սեղմեց : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է : Մարդս իր հայրենեացը մէջ միայն կը գտնէ բարեկամ, կին, ծնողք և եղբայր : Աքսորեալն ամէն տեղ մինակ է :

Խեղճ աքսորեալ, սրբէ արտասուքդ, բաւական լացիր : Ամէն մարդ աքսորեալ է քեզի պէս, ամէն մարդ ունի հայր, մայր, կին և բարեկամ որք կ'անցնին կ'երթան : Մեր հայրենիքը հոս չէ, ի զուր կը փնտռենք զայն հոս : այս աշխարհը զոր հայրենիք կը կոչենք՝ միայն գիշեր մը հանգչելու տեղ է : Երկինք առաջնորդէ խեղճ աքսորելոյն, անիկա թափառական կը շրջի աշխարհիս վրայ :

ՃԱՄԲՈՐԴ ԵՐԳԻՉՆԵՐ

Բարի երկրագործ մը ունէր էշ մը որ երկար ատեն հաւատարմութեամբ տիրոջը ծառայելէն ետքը ծերացաւ, և անոր տէրը չուզելով զայն այլևս պահել՝ խորհեցաւ մեռցնել զայն իբրեւ վարձք անոր ծառայութեանը: Էշն իր տիրոջը միտքն հասկնալով՝ օր մը տունէն դուրս ելաւ և սկսաւ դէպի Պրիմէն երթալ, ուր կը յուսար թէ քաղաքացիք պիտի ընտրէին զայն ընդհանուր երգիչ: Քիչ մը ճամբորդելէն ետքը շունի մը հանդիպեցաւ որ ճամբուն վրայ նստած կը հեծէր: Էշն անոր լալը տեսնելով «Ինչո՞ւ համար կը հեծես», հարցուց շան: «Սւա՞ղ», պատասխանեց շունը, «քիչ մնաց որ տէրս զիս ծերութեանս պատճառաւ մեռցնէր, եթէ փախչելով չազատէի: Բայց հիմա ապրուստս ճարելու համար ինչ ընելու չեմ գիտեր»: «Մտիկ ըրէ», պատասխանեց էշը, «ես հիմա Պրիմէն կ'երթամ երգիչ ըլլալու, դուն ալ մէկտեղ եկուր, տեսնենք ինչ կ'ըլլայ»: Շունն անոր հաւանելով երկուքը մէկտեղ դացին: Հազիւ թէ քիչ մը ճամբայ առին, տխուր դէմքով կատու մը տեսան ճամբուն վրայ: «Խնդրեմ, բարի տիկին», ըսաւ էշը, «ինչո՞ւ համար տրտում

ես»: «Ի՞նչպէս տրտում չըլլամ», ըսաւ կատուն, «քանի որ կեանքս վտանդի մէջ է, քանզի ծեր ըլլալով աւելի կ'ընտրեմ պառկիլ, քնանալ քան տունը մուկերուն ետեւէ իյնալ: Տիկինս զիս պիտի մեռցնէր, հազիւ ազատեցայ, սակայն ինչ ընելու չեմ գիտեր»: «Շատ մի երկնցներ», ըսաւ էշը, «եկուր մեզի հետ Պրիմէն երթանք: Դուն քաջ երգիչ ես, ինչ որ ալ ըլլայ մեր անոյշ երգերով կրնանք մեր ապրուստը ճարել»: Կատուն ուրախութեամբ ընդունեցաւ այս առաջարկութիւնը և անոնց հետ գնաց: Քիչ մը ետքը երկրագործի մը տանն առջևէն անցնելով տեսան աքաղաղ մը որ բոլոր ուժովը կը կանչէր: «Կեցցե՛ս, պարոն աքաղաղ», գոչեց էշը, «ձայնիդ ըսելիք չկայ, բայց կը խնդրեմ ըսէ ինծի, ինչո՞ւ համար այդչափ կը պոռաս»: «Ի՞նչ կրնայ ըլլալ», պատասխանեց աքաղաղը, «ես ամէն առտու կանուխ կ'արթնցնեմ տէրերս որ իրենց գործին երթան, իսկ անոնք ապերախտութիւն կ'ընեն ինծի և հիւր ունինք ըսելով գլուխս պիտի կտրեն և զիս կերակուր պիտի ընեն»: «Սո՛ւ անիրաւ մարդիկ», ըսաւ էշը, «աղէկ է որ մեզի հետ գաս, պարոն աքաղաղ, քան հոս մնալով գլուխդ կտրուի: Բաց աստի շատ օգտակար կ'ըլլաս մեզի երբ երգել սկսինք»:

“Բոլոր սրտով կ'ընդունիմ ձեր առաջարկութիւնը,” ըսաւ աքաղաղը : Անոնք այն օրը չկրցան քաղաք հասնիլ, ուստի և ստիպուեցան անտառի մը մէջ անցունել այն գիշեր : Էշն ու շունը ծառի մը տակ տեղաւորուեցան, կատուն ծառին վրայ, և աքաղաղը բարձր տեղ մը ելլելով թռաւ ուրիշ ծառի մը գագաթը թռուեցաւ, սակայն քնանալէն առաջ, իր սովորութեանը համեմատ, աղէկ մը դիտեց իր չորս կողմը, և լոյս տեսնելով իր ընկերներուն ծանոց թէ քիչ մը հեռուն ընակութիւն կար : “Եթէ այդպէս է,” ըսաւ էշը գլուխը վերցնելով, “աղէկ է որ օթեան իջնենք :” “Նաև,” ըսաւ շունը, “ես ալ քանի մը ոսկր կը գտնեմ :” Ուստի չորսը մէկտեղ լոյս տեսնուած տեղը գացին որ աւազակաց ընակարան էր : Ամենէն երկայնահասակն էշն ըլլալով գնաց պատուհանէն կամացուկ մը ներս նայեցաւ : “Է, բարեկամ, ի՞նչ կը տեսնես,” ըսաւ աքաղաղը : “Ի՞նչ պիտի տեսնեմ,” պատասխանեց էշը, “տեսակ տեսակ կերակուրներով զարդարուած սեղան մը կը տեսնեմ և աւազակներ նստած ուրախութիւն կ'ընեն :” “Հոս մեզի համար շատ աղէկ օթեան է,” ըսաւ աքաղաղը : “Հա,” պատասխանեց էշը, “եթէ կարելի ըլլար ներս մտնել :” Ուստի և սկսան խորհուրդ ընել թէ ի՞նչ կերպով

դուրս հանէին այն աւազակները : Վերջապէս սա կերպը գտան, էշն առջևի ոտուրները պատուհանին կռթնցնելով՝ ետևի ոտուրներուն վրայ կայնեցաւ, շունը իշոյն կռնակը ելաւ, կատուն շան վրայ և աքաղաղը կատուն վրայ կայնեցաւ : Այսպէս ընէլէն ետքը նշանը տրուեցաւ և սկսան երգել : Էշը կը զուար, շունը կը հաջէր, կատուն կը ճշար և աքաղաղը կը կանչէր : Ասոնց ամէնքը մէկտեղ պատուհանին ապակիները կոտրելով ներս յարձակեցան և զարհուրելի ձայներով լցուցին սենեակը :

Աւազակներն արդէն փախցած ըլլալով այն ճիւղներուն երգել սկսած ատենը, և զանոնք ուրուականաց խումբ մը կարծելով, առանց ետեմին նայելու փախան : Անատեն ճամբորդերդիչները սեղան նստելով աւազակաց թողուցած բաներն անյադարար կերան : Աղէկ մը յագենալէն ետքը ճրագները մարեցին և գացին պառկելու : Էշը գաւթին մէջ յարդի վրայ երկնցաւ, շունը փախթի և կատուն տաք մոխրի վրայ պառկեցան : Իսկ աքաղաղը տանիքի վրայ թռուեցաւ : Կէս գիշերուն երբ գողերը ճրագները մարուած տեսան, խորհեցան թէ պարապ տեղ այնչափ վախ կը բաժ և փախած էին : Մէջերնէն ամենէն քաջասիրտը դարձաւ նայելու թէ ի՞նչ կար : Երբ

ներսը բան չտեսաւ զնաց խոհանոցը և խար-
խարելով գտաւ լուցկին, և կատուին աչքե-
րը կրակ կարծելով լուցկին վառելու համար
անոր աչքին դպցուց զայն: Կատուն անոր
այս կատակէն չախորժելով անոր երեսը ճան-
կեց: Մարդը սարսափելով դուրս փախած
ատենը շունը յարձակեցաւ վրան և անոր
ոտքերէն խածաւ: Մարդն հագիւ շան ձեռ-
քէն ազատուելով կ'անցնէր դաւթէն, է-
ջը կէս քուն հասաւ անոր ետեւէն և ահար-
կու զռնչ արձակելով կից զարկաւ անոր:
Իսկ աքաղաղը թւերն իրարու զարնելով
բարձրաձայն կը կանչէր: Աւազակը շուարած
փախաւ իր ընկերներուն քով և աւազա-
կապետին ըսաւ, «Եղջիւրաւոր սատանայ մը
տեսայ որ երեսս ճանկեց, և դրան ետեւը
պահուած մարդ մը պոռալով յարձակեցաւ
վրաս և վիրաւորեց զիս: Երբ փախչելով դաւ-
թէն կ'անցնէի, սև հրէշ մը ելաւ դէմս և
ահռելի ձայներ հանելով բրով զարկաւ ին-
ծի, և մէկն ալ տանիքին վրայէն կը պոռար
'վերնետեցէք թշուառականը':» Ասոր վրայ
աւազակները մէյմըն ալ չհամարձակեցան եր-
թալ հոն: Ճամբորդ-երդիներն այնչափ ա-
խորժեցան այն տեղէն որ իրենց բնակութիւ-
նը հոն հաստատեցին:

ԳԱՍ 73

ՅԱՆՑԱՆՔԸ ԳԱՂՏՆԻ ՁԻ ՄՆԱՐ

Երբ մարդ մը որ երբէք թշնամի չունէր
աշխարհիս մէջ, քիչ մը ստակի համար սոս-
կալի մարդասպանութեան զոհ եղաւ իր տա-
նը և բուն իսկ իր անկողնոյն մէջ: Մահուան
օրհասը եկաւ և ծերն առանց տագնապի
փոխեցաւ քնոյն հանգստէն մահուան հան-
գիստը: Չարագործաց նպատակներէն մին է
ապահով գործ ընել: Մարդասպանն սպան-
նուողին բազկերակն ուշի ուշով կը զննէ, որ-
պէս զի ապահով ըլլայ թէ այլևս չի զարներ,
և ամէն բան լմցնելէն ետքը կը հեռանայ և
պատուհանէն, ուստի մտաւ, դուրս ելլելով
կը փախչի: Մնիկա մարդասպանութիւն ը-
րաւ. ոչ ոք տեսաւ և լսեց զանի. գաղտնիքն
անոր քով ապահով է:

Ո՛հ, Տեարք իմ, ասիկա մեծ սխալանք է.
այսպիսի գաղտնիք մը ոչ ուրեք կրնայ ծա-
ծուկ մնալ: Աստուծոյ բոլոր արարչագործու-
թեանը մէջ չկայ անկիւն մը կամ խորշ ուր
յանցաւորը կարենայ այնպիսի գաղտնիք մը
պահել և ապահով համարել զայն: Այսպիսի

յանցանք մը չի կրնար ծածուկ մնալ ոչ Աստուծոյ աչքէն, որ ամենէն խորերը կը թափանցէ և կէսօրուան պայծառութեանը պէս կը տեսնէ ամէն բան, և ոչ մարդոց աչքէն: Ճըշմարիտ է թէ « Մարդասպանութեան գործը պիտի յայտնուի, » ինչպէս սովորաբար կ'ըսենք: Յիշաւի աստուածային Նախախնամութիւնն այնպէս տնօրինած է և կը կառավարէ իրերը որ օրինազանց մարդասպանք դուն ուրեք կը յաջողին ծածկել իրենց յանցանքը: Անհնար է ամենուն ուշադրութիւնը դրաւոր աջապիտի գործի մը գաղտնի մնալ. անիկա կանուխ կամ ուշ երևան պիտի ելլէ:

Հազար աչք միանգամայն կը դիտեն ամէն մարդ, ամէն բան և ամէն պարագայ որք առնչութիւն ունին այն գործին ժամանակին և տեղւոյն հետ. հազար ականջք միտ կը դնեն լսելու ամենափոքր չնշխուն. հազար արթուն միտք մէկտեղ կու գան և իրենց բոլոր ոյժը կը թափեն երևան հանելու այն գաղտնիքը: Նաև յանցաւորին սիրտը չի կրնար պահել զայն. անիկա ինքզինք կը մատնէ և անոր խիղճն ուժգին կերպով կը դրդէ զանի ճըշմարտութիւնն յայտնելու. սիրտը կը ճնշուի այն գաղտնիքին տակ և զայն ուր դնելը չի դիտնար: Մարդկային սիրտը չի կրնար երբէք բնակարան ըլլալ այսպիսի բնակչի մը:

Մարդասպանը որս կ'ըլլայ տանջանքի մը զոր չի համարձակիր խոստովանիլ ոչ Աստուծոյ և ոչ մարդկան: Գիշատիչ անդղ մը կը կրծէ անոր ներսը և յանցաւորը չի կրնար օգնութիւն խնդրել ոչ յերկնից և ոչ յերկրէ: Յանցաւորին գաղտնիքը քիչ ետքը գերի կ'ընէ զանի, և այն չար ոգին երուն պէս, որոց վրայ կը կարդանք, կը տիրէ անոր վրայ և զանի կը տանի ուր որ կ'ուզէ: Յանցաւորը կը զգայ թէ այն գաղտնիքն իր սրտին մէջ է և թէ մինչև իր կոկորդը ելլելով կը պահանջէ երևան գալ: Անոր կը թուի թէ բոլոր աշխարհ կը տեսնէ անոր գաղտնիքը դէմքին վրայ, և ամէն մարդ կը կարդայ զայն անոր աչուրնէրուն մէջ և մինչև անգամ անոր խորհրդոցը մէջէն կ'առնէ անոր ձայնը: Մարդասպանն իր գաղտնիքին գերին կ'ըլլայ: Այն գաղտնիքն անոր ամէն զգուշութիւնները կը մատնէ և չփութութեան մէջ կը ձգէ զանի: Երբ արտաքուստ կասկածներ կը խռովեն և կը պաշարեն զտնի, անատեն այն մահաբեր գաղտնիքը ամէն ճիգ կը թափէ իր քօղը պատուելով դուրս ելլելու: Մարդասպանը խոստովանելու է իր յանցանքը, և անշուշտ պիտի խոստովանի: Չկայ ուրիշ ապաստանարան խոստովանութեան բայց միայն անձնասպանութիւն, սակայն անձնասպանութիւնը խոստովանութիւնն է:

ԴԱՐՈՒՍ ՈԳԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ե ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ

Պատերազմն այլևս պիտի վերջանայ բոլոր երկրիս վրայ, քանզի նոյն ինքն Աստուած ըսաւ թէ այսպէս պիտի ըլլայ: Իբրեւ անհաւատ՝ կրնայի տարակուսիլ ասոր, այլ իբրեւ ճշմարիտ ֆրիստոնեայ՝ երբէք ոչ: Եթէ Աստուած սորվեցուց երբէք բան մը Սուրբ գրոց մէջ՝ խաղաղութիւնը սորվեցուց, եթէ խոստացաւ բան մը՝ խաղաղութիւնը խոստացաւ բոլոր աշխարհի, և եթէ Սկեպտիկեանց գիշերը չհանգչի հոգւոյս վրայ, պարտիմ հաւատալ անոր, յուսալ և գործել մինչև որ մէկ բեւեռէն միւս բեւեռը գտնուող ազգերը «իրենց սուրերը խոփեր» և իրենց նիղակնեքը յօտոցներ շինեն և ալ պատերազմ չսորվին:» Այո, դարուս նոր և լաւագոյն ոգւոյն մէջ կը տեսնեմ այն դալու օրուան արշալոյսը. կը տեսնեմ զայն մամլոյն և ամպիրոնին վրայ և դպրոցին մէջ: Կը տեսնեմ զայն ամէն գործատանց, չողենաւուց և կառաց մէջ: Կը տեսնեմ այն օրը բոլոր քրիստոնեայ բարեսիրական ձեռնարկութեանց մէջ, և հասարակաց յառաջադիմութեան և դարուս օգտակար ազդեցութեանց մէջ որք կ'ըլլան աշխարհիս վրայ: Այո, դուրսը կը շրջի ոգի մը որ

հանգիստ պիտի չառնէ մինչև որ պատերազմական ոգին իսպառ չջնջուի մարդոց բնական արաններէն: Այն ոգին որ հիմա իր ձեռնարկներն արագօրէն յառաջ կը տանի ամէն տեղ, այն ոգին որ վաճառականութեանց մէջ ձերմակ դրօշակ կը պարզէ ամէն ծովու վրայ, այն ոգին որ դիւրաւ առուտուր կ'ընէ նաւահանգիստներու մէջ, այն ոգին որ բնութեան կարողութիւնները կը գործածէ իբրեւ միջոց մարդկային ճարտարութեան, և ամէն հնարաւոր ձեռնտուութիւն կ'ընէ մարդկային ազգին ընդհանուր բարեւաւութեանը համար, այն ոգին որ յօգուտ մարդկութեան կը հալածէ զաղքատութիւն և զոճիր քաղաքաց մութ ճամբաներէն, նաև կը հանէ դատապարտելոց խաւարչտին բանտերէն խստասիրտ և դաժան զոհեր իւրոյ սիրոյ որ կը գթայ թէև կը հարուածէ, այն ոգին որ ամէն տեղ հիւանդաց համար հիւանդանոց, յիմարաց համար ապաստանարան կը կառուցանէ և դպրոցներ կը հաստատէ համերգ խօսիլ, խլից լսել և կուրաց տեսնել սորվեցնելու համար, այն ոգին որ հրեղէն ձին երկաթէ հանդերձներով կը ղրկէ հեալով, ուժգին այլ անխոնջ շնչառութեամբ, թագաւորութեանց, երկիրներու և ծովուց մէկ ծայրէն միւս ծայրն անցնելու, այն ոգին որ երկնից կայծակն իրեն քաշելով

կ'ընէ գործի արագօրէն լուր տանելու բերե-
լու քաղքէ քաղաք և երկրէ երկիր, այն ու
գին որ բոլոր այս բաները կը գործածէ իր-
րեւ միջոց աշխարհիս փրկութեանը և երկրիս
վրայ տարածելու Աւետարանին օրհնեալ ճըշ-
մարտութիւնները և սփռելու զանոնք աշխան
տերեւներուն և առաւօտեան ցօղուն պէս,
վերջապէս այն ոգին որ զմարդիկ սերտ սի-
րով իրարու կը կապէ և կը սորվեցնէ անոնց
սա պարզ, այլ փառաւոր ճշմարտութիւննե-
րը, Հայր-Քրիստոս Աստուծոյ և Երեւոյն-Քրիստոս Սուրբիւն :
Կարեւոր է որ այսպիսի ոգի մը հանգիստ մնայ
մինչև որ պատերազմական ոգին խապառ չջնջէ
աշխարհէս :

Յ Ա Ն Կ

	Երեւ
ԴԱՍ 1 Կապիկը և մանուկը	5
ԴԱՍ 2 Տղու մը քաջասրտութիւնը	7
ԴԱՍ 3 Տղու մը խորհրդածութիւնը	9
ԴԱՍ 4 Գործի մէջ յաջողութիւն	13
ԴԱՍ 5 Նիակարայի ջրվէժը	14
ԴԱՍ 6 Գիշեր	16
ԴԱՍ 7 Պատմութիւն	17
ԴԱՍ 8 Երկու ձկնորս	21
ԴԱՍ 9 Եղբայրական սէր	23
ԴԱՍ 10 Ֆրանքլին	25
ԴԱՍ 11 Արագաշարժութիւն	28
ԴԱՍ 12 Առաւօտները կանուխ ելլել	31
ԴԱՍ 13 " " " "	34
ԴԱՍ 14 Հրաշք տեսնելու փափաք	38
ԴԱՍ 15 Ծինեւթոյզ մաքրողներուն տօնը	42
ԴԱՍ 16 Զինաց որդիական սէրը	46
ԴԱՍ 17 Առիւծ	49
ԴԱՍ 18 Ներողամիտ հայր մը	54
ԴԱՍ 19 Ակնհարութիւն	57
ԴԱՍ 20 Աղքատ աղջիկ մը	61
ԴԱՍ 21 Աբիսողոմ	64
ԴԱՍ 22 Քոլոմպոս	67
ԴԱՍ 23 Արապ և արմաւենի	70
ԴԱՍ 24 Սուրբ Բեռնարդոսի շուները	73
ԴԱՍ 25 Աւելորդ ապաշտութիւն	76

ԴԱՍ 26	” ” ”	78
ԴԱՍ 27	Կենդանեաց վրայ անդթութիւն	81
ԴԱՍ 28	Անդթութիւն	85
ԴԱՍ 29	Փղին զօրութիւնը	88
ԴԱՍ 30	Թռչուն որսալու վտանգները .	92
ԴԱՍ 31	Զուարճալի դէպք մը	94
ԴԱՍ 32	Ճանճէ մը նամակ	97
ԴԱՍ 33	Եղբայրական սէր	101
ԴԱՍ 34	Ճնճղուկ	104
ԴԱՍ 35	Քուն	108
ԴԱՍ 36	Մարմնապաշտ երիտասարդ մը .	111
ԴԱՍ 37	Իմաստուն այծ մը	114
ԴԱՍ 38	Մնապաշտութիւն	116
ԴԱՍ 39	Զուրիշը խրատելու օրինակ . .	118
ԴԱՍ 40	Վիրդինիոյ մէջ կամուրջ	122
ԴԱՍ 41	Քէնթըքիի հռչակաւոր այրը . . .	125
ԴԱՍ 42	” ” ”	129
ԴԱՍ 43	” ” ”	133
ԴԱՍ 44	Ոխակալութիւն	136
ԴԱՍ 45	Կռապաշտութիւն	138
ԴԱՍ 46	Հողակեր ժողովուրդ	142
ԴԱՍ 47	Օրթոկրուլ	144
ԴԱՍ 48	Ճշմարտութեան զօրութիւնը . . .	149
ԴԱՍ 49	Ստախօսութիւն	152
ԴԱՍ 50	Ունայն հետամտութիւն	155
ԴԱՍ 51	Հնդկաստանի տօները	158
ԴԱՍ 52	” ” ” ”	161

ԴԱՍ 53	Սխալ դատաստան մը	164
ԴԱՍ 54	” ” ” ”	167
ԴԱՍ 55	Բռնաւորին ապերջանկութիւնը	170
ԴԱՍ 56	Զրպարտութիւն	173
ԴԱՍ 57	Մեղու	176
ԴԱՍ 58	” ”	178
ԴԱՍ 59	Հրէից Պասեքը	181
ԴԱՍ 60	” ” ”	184
ԴԱՍ 61	Բարոյավէպ	188
ԴԱՍ 62	Ճշմարիտ պատիւը	191
ԴԱՍ 63	Պանդուխտ հարք	194
ԴԱՍ 64	Շուն	198
ԴԱՍ 65	Հանդերձ	204
ԴԱՍ 66	Լուտեր	207
ԴԱՍ 67	Տէրունական օրը	210
ԴԱՍ 68	Հոգւոյն անմահութիւնը	212
ԴԱՍ 69	Երուսաղեմի կործանումը	216
ԴԱՍ 70	Հրդեհ	219
ԴԱՍ 71	Թշուառ աքսորեալը	222
ԴԱՍ 72	Ճամբորդ երգիչներ	224
ԴԱՍ 73	Յանցանքը դադարի չի մնար .	229
ԴԱՍ 74	Դարուս ողին	232

ԱՌՈ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
1960
ՆՈՐ-ԶՈՒՂԱ

ՄՄ Հայագիտական գրադարան

MAL031162

